

OP Gruppens
verksamhetsberättelse och
bokslut 2018

Innehåll

Verksamhetsberättelse	5
Omvärlden	8
Resultat och omslutning.....	9
Viktiga händelser under räkenskapsperioden	12
OP Gruppens strategiska mål och prioriteringar	13
Hur gruppen främjar ägarkundernas och omvärldens framgång.....	13
Icke-finansiell rapport	14
Allmänna principer för riskhantering och kapitalutvärdering	16
Kapitaltäckning.....	17
Riskposition.....	18
Segmentens resultat.....	22
Bankrörelse	22
Skadeförsäkring.....	24
Kapitalförvaltning	26
Övrig rörelse.....	29
Investeringar och tjänsteutveckling.....	30
Personal och ersättningar.....	30
Information om direktionsledamöternas och revisionsdirektörens anställning.....	30
Förändringar i OP Gruppens struktur	31
OP Andelslags förvaltning	32
Den juridiska strukturen hos sammanslutningen av andelsbanker och OP Gruppen.....	32
Utsikter för 2019	34
Centrala resultat- och balansposter samt ekonomiska nyckeltal	35
Formler för nyckeltalen.....	37
Resultaträkning.....	40
Rapport över totalresultat.....	40
Balansräkning	41
Rapport över förändringar i eget kapital.....	42
Kassaflödesanalys	43
Segmentrapportering	45
Innehållsförteckning över noterna	48
1. Principer för upprättandet av bokslutet	51
2. Principer för riskhantering och kapitalutvärdering	80
3. Ändringar i principerna för upprättandet och uppställningen av bokslutet	101
Noter till resultaträkningen	109
4. Räntenetto	109
5. Försäkringsnetto	111
6. Provisionsintäkter, netto	111
7. Nettointäkter från placeringsverksamhet	113
8. Övriga rörelseintäkter	116
9. Personalkostnader	116
10. Avskrivningar och nedskrivningar	116
11. Övriga rörelsekostnader	117
12. Nedskrivningar av fordringar	118
13. OP-bonus till ägarkunder	118
14. Tillfälligt undantag (overlay approach)	118
15. Inkomstskatt	119
Noter angående tillgångar	120
16. Kontanta medel	120
17. Fordringar på kreditinstitut	120
18. Derivatinstrument	120
19. Fordringar på kunder	121
20. Investeringstillgångar	122
21. Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal	124

22. Investeringar som behandlas enligt kapitalandelsmetoden	124
23. Immateriella tillgångar	125
24. Materiella tillgångar	128
25. Övriga tillgångar	129
26. Skattefordringar och -skulder	129
Noter angående skulder och eget kapital	131
27. Skulder till kreditinstitut	131
28. Derivatinstrument	131
29. Skulder till kunder	132
30. Försäkringsskuld	133
31. Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	138
32. Skuldebrev emitterade till allmänheten	139
33. Avsättningar och övriga skulder	141
34. Efterställda skulder	147
35. Eget kapital	149
Övriga noter till balansräkningen	152
36. Skuldebrev belåningsbara i centralbanker	152
37. Efterställda skuldebrev	152
38. Ställda säkerheter	152
39. Erhållna finansiella säkerheter	153
40. Klassificering av finansiella tillgångar och skulder	153
41. Klassificering av poster återkommande värderade till verkligt värde enligt värderingsmetod	155
Noter angående ansvarsförbindelser och derivat	160
42. Åtaganden utanför balansräkningen	160
43. Eventualförpliktelser och eventualtillgångar	160
44. Operationella leasingavtal	160
45. Derivatinstrument	161
46. Finansiella tillgångar och skulder som dragits av från varandra eller som omfattas av ett rättsligt bindande ramavtal om nettning	166
Övriga noter	167
47. Innehav i dotterföretag, strukturerade företag och gemensamma verksamheter	167
48. Ländervisa uppgifter	176
49. Närståendetransaktioner	177
50. Rörliga ersättningar	178
51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev	182
52. Händelser efter bokslutsdagen	192
Noter till riskhanteringen	193
OP Gruppens riskposition	193
53. OP Gruppens risktoleranser	193
54. Länderfördelning för OP Gruppens exponeringar	195
55. Nedskrivningar av finansiella tillgångar	196
Bankrörelsens riskposition	197
56. Fordringar på kreditinstitut och kunder samt problemfordringar	197
57. Utvecklingen hos kreditförluster och nedskrivningar	199
58. Strukturen för upplåningen i OP Gruppen	200
59. Löptidsinformation om finansiella tillgångar och skulder enligt återstående löptid	200
60. Löptider för finansiella tillgångar och skulder enligt förfall eller omprissättning	202
61. Ränte- och marknadsriskens känslighetsanalys	203
62. Likviditetsreserven	204
Skadeförsäkringsrörelsens riskposition	205
63. Skadeförsäkringsrörelsens riskhanteringsförmåga	205
64. Skadeförsäkringsrörelsens riskkänslighet	205

65. Premieinkomstens och försäkringsbeloppens klassfördelning	205
66. Storskadeutvecklingen	206
67. Försäkringsrörelsens lönsamhet	207
68. Information som beskriver försäkringsskuldens karaktär	207
69. Uppskattad löptidsfördelning för försäkringsskulden	208
70. Riskpositionen i skadeförsäkringens placeringsverksamhet	208
71. Känslighetsanalys av skadeförsäkringens placeringsrisker	209
72. Skadeförsäkringens ränteplaceringars riskposition	209
73. Skadeförsäkringens placeringars valutarisk	210
74. Skadeförsäkringens placeringars motpartsrisk	210
Kapitalförvaltningens riskposition	211
75. Förvaltade tillgångar i kapitalförvaltningen	211
76. Information som beskriver livförsäkringsrörelsens karaktär samt känslighetsanalys av försäkringsskulden	211
77. Förväntade löptider för livförsäkringens försäkrings- och placeringsavtal	215
78. Lönsamhet hos livförsäkringens affärsverksamhet	217
79. Riskpositionen i livförsäkringens placeringsverksamhet	217
80. Riskpositionen i SBR 1-placeringsverksamheten	218
81. Riskpositionen i SBR 2-placeringsverksamheten	219
82. Känslighetsanalys av livförsäkringens placeringsrisker	219
83. Känslighetsanalys av SBR 1-placeringsriskerna	220
84. Känslighetsanalys av SBR 2-placeringsriskerna	220
85. Livförsäkringens ränteplaceringars riskposition	221
86. SBR 1-ränteplaceringars riskposition	222
87. SBR 2-ränteplaceringars riskposition	223
88. Livförsäkringens placeringars valutarisk	224
89. SBR 1-placeringars valutarisk	224
90. SBR 2-placeringars valutarisk	224
91. Livförsäkringens placeringars motpartsrisk	224
92. SBR 1-placeringars motpartsrisk	225
93. SBR 2-placeringars motpartsrisk	225
94. SBR 1-placeringars kreditrisk	225
95. SBR 2-placeringars kreditrisk	226
Kapitaltäckning	227
96. Kapitalbas	227
97. Totalt riskvägt exponeringsbelopp	228
98. Nyckeltal för kapitaltäckningen	229
99. Hushållsexponeringar enligt ratingklass (AIRB)	230
100. Företagsexponeringar enligt ratingklass (FIRB)	232
101. Institutsexponeringar enligt ratingklass (FIRB)	232
102. OP Gruppens kapitaltäckning	233
Bokslutsutlåtande	234
Revisionsanteckning	235
Revisionsberättelse	

OP Gruppens verksamhetsberättelse 1.1–31.12.2018:

Kundrörelsen utvecklades positivt, och resultatet för hela året uppgick till 1 017 miljoner euro

Resultat före skatt 1–12/2018	Räntenetto 1–12/2018	Försäkringsnetto 1–12/2018	Nettoprovisions intäkter 1–12/2018	CET1- kapitaltäckning 31.12.2018
1 017 milj. €	+7 %	+19 %	+1 %	20,5 %

- Resultatet före skatt var 1 017 miljoner euro (1 031).
- Intäkterna från kundrörelsen utvecklades positivt. Räntenettet växte med 7 % till 1 175 miljoner euro och nettoprovisionsintäkterna med 1 % till 887 miljoner euro. Försäkringsnettot ökade med 19 % till 566 miljoner euro – den jämförbara förändringen var -2 %.
- Intäkterna från placeringsverksamheten minskade med 46 % till 280 miljoner euro och de övriga rörelseintäkterna minskade med 26 % till 61 miljoner euro. Placeringsintäkterna påverkades av att realisationsvinsterna minskade med 227 miljoner euro från jämförelseperioden.
- Kostnaderna minskade med 5 % till 1 681 miljoner euro. I slutet av 2018 överförde OP Gruppen merparten av skötseln av det lagstadgade arbetspensionsskyddet och försäkringsbeståndet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Överföringen minskade OP Gruppens pensionskostnader och förbättrade resultatet före skatt med 286 miljoner euro samt gruppens kapitaltäckning med 0,4 procentenheter.
- Nedskrivningarna av fordringar var fortfarande små och uppgick till 46 miljoner euro (48).
- CET1-kapitaltäckningen var 20,5 % (20,1).
- **Bankrörelsens** resultat före skatt ökade med 28 % till 795 miljoner euro. Räntenettet ökade med 4 % och nettoprovisionsintäkterna minskade med 6 %. Överföringen av pensionsansvaret förbättrade segmentets resultat med 172 miljoner euro. Utlåningen ökade med 6 % och inlåningen med 6 %.
- **Skadeförsäkringens** resultat före skatt minskade med 37 % till 133 miljoner euro. Premieintäkterna ökade med 2 % och kostnaderna med 9 %. Intäkterna från placeringsverksamheten minskade med 159 miljoner euro. Sänkningen av diskonteringsräntan för försäkringsskulden ökade försäkringsersättningarna under jämförelseperioden med 102 miljoner euro.
- **Kapitalförvaltningens** resultat före skatt minskade med 14 % till 213 miljoner euro. Nettoprovisionsintäkterna minskade med 11 % och intäkterna från placeringsverksamheten med 11 %. Överföringen av pensionsansvaret förbättrade segmentets resultat med 35 miljoner euro. De förvaltade medlen minskade med 8 %.
- **Övrig rörelse** redovisade ett resultat före skatt på -123 miljoner euro (-45). Resultatet belastades av att avskrivningarna och nedskrivningarna ökade samt av att nettointäkterna från placeringsverksamheten minskade. Överföringen av pensionsansvaret förbättrade segmentets resultat med 71 miljoner euro. I intäkterna för jämförelseperioden ingick intäkter av engångsnatur för 42 miljoner euro.
- Under 2018 investerade OP 384 miljoner euro (454) på att utveckla sin verksamhet och förbättra kundupplevelsen.
- OP-bonus som beviljats ökade med 4 % till 230 miljoner euro.
- Antalet ägarkunder hos andelsbankerna ökade under januari–december med 79 000 till över 1,9 miljoner och antalet gemensamma kunder inom OP Gruppens bank- och försäkringsrörelse ökade med 21 000 till över 1,8 miljoner.
- Resultatet före skatt 2019 uppskattas bli mindre än 2018. Närmare information om utsikterna finns under "Utsikter för 2019".

OP Gruppens nyckeltal

	1-12/2018	1-12/2017	Förändring, %
Resultat före skatt, milj. €	1 017	1 031	-1,3
Bankrörelse	795	619	28,3
Skadeförsäkring	133	210	-36,7
Kapitalförvaltning	213	247	-13,7
Övrig rörelse	-123	-45	172,9
Ny OP-bonus som samlats till ägarkunder	-230	-220	4,4
	31.12.2018	31.12.2017	Förändring, %
CET1-kapitaltäckning, %	20,5	20,1	0,4*
Kapitalbasen i förhållande till minimibeloppet av kapitalbasen (konglomeratlagen), %**	147	148	0*
Avkastning på ekonomiskt kapitalkrav, %***	20,8	20,4	0,4*
Räntabilitet på eget kapital (ROE), %	6,9	7,7	-0,8*
Räntabilitet på totalt kapital (ROA), %	0,57	0,60	0,0*
Nödlidande fordringar av kredit- och garantistocken, % ****	1,0	1,2	-0,2*
Ägarkunder (1 000)	1 911	1 833	4,2

OP Gruppen tog 1.1.2018 i bruk standarden IFRS 9 "Finansiella instrument". Som jämförelsetal för resultatet har använts talen enligt standarden IAS 39 för motsvarande perioder 2017. För balansräkningstal och andra tal av tvärsnittstyp har som jämförelsetal använts talet i enlighet med IAS 39 vid slutet av 2017, om inte annat nämns.

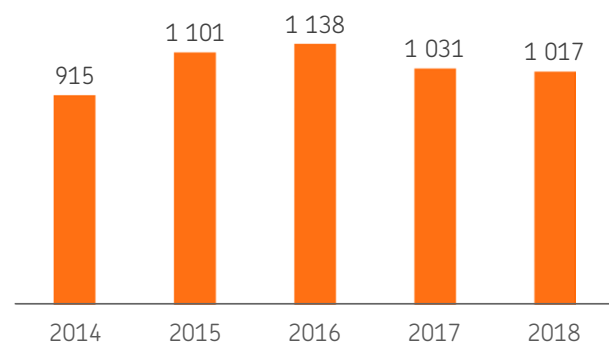
*Förändring i relationstalet

**Relationstalet enligt konglomeratlagen har beräknats för försäkringsbolag med de övergångsbestämmelser som ingår i solvensbestämmelserna för försäkringsbolag.

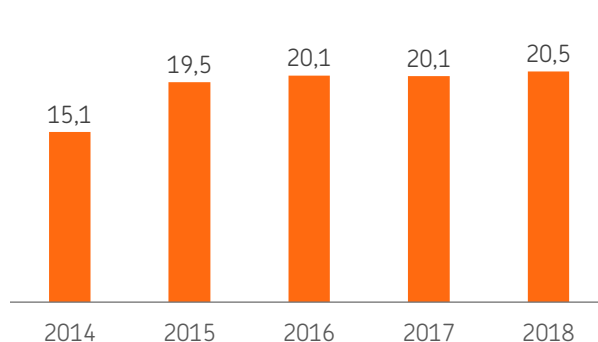
***12 mån. glidande

****Med nödlidande fordringar avses över 90 dagar förfallna fordringar, övriga fordringar med risker samt exponeringar med anstånd som beviljats på grund av kundens ekonomiska svårigheter och som anknyter till sådana fordringar.

Resultat före skatt, milj. €

Kärnprimärkapitaltäckning (CET1), %

Chefdirektör Timo Ritakallios kommentarer

Den gynnsamma utvecklingen i vår kundrörelse fortsatte under det sista kvartalet 2018. Både utlåningen och inlåningen växte i god takt, och kreditriskerna och nedskrivningarna av fodringar var fortfarande små. Vårt resultat för hela året var 1 017 miljoner euro och placerade sig således nästan på samma nivå som året innan. Vår kapitaltäckning stärktes ytterligare.

Kostnadsökningen utgjorde en utmaning för OP Gruppen 2018. Skadeförsäkringens resultat försvagades av ökningen i försäkringsersättningarna. Också intäkterna från placeringsverksamheten minskade klart. Den allmänna marknadsutvecklingen minskade beloppet av förvaltade kundmedel inom kapitalförvaltningen.

OP Gruppens resultat för 2018 påverkades positivt av att skötseln av det lagstadgade arbetspensionsskyddet och försäkringsbeståndet överfördes till Ilmarinen. Överföringen stärker vår kapitaltäckning och ger oss möjlighet att koncentrera oss på vår kärnverksamhet. Placeringsmiljön var exceptionellt gynnsam för en överföring, och tack vare läget på placeringsmarknaden var tidpunkten för överföringen perfekt.

Som en del av en större ändring av verksamhetsmodellen slutförde vi under det sista kvartalet samarbetsförhandlingarna som gällde 6 000 anställda vid centralinstitutet. Till följd av dem upphörde 700 arbetsuppgifter och öppnade sig 1 000 nya. Förhandlingarna med personalens representanter fördes i mycket god anda. Under förändringsskedet har vi på många sätt erbjudit våra anställda stöd för att hitta en ny arbetsuppgift inom OP Gruppen, och antalet uppsägningar har blivit litet.

En av våra prioriteter är att i vår affärsrörelse utnyttja de möjligheter som digitaliseringen för med sig. Under slutet av året erbjöd vi allt fler av våra kunder en automatisk bolånetjänst, där kunden kan ansöka om bolån digitalt och få ett lånebeslut nästan i realtid. I tjänsten utnyttjar vi möjligheter som baserar sig på artificiell intelligens.

Finlands ekonomi utvecklades gynnsamt under fjolåret. Sysselsättningen förbättrades, och de låga räntorna stödde konsumenternas köpkraft. Världsekonomin dämpades klart under slutet av året och osäkerheten tilltog. På finansmarknaden ökade fluktuationerna avsevärt jämfört med året innan. Bostadsförsäljningen minskade och priserna steg bara en aning.

Den ekonomiska tillväxten håller på att sakta in. Under 2019 väntas ekonomin i Finland växa med 1,6 procent. OP:s ekonomer förutser att uppbromsningen i världsekonomin 2020 kommer att drabba Finland hårdare än resten av euroområdet. Investeringarna väntas falna, vilket innebär att den ekonomiska tillväxten kommer att stöda sig mer på inhemsk konsumtion. Det allt svagare ekonomiska läget utmanar både företagen och de politiska beslutsfattare som väljs i vår att fatta långsiktiga beslut för framtiden.

Omvärlden

Tillväxten i världsekonomin avtog, och förtroendet för ekonomin försvagades under de sista månaderna 2018. Trenden i ekonomin var ändå fortfarande tämligen god. Under hela 2018 växte världsekonomin i nästan samma goda takt som 2017. Skillnaderna mellan ländernas ekonomiska utveckling blev större. I euroområdet avtog den ekonomiska tillväxten betydligt under årets lopp, delvis till följd av temporära faktorer. Arbetslösheten fortsatte att sjunka markant och inflationen ökade.

Europeiska centralbanken fortsatte att normalisera sin penningpolitik. ECB minskade i oktober sina nettoinköp enligt programmet för värdepappersköp till 15 miljarder euro per månad och upphörde helt med dem vid årsskiftet.

Styrräntorna förblev oförändrade hela året. I slutet av året steg euriborräntorna en aning. De längre marknadsräntorna sjönk i slutet av året till följd av en ökad osäkerhet och de slutade på samma nivå som i början av året. Till följd av den drastiska nedgången i slutet av året sjönk aktiekurserna så att de var lägre än i början av året.

I Finland fortsatte ekonomin sin goda tillväxt under den senare hälften av året. Enligt preliminära uppgifter växte ekonomin 2018 något långsammare än 2017. Den ekonomiska tillväxten fokuserades mera än tidigare på konsumtion. Sysselsättningen förbättrades klart och realinkomsterna ökade. I slutet av året blev konsumenternas förtroende ändå svagare. Företagens lönsamhet fortsatte att förbättras, men investeringarna ökade endast något.

På bostadsmarknaden minskade försäljningen av gamla bostäder en aning jämfört med det föregående året. Efterfrågan riktade sig till nya bostäder och antalet nya bostäder var nu störst sedan början av 1990-talet. Bostadspriserna steg endast en aning.

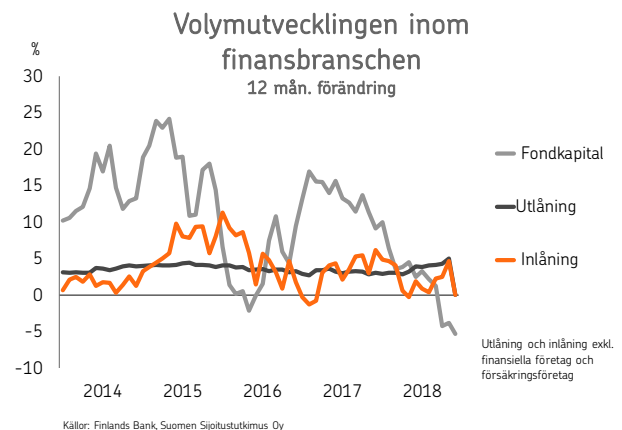
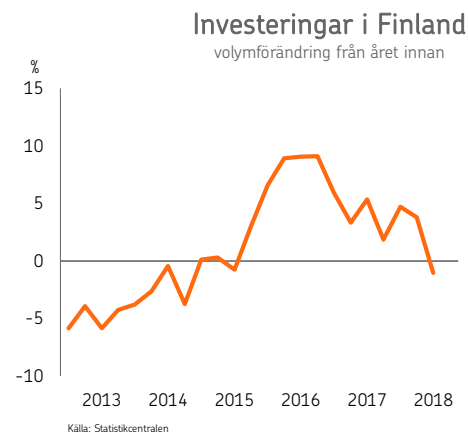
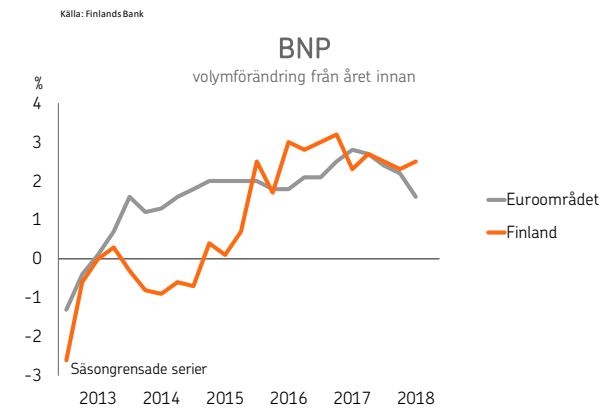
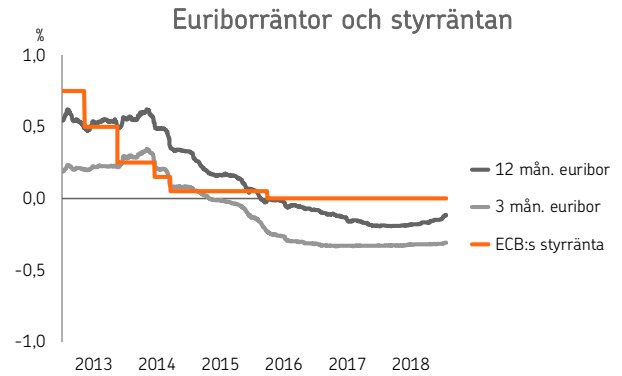
Konjunkturutsikterna håller på att dämpas, och osäkerheten har ökat markant. De största riskerna hänför sig till den internationella ekonomin och politiken. Ränteutsikterna är stabila. ECB har meddelat att den kommer att hålla sin styrränta på nuvarande nivå åtminstone över sommaren 2019.

Utlåningen till hushåll ökade med 2,2 procent 2018. Bolånen ökade med 1,7 procent och nedgången i räntan på nya uttagna bolån stannade upp mot slutet av året. Årstillväxten i företagskrediter och krediter till bostadssammanslutningar ökade och uppgick i december till 7,5 procent. Resultaten i bankbarometern förutspår att hushållens och företagens efterfrågan på kredit kommer att minska avsevärt.

Inlåningen ökade med 2,6 procent 2018. Inlåningen från hushåll ökade med 5,6 procent och inlåningen från företag med 3,5 procent. Inlåningen från offentlig sektor minskade med nästan 13 procent.

Värdet av de placeringsfonder som registrerats i Finland uppgick vid slutet av 2018 till 110,1 miljarder euro. Nettoteckningarna i fonderna var under året 3,9 miljarder euro negativa. Mest inlösningar gjordes i långa räntefonder och aktiefonder.

Den goda stämningen i ekonomin gynnade försäkringsbranschen i Finland 2018, men den fortfarande tämligen stränga priskonkurrensen och turbulensen på placeringsmarknaden mot slutet av året dämpade resultatutvecklingen.

Resultat och omslutning

Resultatanalys, milj. €	1-12/2018	1-12/2017*	Förändring, %	10-12/2018	10-12/2017*	Förändring, %	7-9/2018
Resultat före skatt	1 017	1 031	-1,3	330	192	71,5	262
Bankrörelse	795	619	28,3	306	141	116,6	156
Skadeförsäkring	133	210	-36,7	2	73	-97,4	67
Kapitalförvaltning	213	247	-13,7	76	56	36,1	42
Övrig rörelse	-123	-45	172,9	-54	-77	-30,5	-4
Intäkter							
Räntenetto	1 175	1 102	6,7	308	281	9,7	297
Försäkringsnetto	566	478	18,5	134	137	-2,5	154
Provisionsintäkter, netto	887	879	0,9	232	242	-4,4	212
Nettointäkter från placeringsverksamhet	254	522	-51,3	-31	104	-129,5	79
Övriga rörelseintäkter	61	83	-26,2	15	8	77,6	25
Intäkter totalt	2 943	3 063	-3,9	657	772	-14,8	766
Kostnader							
Personalkostnader (exkl. överföringen av arbetspensionsansvaret)	803	758	6,0	211	193	9,1	178
Överföring av det lagstadgade arbetspensionsansvaret	-286			-286			
Avskrivningar och nedskrivningar	325	246	32,0	136	88	55,1	58
Övriga rörelsekostnader	839	764	9,9	242	222	9,2	185
Kostnader totalt	1 681	1 768	-4,9	303	503	-39,7	422
Nedskrivningar av fordringar	-46	-48	-3,6	-22	-20	8,3	-17
Tillfälligt undantag (overlay approach)	26			56			-7
Ny OP-bonus som samlats till ägarkunder	-230	-220	4,4	-58	-56	4,1	-58

*Jämförelsetalen för 2017 har ändrats på det sätt som beskrivs i nottabellerna till följd av att IFRS 15 trätt i kraft och att periodiseringspraxisen för expeditonsavgifter för krediter ändrats.

Balansräkningens nyckeltal, milj. €

	31.12.2018	31.12.2017	Förändring, %
Fordringar på kunder	87 081	82 193	5,9
Investeringsstillgångar	23 047	23 324	-1,2
Skulder till kunder	66 112	65 549	0,9
Försäkringsskuld	9 476	9 950	-4,8
Skuldebrev emitterade till allmänheten	30 456	26 841	13,5
Eget kapital	11 832	11 084	6,7
Omslutning totalt	140 382	137 205	2,3

Januari–december

OP Gruppens resultat före skatt var 1 017 miljoner euro (1 031). Resultatet minskade med 14 miljoner euro från jämförelseperiodens resultat. Intäkterna från kundrörelsen, dvs. räntenettet, försäkringsnettot och nettoprovisionsintäkterna ökade från jämförelseperioden. Överföringen av merparten av skötseln av det lagstadgade arbetspensionsskyddet och försäkringsbeståndet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen förbättrade resultatet före skatt med 286 miljoner euro. Resultatet minskade av att nettointäkterna från placeringsverksamheten och de övriga rörelseintäkterna minskade.

Räntenettet ökade med 6,7 procent till 1 175 miljoner euro. Räntenettet ökade i Bankrörelsen med 50 miljoner euro och i Övrig rörelse med 27 miljoner euro. Försäkringsnettot var 566 miljoner euro (478). Under jämförelseperioden försvagade sänkningen av diskonteringsräntan för försäkringsskulden försäkringsnettot med 102 miljoner euro. Den jämförbara förändringen i försäkringsnettot var -2,3 procent. Ökningen i premieintäkterna från privat- och företagskunder stödde tillväxten i försäkringsnettot. Nettoprovisionsintäkterna var 887 miljoner euro, dvs. 8 miljoner euro större än ett år tidigare. Återbäringen av fondanknutna förvaltningsprovisioner ökade med 14 miljoner euro, nettoprovisionsintäkterna från betalningsrörelsen med 17 miljoner euro samt nettoprovisionsintäkterna från hälso- och välbefinnandetjänsterna med 4 miljoner euro. Kapitalförvaltningens provisionsintäkter minskade däremot med 29 miljoner euro.

Nettointäkterna från placeringsverksamheten minskade med 268 miljoner euro (51,3 procent) till 254 miljoner euro. På en del av försäkringsbolagens egetkapitalinstrument tillämpas ett tillfälligt undantag (overlay approach). Förändringarna i verkligt värde på de placeringar som omfattas av det tillfälliga undantaget bokförs i fonden för verkligt värde bland eget kapital. Intäkterna från placeringsverksamheten minskade totalt med 46,3 procent till 280 miljoner euro. OP Gruppens försäkringsbolags totala intäkter från placeringar till verkligt värde var 0,7 procent (3,1).

Nettointäkter värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (under jämförelseperioden nettointäkter från tillgångar som kan säljas) minskade från jämförelseperioden med 252 miljoner euro. I början av 2018 togs standarden IFRS 9 i bruk, vilket medförde att beloppet av placeringar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat och realisationsvinsterna minskade. Beloppet av placeringar värderade till verkligt värde via resultatet ökade däremot. De invergade på resultatet med 174 miljoner euro (301). Nettointäkterna från förvaltningsfastigheter minskade med 40 miljoner euro från jämförelseperioden. Realisationsvinster bokfördes för 36 miljoner euro (263). Under jämförelseperioden användes realisationsvinster främst för att komplettera försäkringsskulden. Nettoförändringen för de kortfristiga räntekompletteringarna i livförsäkringen förbättrade resultatet med 43 miljoner euro. Under jämförelseperioden försämrade nettoförändringen för de här räntekompletteringarna resultatet med 51 miljoner euro. De positiva värdeförändringarna i derivatens kredit- och motpartsrisk, som beror på marknadsförändringar, i nettointäkterna från handeln blev 14 miljoner euro mindre än under jämförelseperioden.

De övriga rörelseintäkterna minskade från jämförelseperioden med 22 miljoner euro till 61 miljoner euro. Hela aktiestocken i det baltiska dotterföretaget Seesam Insurance AS såldes till Vienna Insurance Group (VIG). För försäljningen bokfördes totalt 16 miljoner euro i realisationsvinst av engångsnatur. Under jämförelseperioden bokfördes återbäringar av mervärdesskatter av engångsnatur från tidigare år och räntor på dem för totalt 22 miljoner euro. Under jämförelseperioden bokfördes dessutom intäkter av engångsnatur på 25 miljoner euro bland övriga rörelseintäkter för försäljningen av avtals- och betalterminalbeståndet för kortinlösen- och betalterminaltjänster. För affären bokfördes extra avskrivningar och övriga kostnader för 6 miljoner euro.

Kostnaderna minskade med 4,9 procent till 1 681 miljoner euro. Överföringen av det lagstadgade arbetspensionsansvaret i slutet av 2018 minskade OP Gruppens pensionskostnader med 286 miljoner euro. Utan inverkan av överföringen av pensionsansvaret ökade kostnaderna med 11,3 procent till 1 967 miljoner euro och personalkostnaderna med 6,0 procent till 803 miljoner euro. Utvecklingen invergade på kostnaderna med 202 miljoner euro (219). De nya affärsrörelsernas andel av de totala kostnaderna var 92 miljoner euro (61). Avskrivningarna enligt plan ökade med 14,6 procent till 219 miljoner euro. Ökningen i avskrivningar berodde på de ökade satsningarna på utveckling under de senaste åren. Nedskrivningarna ökade med 51 miljoner euro från jämförelseperioden. Nedskrivningar av rörelsefastigheter bokfördes för 41 miljoner euro och nedskrivningar av datasystem för 61 miljoner euro. Myndighetsavgifterna ökade med 41 miljoner euro från jämförelseperioden.

Resultatförsvagande nedskrivningar på olika resultatposter för krediter och fordringar samt placeringar bokfördes för totalt 70 miljoner euro (89), varav 46 miljoner euro (48) bokfördes för krediter och övriga fordringar. Nedskrivningarna av fordringar har 2018 beräknats i enlighet med standarden IFRS 9, så de är inte jämförbara med de nedskrivningar som beräknats enligt den tidigare standarden IAS 39. Nödlidande fordringar av krediter och övriga fordringar var små, dvs. 1,0 procent (1,2) av kredit- och garantistocken.

OP Gruppens inkomstskatt för räkenskapsperioden var 125 miljoner euro (189). Den effektiva skattesatsen var 21,7 procent (20,7). Den effektiva skattesatsen höjdes av oavdragbara poster på grund av gruppinterna innehav.

OP Gruppens eget kapital uppgick till 11,8 miljarder euro (11,1). Det egna kapitalet ökade av räkenskapsperiodens resultat. I eget kapital ingick Avkastningsandelar för 3,0 miljarder euro (2,9), av dem bestod 0,3 miljarder euro (0,3) av uppsagda Avkastningsandelar. Avkastningsmålet för Avkastningsandelarna för 2018 är 3,25 procent. Den ränta som ackumulerats på Avkastningsandelar under räkenskapsperioden uppskattas till sammanlagt 94 miljoner euro. För 2017 betalades räntor för totalt 90 miljoner euro i juni 2018.

Resultaträkningens huvudposter per kvartal

	2018				2018	2017	Förändring
Milj. €	1-3	4-6	7-9	10-12	1-12	1-12	%
Räntenetto	282	289	297	308	1 175	1 102	6,7
Försäkringsnetto	127	151	154	134	566	478	18,5
Provisionsintäkter, netto	232	212	212	232	887	879	0,9
Nettointäkter från placeringsverksamhet	79	127	79	-31	254	522	-51,3
Övriga rörelseintäkter	12	9	25	15	61	83	-26,2
Intäkter totalt	732	788	766	657	2 943	3 063	-3,9
Personalkostnader	204	209	178	-75	516	758	-31,8
Avskrivningar och nedskrivningar	66	65	58	136	325	246	32,0
Övriga rörelsekostnader	187	225	185	242	839	764	9,9
Kostnader totalt	456	500	422	303	1 681	1 768	-4,9
Nedskrivningar av fordringar	-4	-3	-17	-22	-46	-48	-3,6
Tillfälligt undantag (overlay approach)	19	-41	-7	56	26		
OP-bonus till ägarkunder	-52	-57	-58	-58	-226	-217	4,0
Resultat före skatt	239	187	262	330	1 017	1 031	-1,3

Viktiga händelser under räkenskapsperioden

Förändringar i den högsta ledningen

Chefdirektör Reijo Karhinen gick i enlighet med sitt direktörsavtal i pension 31.1.2018. Reijo Karhinen har varit chefdirektör för OP Gruppen sedan 2007. Juris magister, MBA och teknologie doktor Timo Ritakallio började som ny chefdirektör 1.3.2018. Han övergick i OP Gruppens tjänst från uppdraget som verkställande direktör för Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Uppdragen som ordförande för direktionen och chefdirektör handhades under perioden 1.2–28.2.2018 av direktören för grupp tjänster, Tony Vepsäläinen.

Direktionsledamot Jouko Pölönen avgick från OP Gruppens centralinstituts direktion 30.4.2018 för att bli verkställande direktör för Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Jouko Pölönen ansvarade sedan 2014 som direktionsledamot för bankrörelsesegmentet.

Direktionsledamot Jari Himanen avgick från OP Gruppens centralinstituts direktion 6.5.2018 för att bli verkställande direktör för OP Suur-Savo. Jari Himanen hade sedan 2014 varit ledamot av direktionen samt ansvarat för gruppstyrning och kundrelationer.

Förvaltningsrådet vid OP Gruppens centralinstitut beslöt 6.6.2018 förnya ansvarsområdena för direktionen och den högsta ledningen vid centralinstitutet. OP Gruppens centralinstitutskoncern fortsatte under slutet av året sin omorganisering i enlighet med direktionens nya ansvarsområden.

Kärnan i OP Gruppens affärsrörelse består av bank- och försäkringsrörelsen. Bankrörelsen är indelad i två ansvarsområden. I direktionen ansvarar juris kandidat, eMBA Harri Nummela för affärsrörelsen Bankrörelse för privatkunder och sme-företag.

Teknologie licentiat Katja Keitaanniemi ansvarar i direktionen för affärsrörelsen Bankrörelse för företag och institutioner. Hon övergick till OP Gruppen från Finnvera 6.8.2018.

I Försäkringsrörelsen ingår skade- och livförsäkringsrörelsen för privat- och företagskunder samt hälso- och välbefinnanderörelsen. I direktionen ansvarar agronomie- och forstmagister, eMBA Olli Lehtilä för affärsrörelsen Försäkringskunder.

Ekonomie magister Harri Luhtala var ekonomidirektör och ledamot av direktionen för OP Gruppen samt verkställande direktör för OP Andelslag till och med 31.10.2018. Ekonomie magister Vesa Aho utnämndes till ekonomidirektör och ledamot av direktionen för OP Gruppen samt till verkställande direktör för OP Andelslag från 1.11.2018. Han har tidigare varit verkställande direktör för Försäkringsaktiebolaget Garantia samt ekonomi- och finansdirektör vid Pohjola Bank Abp.

Juris kandidat, eMBA Tony Vepsäläinen ansvarar i direktionen för Grupp tjänster. Han är också vice ordförande för direktionen och ställföreträdare för chefdirektören.

I direktionen ansvarar diplomingenjör Juho Malmberg för utveckling och teknik.

Juris kandidat, LL.M. Eur. Tiia Tuovinen ansvarar i direktionen för juridik och compliance.

Utöver direktionsledamöterna rapporterar dessutom följande direkt till chefdirektören: revisionsdirektör Leena Kallasvuo, direktör för kommunikation och samhällsrelationer Tuuli Kousa, personaldirektör Hannakaisa Länsisalmi, direktör för strategi och utveckling Pekka Puustinen samt riskhanteringsdirektör Markku Pehkonen.

Lagstadgade arbetspensionsskyddet och försäkringsbeståndet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen

Representantskapet vid pensionskassan OP-Eläkekassa, som förvaltar det lagstadgade arbetspensionsskyddet för OP Gruppens personal, beslöt 31.7.2018 att överföra ett pensionsansvar på cirka 1 068 miljoner euro och skötseln av arbetspensionsskyddet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Solvenskapitalet som överfördes uppgick till 263 miljoner euro. Beslutet föregicks av en konkurrensutsättning där styrelsen för OP-Eläkekassa inbegärde offerter av de största arbetspensionsbolagen. Det överförda försäkringsbeståndet motsvarar 90,8 procent av OP-Eläkekassas totala pensionsansvar. Överföringen verkställdes 31.12.2018.

Enligt den preliminära planen kommer det återstående pensionsansvaret att överföras till Ilmarinen senare, tidigast vid slutet av 2020.

Överföringen stärkte OP Gruppens CET1-kapitaltäckning med 0,4 procentenheter. Överföringen av ansvaret gav upphov till en post i OP Gruppens resultat, och posten förbättrade OP Gruppens resultat med 286 miljoner euro.

OP Gruppen medlem i Finans Finland

OP Gruppen anslöt sig som medlem till Finans Finland från 1.1.2019 och utträdde ur Palta rf. Syftet med beslutet var att stärka utvecklingen, samarbetet och konkurrensförmågan i finansbranschen i Finland.

Undersökningar och utmärkelser

I T-Medias undersökning i oktober om förtroende och anseende placerade sig OP på sjunde plats bland de mest ansedda och tillförlitliga företagen i Finland. Placeringen var den bästa bland företagen i finansbranschen.

OP röstades till den attraktivaste finansarbetsgivaren inom såväl handelsbranschen som IT-branschen i Universums årliga undersökning om arbetsgivarprofilen. I handelsbranschen kom OP på femte plats och i IT-branschen på nionde plats.

I november placerade sig OP på första plats i Finland i tidskriften The Bankers tävling Bank Of The Year.

I november nådde OP Företagsbanken Abp första plats i Prosperas undersökning Corporate Banking 2018 Finland i kategorin för de största företagen, dvs. bland företagen med en omsättning över 1,5 miljarder euro.

OP Gruppens strategiska mål och prioriteringar

OP Gruppens strategiska mål	31.12.2018	31.12.2017	Mål 2019
Kundupplevelse, NPS (-100+100)			
Varumärket	23	22	25
Kundmöten	61	58	70
CET1-kapitaltäckning, %	20,5	20,1	22
Avkastning på ekonomiskt kapitalkrav, % (12 mån. glidande)	20,8	20,4	22
Kostnader för nuvarande affärsrörelse (12 mån. glidande), milj. €	1 833	1 661	Kostnaderna 2020 på samma nivå som 2015 (1 500)
Ägarkunder, miljoner	1,9	1,8	2,1 (2019)

Förvaltningsrådet för OP Gruppens centralinstitut fastställde 26.9.2018 de viktigaste prioriteringarna för återstoden av strategiperioden. Samtidigt fastställdes en ny vision. OP Gruppen baserar fortfarande sin verksamhet på den strategi som fastställdes 2016, men till följd av förändringarna i omvärlden har gruppen preciserat fokuseringarna för strategin.

OP Gruppens vision är att vara Finlands ledande och attraktivaste finansgrupp såväl för personalen och kunderna som för samarbetspartnerna och intressentgrupperna. Strategin prioriterar därför nu en utmärkt arbetstagarupplevelse, den bästa kundupplevelsen samt att antalet ägarkunder ska öka till minst två miljoner. De här prioriteringarna stöds av två andra strategiska prioriteringar: att avkastningen på utvecklingen ska maximeras och att intäkterna ska växa snabbare än kostnaderna.

För att verkställa strategin och visionen har OP Gruppen inlett en betydande ändring av förfaringsätten. Det nya smidiga förfaringsättet ska betona att arbetet är betydelsefullt och öka trivseln i arbetet, vilket leder till att kundupplevelsen och effektiviteten i arbetet förbättras och möjligheter till att minska kostnaderna öppnas.

Det smidiga förfaringsättet tas i bruk stegvis i OP Gruppens centralinstitut. Ibruktagningen av den nya verksamhetsmodellen började med en omorganisering. I anslutning till omorganiseringen inleddes samarbetsförhandlingar vid centralinstitutskoncernen 1.10.2018 och de slutfördes

13.11.2018. Förändringarna ledde till att cirka 700 uppgifter upphörde samtidigt som det uppstod över 1 000 nya arbetsuppgifter. Den nya organisationen gäller från och med 1.1.2019. Utvecklingen av verksamhetsmodellen och planeringen av förändringen fortsätter på våren 2019. Ändringarna i organisationen är en del av centralinstitutskoncernens Fiksu100-sparprogram på 100 miljoner euro.

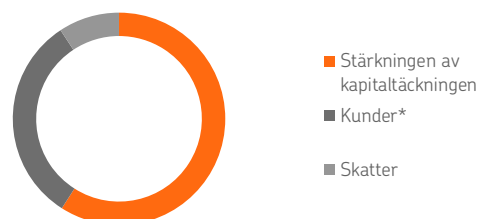
Hur gruppen främjar ägarkundernas och omvärldens framgång

OP Gruppens grunduppgift är att med sin starka kapitaltäckning och effektivitet skapa bestående ekonomisk framgång, trygghet och välfärd för sina ägarkunder och omvärlden. OP:s verksamhet bygger på kooperativa värden, en stark kapitaltäckning, kunnig riskhantering och respekt för kunderna. Gruppens värden är människonärhet, ansvarskänsla och framgång tillsammans.

Användningen av resultatet

Eftersom OP Gruppen är ett kooperativt företag har den inte som mål att maximera vinsten för ägarna, utan att så effektivt som möjligt producera de tjänster som ägarkunderna behöver. Gruppen använder den gemensamma framgången för ägarkundernas bästa i form av koncentreringsförmåner och andra ekonomiska förmåner samt för att upprätthålla och utveckla betjäningens förmågan.

Uppskattning av hur OP Gruppens rörelseresultat för räkenskapsperioden används då det fastställts efter räkenskapsperiodens slut:

*) Kunder = kundbonus, rabatter och räntor på ägarkundernas placeringar

OP Gruppen behöver en stark kapitaltäckning såväl för att framgångsrikt genomföra sin grunduppgift som för att uppfylla de ökande myndighetskraven. Merparten av rörelseresultatet används för att stärka kapitaltäckningen. Det här betyder att gruppen måste vara effektiv och ha resultatkapacitet också i fortsättningen.

En betydlig del av resultatet återbetalas till ägarkunderna genom OP-bonus och genom olika förmåner och rabatter. I enlighet med grundprincipen för kooperativa företag ska nyttan fördelas i proportion till hur mycket varje medlem anlitat andelslagets tjänster. Förmånshelheten består av OP-bonus som samlas för nästan alla ärenden i proportion till mängden ärenden samt av förmåner och rabatter på banktjänster samt på skadeförsäkrings- och kapitalförvaltningsprodukter. Dessutom erbjuds vissa tjänstekoncept endast till ägarkunder. Ägarkunderna kan också placera i sin andelsbank via

Avkastningsandelar. På Avkastningsandelarna betalas en årlig ränta som utgör bankernas vinstutdelning.

Mätt enligt de skatter som OP Gruppen betalar för resultatet är den en av de största skattebetalarna i Finland. Genom att betala skatten i Finland främjar OP hela Finlands framgång.

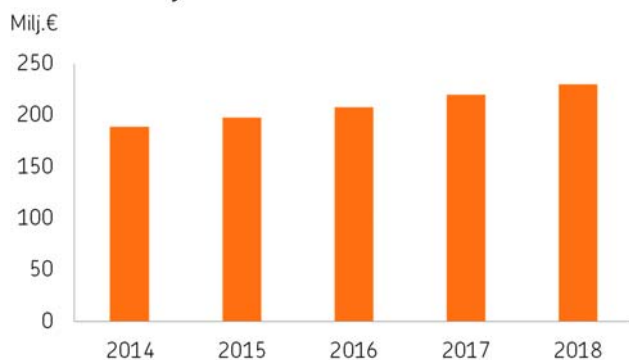
Kundrelationer och kundförmåner

OP Gruppens ägarkunder ökade under januari–december med nästan 79 000 till 1,9 miljoner. Antalet gemensamma kunder inom bank- och försäkringsrörelsen ökade med 21 000 till över 1,8 miljoner under januari–december.

Vid slutet av december uppgick andelsbankernas ägarkunders placeringar i andelsbankernas Avkastningsandelar och medlemsandelar till totalt 3,2 miljarder euro (3,1).

Andelsbankernas ägarkunder samlar OP-bonus för sina bank-, skadeförsäkrings- och kapitalförvaltningsärenden. Värdet av den nya bonus som ägarkunderna samlat genom att koncentrera sina ärenden var totalt 230 miljoner euro (220) för januari–december. Bonus användes för bank- och kapitalförvaltningstjänster för totalt 111 miljoner euro (102) och för försäkringspremier för skadeförsäkringsprodukter för 118 miljoner euro (114). OP-bonus användes för 2 371 000 försäkringsräkningar (2 315 000), av vilka 358 000 (327 000) betalades helt med bonus.

Ny kundbonus som samlats

Ägarkundernas nytta av det rabatterade priset på paketet med dagliga banktjänster uppgick enligt den uppdaterade beräkningen till 31 miljoner euro (29) under räkenskapsperioden.

Ägarkunderna beviljades 67 miljoner euro (71) i koncentreringsrabatter på skadeförsäkringar. Dessutom köpte, sålde och bytte ägarkunderna andelar i de flesta fonder utan separata kostnader. Förmånens värde var 6 miljoner euro (5).

Ovan nämnda OP-bonus och kundförmåner uppgick totalt till 334 miljoner euro (325), dvs. 24,7 procent av OP Gruppens resultat före skatt och beviljade förmåner (24,0).

Den ränta som ackumulerats på Avkastningsandelar under räkenskapsperioden uppskattas till sammanlagt 94 miljoner euro (90). Avkastningsmålet för Avkastningsandelarna för 2018 är en ränta på 3,25 procent (3,25).

Flerkanalstjänster

Gruppens servicenät består av flera kanaler: kontors-, nät-, mobil- och telefontjänster. Personlig kundbetjäning erbjuds på

kontor och digitalt. Gruppens mål är att erbjuda branschens bästa kundupplevelse i flera kanaler genom fortlöpande och betydelsefulla möten i alla kanaler.

OP lanserade i juli en förenklad och lättanvänd nättjänst för att erbjuda likvärdiga banktjänster för alla kundgrupper. OP Tillgänglig erbjuder grundläggande banktjänster för privatkunder som inte kan använda t.ex. tjänsten op.fi eller OP-mobilens på grund av begränsad syn och hörsel, nedsatt motorik eller andra funktionsbegränsningar. Tjänsten har tagits fram i samarbete med kunderna.

OP-mobilens var i december huvudkanal för kundernas dagliga ärenden med över 22 miljoner besök (18) på en månad. Antalet besök i mobilapplikationen Pivo uppgick i december till 4 miljoner (2). OP-företagsmobilen hade i december 620 000 besök (360 000). Med Pivos kompisbetalning och Siirto-betalningen kan kunderna överföra pengar till en annan person med hjälp av mottagarens telefonnummer. Cirka 520 000 OP-kunder (330 000) har redan registrerat sig i Siirto-tjänsten.

Antalet besök i nättjänsterna var cirka 9 miljoner (9) i december. Trots att nättjänsterna och mobiltjänsterna har växt, har OP Gruppen fortfarande det mest omfattande kontorsnätet i landet: 365 kontor (407) runt om i Finland. Det egna kontorsnätet stöds dessutom av ett omfattande nätverk av ombud och partner som är särskilt viktigt vid försäljningen av skadeförsäkringar.

OP Gruppen har stor närvaro i de vanligaste sociala medierna, där den har sammanlagt cirka 420 000 följare (370 000). Utöver gruppens konton i sociala medier på riksplanet har många andelsbanker egna Facebook-sidor, där de delar publikationer som är avsedda för lokala kunder.

Hälsa och välbefinnande

Pohjola Hälsa Ab:s sjukhusnät fullbordades i maj 2018 då sjukhuset i Åbo öppnade. Sjukhusen i Helsingfors, Tammerfors, Uleåborg, Kuopio och Åbo erbjuder omfattande bashälsovård och specialistsjukvård, undersökningar, operationstjänster samt rehabilitering. De tidigare planerna på att bygga upp ett nät med läkarcentraler har slopats och Pohjola Hälsa fokuserar i fortsättningen på sjukhusverksamheten.

Kunderna har varit nöjda med Pohjola Hälsas tjänster. NPS-talet som operationspatienterna gett var i januari–december 96 (97).

Icke-finansiell rapport

OP Gruppens mål är att vara en föregångare inom företagsansvaret. Företagsansvaret bygger på grunduppgiften, de gemensamma värdena, den starka kapitaltäckningen och kompetenta riskhanteringen, vilka stöds av den kundägda affärsmodellen. OP Gruppens rörelsesegment var till slutet av 2018 Bankrörelse, Skadeförsäkring och Kapitalförvaltning. OP Gruppens affärsmodell beskrivs närmare i de segmentvisa avsnitten i den här verksamhetsberättelsen.

OP Gruppens viktigaste principer för företagsansvaret är Principer för god affärssed, principer för ansvarsfull placering och Kriterier för leverantörers samhällsansvar. Till de viktigaste internationella förbindelserna hör FN:s initiativ Global Compact och FN:s principer för ansvarsfull placering.

OP Gruppens samhällsansvarsprogram sammanfattar målen för samhällsansvaret för de centrala verkningsområdena på grupplanen. Samhällsansvarsprogrammets övergripande tema är "ansvarskänsla som en positiv förändringskraft". Programmet baserar sig på fyra teman: 1) Vi främjar hållbar ekonomi, 2) Vi stöder den regionala livskraften, 3) Vår verksamhet är människonära och engagerande och 4) Vi främjar hälsa, trygghet och välfärd. Samhällsansvarsprogrammets teman har härletts från väsentlighetsanalysen av ansvarsaspekterna.

OP undertecknade FN:s principer för ansvarsfull placering 2009 bland de första finländska kapitalförvaltarna. OP är en av de grundande medlemmarna i föreningen för ansvarsfulla placeringar i Finland (FINSIF ry). I uppföljningen av internationella normer utnyttjar vi utöver egen uppföljning en opartisk samarbetspartner som för placeringsverksamheten tillhandahåller fortlöpande analys om hur internationella normer genomförs i placeringsobjekten. Dessutom granskar samarbetspartnern OP:s kapitalförvaltnings- och fondbolags placeringar två gånger per år med hänsyn till försummelse av internationella normer. Screeningen omfattar de direkta och aktiva placeringar i aktier och företagslån som förvaltas av OP:s kapitalförvaltningsbolag. Om ett företag som OP redan har placerat i på ett bekräftat sätt anses ha brutit mot internationella normer, är alternativen att sälja placeringarna eller inleda påverkan.

OP Gruppen offentliggör samhällsansvarsrapporten för 2018 som en del av årsrapporten i februari 2019. Vad gäller referensramen för rapporteringen hänvisar vi till GRI-standarderna (GRI Standards referenced).

Miljöaspekter

Miljöeffekter uppkommer i OP:s egen verksamhet, leverantörskedjan och placeringsobjekten. OP Gruppen har som mål att bygga upp en hållbar ekonomi och stöda bekämpningen av och anpassningen till klimatförändringen. OP utvecklar produkter och tjänster, som uppmuntrar kunderna att agera ansvarsfullt och miljövänligt, och beaktar hur verksamheten påverkar naturens mångfald. OP vill minska de risker som klimatförändringen för med sig och erbjuder information om klimatförändringen och lösningar på dess negativa konsekvenser. Principerna för god affärssed omfattar OP:s centrala miljö- och klimatprinciper.

Ett mål i OP Gruppens samhällsansvarsprogram är att vi ska vara koldioxidpositiva före 2025. De mest betydande direkta och indirekta utsläppseffekterna förorsakas av affärslokalernas värme- och elenergi. Målet är att öka andelen förnybar elenergi. Den förnybara elenergin stod 2018 för 31 procent av hela gruppens elförbrukning. Av det producerar OP en del via solkraftverk på sina kontorsbyggnaders tak.

OP beräknar utsläppen enligt GHG-protokollet (Greenhouse Gas Protocol), och växthusgaserna rapporteras som CO₂-ekvivalenter. De direkta (scope1) och indirekta (scope2) utsläppen minskade 2018 från året innan med 6 procent till 19 613 CO₂e-ton. OP bedömer årligen effekterna av klimatförändringen i en CDP-klimatförändringsenkät. Under 2018 anslöt sig OP till Climate Leadership Coalition (CLC) i syfte att stärka

bekämpningen av klimatförändringen i samarbete med finländska föregångarföretag.

Via placeringsverksamheten uppkommer indirekta växthusgasutsläpp. OP stöder placeringarna i valet av fonder genom att erbjuda ett nyckeltal för koldioxidrisken och genom att halvårsvis offentliggöra OP-aktiefondernas koldioxidintensitet. Dessutom publiceras fondspecifika företagsansvarsanalyser av OP-aktiefonderna. Av analyserna framgår bland annat respektive fonds positiva miljöpåverkan. OP Kapitalförvaltnings strategi för uteslutning av kolbolag gäller gruvbolag med en omsättning som till mer än 25 procent kommer från produktion av kol som används i energiproduktionen eller som producerar stora mängder energikol. Bland elproducenterna utesluts bolagen med de största utsläppen från den kolbaserade energiproduktionen.

OP tillämpar också WWF:s Green Office-system. Ungefär en tredjedel av OP:s anställda arbetar i lokaler som iakttar Green Office. Som praktiska verktyg i lokalerna används dessutom energiuppföljningssystem och miljöcertifiering av byggnader (LEED). I enlighet med direktivet om energiprestanda har OP genomfört en energibesiktning som krävs av stora företag.

Sociala aspekter, aspekter som gäller personal och mänskliga rättigheter

Arbetstagarupplevelsen är ett av OP Gruppens fem strategiska prioriteringsområden. I arbetstagarupplevelsen fokuserar vi särskilt på tre teman: välbefinnandet i arbetet, arbetets betydelsefullhet och smidighet. Arbetets meningsfullhet ska göras tydligare och verksamheten utvecklas tillsammans. För att stöda välbefinnandet i arbetet i OP Gruppen tar vi hand om vår arbetsförmåga. För att få arbetet att löpa smidigare är det viktigt att målen och verksamhetssätten är tydliga och smidiga.

OP Gruppen ser mångfald som en resurs, och vi garanterar alla lika möjligheter, rättigheter och bemötande. De anställda behandlas jämlikt bl.a. när det gäller avlöning, rekrytering och avancemang. OP:s mål för att främja mångfalden är att det ska finnas minst 40 procent av vardera könet i bestämda chefsuppdrag. Vid slutet av 2018 var kvinnornas andel i de här uppdragen 24 procent. Personalens fördelning bl.a. enligt kön, lön och ålder i olika befattningsgrupper följs upp årligen.

Regleringen och myndighetstillsynen ställer stora kompetenskrav på de anställda, och dessutom har inom OP Gruppen internt fastställts innehåll som alla måste behärska. De här kunskaperna övervakas och rapporteras enligt olika behov genom utförda nätkurser. Gemensamma nätkurser för alla anställda i OP Gruppen är bl.a. förhindrande av penningtvätt, principer för god affärssed, informationssäkerhet på arbetsplatsen och säkerhetsintroduktion.

OP Gruppen respekterar mänskliga rättigheter och strävar efter att förebygga diskriminering i all sin verksamhet. OP:s egen verksamhet är inte direkt förknippad med betydande risker eller effekter i fråga om mänskliga rättigheter. Indirekta effekter kan dock uppkomma från leverantörskedjan eller verksamheten vid placerings- och finansieringsobjekt. OP Gruppens Kriterier för leverantörers samhällsansvar, som uppdaterades 2018, kräver

att leverantörerna försäkras sig om att de mänskliga rättigheterna respekteras i deras verksamhetskedja.

Aspekter som gäller mänskliga rättigheter ingår också i OP Kapitalförvaltnings process för uppföljning och påverkan av internationella normer. OP placerar inte aktivt direkt i företag som har varit delaktiga i brott mot internationella normer och som inte framgångsrikt har kunnat påverkas.

I OP Gruppen är det av största vikt att behandla personuppgifterna omsorgsfullt och försiktigt. Personuppgifterna behandlas alltid enligt dataskyddslagstiftningen samt god sed för informationshantering och informationsbehandling. Verksamheten är förenlig med god bank- och försäkrings sed.

Att undervisa unga i ekonomikunskaper och att stöda seniorernas digitala kompetenser är en viktig del av OP Gruppens företagsansvar. Under 2018 stödde OP Gruppen 42 000 barns och ungdomars ekonomikunskaper vid mer än 500 evenemang runt om i Finland. Viktiga sätt att sprida ekonomikunskap är besöken på skolor och läroanstalter samt bankbesöken för att lära ut arbetslivsfärdigheter, ekonomikunskaper och kunskaper om företagande. I Ekonomikunskapsprojektet håller OP Gruppens frivilliga på olika håll i Finland kurser i ekonomikunskap för unga som kommit via ungdomsarbetet. Dessutom fungerar en del av bankernas frivilliga som personliga ekonomimentorer för enskilda unga. OP är huvudsamarbetspartner för Ekonomikunskapsstävlingen för niondeklassare som ordnas av Förbundet för lärarna i historia och samhällslära (FLHS). Genom sitt partnerskap med Ung Företagsamhet rf, som inleddes 2018, stöder OP arbetslivsfärdigheterna bland elever i den grundläggande utbildningen med hjälp av programmen Våga vara företagsam och Pikkuyrittäjät. Under året fortsatte OP stöda Företagsbyarna för sjätte- och niondeklassare i Uleåborg, Tammerfors, Åbo och Kuopio.

År 2018 lanserade OP nättjänsten OP Tillgänglig för att främja likvärdiga möjligheter att sköta bankärenden. Som stöd för den digitala rådgivningen för seniorer lanserade OP evenemangskonceptet Säker på nätet i syfte att stöda de digitala och ekonomiska kunskaperna. Under året gav OP seniorer handledning i digitala kompetenser vid cirka 800 evenemang. Under De gamlas vecka i oktober ordnade OP över 70 Säker på nätet-evenemang.

OP Gruppens välgörenhetsdonationer 2018 uppgick till totalt cirka 2,9 miljoner euro, varav cirka 1,3 miljoner euro riktade sig till yrkeshögskolor för att stöda finländsk utbildning.

Bekämpning av korruption och mutor

OP har förbundit sig att verka i enlighet med Principerna för god affärssed. Till ansvarsfull verksamhet hör att hantera intressekonflikter och frånsäga sig korruption. Principerna för god affärssed kompletteras av mer detaljerade regler och anvisningar. För att säkerställa att anvisningarna om principerna för god affärssed iaktas finns det en nätkurs som är obligatorisk för alla anställda i OP Gruppen. Vid slutet av 2018 hade nätkursen i principer för god affärssed avlagts av 98 procent av

de anställda vid andelsbankerna och 83 procent av de anställda vid centralinstitutet.

Förebyggandet av korruption i OP Gruppen baserar sig på anvisningen Hantering av intressekonflikter i OP Gruppen och förfaranden för förhindrande av korruption. Varje företag inom OP Gruppen ansvarar för egen del för att anvisningarna om förebyggande av intressekonflikter och korruption iaktas i företaget. Varje person i ledningen och tjänsteman ska känna till anvisningarna. Ansvar för övervakningen av att anvisningarna iaktas ligger hos cheferna och i sista hand hos verkställande direktören och styrelsen för respektive företag. Anvisningarna om hantering av intressekonflikter ska med regelbundna mellanrum behandlas i företaget och av personalen och alltid då en person introduceras i en ny uppgift. OP har säkerhetspersonal som arbetar med att bekämpa oegentligheter och som behandlar interna och externa fall av missbruk i gruppen. Händelser som uppfyller rekvisitet för brott polisanmäls alltid och ärenden som gäller missbruk rapporteras till den behöriga myndigheten, t.ex. Finansinspektionen, och internt till OP:s direktion. OP har i enlighet med lagen om förhindrande av penningtvätt metoder för kundkännedom och fortlöpande uppföljning samt för utbildning, anvisningar och skydd för personalen. Tvivelaktiga transaktioner anmäls till centralen för utredning av penningtvätt i enlighet med lagens krav.

Inom OP Gruppen används en s.k. whistle blowing-kanal för anonyma anmälningar till OP Gruppens revisionsdirektör om misstänkta överträdelse av bestämmelser och föreskrifter.

Risker och riskhantering beträffande den icke-finansiella rapporten

OP Gruppens organisationer riskhantering och compliance övervakar också riskerna i anslutning till icke-finansiella aspekter samt kravefterlevnaden. En realisering av risker som gäller miljön, sociala aspekter, personalen, brott mot mänskliga rättigheter, korruption och mutor skulle försvaga OP Gruppens anseende och eventuellt skada kund- och intressentgruppsrelationerna. Sådana icke-finansiella risker hanteras bland annat genom att fästa uppmärksamhet vid dem i affärsrörelsens riskkartläggningar och i riskanalyserna av nya produkter, tjänster och verksamhetsmodeller samt genom att försäkra att man i mån av möjlighet strävar efter att eliminera de risker som identifierats i dem. Riskerna reduceras också genom att se till att personalen är medveten om och iakttar anvisningarna som gäller det ovan nämnda.

Allmänna principer för riskhantering och kapitalutvärdering

Det strategiska målet är att säkerställa gruppens riskhanteringsförmåga under alla omständigheter och att risktagningen hålls måttfull i förhållande till riskhanteringsförmågan. Varje företag i gruppen ska koncentrera sig på att genomföra sin roll enligt sin betjänings- och riskhanteringsförmåga i enlighet med gruppens gemensamma affärsmodeller.

Målet för riskhanteringen och kapitalutvärderingen är att trygga riskhanteringsförmågan för OP Gruppen och företagen i gruppen och genom det säkerställa kontinuiteten i verksamheten.

Riskhanteringsförmågan bildas av en högklassig riskhantering som är dimensionerad enligt verksamhetens omfattning och krav samt en tillräcklig kapitaltäckning och likviditet som baserar sig på lönsam affärsrörelse.

Riskhanteringen och kapitalutvärderingen omfattar identifiering, mätning, analys och begränsning av risker. Dessutom omfattar den tillförlitligt och oberoende fastställande av det kapital- och likviditetsbehov som olika riskslag och affärsverksamheter kräver samt planmässig allokering av kapital och likviditet per rörelsesegment enligt den nuvarande och den planerade risktagningen.

OP Andelslag (centralinstitutet) ansvarar för riskhanteringen och kapitalutvärderingen på grupplanet för OP Gruppen och för att gruppens riskhanteringssystem är tillräckliga och tidsenliga. Centralinstitutet ger de företag som ingår i gruppen anvisningar för att säkerställa riskhanteringen och övervakar att de handlar i enlighet med myndigheternas bestämmelser, sina stadgar, centralinstitutets anvisningar och OP Gruppens interna rutiner samt i kundrelationer i enlighet med adekvata och etiskt acceptabla rutiner. De företag som hör till OP Gruppen svarar för den egna riskhanteringen och kapitalutvärderingen i enlighet med omfattningen och arten av deras verksamhet.

I OP Gruppen begränsas de mätbara riskerna med toleranser, limiter och kontrollgränser som styr verksamheten såväl på grupplanet som i andelsbankerna och OP Andelslagskoncernens företag. Centralinstitutets förvaltningsråd har satt ut risktoleranser för 2018 för OP Gruppens kapitaltäckning, riskvillighet, koncentrationsrisker, kredit-, likviditets-, marknads- och försäkringsrisker samt operativa risker.

OP Gruppens principer för riskhantering och kapitalutvärdering beskrivs närmare i not 2 till bokslutet "OP Gruppens principer för riskhantering och kapitalutvärdering".

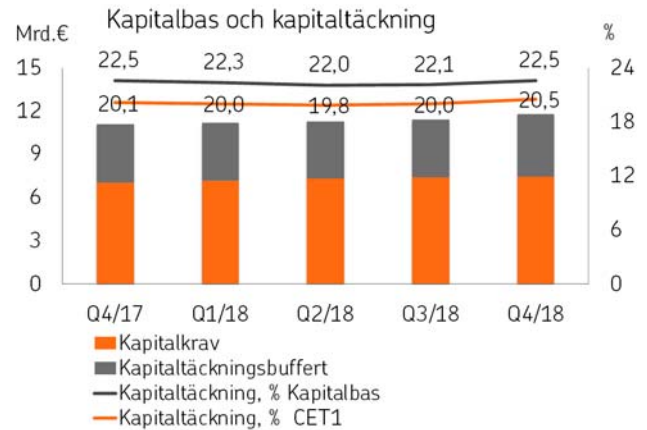
Kapitaltäckning

Kapitaltäckning enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat

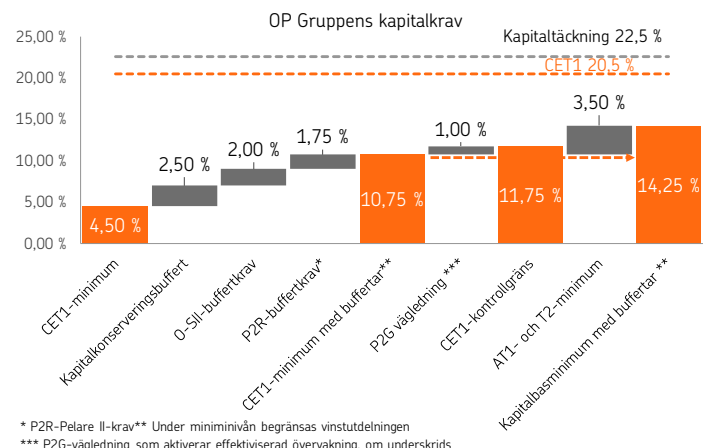
OP Gruppens kapitalbas uträknad enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat (konglomeratlagen) överskred lagens minimibelopp med 3,7 miljarder euro (3,6). Kapitalkravet för Bankrörelsen var oförändrat på 14,3 procent av riskvägda poster. Gruppens kapitalbas i förhållande till minimikapitalkravet var 147 procent (148). Relationstalet var 162 procent utan de riskvikts-golv som ECB fastställt. Till följd av bankrörelsens buffertkrav och försäkringsbolagens solvenskrav beskriver minimikapitalet för kapitaltäckningen enligt konglomeratlagen, 100 procent, den nivå inom vilken konglomeratet kan verka utan myndighetsålägganden på grund av underskridning av buffertar.

Kapitaltäckning för kreditinstitut

OP Gruppens CET1-kapitaltäckning var 20,5 procent (20,1). De riskvikts-golv som ECB fastställt sänkte kapitaltäckningen med 2,1 procentenheter.

Kapitaltäckningen i OP Gruppens kreditinstitutsverksamhet är stark i förhållande till den lagstadgade kapitaltäckningen och de kapitalkrav som ställs av myndigheterna. Den lagstadgade minimigränsen är 8 procent för kapitalrelationen och 4,5 procent för CET1-kapitaltäckningen. Kapitalkonserveringsbufferten på 2,5 procent enligt kreditinstitutslagen, O-SII-buffertkravet på 2 procent och ECB:s P2R-krav höjer i praktiken den lägsta gränsen till 14,3 procent för kapitalrelationen och till 10,8 procent för CET1-kapitaltäckningen.

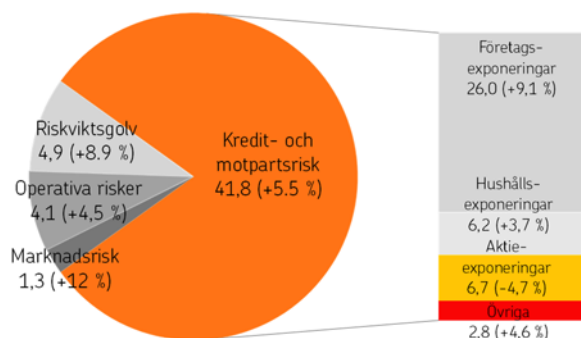

* P2R-Pelare II-krav** Under miniminivån begränsas vinstutdelningen
 *** P2G-vägledning som aktiverar effektiviserad övervakning, om underskrids

Kärnprimärkapitalet i OP Gruppens kreditinstitutsverksamhet var 10,7 miljarder euro (9,9). Kärnprimärkapitalet ökade av bankrörelsens resultat, överföringen av det lagstadgade arbetspensionsansvaret och emissioner av Avkastningsandelar. Beloppet av Avkastningsandelarna i kärnprimärkapitalet var 2,9 miljarder euro (2,8).

Det totala riskvägda exponeringsbeloppet uppgick till 52,1 miljarder euro (49,2), vilket är 5,9 procent större än vid slutet av 2017. Den lägsta gränsen för riskvikterna för hushållsexponeringar som ECB fastställt var 4,9 miljarder euro, och utan den var det totala riskvägda exponeringsbeloppet 47,2 miljarder euro och ökningen från årsskiftet 5,6 procent. De genomsnittliga riskvikterna för företags- och hushållsexponeringarna ökade något.

Totalt riskvägd exponeringsbelopp
31.12.2018 52,1 mrd.€
(förändring från årets början 5,9 %)

Finans- och försäkringskonglomeratets interna investeringar i försäkringsföretag behandlas i enlighet med ECB:s tillstånd som riskvägda poster. I aktieexponeringarna ingår 6,4 miljarder euro i riskvägda poster för gruppens interna innehav i försäkringsföretag med en riskvikt på cirka 280 procent.

Finansinspektionen fattar ett makrotillsynsbeslut kvartalsvis. Finansinspektionen beslöt i december 2018 att tills vidare inte ställa något kontryckligt buffertkrav för bankerna. För bolånen trädde en lägsta gräns för riskvikten på 15 procent i kraft vid början av 2018 för minst två år. Utan ECB:s lägsta gräns för riskvikten skulle Finansinspektionens lägsta gräns för riskvikt på 15 procent för bostadskrediter försvaga CET1-kapitaltäckningen med uppskattningsvis 1,4 procentenheter.

I de kommande EU-bestämmelserna ingår ett krav som beskriver skuldsättningsgraden, dvs. bruttosoliditetsgraden (Leverage Ratio). Bruttosoliditetsgraden för OP Gruppens bankrörelse är enligt nuvarande tolkningar uppskattningsvis 8,6 procent (7,9) enligt siffrorna vid slutet av räkenskapsperioden. Bruttosoliditetsgraden förbättrades särskilt av en mer omfattande identifiering av icke-bindande limiter vid beräkningen. Enligt utkastet till bestämmelserna är miniminivån 3 procent.

Skade- och livförsäkring

Skade- och livförsäkringsbolagens förskottsutdelningar minskade kapitalbasen. Solvensställningen stärktes av det sänkta kapitalkravet.

	Skadeförsäkring		Livförsäkring	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Kapitalbas, milj. €* [*]	818	902	1 297	1 317
Kapitalkrav, milj. €* [*]	621	666	578	674
Solvensprocent*	132	135	225	195
Solvensprocent (utan beaktande av övergångsbestämmelse)	132	135	176	151

*med beaktande av övergångsbestämmelser

ECB:s tillsyn

OP Gruppen omfattas av Europeiska centralbankens (ECB) tillsyn. OP Gruppen underrättades 2.2.2017 om att ECB beslutat att

fastställa ett riskvikts-golv för OP Gruppens hushållsexponeringar. De relevanta lägsta gränser för riskvikter för hushållsexponeringar som ECB fastställt är 15,4 procent för exponeringar med säkerhet i fastighet och 32,7 procent för privatkunders övriga exponeringar.

ECB har för OP Gruppen ställt ett buffertkrav som baserar sig på tillsynsmyndighetens bedömning (SREP). Det buffertkrav som ECB fastställt och som gäller från 1.1.2018 (P2R) är 1,75 procent. Dessutom har ECB som kapitaltäckningsvägledning (P2G) fastställt 1,0 procent. Om gränsen överskrids påverkas t.ex. vinstutdelningen inte av det. De buffertkrav som ECB ställt är på samma nivå som under jämförelseåret.

Skulder i enlighet med lagen om resolution

Enligt bestämmelserna om resolution av kreditinstitut och värdepappersföretag har resolutionsmyndigheten rätt att på ett sätt som påverkar placerarens ställning ingripa i villkoren för placeringsprodukter som banken emitterat. Resolutionsmyndighet för OP Gruppen är EU:s resolutionsnämnd (Single Resolution Board, SRB) i Bryssel. Kravet på OP Gruppens kapitalbas och nedskrivningsbara skulder (MREL) har fastställts till 12,2 miljarder euro, dvs. 27,6 procent, av det totala riskvägda exponeringsbeloppet vid slutet av 2016. OP Gruppens mål är att täcka MREL-kravet med kapitalbasen och övriga efterställda skulder. OP Gruppens MREL-relationstal var ungefär 35 procent vid årsskiftet 2017. SRB har fastställt OP Gruppens resolutionsstrategi, enligt vilken resolutionsåtgärderna riktas till OP Företagsbanken som är Single Point of Entry.

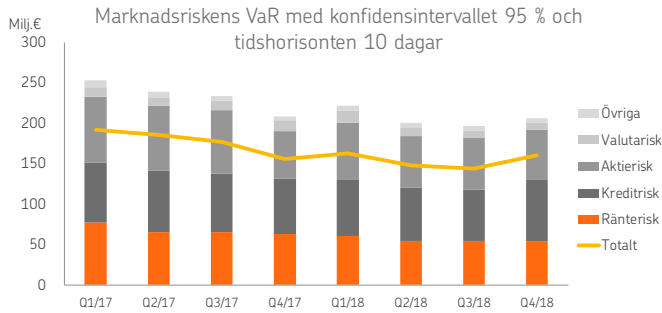
Riskposition

OP Gruppens riskposition har hållits stabil. Riskhanteringsförmågan är stark och tryggar verksamhetsförutsättningarna för gruppens affärsrörelse.

Den goda riskhanteringsförmågan och moderata målrisknivån höll kreditriskpositionen stabil.

OP Gruppens finansieringsposition och likviditet är goda. Tillgången på finansiering har hållits god. Under räkenskapsperioden emitterade OP Gruppen långfristiga obligationslån för totalt 3,3 miljarder euro (4,0). Inlåningens andel av kreditstocken har hållits stabil under räkenskapsperioden.

OP Gruppens marknadsriskposition var stabil under räkenskapsperioden. Nyckeltalet VaR, som mäter gruppens marknadsrisk, var 160 miljoner euro (156) vid slutet av räkenskapsperioden. I VaR ingår försäkringsföretagens totala omslutning, trading-funktionen, likviditetsreserven och gruppens treasurys ränteposition.

De operativa riskerna uppskattas i enlighet med målet vara moderata. Omorganiseringen och förändringen i verksamhetsätten samt takten för utvecklingen av tjänster ställer dock extra krav på hanteringen av operativa risker under de närmaste åren.

Riskerna i förmånsbestämda pensionsplaner ansluter sig till ränte- och marknadsrisken, framtida pensionshöjningar samt till den längre förväntade livslängden. En förändring i den ränta som tillämpas vid diskontering av pensionsåtagandet har en väsentlig inverkan på pensionsåtagandets belopp. Den minskning i nettoskuden för förmånsbestämda pensionsplaner som under räkenskapsperioden bokförts i övrigt totalresultat förbättrade räkenskapsperiodens totalresultat före skatt med 88 miljoner euro (48). Ändringen påverkades främst av att diskonteringsräntan höjdes och att den framtida antagna höjningen av pensionerna sänktes. Överföringen av det lagstadgade arbetspensionsansvaret till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen minskar i fortsättningen den här risken avsevärt.

Compliance-funktionens centrala prioriteringar under räkenskapsperioden anslöt sig till att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs av de bestämmelser som trätt i kraft 2018.

OP Gruppen har i början av 2016 lämnat in sitt svar på Konkurrens- och konsumentverkets utredningsbegäran från 2015. Myndigheterna reder ut OP Gruppens marknadsställning inom hushållsbankstjänster och prissättningen av skadeförsäkringsprodukter. Myndigheterna utreder fortfarande ärendet.

Bankrörelse

Bankrörelsens centrala risker är de kreditrisker som uppstår i kundrörelsen samt marknadsrisken.

Bankrörelsens kreditriskposition förblev stabil och riskerna måttfulla.

Problemfordringarna ökade till 3,1 miljarder euro (2,9) till följd av att de icke-nödlidande exponeringarna med anstånd ökade till 261 miljoner euro. Med problemfordringar avses över 90 dagar förfallna fordringar, övriga fordringar med risker och exponeringar med anstånd på grund av kundens ekonomiska svårigheter. Exponeringar med anstånd är fordringar där man på kundens initiativ kommit överens om lättnader i den ursprungliga betalningsplanen för att hjälpa kunden att klara av tillfälliga betalningssvårigheter. Andelsbankerna strävar efter att aktivt finna lösningar för att kunderna ska klara av tillfälliga

betalningssvårigheter. Ändringar i betalningsplanen som beror på annat än kundens ekonomiska svårigheter klassificeras inte som problemfordringar. Av problemfordringarna utgjordes 69,5 procent (64,3) av presterande fordringar med anstånd (nödlidande fordringar på provotid som redan har förbättrats eller exponeringar med anstånd som gäller avtal som inte har varit nödlidande). De nödlidande fordringarna hölls låga och utgjorde 1,0 procent (1,2) av kredit- och garantistocken. Nedskrivningarna var 46 miljoner euro (48).

Fördelningen i kredit- och garantistocken

	31.12.2018	31.12.2017
Kredit- och garantistocken, mrd. euro	90,0	84,8
Exponeringar mot privatkunder, mrd. euro	51,5	50,0
av kredit- och garantistocken, %	57,2	58,9
de två bästa ratingklasserna, %	84,0	83,5
de tillfredsställande ratingklasserna, %	12,5	12,9
de två svagaste ratingklasserna, %	3,5	3,6
Exponeringar mot företag och bostadssammanslutningar, mrd. euro	34,6	32,6
av kredit- och garantistocken, %	38,4	38,5
de bästa ratingklasserna (IG), %	54,6	55,4
övriga ratingklasser (exklusive fallerande), %	44,5	43,4
fallerande, %	1,0	1,2
fallerande, milj. euro	473,5	554,3
Övriga exponeringar, mrd. euro	4,0	2,2

Inte en enda exponering mot en kund överskred tio procent av kapitalbasen efter förlustreserver och annan kreditriskreducering. Kapitalbasen som täcker exponeringar uppgick till 11,4 miljarder euro (11,0).

De viktigaste branscherna för exponeringar mot företag och bostadssammanslutningar	31.12.2018	31.12.2017**
Uthyrning och förvaltning av bostäder*, %	17,9	17,4
Tjänster, %	10,1	9,0
Uthyrning och förvaltning av övriga fastigheter, %	9,9	9,8
Övriga branscher, %	62,2	63,8
Totalt, %	100	100

*Av exponeringarna i branschen uthyrning och förvaltning av bostäder var 94,4 procent exponeringar i bostadssammanslutningar och 8,3 procent exponeringar med garantier från offentlig sektor.

**Talen för jämförelseperioden har justerats i enlighet med nuvarande uppföljning.

Bankrörelsens ränterisk mätt med effekten av en räntesänkning på en procentenhet på räntenettet under 12 månader var vid slutet av december -48 miljoner euro (-81).

OP Gruppen förvaltade vid slutet av december insättningar som omfattas av insättningsgarantin för ett totalbelopp på 36,0 miljarder euro (34,3). Ur insättningsgarantifonden ersätts högst 100 000 euro till varje kund i OP Gruppen.

Skadeförsäkring

Skadeförsäkringens centrala risker är de försäkringstekniska riskerna i anslutning till skadeutvecklingen, marknadsriskerna för de placeringar som utgör täckning för försäkringsskulden, en oväntad förlängning av de förväntade livslängden för förmånstagare till försäkringsskulden för pensioner, nivån på den ränta som använts för att värdera försäkringsskulden samt differensen mellan försäkringsskuldens diskonteringsränta och marknadsräntorna.

En ökning i den förväntade livslängden med ett år skulle öka försäkringsskulden för pensioner med 45 miljoner euro (45). En sänkning av den räntenivå som används vid värderingen av försäkringsskulden med 0,1 procentenheter skulle öka försäkringsskulden med 23 miljoner euro (27).

Det har inte skett några betydande förändringar i skadeförsäkringens försäkringstekniska risker. Den viktigaste marknadsrisken i skadeförsäkringen är den förhöjande effekt som en nedgång i marknadsräntorna har på försäkringsskuldens värde och kapitalkravet.

Placeringarnas riskposition var stabil under räkenskapsperioden. Nyckeltalet VaR, som mäter risken, var 50 miljoner euro (52) vid slutet av räkenskapsperioden. Inga betydliga förändringar skedde i placeringportföljens tillgångslagsfördelning. Försäkringsskuldens ränterisk har skyddats med räntederivat. Ränte- och kreditrisken i portföljen förblev stabil. Säkringsgraden för ränterisken för försäkringsskulden har höjts avsevärt.

Kapitalförvaltning

De centralaste riskerna i kapitalförvaltningen är marknadsriskerna i livförsäkringens placeringstillgångar, räntan som tillämpats vid värderingen av försäkringsskulden samt att de försäkrades förväntade livslängd växer snabbare än beräknat.

En ökning i den förväntade livslängden med ett år skulle öka försäkringsskulden med 26 miljoner euro (27). En sänkning av den räntenivå som används vid värderingen av försäkringsskulden med 0,1 procentenheter skulle öka försäkringsskulden med 29 miljoner euro (32).

Det finns en buffert för placeringriskerna och riskerna i anslutning till förändringen i kundbeteendet i de separata försäkringsbestånd som överförs från Suomi-bolaget. Bufferten räcker till för att täcka en betydande negativ avkastning på placeringstillgångarna i de separata bestånden varefter OP Gruppen bär riskerna för bestånden. Buffertarna uppgick till totalt 289 miljoner euro (367) vid slutet av december.

Placeringarnas riskposition var stabil under räkenskapsperioden. Nyckeltalet VaR, som mäter risken, var 56 miljoner euro (61) vid slutet av räkenskapsperioden. Inga betydliga förändringar skedde i placeringportföljens tillgångslagsfördelning. Försäkringsskuldens ränterisk har skyddats med räntederivat. Ränte- och kreditrisken i portföljen förblev stabil. Säkringsgraden för ränterisken för försäkringsskulden har höjts avsevärt.

Övrig rörelse

De centrala riskerna inom Övrig rörelse är likviditetsreservens kredit- och marknadsrisker samt likviditetsriskerna.

Marknadsrisken har störst betydelse för skuldebrev som ingår i likviditetsreserven.

Marknadsrisken i relation till marknadsvärdet av skuldebreven i likviditetsreserven (VaR 95 %) förblev stabil under räkenskapsperioden. Inga betydande förändringar skedde i tillgångslagsfördelningen.

OP Gruppen tryggar sin likviditet med en likviditetsreserv som i huvudsak består av tillgodohavanden på centralbanker och fordringar som godtas som säkerhet för centralbanksfinansiering. Likviditetsreserven räcker till för att täcka finansieringsbehovet på kort sikt för det kända och uppskattade kassaflödet samt för likviditetsstressscenariet.

OP Gruppens likviditet och tillräckligheten hos likviditetsreserven följs upp bland annat med ett LCR-relationstal som mäter likviditetstäckningskravet. Enligt bestämmelserna ska LCR-relationstalet vara minst 100 procent från början av 2018. OP Gruppens LCR-relationstal var vid slutet av december 143 procent (123).

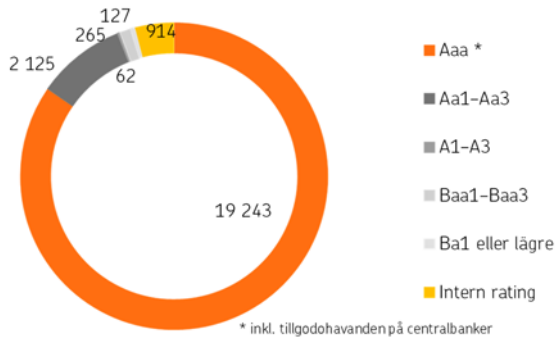
Tillräckligheten hos OP Gruppens långfristiga finansiering följs upp bland annat med NSFR-relationstalet som mäter den strukturella finansieringsrisken. Bestämmelserna ställer inte ännu upp något minimikrav för NSFR-relationstalet. OP Gruppens NSFR-relationstal uppgick vid slutet av december till 111 procent (116) enligt de nuvarande tolkningarna.

Likviditetsreserv

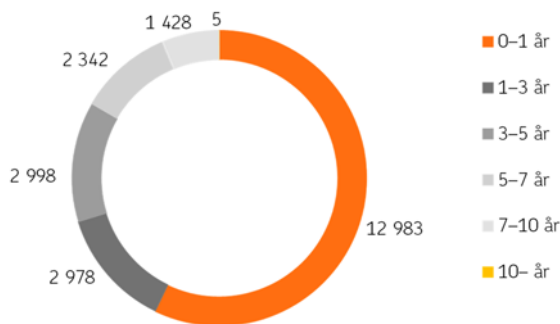
Mrd. €	31.12.2018	31.12.2017	Förändring, %
Tillgodohavanden på centralbanker	12,2	12,8	-4,7
Skuldebrev som godtas som säkerhet	9,2	9,1	1,3
Totalt	21,4	21,9	-2,2
Fordringar som inte godtas som säkerhet	1,3	1,5	-9,3
Likviditetsreserven till marknadsvärde	22,7	23,3	-2,6
Värderingsavdrag (Haircut)	-0,7	-0,7	2,4
Likviditetsreserven till säkerhetsvärde	22,0	22,7	-2,8

Likviditetsreserven omfattar skuldebrev emitterade av stater, kommuner, finansiella institut och företag med god rating samt värdepapperiserade fordringar.

Fördelningen av de finansiella tillgångar som ingår i likviditetsreserven enligt rating 31.12.2018, milj.€

Fördelningen av de finansiella tillgångar som ingår i likviditetsreserven enligt maturitet 31.12.2018, milj.€

Rating

31.12.2018

Ratinginstitut	Kortfristig upplåning	Utsikter	Långfristig upplåning	Utsikter
Standard & Poor's	A-1+	Stabila	AA-	Stabila
Moody's	P-1	Stabila	Aa3	Stabila

OP Företagsbanken Abp har ratingar från Standard & Poor's Global Ratings Europe Limited och Moody's Investors Service Ltd. Vid bedömningen av OP Företagsbankens rating beaktar ratinginstituten hela OP Gruppens finansiella ställning.

Ratingarna ändrades inte under räkenskapsperioden.

Moody's bekräftade i december 2018 och Standard & Poor's i juli 2018 OP Företagsbanken Abp:s rating för den långfristiga och kortfristiga upplåningen. Utsikterna för ratingarna förblev enligt bägge ratinginstituten stabila.

Segmentens resultat

Förvaltningsrådet vid OP Gruppens centralinstitut beslöt 6.6.2018 om en ny arbetsfördelning för direktionen vid OP Gruppens centralinstitut, vilket förändrade segmentstrukturen från början av 2019. OP Gruppen inleder rapporteringen i enlighet med de nya segmenten i delårs- och bokslutsrapporteringen från och med den första delårsrapporten 2019. Under övergångsperioden rapporteras OP Gruppens rörelsesegment enligt den tidigare segmentstrukturen, där OP Gruppens rörelsesegment är Bankrörelse, Skadeförsäkring och Kapitalförvaltning. Hälso- och välbefinnanderörelsen ingår i rörelsesegmentet Skadeförsäkring. Den rörelse som inte hör till rörelsesegmenten presenteras i segmentet "Övrig rörelse". Rapporteringen per rörelsesegment följer principerna för upprättandet av OP Gruppens bokslut.

Bankrörelse

- Resultatet före skatt var 795 miljoner euro (619).
- Intäkterna ökade med 4,8 procent. Räntenettet ökade med 4,2 procent från jämförelseperioden, men nettoprovisionsintäkterna minskade med 6,3 procent. Kostnaderna minskade med 9,5 procent till 878 miljoner euro. Överföringen av det lagstadgade arbetspensionsansvaret minskade personalkostnaderna med 172 miljoner euro. De övriga rörelsekostnaderna ökade med 18,1 procent på grund av stabiliseringsavgiften, utvecklingskostnaderna och volymökningen.
- Utlåningen ökade med 5,9 procent och inlåningen med 5,8 procent. Kreditstocken växte snabbast för företagskrediterna, lånen till bostadssammanslutningarna och de övriga krediterna.
- Nedskrivningarna var 45 miljoner euro (47). De nödlidande fordringarna uppgick till 1,0 procent (1,2) av kredit- och garantistocken.
- De mest betydande utvecklingsåtgärderna inom bankrörelsen gällde förnyelsen av system för betalning och finansiering, såsom utvecklingen av den digitala bolånetjänsten.

Bankrörelsens nyckeltal

Milj. €	1-12/2018	1-12/2017	Förändring, %
Räntenetto	1 242	1 192	4,2
Provisionsintäkter, netto	540	576	-6,3
Nettointäkter från placeringsverksamhet	105	19	445,4
Övriga intäkter	25	36	-30,7
Intäkter totalt	1 911	1 823	4,8
Personalkostnader (exkl. överföringen av arbetspensionsansvaret)	343	354	-3,1
Överföring av det lagstadgade arbetspensionsansvaret	-172		
Avskrivningar och nedskrivningar	40	51	-22,1
Övriga rörelsekostnader	667	565	18,1
Kostnader totalt	878	970	-9,5
Nedskrivningar av fordringar	-45	-47	-3,3
OP-bonus till ägarkunder	-194	-187	3,7
Resultat före skatt	795	619	28,3
Kostnads-intäktrelation, %	45,9	53,2	
Milj. €			
Uttagna bolån	7 633	6 954	9,8
Uttagna företagskrediter	7 351	7 389	-0,5
Förmedlade bostads- och fastighetsaffärer, st.	12 158	13 080	-7,0
Mrd. €			
Utlåning	31.12.2018	31.12.2017	Förändring, %
Bolån	38,6	37,5	2,8
Krediter till företag	21,1	19,7	7,1
Bostadssammanslutningar och övriga krediter	27,4	25,0	9,5
Utlåning totalt	87,1	82,2	5,9
Garantier	2,9	2,6	4,7
Inlåning			
Daglig- och betalningsrörelseinsättningar	42,8	40,1	6,8
Placeringsinsättningar	18,5	17,9	3,5
Inlåning totalt	61,3	58,0	5,8

OP Gruppens bankrörelse består av bankrörelse för privatkunder och sme-företagskunder samt bankrörelse för företagskunder och institutionella kunder. Bankrörelsen för privatkunder och sme-företagskunder sköts huvudsakligen i andelsbankerna. Affärsrörelsen för företagskunder och institutionella kunder har nästan i sin helhet koncentrerats till OP Företagsbanken.

Utlåningen ökade med 5,9 procent till 87,1 miljarder euro. Särskilt kraftig var tillväxten i företagskreditstocken, som växte med 7,1 procent. Bolånestocken växte med 2,8 procent. OP Företagsbankens andel av utlåningen var 26 procent.

Inlåningen ökade med 5,8 procent till 61 miljarder euro. Beloppet av placeringsinsättningar ökade något från jämförelseperioden. OP Företagsbankens andel av inlåningen var 19 procent.

OP introducerade under räkenskapsperioden en digital bolånetjänst där kunden kan ansöka om och få ett bolånebeslut och en bolåneoffert snabbt och automatiskt på nätet. Under det sista kvartalet utvidgades tjänsten till 117 andelsbanker och till att omfatta också lånebeslut för två gäldenärer.

OP deltar i utvecklingen av en plattform för digitala bostadsaffärer (DIAS). Det byggs upp i samarbete mellan banker, fastighetsförmedlingsbranschen, teknikföretag och myndigheter. Digitaliseringen av bostadsaffärerna inleds i början av 2019 och framskrider stegvis.

De bostads- och fastighetsaffärer som OP-Fastighetscentralerna förmedlade minskade med 7,0 procent från jämförelseperioden.

Bolåntagarna har haft historiskt låga räntor i en exceptionellt lång tid, och kundernas intresse för att skydda bolån och bostadssammanslutningars krediter mot en ränteuppgång har ökat. Av privatkundernas bolån var 19,7 procent (11,5) skyddade vid slutet av räkenskapsperioden.

Vid slutet av december översteg antalet bankkunder 3,6 miljoner (3,7).

Bankrörelsens resultat

Bankrörelsens resultat före skatt var 795 miljoner euro (619). Intäkterna ökade med 4,8 procent. Personalens lagstadgade arbetspensionsskydd överfördes till Ömsesidiga

Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. För överföringen intäktsfördes en post som minskade personalkostnaderna med 172 miljoner euro. De övriga rörelsekostnaderna ökade med 18,1 procent. Till följd av att kostnaderna minskade förbättrades kostnads-intäktsrelationen till 45,9 procent (53,2). Nedskrivningarna av fordringar var 45 miljoner euro (47). De nödlidande fordringarna uppgick till 1,0 procent (1,2) av kredit- och garantistocken.

Räntenettet ökade med 4,2 procent till 1 242 miljoner euro till följd av att utlåningen ökade och kostnaderna för upplåningen minskade. Räntenettet för OP Företagsbankens bankrörelse minskade till följd av derivatrörelsen, medan andelsbankernas räntenetto ökade.

Bankrörelsens nettoprovisionsintäkter minskade till 540 miljoner euro (576). Minskningen i nettoprovisionsintäkterna påverkades av att vissa kundintäkter från derivatrörelsen under räkenskapsperioden införlivades i segmentets nettointäkter från placeringsverksamhet, under jämförelseperioden ingick motsvarande intäkter i nettoprovisionsintäkterna.

Nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade med 86 miljoner euro. Nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade till följd av en enskild realisationsvinst på 16 miljoner euro. CVA-värderingen till följd av ändringar i räntorna och andra marknadsförändringar förbättrade resultatet med 7 miljoner euro (21).

Kostnaderna minskade till 878 miljoner euro. Personalkostnaderna minskade med 183 miljoner euro till 171 miljoner euro. Till minskningen i personalkostnaderna bidrog överföringen av det lagstadgade arbetspensionsansvaret. Utan inverkan av överföringen av pensionsansvaret ökade kostnaderna med 8,3 procent till 1 050 miljoner euro och minskade personalkostnaderna med 3,1 procent till 343 miljoner euro. De övriga rörelsekostnaderna ökade med 18,1 procent till 667 miljoner euro. ICT-kostnaderna ökade med 52 miljoner euro. ICT-kostnaderna ökade av satsningarna på utveckling och de ökade volymerna. De övriga rörelsekostnaderna ökade också av stabilitetsavgifterna på 39 miljoner euro till Verket för finansiell stabilitet. Kostnaderna ökade både i andelsbankerna och i OP Företagsbankens bankrörelse.

Skadeförsäkring

- Resultatet före skatt minskade med 36,7 procent och var 133 miljoner euro (210).
- Premieintäkterna ökade med 2,4 procent (utan Baltikum 3,8 procent).
- Den operativa totalkostnadsprocenten var 92,0 (96,1) och den operativa driftskostnadsprocenten 21,0 (20,3). Totalkostnadsprocenten var 93,2 (97,6).
- Nettointäkterna från placeringsverksamheten med beaktande av det tillfälliga undantaget var 24 miljoner euro (183). Nettointäkterna från placeringar till verkligt värde var 14 miljoner euro (135).
- Utvecklingsåtgärderna riktades till de elektroniska tjänsterna och den pågående förnyelsen av bassystem.

Skadeförsäkringens nyckeltal

Milj. €	1-12/2018	1-12/2017	Förändring, %
Premieintäkter	1 466	1 432	2,4
Försäkringsersättningar	915	970	-5,7
Övriga kostnader	3	3	-10,9
Försäkringsnetto	549	459	19,5
Nettointäkter från placeringsverksamhet	0	183	-100,1
Övriga nettointäkter	-5	-33	84,9
Intäkter totalt	543	609	-10,7
Personalkostnader (exkl. överföringen av arbetspensionsansvaret)	137	116	17,9
Överföring av det lagstadgade arbetspensionsansvaret	-7		
Avskrivningar och nedskrivningar	61	50	22,4
Övriga rörelsekostnader	243	231	5,0
Kostnader totalt	433	397	9,2
OP-bonus till ägarkunder	-2	-2	3,0
Tillfälligt undantag (overlay approach)	25		
Resultat före skatt	133	210	-36,7
Totalkostnadsprocent	93,2	97,6	
Operativ totalkostnadsprocent	92,0	96,1	
Operativ skadeprocent	70,9	75,8	
Operativ driftskostnadsprocent	21,0	20,3	
Operativ riskprocent	64,5	69,3	
Operativ omkostnadsprocent	27,4	26,9	
Solvensprocent*	132	135	
Stora skador med skadekostnad för egen räkning	107	78	
Förändringarna jämfört med avsättningarna för skador under de föregående åren (run off-resultat)	42	35	

*med beaktande av övergångsbestämmelser.

Premieintäkterna från företagskunder ökade med stöd av den allmänna ekonomiska utvecklingen. Premieintäkterna från privatkunder vände uppåt trots den åtstramade priskonkurrensen.

De mest betydande utvecklingsåtgärderna riktades till utvecklingen av elektroniska tjänster och köptjänster samt den pågående förnyelsen av bassystem. Utvecklingen av nät- och mobiltjänster hör till skadeförsäkringens prioriteringsområden inom såväl försäkringstjänsten som ersättningstjänsten.

Försäljningen av hela aktiestocken i det baltiska dotterföretaget Seesam Insurance AS till Vienna Insurance Group (VIG) slutfördes 31.8.2018. Affärsrörelsen i Baltikum ingår i segmentets resultat till den tidpunkt då affären verkställdes.

Pohjola Hälsa har startat en hälsomästertjänst för de av OP Försäkrings privatkunder och företagskunder som har en personförsäkring för sjukdom eller olycksfall. Pohjola Hälsomästaren hjälper med att bedöma vårdbehovet och hänvisar vid behov till rätt typ av vård. Under slutet av året utvidgas tjänsten med den digitala Pohjola Sjukhus-appen.

Skadeförsäkringens resultat

Resultatet före skatt var 133 miljoner euro (210). Resultatet försvagades särskilt av nettointäkterna från placeringsverksamheten som med beaktande av det tillfälliga undantaget var 158 miljoner euro mindre än ett år tidigare. Nettorealisationsvinsterna från placeringar uppgick till -5 miljoner euro (133). Försäkringsnettot ökade med 19,5 procent till 549 miljoner euro. Sänkningen av diskonteringsräntan för försäkringssskulden ökade försäkringsersättningarna under jämförelseperioden med 102 miljoner euro. Försäljningen av skadeförsäkring i Baltikum ökade de övriga rörelseintäkterna med 16 miljoner euro.

Den operativa totalkostnadsprocenten var 92,0 (96,1). De operativa nyckeltalen för jämförelseperioden innehåller effekterna av förändringarna i diskonteringsräntan för försäkringssskulden, men inte avskrivningar av immateriella tillgångar som uppkommit i samband med företagsköp. Sänkningen av diskonteringsräntan försvagade jämförelseperiodens operativa totalkostnadsprocent med 7,1 procentenheter.

Premieintäkter

Milj. €	1-12/2018	1-12/2017	Förändring, %
Privatkunder	798	786	1,5
Företagskunder	624	584	6,8
Baltikum	44	62	-29,0
Totalt	1 466	1 432	2,4

Avyttringen av skadeförsäkring i Baltikum påverkade utvecklingen hos premieintäkterna under slutet av året. Utan siffrorna för Baltikum ökade premieintäkterna med 3,8 procent under räkenskapsperioden.

Utän sänkningen av diskonteringsräntan för försäkringssskulden under jämförelseperioden ökade försäkringsersättningarna med 5,4 procent. Skadekostnaden för nya storskador på egendom och verksamhet var större än under jämförelseperioden. Under januari-december registrerades 98 nya (85) stora skador på egendom och verksamhet och skadekostnaden för egen räkning var för dem totalt 107 miljoner euro (78). Till den här klassen räknas skador på över 0,3 miljoner euro. Förändringen i ersättningsansvaret för de lagstadgade pensionerna försvagade resultatet med 1 miljon euro (-8).

Förändringarna jämfört med skadorna under de föregående åren, utan inverkan av förändringen i diskonteringsräntan, förbättrade det försäkringstekniska bidraget med 42 miljoner euro (35). Den operativa skadeprocenten var 70,9 (75,8). Den operativa riskprocenten exklusive indirekta skaderegleringskostnader var 64,5 (69,3).

Kostnaderna ökade med 9,2 procent till följd av de ökade ICT-utvecklingskostnaderna och avskrivningarna samt utvidgningen av hälso- och välbefinnanderörelsen och var 36 miljoner euro större än under jämförelseperioden. Nedskrivningarna ökade med 12 miljoner euro från jämförelseperioden. Den operativa

driftskostnadsprocenten var 21,0 (20,3). Den operativa omkostnadsprocenten, som innehåller också de indirekta skaderegleringskostnaderna, var 27,4 (26,9).

Operativt försäkringstekniskt bidrag och totalkostnadsprocent (CR)

	1-12/2018		1-12/2017	
	Bidrag, milj. €	CR, %	Bidrag, milj. €	CR, %
Privatkunder	87	89,0	93	88,1
Företagskunder	33	94,8	-41	107,0
Baltikum	-2	104,8	3	95,3
Totalt	118	92,0	55	96,1

Den stramare priskonkurrensen belastade privatkunds rörelsens lönsamhet. Bidraget för Baltikum försämrades av en enskild storskada.

Placeringsverksamheten

Skadeförsäkringens nettointäkter från placeringar värderade till verkligt värde var 14 miljoner euro (135). Nettointäkterna från placeringarna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringssskulden till marknads villkor.

Placeringsbeståndets fördelning

%	31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder	71,9	68,0
Alternativa placeringar	5,5	4,7
Aktier	7,6	8,5
Kapitalplaceringar	2,0	1,9
Fastigheter	8,4	8,3
Penningmarknaden	4,6	8,5
Totalt	100	100

Skadeförsäkringsrörelsens placeringsbestånd var 3 730 miljoner euro (3 903). Placeringarna på investeringsnivån stod för 94 procent (95), och 62 procent (66) av placeringarna hade en rating på minst A-. Vid slutet av räkenskapsperioden var ränteplaceringarnas modifierade duration 4,3 (5,1).

Den genomsnittliga avkastningen på direkta placeringar i obligationslån till förfallodagen beräknad enligt anskaffningsvärdet för instrumenten (running yield) var 1,5 procent (1,7). Beräkningen av nyckeltalet preciserades 2018 och jämförelseuppgifterna justerades retroaktivt.

Kapitalförvaltning

- Resultatet före skatt minskade med 13,7 procent och var 213 miljoner euro.
- Nettoprovisionsintäkterna minskade med 10,5 procent till 345 miljoner euro till följd av minskningen i de förvaltade medlen och avkastningsrelaterade provisionerna samt prissänkningar.
- Nettointäkterna från livförsäkringsrörelsens placeringsverksamhet med beaktande av det tillfälliga undantaget var 76 miljoner euro (85). Nettointäkterna från placeringar till verkligt värde var 53 miljoner euro (96).
- Bruttot av de förvaltade medlen minskade med 7,9 procent till 71,8 miljarder euro.
- Utvecklingsattsningarna riktades främst till slutförandet av regleringsprojekt och utvecklingen av elektronisk skötsel av ärenden.

Kapitalförvaltningens nyckeltal

Milj. €	1-12/2018	1-12/2017	Förändring, %
Provisionsintäkter, netto			
Fonder, kapitalförvaltning och värdepapper	228	276	-17,2
Livförsäkringar	185	174	6,3
Kostnader	68	64	5,9
Provisionsintäkter, netto, totalt	345	385	-10,5
Nettointäkter från livförsäkringens riskrörelse	29	27	8,1
Nettointäkter från livförsäkringsrörelsens placeringsverksamhet	69	85	-19,1
Övriga intäkter	8	10	-14,9
Intäkter totalt	451	507	-11,0
Personalkostnader (exkl. överföringen av arbetspensionsansvaret)	76	75	1,6
Överföring av det lagstadgade arbetspensionsansvaret	-35		
Avskrivningar och nedskrivningar	33	28	21,4
Övriga rörelsekostnader	142	130	8,9
Kostnader totalt	216	233	-7,1
OP-bonus till ägarkunder	-30	-28	5,9
Tillfälligt undantag (overlay approach)	7		
Resultat före skatt	213	247	-13,7
Mrd. €			
Förvaltade medel (brutto)			
Placeringsfonder	22,7	24,6	-7,8
Institutionella kunder	21,5	24,2	-11,2
Private Banking	17,9	19,1	-6,2
Fondanknutna försäkringsbesparingar	9,8	10,2	-3,5
Förvaltade medel totalt (brutto)	71,8	78,0	-7,9
Milj. €			
Nettoförsäljning			
Spar- och placeringskunder	168	711	-76,4
Private Banking-kunder	223	563	-60,4
Institutionella kunder	363	623	-41,7
Nettoförsäljning totalt	754	1 897	-60,2

Stämningen på placeringsmarknaden försvagades då placeraerna bekymrade sig över försämrade handelsrelationer, importtullar och stigande räntor. Den negativa stämningen minskade efterfrågan på kapitalförvaltningsprodukter och nettoförsäljningen minskade från jämförelseperioden med 60,2 procent till 754 miljoner euro. Bruttot av de förvaltade medlen minskade med 7,9 procent till 71,8 miljarder euro. I de

förvaltade medlen ingick medel från företag som hör till OP Gruppen för cirka 11 miljarder euro (13). I och med överföringen av pensionsstiftelsen OP-Eläkekassas ansvar överfördes medel för 1,3 miljarder euro till Ilmarinen.

Under räkenskapsperioden utvecklades kapitalförvaltningens placeringsutbud aktivt bland annat genom att lansera flera

indexlån. Placeringsobjekten i fondanknutna försäkringar utökades med infra- och kreditriskplaceringskorgar för institutionella kunder och private-kunder.

Antalet fondandelsägare i OP-fonderna ökade under räkenskapsperioden med cirka 27 000 brutto till 774 000 andelsägare. OP-fondernas Morningstar-klassificering var 3,0 (2,9).

Det totala antalet spar- och placeringskunder ökade under räkenskapsperioden med nästan 12 000 och uppgick vid slutet av december till cirka 795 000.

Under räkenskapsperioden riktade sig kapitalförvaltningens utvecklingsåtgärder på att slutföra införandet av regleringsprojekt samt på att utveckla den elektroniska försäljningen och de elektroniska tjänsterna. De elektroniska avtalens andel uppgick till 56 procent (51) av de nya avtalen inom kapitalförvaltningen. Av placeringsfundsorderna gjordes 79 procent elektroniskt (80).

Kapitalförvaltningens resultat

Kapitalförvaltningens resultat före skatt minskade från jämförelseperioden med 13,7 procent till 213 miljoner euro.

Nettoprovisionsintäkterna minskade med 10,5 procent från jämförelseperioden och uppgick till 345 miljoner euro (385). Minskningen beror bl.a. på att de avkastningsrelaterade provisionerna var mindre än under jämförelseperioden. Nettoprovisionsintäkterna utgjorde 0,45 procent av bruttot av de förvaltade medlen (0,50).

Nettointäkterna från livförsäkringens placeringar till verkligt värde var 53 miljoner euro (96). Nettointäkterna från placeringarna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringsskulden till marknadsvillkor. De s.k. separata balansräkningar som överförts från Suomi-bolaget ingår inte i nettointäkterna.

Kostnaderna minskade med 7,1 procent från jämförelseperioden och uppgick till 216 miljoner euro. Överföringen av skötseln av det lagstadgade arbetspensionsskyddet och försäkringsbeståndet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen i slutet av 2018 minskade pensionskostnaderna med 35 miljoner euro. Utan inverkan av överföringen av arbetspensionsansvaret ökade kostnaderna med 8,0 procent till 251 miljoner euro och personalkostnaderna med 1,6 procent till 76 miljoner euro. Kostnaderna utgjorde 0,27 procent av bruttot av de förvaltade medlen (0,29).

Försäkringsskulden ränterisk skyddas med räntekompletteringar och räntederivat. Nettoförändringen för de kortfristiga räntekompletteringarna i livförsäkringen förbättrade resultatet med 43 miljoner euro (försämrade med 51). Räntekompletteringarna av försäkringsskulden utan de separata balansräkningarna var vid räkenskapsperiodens slut 341 miljoner euro (405). Av räntekompletteringarna utgjorde 44 miljoner euro (87) kortfristiga räntekompletteringar.

Livförsäkringens placeringstillgångar utan de tillgångar som utgör täckning för fondanknutna försäkringar, räntederivat som skyddar försäkringsskulden och de separata balansräkningarna

uppgick till 3 644 miljoner euro (3 830). Andelen placeringar i ränteportföljen som till sin rating räknas till investeringsnivån var 95 procent (95). Vid slutet av räkenskapsperioden var ränteplaceringarnas modifierade duration 4,1 (4,4). Den genomsnittliga avkastningen på direkta placeringar i obligationslån (utan de separata balansräkningarna) till förfallodagen beräknad enligt anskaffningsvärdet för instrumenten (running yield) var 1,4 procent (1,7). Beräkningen av nyckeltalet preciserades 2018 och jämförelseuppgifterna justerades retroaktivt.

Placeringsbeståndets fördelning

%	31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder	71,1	69,5
Alternativa placeringar	10,8	9,3
Aktier och aktiefonder	6,1	6,1
Fastigheter	7,4	6,9
Penningmarknaden	4,6	8,2
Totalt	100	100

Intäkter från placeringsverksamheten i livförsäkringens separata balansräkningar

Av de försäkringsbestånd som överförts från Suomi-bolaget 2015 och 2016 bildades i samband med beståndsöverlåtelsen separata balansräkningar med en vinstutdelningspolicy som avviker från den övriga livförsäkringsrörelsen.

Placeringstillgångarna i den separata balansräkningen för det individuella livförsäkringsbeståndet utan de räntederivat som skyddar försäkringsskulden uppgick vid slutet av räkenskapsperioden till 810 miljoner euro (891). Nettointäkterna från placeringar till verkligt värde var 3 miljoner euro (19). Nettointäkterna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringsskulden till marknadsvillkor.

Placeringsbeståndets fördelning: separat balansräkning för det individuella livförsäkringsbeståndet

%	31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder	77,3	78,5
Alternativa placeringar	8,3	9,4
Aktier och aktiefonder	1,8	1,0
Fastigheter	8,4	6,6
Penningmarknaden	4,2	4,4
Totalt	100	100

Placeringstillgångarna i den separata balansräkningen för det individuella pensionsförsäkringsbeståndet utan de räntederivat som skyddar försäkringsskulden uppgick vid slutet av räkenskapsperioden till 2 295 miljoner euro (2 573). Nettointäkterna från placeringar till verkligt värde var -24 miljoner euro (86). Nettointäkterna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringsskulden till marknadsvillkor.

Placeringsbeståndets fördelning: separat balansräkning för det individuella pensionsförsäkringsbeståndet

%	31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder	74,8	75,8
Alternativa placeringar	12,2	12,3
Aktier och aktiefonder	1,8	0,7
Fastigheter	8,1	7,4
Penningmarknaden	3,1	3,8
Totalt	100	100

Övrig rörelse

Övrig rörelses nyckeltal

Milj. €	1-12/2018	1-12/2017	Förändring, %
Räntenetto	-48	-75	-36,4
Provisionsintäkter, netto	6	-63	-110,1
Nettointäkter från placeringsverksamhet	86	238	-63,9
Övriga rörelseintäkter	671	632	6,1
Intäkter totalt	715	732	-2,3
Personalkostnader (exkl. överföringen av arbetspensionsansvaret)	248	213	16,6
Överföring av det lagstadgade arbetspensionsansvaret	-71		
Avskrivningar och nedskrivningar	191	118	62,3
Övriga rörelsekostnader	469	446	5,1
Kostnader totalt	837	777	7,8
Nedskrivningar av fordringar	-1	0	
Resultat före skatt	-123	-45	172,9

Segmentet Övrig rörelses resultat

Resultatet före skatt för segmentet Övrig rörelse var -123 miljoner euro (-45). Resultatet försvagades av att nettointäkterna från placeringsverksamheten minskade samt av att kostnaderna ökade. Överföringen av skötseln av det lagstadgade arbetspensionsansvaret och försäkringsbeståndet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen förbättrade resultatet före skatt med 71 miljoner euro. I jämförelseperiodens resultat ingick intäkter av engångsnatur för 42 miljoner euro. De totala intäkterna minskade med 2,3 procent till 715 miljoner euro.

Räntenettet för segmentet Övrig rörelse var -48 miljoner euro (-75). Nettointäkterna från placeringsverksamheten minskade med 63,9 procent till 86 miljoner euro. Derivatrörelsen ökade räntenettet med 24 miljoner euro och minskade nettointäkterna från handeln, som ingår i nettointäkterna från placeringsverksamheten, med 90 miljoner euro. Enligt OP Gruppens bokföringspraxis ingår intäkter från derivatinstrument både i räntenettet och i nettointäkterna från handel. Fördelningen av intäkter mellan de här resultatposterna kan variera avsevärt beroende på vilka derivatinstrument som används vid hanteringen av positionen. Dessutom minskade nettointäkterna från placeringsverksamheten då intäkterna från utdelningar minskade med 10 miljoner euro och nettointäkterna från förvaltningsfastigheter minskade med 29 miljoner euro.

Nettoprovisionsintäkterna ökade med 67 miljoner euro från jämförelseperioden. Variationen i nettoprovisionsintäkterna i segmentet Övrig rörelse beror huvudsakligen på OP Gruppens interna nettoprovisioner.

De övriga rörelseintäkterna ökade med 6,1 procent till 671 miljoner euro till följd av att OP Gruppens interna debiteringar ökat. På segmentet Övrig rörelse bokfördes dessutom under jämförelseperioden återbärningar av mervärdesskatter av engångsnatur från tidigare år och räntor på dem för totalt 22 miljoner euro. OP Gruppen sålde under jämförelseperioden sitt

avtals- och betalterminalbestånd för kortinlösen- och betalterminaltjänster till Nets. För affären bokfördes under jämförelseperioden en intäkt av engångsnatur på 20 miljoner euro bland övriga rörelseintäkter för segmentet Övrig rörelse. Under jämförelseperioden bokfördes extra avskrivningar för affären för 3 miljoner euro och övriga kostnader för 3 miljoner euro.

Kostnaderna i segmentet Övrig rörelse ökade till följd av avskrivningar och nedskrivningar. Kostnaderna totalt ökade med 7,8 procent till 837 miljoner euro. Överföringen av arbetspensionsansvaret i slutet av 2018 minskade pensionskostnaderna med 71 miljoner euro. Utan inverkan av överföringen av pensionsansvaret ökade personalkostnaderna med 16,6 procent till 248 miljoner euro. Avsättningen för omstrukturering ökade personalkostnaderna med 8 miljoner euro. De övriga rörelsekostnaderna ökade med 5,1 procent till 469 miljoner euro då ICT-kostnaderna ökat med 7 miljoner euro och de köpta tjänsterna med 12 miljoner euro. Avskrivningarna och nedskrivningarna av materiella och immateriella tillgångar ökade med 62,3 procent till 191 miljoner euro. Nedskrivningarna var 39 miljoner euro större än under jämförelseperioden. Ökningen i avskrivningarna och nedskrivningarna berodde på de ökade satsningarna på utveckling under de senaste åren.

Snittmarginalen för OP Gruppens skuldebrev inom marknadsupplåningen till seniorvillkor, TLTRO-II-upplåningen och säkerställda obligationslån var i december 14 räntepoäng (19). Kostnaderna för marknadsupplåning minskar på grund av användningen av TLTRO-II-finansiering samt då upplåning till högre kostnad förfaller. De säkerställda obligationslånen rapporteras som en del av segmentet Bankrörelse.

Investeringar och tjänsteutveckling

OP Gruppen investerar ständigt i utveckling av sin verksamhet och förbättring av kundupplevelsen. Centralinstitutet och dess dotterföretag svarar för utvecklingen av OP Gruppens tjänster. Av kostnaderna i anslutning till tjänsteutveckling består en betydande del av ICT-investeringar.

OP Gruppens utvecklingskostnader uppgick i januari–december till 384 miljoner euro (454). Kostnaderna omfattar licensavgifter, köptjänster, andra externa kostnader i anslutning till projekt samt eget arbete. Av utvecklingskostnaderna har 182 miljoner euro (234) aktiverats.

Närmare information om OP Gruppens investeringar finns i de segmentvisa avsnitten i den här verksamhetsberättelsen.

Personal och ersättningar

Vid slutet av räkenskapsperioden hade OP Gruppen 12 066 anställda (12 269). Antalet anställda var i genomsnitt 12 241 (12 212). Antalet anställda minskade under räkenskapsperioden med 341 anställda till följd av att skadeförsäkringsrörelsen i Baltikum såldes.

Under räkenskapsperioden gick 318 personer (357) i pension från OP Gruppen. Medelåldern för de pensionerade var 61,8 år (62,1).

OP Gruppens rörliga ersättningar fördelar sig på kortfristiga företagsvisa ersättningar och långfristiga ersättningar på grupplanet. OP Gruppens långfristiga ersättningssystem på grupplanet består av ett ersättningssystem avsett för ledningen samt en personalfond avsedd för den övriga personalen.

Ett långfristigt ersättningssystem har fastställts för ledningen för 2017–19. Dessutom fortsätter OP Gruppens personalfonds ersättningssystem med ettåriga intjäningsperioder.

Ersättningssystemen har upprättats i enlighet med bestämmelserna om ersättningssystemen inom finansbranschen. Ersättningssystemet 2017–19 iakttar huvudprinciperna för den föregående treåriga intjäningsperioden.

Som långsiktiga målmätare har OP Andelslags förvaltningsråd uppställt OP Gruppens resultat före skatt, kundupplevelse och digital kommunikation. Målen på grupplanet är desamma såväl i ersättningssystemet för ledningen som i OP Gruppens personalfond.

Information om direktionsledamöternas och revisionsdirektörens anställning

Lönen, arvoden och övriga förmåner för OP Andelslags direktionsledamöter och revisionsdirektören bestäms av nomineringskommittén för Centralinstitutskoncernens ledning. Villkoren för varje ovan nämnda tjänsteförhållande har fastställts i ett skriftligt direktörsavtal som förvaltningsrådet har godkänt.

Den information som enligt tillsynsförordningen krävs om ersättningar till personer med inverkan på OP Gruppens riskposition offentliggörs årligen på OP Gruppens nätsidor.

År 2018 utbetalades till OP Gruppens chefdirektör Timo Ritakallio 613 791 euro i lön och 21 750 euro i naturaförmåner. Till OP Gruppens föregående chefdirektör Reijo Karhinen utbetalades 2018 i lön 203 243 euro och i naturaförmåner 1 525 euro samt 125 050 euro i kortfristiga ersättningar som tjänats in för 2017, dvs. totalt 329 818 euro. Långfristiga uppskjutna ersättningar för åren 2014–2016 betalades 2018 för 180 931 euro.

Lönerna till övriga ledamöter i direktionen samt för revisionsdirektören var 2 930 411 euro och naturaförmånerna 117 735 euro. Kortfristiga och långfristiga ersättningar som tjänats in för åren 2014–2017 betalades för 885 743 euro. Sammanlagt betalades 3 933 889 euro i löner och arvoden till övriga ledamöter i direktionen samt till revisionsdirektören.

I lönerna och ersättningarna ingår den andel av resultatlöner för 2017 som betalats ut 2018 samt den andel av ersättningarna från det långfristiga ersättningssystemet för ledningen som tjänats in för åren 2014–2016 och som betalats ut 2018. Från de kortfristiga resultatlöner som chefdirektören och direktionsledamöterna tjänat in för 2017 har inga poster skjutits upp för senare utbetalning. Uppskovsförfarandet baserar sig på ett förfarande enligt kreditinstitutslagen (610/2014), som beskrivs i not 50 om rörliga ersättningar i OP Gruppens IFRS-bokslut för 2018.

Chefdirektör Reijo Karhinen omfattades av ett tilläggs pensionskydd från pensionsstiftelsen OP-Eläkesäätiö. Chefdirektören gick i enlighet med sitt direktörsavtal i pension i januari 2018 då han fyllt 63 år. OP-Eläkesäätiö har för ökningen i tilläggs pensionsåtagandet för chefdirektören tagit ut en engångspremie på totalt 534 539 euro, som hänförde sig till 2018.

Pensionsåldern för den nya chefdirektören Timo Ritakallio är 65 år. Olli Lehtiläs, Harri Nummelas, Tony Vepsäläinens och revisionsdirektör Leena Kallasvuos pensionsålder är 63 år. De övriga direktionsledamöternas pensionsålder bestäms enligt pensionslagarna. Pensionsförmånerna bestäms i enlighet med pensionslagarna och OP Gruppens egna pensionssystem.

I den förmånsbestämda tilläggs pensionsförsäkringen betalades 2018 totalt 1 642 373 euro. På grund av ändringar i tilläggs pensionssystemet ingår i beloppet premier som gäller både 2017 och 2018. I den avgiftsbestämda tilläggs pensionsförsäkringen betalades 2018 totalt 106 113 euro.

Kostnaderna för tilläggs pensionerna har offentliggjorts bland de uppgifter som Europeiska bankmyndigheten EBA årligen samlar in om ersättningar i enlighet med Europaparlamentets och rådets tillsynsförordning 575/2013 och kapitaltäckningsdirektiv 2013/36.

Den uppsägningstid som arbetsgivaren tillämpar för både chefdirektören och övriga direktionsledamöter samt för revisionsdirektören är 6 månader. Då anställningen upphör i fall som separat bestäms i direktörsavtal betalas till chefdirektören utöver lön för uppsägningstid en summa som motsvarar penninglönen för högst 12 månader och till övriga direktionsledamöter samt till revisionsdirektören en summa som motsvarar penninglönen för högst 6 månader.

	Regelbunden penninglön	Natura- förmåner	Intjänad kortfristig resultatlön för 2017 som betalats 2018	2018 utbetalda löner, ersätt- ningar och naturaför- måner totalt	Del av de långfristiga ersättningarna för 2014–2016 som betalats 2018 *	2018 utbetalda löner, ersättningar och naturaför- måner samt utbetalad uppskjuten resultatlön och långfristiga ersättningar totalt
Timo Ritakallio (1.3–31.12.2018)	613 791	21 750	-	635 541	-	635 541
Tony Vepsäläinen	617 988	13 020	91 768	722 776	100 120	822 896
Vesa Aho (1.11–31.12.2018)	55 960	40	-	56 000	-	56 000
Katja Keitaanniemi (6.8– 31.12.2018)	160 598	97	-	160 695	-	160 695
Olli Lehtilä	333 571	35 815	37 700	407 086	56 209	463 296
Juho Malmberg (11.6– 31.12.2018)	167 530	140	-	167 670	-	167 670
Harri Nummela	373 796	11 400	35 530	420 726	69 110	489 836
Tiia Tuovinen (11.6–31.12.2018)	124 265	6 405	-	130 670	-	130 670
Leena Kallasvuo	190 638	11 340	28 662	230 640	29 827	260 467
Reijo Karhinen (1.1–31.1.2018)	203 243	1 525	125 050	329 818	180 931	510 749
Jouko Pölonen (1.1–30.4.2018)	185 604	3 920	48 832	238 356	-	238 356
Karri Alameri (1.1–10.6.2018)	127 728	4 572	56 496	188 796	25 409	214 205
Jari Himanen (1.1–6.5.2018)	97 938	7 556	52 440	157 934	33 479	191 413
Harri Luhtala (1.1–31.10.2018)	217 957	10 950	32 493	261 400	45 234	306 634
Erik Palmén (1.1–10.6.2018)	104 018	-	40 916	144 934	32 042	176 976
Carina Geber-Teir (1.1–10.6.2018)	89 085	6 090	38 845	134 020	-	134 020
Outi Taivainen (1.1–10.6.2018)	83 735	6 390	30 631	120 756	-	120 756
						5 080 178

* Innehåller den 2018 utbetalda andelen av de långfristiga ersättningarna för 2014–2016. Utbetalningen av de uppskjutna posterna förutsätter ett separat beslut.

Förändringar i OP Gruppens struktur

I OP Gruppens bokslut konsoliderades vid slutet av räkenskapsperioden totalt 156 andelsbanker (167) och OP Andelslagskoncernen.

Under räkenskapsperioden minskade antalet andelsbanker genom fusioner av andelsbanker.

Leppävirran Osuuspankki och Suonenjoen Osuuspankki fusionerades med Pohjois-Savon Osuuspankki. Verkställandet av fusionen registrerades 28.2.2018.

Auran Osuuspankki, Marttilan Osuuspankki, Pöytyän Osuuspankki och Tarvasjoen Osuuspankki fusionerades med Paattisten Osuuspankki. I samband med fusionen ändrades Paattisten Osuuspankkis firma till Auranmaan Osuuspankki. Verkställandet av fusionen registrerades 31.3.2018.

Haukivuoren Osuuspankki, Heinäveden Osuuspankki, Hirvensalmen Osuuspankki och Sulkavan Osuuspankki fusionerades med Suur-Savon Osuuspankki. Verkställandet av fusionen registrerades 31.3.2018.

Käylän Osuuspankki fusionerades med Kuusamon Osuuspankki. Verkställandet av fusionen registrerades 31.8.2018.

Mellilän Osuuspankki och Niinjoen Osuuspankki har 21.8.2018 godkänt en fusionsplan, enligt vilken Mellilän Osuuspankki fusioneras med Niinjoen Osuuspankki. I samband med fusionen ändras Niinjoen Osuuspankkis firma till Niinijokivarren Osuuspankki. Den planerade registreringstidpunkten för verkställandet av fusionen är 28.2.2019.

Åbonejdens Andelsbank och Merimaskun Osuuspankki har 13.12.2018 godkänt en fusionsplan, enligt vilken Merimaskun Osuuspankki fusioneras med Åbonejdens Andelsbank. Den planerade registreringstidpunkten för verkställandet av fusionen är 30.4.2019.

Järvi-Hämeen Osuuspankki och Kalkkisten Osuuspankki har 17.12.2018 godkänt en fusionsplan, enligt vilken Kalkkisten Osuuspankki fusioneras med Järvi-Hämeen Osuuspankki. Den planerade registreringstidpunkten för verkställandet av fusionen är 30.4.2019.

OP Försäkring Ab sålde hela aktiestocken i sitt baltiska dotterbolag Seesam Insurance AS jämte filialerna i Lettland och Litauen till Vienna Insurance Group (VIG). Parterna

undertecknade köpebrevet 18.12.2017 och köpet verkställdes slutligen 31.8.2018.

OVY Ab, som tidigare varit OP Gruppens interna kreditförsäkringsbolag, fusionerades med OP Andelslag. Verkställandet av fusionen registrerades 31.7.2018.

OP Gruppens dotterföretag Payment Highway Oy fusionerades med Checkout Finland Oy. Verkställandet av fusionen registrerades 31.8.2018.

OP Gruppen planerar att ta i bruk namnet Pohjola i skadeförsäkringsrörelsen under 2019. OP Försäkring Ab skulle i fortsättningen ha namnet Pohjola Försäkring Ab. Pohjola Hälsa byter under 2019 namn till Pohjola Sjukhus och koncentrerar sig i fortsättningen på sjukhusverksamheten.

OP Andelslags förvaltning

OP Gruppens centralinstituts (OP Andelslag) ordinarie andelsstämma hölls 20.3.2018.

Till förvaltningsrådet omvaldes följande förvaltningsrådsledamöter för en treårsperiod som löper ut 2021: verkställande direktör Kalle Arvio, verkställande direktör Anne Harju, professor Jarna Heinonen, agrolog Seppo Kietäväinen, verkställande direktör Olli Koivula, lektor Jaakko Korkkonen, CGR-revisor Katja Kuosa-Kaartti, planerare Jukka Kääriäinen, senior manager Anssi Mäkelä, administrationsdirektör Annukka Nikola, verkställande direktör Olli Näsi, verkställande direktör Olli Tarkkanen och verkställande direktör Ari Väinänen.

Till nya förvaltningsrådsledamöter för en treårsperiod som löper ut 2021 valdes verksamhetsledare Timo Alho, verkställande direktör Kyösti Myller, expert på projektförvaltning, beredningschef Yrjö Niskanen, strategi- och kundrelationschef Timo Metsä-Tokila, verkställande direktör Leo-Petteri Nevalainen, verkställande direktör Timo Suhonen, verkställande direktör Juha-Pekka Nieminen och professor Markku Sotarauta.

Dessutom omvaldes till förvaltningsrådet som utomstående ledamot direktör Jaakko Kiander för en treårsperiod som löper ut 2021.

Förvaltningsrådet har sammanlagt 36 ledamöter.

Vid sitt konstituerande möte valde förvaltningsrådet sitt presidium. Till ordförande omvaldes professor i nationalekonomi Jaakko Pehkonen och till vice ordförande lektor i marknadsföring Mervi Väisänen och verkställande direktör Olli Tarkkanen.

Utöver presidiet spelar förvaltningsrådets fem utskott en central roll i förvaltningsrådets arbete. Förvaltningsrådets ordförande är också ordförande för förvaltningsrådets arbetsutskott, ersättningskommittén och nomineringskommittén för centralinstitutskoncernens ledning. Ordförande för förvaltningsrådets revisionskommitté är EM Riitta Palomäki och ordförande för riskhanteringskommittén är styrelseordförande EM Arto Ylimartimo.

Centralinstituts andelsstämma 20.3.2018 godkände en ändring av andelslagets stadgar. Med stadgeändringen

genomfördes ändringar som följer av myndigheternas och regelverkets krav i bestämmelserna om förvaltningsrådet och dess utskott samt direktionen. Minst fyra av förvaltningsrådets ledamöter ska vara OP Gruppen utomstående ledamöter.

Den ordinarie andelsstämman valde revisionsammanslutningen KPMG Oy Ab till revisor för räkenskapsperioden 2018. KPMG Oy Ab har till huvudansvarig revisor utsett CGR Raija-Leena Hankonen.

Den juridiska strukturen hos sammanslutningen av andelsbanker och OP Gruppen

Sammanslutningen av andelsbanker och OP Gruppen

Sammanslutningen av de andelsbanker som hör till OP Gruppen utgörs av sammanslutningens centralinstitut OP Andelslag, företagen i centralinstitutets finansiella företagsgrupp, medlemskreditinstituten i centralinstitutet och företagen i medlemskreditinstitutens finansiella företagsgrupper samt sådana kreditinstitut, finansiella institut och tjänsteföretag av vilkas röster de ovan nämnda företagen tillsammans innehar över hälften.

OP Gruppen består av sammanslutningen av andelsbanker och sådana företag som inte ingår i sammanslutningen, men av vilkas röster företag som hör till sammanslutningen innehar över hälften. Omfattningen hos OP Gruppen skiljer sig från omfattningen hos sammanslutningen av andelsbanker genom att OP Gruppen också omfattar andra företag än kreditinstitut, finansiella institut eller tjänsteföretag. De viktigaste av de här företagen är försäkringsbolagen, som tillsammans med sammanslutningen bildar ett finans- och försäkringskonglomerat. Dessutom hör Pohjola Hälsa Ab, som bedriver sjukhusverksamhet, till gruppen.

Styrning, riskhantering och kapitaltäckning i sammanslutningen av andelsbanker

Enligt sammanslutningslagen övervakas de till sammanslutningen hörande företagens konsoliderade kapitalkrav och likviditet gruppbaserat på sammanslutningsplanet. Centralinstitutet är skyldigt att övervaka medlemskreditinstitutens verksamhet, ge dem anvisningar om riskhantering, tillförlitlig förvaltning och intern kontroll för att trygga deras likviditet och kapitaltäckning samt ge dem anvisningar om enhetliga redovisningsprinciper vid upprättande av det konsoliderade bokslutet. Centralinstitutet kan dessutom på det sätt som bestäms i centralinstitutets stadgar för medlemskreditinstituten fastställa allmänna principer för verksamhet som är av betydelse för sammanslutningen.

Skyldigheten att ge anvisningar och att utöva tillsyn ger dock inte centralinstitutet befogenheter att bestämma om medlemskreditinstitutens affärsrörelse. Varje medlemskreditinstitut bedriver sin affärsrörelse självständigt inom ramen för sina resurser och centralinstitutets anvisningar.

Ett företag som hör till sammanslutningen får inte i sin verksamhet ta så stora risker att den gruppbaserade

kapitaltäckningen eller likviditeten för de företag som hör till sammanslutningen väsentligt äventyras. Centralinstitutet ska enligt lagen ha en tillförlitlig förvaltning som gör det möjligt att effektivt hantera sammanslutningens risker samt med hänsyn till sammanslutningens verksamhet tillräcklig intern kontroll och riskhanteringssystem. De principer som iakttas i riskhanteringen inom sammanslutningen av andelsbanker ingår i dokumentet om OP Gruppens riskhantering och risktoleranssystem, och de beskrivs mer i detalj på annat håll i verksamhetsberättelsen och i OP Gruppens IFRS-bokslut.

Sammanslutningen måste uppfylla de ekonomiska krav som lagen ställer på sammanslutningen. Sammanslutningen ska ha en kapitalbas som uppgår till minst det belopp som föreskrivs i 10 kapitlet 1 § i kreditinstitutslagen.

Enligt sammanslutningslagen får tillsynsmyndigheten ge centralinstitutet tillstånd att besluta om undantag för sina medlemskreditinstitut i fråga om kapitalbasens relation till kapitalkravet, exponeringarna mot kunder, kraven på likviditeten och den kvalitativa riskhanteringen.

Bokslut och revision i OP Gruppen

Enligt sammanslutningslagen ska OP Gruppens bokslut upprättas med iakttagande av de internationella redovisningsstandarder som avses i bokföringslagen. Finansinspektionen har meddelat närmare föreskrifter om hur OP Gruppens bokslut ska upprättas. Principerna för upprättandet av bokslutet presenteras i noterna till OP Gruppens bokslut.

Centralinstitutet är skyldigt att ge medlemskreditinstituten anvisningar för iakttagande av enhetliga bokslutsprinciper vid upprättandet av OP Gruppens bokslut. Medlemskreditinstituten ska ge centralinstitutet den information som behövs för sammanställningen av OP Gruppens bokslut.

Centralinstitutets revisorer har rätt att för granskningen av OP Gruppens bokslut få kopior av handlingar som gäller medlemskreditinstitutets revision.

Centralinstitutets revisorer ska med iakttagande i tillämpliga delar av kreditinstitutslagen granska OP Gruppens bokslut. Bokslutet ska föreläggas och tillkännages centralinstitutets ordinarie andelsstämma.

Tillsyn över sammanslutningen av andelsbanker

Centralinstitutet och sammanslutningen av andelsbanker övervakas av Europeiska centralbanken (ECB). Centralinstitutets medlemskreditinstitut övervakas av ECB och av centralinstitutet.

Centralinstitutet övervakar att de företag som hör till sammanslutningen i sin verksamhet iakttar lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller finansmarknaden, sina stadgar och sina bolagsordningar samt de anvisningar som centralinstitutet meddelat med stöd av 17 § i sammanslutningslagen. Dessutom övervakar centralinstitutet de finansiella förutsättningarna hos de företag som hör till sammanslutningen.

ECB övervakar att centralinstitutet styr och övervakar medlemskreditinstitutens verksamhet i enlighet med sammanslutningslagen och att de företag som hör till sammanslutningen uppfyller kraven i den här lagen.

Tillsynen över centralinstitutet och dess medlemskreditinstitut handhas av Internrevisionen som är underställd OP Gruppens chefsdirektör. Till Revisionens uppgifter hör inspektion av centralinstitutets medlemskreditinstitut och företagen i deras finansiella företagsgrupper samt internrevision i centralinstitutet och dess dotterföretag.

Internrevisionen är en av affärsrörelserna oberoende funktion som granskar OP Gruppens interna kontrollsystem, riskhantering samt lednings- och förvaltningsprocessernas tillräcklighet och effektivitet. Internrevisionen har organiserats på motsvarande sätt som affärsrörelseorganisationen. Alla gruppens företag och funktioner omfattas av internrevisionen.

Centralinstitutets förvaltningsråd utser och entledigar revisionsdirektören samt beslutar om anställningsvillkoren och compensationen.

Förvaltningsrådets revisionskommitté fastställer Internrevisionens verksamhetsplan. Internrevisionen rapporterar granskningarna till centralinstitutets direktion och till revisionskommittén samt till funktionernas ledningsgrupper. De företagsvisa granskningarna rapporteras till företagets förvaltningsorgan och ledning.

Internrevisionen iakttar i sitt arbete Internrevisionens verksamhetsprinciper (Internal Audit Charter), som fastställts av förvaltningsrådet, samt de internationella branschstandarderna för internrevision (International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing), som fastställts av IIA (Institute of Internal Auditors). Den externa kvalitetsbedömningen av verksamheten sker med cirka fem års mellanrum.

Centralinstitutets betalningsskyldighet och medlemskreditinstitutens solidariska ansvar

Centralinstitutet och dess medlemskreditinstitut omfattas av ett solidariskt ansvar i sammanslutningen. Centralinstitutet är skyldigt att som en sådan stödåtgärd som avses i sammanslutningslagen till ett medlemskreditinstitut betala så mycket som behövs för att förhindra att medlemskreditinstitutet försätts i likvidation. Dessutom svarar centralinstitutet för de av medlemskreditinstitutets skulder som inte kan betalas med medlemskreditinstitutets egna medel.

Ett medlemskreditinstitut är skyldigt att till centralinstitutet betala sin andel av det belopp som centralinstitutet har betalat antingen till ett annat medlemskreditinstitut som en stödåtgärd eller till ett annat medlemskreditinstituts borgenär för en skuld som förfallit till betalning och för vilken borgenären inte har fått betalning av medlemskreditinstitutet. Om centralinstitutet är insolvent har medlemskreditinstitutet dessutom enligt lagen om andelslag en obegränsad tillskottsplikt för centralinstitutets skulder.

Medlemskreditinstitutens ansvar för belopp som centralinstitutet på något medlemskreditinstituts vägnar har betalat till medlemskreditinstitutets borgenärer ska fördelas mellan medlemskreditinstituten i förhållande till deras senast fastställda balansomslutningar. Det sammanlagda belopp som årligen tas ut hos medlemskreditinstituten för att undvika likvidation av medlemskreditinstitut får per räkenskapsperiod uppgå till högst

fem tusendelar av varje medlemskreditinstituts senast fastställda balansomslutning.

Skydd från insättningsgarantifonden och ersättningsfonden för investerare

Enligt lagstiftningen om insättningsgarantifonden betraktas inlåningsbankerna inom sammanslutningen av andelsbanker som en enda bank vad gäller insättningsgarantin. Av insättningsgarantifondens medel ersätts en kunds fordringar på inlåningsbankerna inom sammanslutningen av andelsbanker totalt högst till ett belopp av 100 000 euro.

Också enligt lagbestämmelserna om ersättningsfonden för investerare betraktas sammanslutningen av andelsbanker som en enda bank. Ur ersättningsfondens medel ersätts investerares tillgodohavanden på företag inom sammanslutningen av andelsbanker upp till totalt 20 000 euro.

För insättningsgarantin ansvarar Verket för finansiell stabilitet, som förvaltar stabilitetsfonden utanför statsbudgeten. Fonden består av en resolutionsfond för stabilitetsavgifter och en insättningsgarantifond för insättningsgarantiavgifter.

Finans- och försäkringskonglomeratet

OP Gruppen utgör ett sådant finans- och försäkringskonglomerat som avses i lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat (konglomeratlagen). Centralinstitutet för sammanslutningen är det företag i toppen av konglomeratet som avses i 3 § i konglomeratlagen.

Konglomeratlagen ställer ett separat kapitaltäckningskrav för finans- och försäkringskonglomerat. OP Gruppens kapitaltäckning ska redovisas som det belopp av kapitalbasen som överstiger minimikapitalet samt som förhållandet mellan den sammanräknade kapitalbasen och minimibeloppet av kapitalbasen.

Konglomeratlagens bestämmelser om bokslut tillämpas med stöd av 30 § i lagen inte på OP Gruppen, eftersom gruppens bokslut upprättas i enlighet med de internationella IFRS-redovisningsstandarderna.

Utsikter för 2019

För finansbranschen är omvärlden som helhet betraktat rätt gynnsam, även om det finns tecken på en avtagande tillväxt i världsekonomin. De låga marknadsräntorna bromsar upp tillväxten i bankernas räntenetto och försämrar intäkterna från försäkringsbolagens ränteplaceringar, men förbättrar samtidigt också kundernas kreditbetalningsförmåga. Nedskrivningarna har länge varit väldigt små. De viktigaste strategiska riskerna inom finansbranschen förknippas för närvarande med förändringen i kundbeteendet, digitaliseringen i omvärlden, konkurrensen utanför den traditionella branschen och den allt mer invecklade regleringen. Brytningskedet i branschen hotar att under de närmaste åren bromsa upp tillväxten och bryta ner intäkterna. Förändringarna ställer ett klart krav på aktörerna i finansbranschen att förbättra kund- och arbetstagarupplevelsen, öka smidigheten i verksamheten och utvecklingen av den samt förbättra lönsamheten.

OP Gruppens resultat före skatt 2019 uppskattas bli mindre än 2018. De viktigaste osäkerhetsfaktorerna för resultatet ansluter sig till förändringarna i ränte- och placeringsmiljön, tillväxttakten på marknaden, förändringarna i konkurrensläget samt nedskrivningarna.

Alla prognoser och bedömningar i den här verksamhetsberättelsen grundar sig på rådande uppfattning om den ekonomiska utvecklingen. De faktiska resultaten kan avvika betydligt.

Centrala resultat- och balansposter samt ekonomiska nyckeltal

Milj. €	2018	2017	2016	2015	2014
Centrala resultatposter, milj. €					
Räntenetto	1 175	1 102	1 058	1 026	1 043
Försäkringsnetto	566	478	558	527	481
Provisionsintäkter, netto	887	879	859	855	853
Nettointäkter från placeringsverksamhet	254	522	391	441	324
Övriga rörelseintäkter	61	83	122	46	52
Personalkostnader	516	758	762	781	741
Avskrivningar och nedskrivningar	325	246	160	162	149
Övriga rörelsekostnader	839	764	646	577	665
Nedskrivningar av fordringar	-46	-48	-77	-78	-88
OP-bonus till ägarkunder	-226	-217	-206	-195	-195
Tillfälligt undantag (overlay approach)	26				
Resultat före skatt	1 017	1 031	1 138	1 101	915
Centrala balansposter – tillgångar, milj. €					
Kontanta medel	12 350	12 937	9 471	8 619	3 942
Derivatinstrument	3 482	3 412	4 732	5 072	5 998
Fordringar på kreditinstitut	183	504	337	425	686
Fordringar på kunder	87 081	82 193	78 604	75 192	70 683
Investeringsstillgångar	23 047	23 324	25 887	21 803	16 634
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal	9 771	10 126	9 168	8 640	7 492
Immateriella och materiella tillgångar	2 227	2 353	2 345	2 238	2 113
Övriga poster	2 242	2 355	3 203	2 465	2 879
Tillgångar totalt	140 382	137 205	133 747	124 455	110 427
Centrala balansposter – skulder och eget kapital, milj. €					
Skulder till kreditinstitut	4 807	5 157	4 669	1 673	1 776
Derivatinstrument	2 821	3 026	4 044	4 678	5 499

Skulder till kunder	66 112	65 549	60 077	58 220	51 163
Försäkringsskuld	9 476	9 950	10 586	7 705	6 386
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	9 812	10 158	9 205	8 666	7 513
Skuldebrev emitterade till allmänheten	30 456	26 841	28 287	27 706	24 956
Övriga poster av främmande kapital	5 064	5 440	6 642	6 483	5 921
Eget kapital	11 835	11 084	10 237	9 324	7 213
Skulder och eget kapital totalt	140 382	137 205	133 747	124 455	110 427
Nyckeltal					
Räntabilitet på eget kapital, ROE, %	6,9	7,7	9,4	10,3	8,1
Räntabilitet på eget kapital (ROE) till verkligt värde, %	5,2	6,0	7,8	13,2	5,7
Räntabilitet på totalt kapital, ROA, %	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6
Kostnadernas andel av intäkterna, %	57	58	52	53	56
Antal anställda i genomsnitt	12 241	12 212	12 271	12 174	12 548
Kärnprimärkapitalrelation (CET1), %	20,5	20,1	20,1	19,5	15,1
Kapitaltäckningsgrad, %	22,5	22,5	23,1	22,9	17,3
Kapitaltäckning enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat, %*	147	148	170	191	158

*Jämförelseåren 2014–2016 har redovisats i enlighet med Solvens II. Övergångsbestämmelserna har beaktats i siffrorna.

Formler för nyckeltalen

Alternativa nyckeltal redovisas för att beskriva den ekonomiska utvecklingen i affärsrörelsen samt för att förbättra jämförbarheten mellan företag i samma bransch och mellan olika rapportperioder.

Formlerna för de alternativa nyckeltal som tillämpats presenteras nedan. Som nya alternativa nyckeltal presenteras "Nödlidande fordringar av kredit- och garantistocken, %", "Förlustreservens reserveringsgrad (coverage ratio), %" och "Observationsgrad för fallissemang (default capture rate)". De här nyckeltalen togs i bruk 1.1.2018 vid övergången till IFRS 9.

ALTERNATIVA NYCKELTAL:

Räntabilitet på eget kapital (ROE), %	$\frac{\text{Räkenskapsperiodens resultat}}{\text{Eget kapital (medeltalet vid räkenskapsperiodens början och slut)}} \times 100$
Räntabilitet på eget kapital (ROE) till verkligt värde, %	$\frac{\text{Räkenskapsperiodens totalresultat}}{\text{Eget kapital (medeltalet vid räkenskapsperiodens början och slut)}} \times 100$
Räntabilitet på totalt kapital (ROA), %	$\frac{\text{Räkenskapsperiodens resultat}}{\text{Balansomslutning i snitt (medeltalet vid räkenskapsperiodens början och slut)}} \times 100$
Kostnadernas andel av intäkterna, %	$\frac{\text{Kostnader totalt}}{\text{Intäkter totalt}} \times 100$
Nödlidande fordringar av kredit- och garantistocken, %	$\frac{\text{Nödlidande fordringar (netto)}}{\text{Kredit- och garantistock vid räkenskapsperiodens slut}} \times 100$
Förlustreservens reserveringsgrad (coverage ratio), %	$\frac{\text{Fordringar på kunder och poster utanför balansräkningen}}{\text{Förlustreserv}} \times 100$
Observationsgrad för fallissemang (default capture rate), %	$\frac{\text{Nya fallerade avtal som var i steg 2 under jämförelseperioden}}{\text{Nya fallerade avtal under räkenskapsperioden}} \times 100$
Skadeförsäkringens nyckeltal:	
Skadeprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	$\frac{\text{Ersättningar och skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Driftskostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader + avskrivningar/justeringar av immateriella tillgångar som uppkommit i samband med företagsköp}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Riskprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	$\frac{\text{Ersättningar exkl. skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Totalkostnadsprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	Skadeprocent + driftskostnadsprocent Riskprocent + omkostnadsprocent

Omkostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader och skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Operativ skadeprocent	$\frac{\text{Ersättningar exkl. förändringar i beräkningsgrunden}}{\text{Premieintäkter exkl. förändringar i beräkningsgrunden (netto)}} \times 100$
Operativ driftskostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader}}{\text{Premieintäkter exkl. förändringar i beräkningsgrunden (netto)}} \times 100$
Operativ totalkostnadsprocent	Operativ skadeprocent + operativ driftskostnadsprocent Operativ riskprocent + operativ omkostnadsprocent
Operativ riskprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	$\frac{\text{Ersättningar exkl. skaderegleringskostnader och förändringar i beräkningsgrunden}}{\text{Premieintäkter (netto) exkl. förändringar i beräkningsgrunden}} \times 100$
Operativ omkostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader och skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto) exkl. förändringar i beräkningsgrunden}} \times 100$
NYCKELTAL SOM KALKYLERAS SEPARAT	
Kapitaltäckningsgrad, %	$\frac{\text{Kapitalbas totalt}}{\text{Totalt riskvägt exponeringsbelopp}} \times 100$
Tier 1-kapitalrelation, %	$\frac{\text{Primärkapital (Tier 1)}}{\text{Totalt riskvägt exponeringsbelopp}} \times 100$
Kärnprimärkapitalrelation (CET1), %	$\frac{\text{Kärnprimärkapital (CET1)}}{\text{Totalt riskvägt exponeringsbelopp}} \times 100$
Solvensprocent	$\frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kapitalkrav (SCR)}} \times 100$
Likviditetstäckningskrav (LCR), %	$\frac{\text{Likvida tillgångar}}{\text{Likviditetsutflöden - likviditetsinflöden i stressituationer}} \times 100$
Stabil nettofinansieringskvot (NSFR), %	$\frac{\text{Långfristig upplåning}}{\text{Krav på stabil finansiering}} \times 100$
Kapitaltäckning enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat	$\frac{\text{Konglomeratets kapitalbas totalt}}{\text{Minimibeloppet av konglomeratets kapitalbas}} \times 100$

Skadeförsäkringens operativa resultat

Milj. €	1-12/2018	1-12/2017	Förändring, %
Premieintäkter	1 465	1 431	2,4
Försäkringsersättningar	-1 039	-1 085	-4,2
Driftskostnader	-308	-291	6,0
Avskrivningskorrigerering av immateriella tillgångar	-18	-21	-16,7
Försäkringstekniskt bidrag	100	34	195,9
Placeringsintäkter och -kostnader	0	183	-100,1
Övriga intäkter och kostnader	8	-7	-227,0
Resultat före skatt	108	210	-48,4
Tillfälligt undantag (overlay approach)	25		
Resultat före skatt	133	210	-36,7

Vid beräkningen av skadeförsäkringens nyckeltal används Skadeförsäkringsbolagens rörelsevisa kostnader, som inte redovisas enligt samma principer i koncernens resultaträkning.

Resultaträkning

Milj. €	Not	2018	2017
Räntenetto	4	1 175	1 102
Försäkringsnetto	5	566	478
Provisionsintäkter, netto	6	887	879
Nettointäkter från placeringsverksamhet	7	254	522
Övriga rörelseintäkter	8	61	83
Intäkter totalt		2 943	3 063
Personalkostnader *	9	516	758
Avskrivningar och nedskrivningar	10	325	246
Övriga rörelsekostnader	11	839	764
Kostnader totalt		1 681	1 768
Nedskrivningar av fordringar	12	-46	-48
OP-bonus till ägarkunder	13	-226	-217
Tillfälligt undantag (overlay approach)		26	
Resultat före skatt		1 017	1 031
Inkomstskatter	14	223	214
Räkenskapsperiodens resultat		794	817
Fördelning:			
Periodens resultat hänförligt till ägarna		786	812
Periodens resultat hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande		8	6
Totalt		794	817

* I slutet av 2018 överförde OP Gruppen merparten av skötseln av det lagstadgade arbetspensionskyddet och försäkringsbeståndet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Överföringen minskade OP Gruppens pensionskostnader och förbättrade resultatet före skatt med 286 miljoner euro.

Rapport över totalresultat

Milj. €	Not	2018	2017
Räkenskapsperiodens resultat		794	817
Poster som inte omklassificeras till resultatet			
Vinster/(förluster) av omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner	33	88	48
Förändring i omvärderingsfond			17
Poster som eventuellt senare omklassificeras till resultatet			
Förändring i fonden för verkligt värde			
Värdering till verkligt värde	36	-172	-146
Säkring av kassaflöde	36	22	-32
Tillfälligt undantag (overlay approach)		-26	
Omräkningsdifferenser		0	0
Inkomstskatter			
Poster som inte omklassificeras till resultatet			
Vinster/(förluster) av omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner	26	-18	-10
Förändring i omvärderingsfond			-4
Poster som eventuellt senare omklassificeras till resultatet			
Värdering till verkligt värde	36	34	29
Säkring av kassaflöde	36	-4	6
Tillfälligt undantag (overlay approach)	0	5	
Räkenskapsperiodens totalresultat		723	727
Fördelning av totalresultat:			
Periodens totalresultat hänförligt till ägarna		715	721
Periodens totalresultat hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande		8	5
Totalt		723	727

Balansräkning

Milj. €	Not	31.12.2018	31.12.2017
Kontanta medel	15	12 350	12 937
Fordringar på kreditinstitut	16	183	504
Derivatinstrument	18	3 482	3 412
Fordringar på kunder	19	87 081	82 193
Investeringsstillgångar	20	23 047	23 324
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal	21	9 771	10 126
Immateriella tillgångar	23	1 490	1 555
Materiella tillgångar	24	737	798
Övriga tillgångar	25	2 033	2 131
Skattefordringar	26	209	224
Tillgångar totalt		140 382	137 205
Skulder till kreditinstitut	27	4 807	5 157
Derivatinstrument	28	2 821	3 026
Skulder till kunder	29	66 112	65 549
Försäkringssskuld	30	9 476	9 950
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	31	9 812	10 158
Skuldebrev emitterade till allmänheten	32	30 456	26 841
Avsättningar och övriga skulder	33	2 785	3 150
Skatteskulder	26	921	890
Efterställda skulder	35	1 358	1 400
Skulder totalt		128 547	126 122
Eget kapital			
OP Gruppens ägares andel			
Andelskapital			
Medlemsandelar		199	191
Avkastningsandelar		3 042	2 906
Fonden för verkligt värde		7	176
Övriga fonder		2 183	2 173
Ackumulerade vinstmedel		6 250	5 536
Hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande		154	101
Eget kapital totalt	36	11 835	11 084
Skulder och eget kapital totalt		140 382	137 205

Rapport över förändringar i eget kapital

Eget kapital som hör till ägare

Milj. €	Andels- kapital	Fonden för verkligt värde*	Övriga fonder	Ackumulerade vinstmedel	Innehav utan bestäm- mande		Eget kapital totalt
					Totalt	inflytande	
Eget kapital 1.1.2017	2 901	318	2 108	4 808	10 135	102	10 237
Periodens totalresultat		-142	14	850	721	5	727
Periodens resultat				812	812	6	817
Övrigt totalresultat		-142	14	38	-90	0	-90
Vinstutdelning				-89	-89		-89
Ändringar i medlems- och avkastningsandelar	196				196		196
Fondöverföringar			51	-51	0		0
Övriga				-1	-1	-6	-7
Eget kapital 31.12.2017	3 097	176	2 173	5 536	10 982	101	11 084

Eget kapital som hör till ägare

Milj. €	Andels- kapital	Fonden för verkligt värde*	Övriga fonder	Ackumulerade vinstmedel	Innehav utan bestäm- mande		Eget kapital totalt
					Totalt	inflytande	
Eget kapital 31.12.2017	3 097	176	2 173	5 536	10 982	101	11 084
Effekten av övergången till IFRS 9 1.1		-28		-33	-61		-61
Eget kapital 1.1.2018	3 097	148	2 173	5 503	10 921	101	11 023
Periodens totalresultat		-141	0	856	715	8	723
Periodens resultat				786	786	8	794
Övrigt totalresultat		-141		70	-71		-71
Vinstutdelning				-90	-90	-13	-103
Ändringar i medlems- och avkastningsandelar	144				144		144
Fondöverföringar			10	-10	0		0
Övriga				-10	-10	58	49
Eget kapital 31.12.2018	3 241	7	2 183	6 250	11 681	154	11 835

* Not 36

Kassaflödesanalys

Milj. €	Not	2018	2017
Kassaflöde från rörelsen			
Räkenskapsperiodens resultat		794	817
Justeringar i räkenskapsperiodens resultat		-127	289
Ökning (-) eller minskning (+) av rörelsetillgångar		-4 920	-1 523
Fordringar på kreditinstitut	16	88	40
Derivatinstrument	18	-87	-41
Fordringar på kunder	19	-4 907	-3 643
Tillgångar i skadeförsäkringsrörelse	21	-299	-594
Investeringstillgångar	20	68	1 833
Övriga tillgångar	25	216	881
Ökning (+) eller minskning (-) av rörelseskulder		44	5 134
Skulder till kreditinstitut	27	-420	605
Derivatinstrument	28	-5	-2
Skulder till kunder	29	562	5 473
Försäkringsskuld	30	46	29
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	31	102	124
Avsättningar och övriga skulder	33	-242	-1 094
Betald inkomstskatt		-145	-205
Erhållna utdelningar		106	123
A. Kassaflöde från rörelsen totalt		-4 249	4 634
Kassaflöde från investeringar			
Anskaffning av dotter- och intresseföretag med avdrag för likvida medel vid anskaffningstidpunkten	22	0	
Försäljning av dotter- och intresseföretag med avdrag för likvida medel vid försäljningstidpunkten		67	6
Investeringar i materiella och immateriella tillgångar	23, 24	-228	-352
Överlåtelse av materiella och immateriella tillgångar	23, 24	16	51
B. Kassaflöde från investeringar totalt		-145	-295
Kassaflöde från finansiering			
Efterställda skulder, ökningar	32, 35	0	0
Efterställda skulder, minskningar	32, 35	0	0
Skuldebrev emitterade till allmänheten, ökningar	32	27 984	24 051
Skuldebrev emitterade till allmänheten, minskningar	32	-24 465	-24 747
Andels- och aktiekapital, ökningar		659	838
Andels- och aktiekapital, minskningar		-515	-718
Utdelningar och räntor på andelskapital		-90	-89
C. Kassaflöde från finansiering totalt		3 573	-666
Nettoförändring av likvida medel (A+B+C)		-821	3 674
Likvida medel vid början av räkenskapsperioden		13 245	9 571
Likvida medel vid slutet av räkenskapsperioden		12 423	13 245
Milj. €		2018	2017
Erhållna räntor		2 012	2 066
Betalda räntor		-829	-992

Justeringar i räkenskapsperiodens resultat
Poster med transaktioner som inte medför betalningar och övriga justeringar

Nedskrivningar av fordringar	61	63
Orealiserade nettointäkter från försäkringsrörelse	-243	-169
Förändring av verkligt värde för handel	-173	-229
Orealiserade nettointäkter från valutaverksamhet	-32	-38
Förändring av övriga placeringars verkliga värde	-76	123
Förmånsbestämda pensionsplaner	-286	
Avskrivningar	325	246
Andel av intresseföretagens resultat	-39	-21
OP-bonus till ägarkunder	226	217
Betald inkomstskatt	145	205
Erhållna utdelningar	-106	-123
Övriga	88	27

Poster som redovisas på annat håll än i kassaflödet från rörelsen

Realisationsvinster, andel som hör till kassaflödet från investeringar	-18	-13
Räntor på andelskapital	0	0

Justeringar totalt	-127	289

Likvida medel

Kontanta medel	15	12 350	12 937
På anfordran betalbara fordringar på kreditinstitut		74	307
Totalt		12 423	13 245

Segmentrapportering

Rörelsesegment

OP Gruppens rörelsesegment är Bankrörelse, Skadeförsäkring och Kapitalförvaltning. Den rörelse som inte hör till rörelsesegmenten presenteras i gruppen Övrig rörelse. Rapporteringen per rörelsesegment upprättas i enlighet med principerna för upprättandet av OP Gruppens bokslut. Segmentindelningen och presentationen baserar sig på ledningens rapportering. Segmentens resultat och lönsamhet följs upp på planet resultat före skatt. Andelsbankernas intäktsposter har bokförts enligt de olika segmenten. Intäkterna och kostnaderna har fördelats på segmenten enligt orsaksprincipen eller med fördelningsregler.

De företag som ingår i segmentet bankrörelse är OP-Kortbolaget Abp, OP-Bostadslånebanken Abp samt OP Företagsbankskoncernens bankrörelsesegment.

Räntenettot är den viktigaste intäktsposten i bankrörelsen. Intäkter genereras också som provisionsintäkter och från placeringsverksamheten. Kostnader uppkommer främst av personalkostnader och ICT-kostnader samt av kostnaderna för kontorsnätet, OP-bonus och återföringar till ägarkunder. Det mest betydande riskslaget i affärsrörelsen är kreditrisken, men till affärsrörelsen ansluter sig också marknadsrisker och operativa risker.

I rörelsesegmentet Skadeförsäkring ingår affärsrörelsen vid OP Gruppens skadeförsäkringsbolag, dvs. OP Försäkring Ab, Skadeförsäkringsaktiebolaget Europeiska, A-Försäkring Ab samt verksamheten hos de tjänsteföretag som stöder skadeförsäkringen.

Till Skadeförsäkringens produkter hör skadeförsäkringar som säljs till företags- och privatkunder. Affärsområdets nettointäkter består till största delen av premieintäkter och nettointäkter från placeringsverksamheten. De mest betydande riskerna i skadeförsäkringsrörelsen är försäkringsriskerna och placeringsriskerna. I segmentet Skadeförsäkring ingår också Pohjola Hälsa Ab, vars resultat uppkommer av läkararvoden samt fakturering för ingrepp, diagnostik och företagshälsotjänster.

Rörelsesegmentet Kapitalförvaltning bildas av OP-Livförsäkrings Ab, som bedriver gruppens liv- och pensionsförsäkringsrörelse, OP-Fondbolaget Ab, som bedriver fondrörelse, OP Kiinteistösi joitus Oy, OP Kapitalförvaltning Ab och dess dotterbolag samt av OP Företagsbanken Abp:s trading och placeringsanalys. De viktigaste intäktsposterna i kapitalförvaltningssegmentet är nettointäkterna från livförsäkringens placeringsverksamhet och riskrörelse samt provisionsintäkterna. Kapitalförvaltningssegmentets provisionsintäkter består främst av provisionerna från kapitalförvaltningen och fondrörelsen samt livförsäkringen.

I Övrig rörelse ingår funktioner som stöder segmenten, i synnerhet funktioner vid OP Andelslag, OP-Tjänster Ab och OP Kundtjänster Ab samt centralbanksfunktionerna vid OP Företagsbankskoncernen, Markets ränte- och valutatrading samt obligationslånehandel. Dessutom rapporteras de nya affärsrörelserna Pivo Wallet Oy, Checkout Finland Oy och OP Co-ride Oy i segmentet Övrig rörelse. Kostnaderna för tjänster som stöder rörelsesegmenten allokeras till segmenten som tjänstedebiteringar. Intäkterna i segmentet Övrig rörelse består främst av nettointäkter från placeringsverksamheten i OP Gruppens centralbanksrörelse samt OP Gruppens interna debiteringar som redovisas bland övriga rörelseintäkter.

Principer för upprättandet av segmentrapporteringen

Rapporteringen per rörelsesegment följer principerna för upprättandet av OP Gruppens bokslut. Till rörelsesegmenten har allokerats de intäkter, kostnader, tillgångar och skulder som direkt ansetts höra till eller som på goda grunder kan allokeras till respektive rörelsesegment. De intäkter, kostnader, placeringar och kapital som inte har allokerats till rörelsesegmenten och koncernelimineringarna mellan rörelsesegmenten rapporteras i kolumnen "Koncernelimineringar".

Kapitaliseringen av segmenten baserar sig på den kapitaltäckningsanalys som OP Gruppen upprättat i enlighet med kreditinstitutslagen. Kapitalkraven enligt kapitaltäckningsanalysen har fördelats på segmenten. Kapital har allokerats till bankrörelsen så att kärnprimärkapitalrelationen (CET1) är 21 procent (20). Till skadeförsäkringsrörelsen har allokerats kapital så att solvensprocenten (SII) är 120. Livförsäkringsrörelsens solvensprocent är 130. Allokeringen av kapital inverkar på den interna ränta som segmentet betalar. Allokeringen av eget kapital till rörelsesegmenten görs med OP Gruppens centralbank som ingår i Övrig rörelse, varvid resultateffekten av eget kapital som överskrider den målsatta nivån visas i Övrig rörelsens resultat.

Resultatet för januari–december 2018, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Koncern elimine- ringar	OP Gruppen
Räntenetto	1 242	-15	3	-48	-7	1 175
varav interna nettoresultat före skatt	-6	-12	3	14		
Försäkringsnetto		549	29		-12	566
Provisionsintäkter, netto	540	-12	345	6	8	887
Nettointäkter från placeringsverksamhet	105	0	69	86	-5	254
Övriga rörelseintäkter	25	22	5	671	-661	61
Intäkter totalt	1 911	543	451	715	-678	2 943
Personalkostnader	171	130	41	177	-2	516
Avskrivningar och nedskrivningar	40	61	33	191	0	325
Övriga rörelseintäkter	667	243	142	469	-682	839
Kostnader totalt	878	433	216	837	-684	1 681
Nedskrivningar av fordringar	-45	0	0	-1	0	-46
OP-bonus till ägarkunder	-194	-2	-30		0	-226
Tillfälligt undantag (overlay approach)		25	7		-6	26
Resultat före skatt	795	133	213	-123	0	1 017

I Baltikum var nettointäkterna totalt 10 milj. e.

Resultatet för januari–december 2017, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Koncern elimine- ringar	OP Gruppen
Räntenetto	1 192	-15	1	-75	-1	1 102
varav interna nettoresultat före skatt	-17	-12	1	28		
Försäkringsnetto		459	27		-8	478
Provisionsintäkter, netto	576	-17	385	-63	-3	879
Nettointäkter från placeringsverksamhet	19	183	85	238	-3	522
Övriga rörelseintäkter	36	-1	8	632	-593	83
Intäkter totalt	1 823	609	507	732	-608	3 063
Personalkostnader	354	116	75	213	-1	758
Avskrivningar och nedskrivningar	51	50	28	118		246
Övriga rörelseintäkter	565	231	130	446	-608	764
Kostnader totalt	970	397	233	777	-609	1 768
Nedskrivningar av fordringar	-47	0		0	-1	-48
OP-bonus till ägarkunder	-187	-2	-28		0	-217
Resultat före skatt	619	210	247	-45	0	1 031

I Baltikum var nettointäkterna totalt 10 milj. e.

Balansräkning 31.12.2018, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Koncern elimine- ringar	OP Gruppen
Kontanta medel	90	249	436	12 209	-634	12 350
Fordringar på kreditinstitut	10 921	10	67	10 136	-20 951	183
Derivatinstrument	681	32	124	3 057	-411	3 482
Fordringar på kunder	87 944	0	0	-19	-844	87 081
Investeringsstillgångar	-76	3 500	6 738	18 233	-5 348	23 047
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal			9 771			9 771
Immateriella tillgångar	50	637	346	461	-3	1 490
Materiella tillgångar	347	41	25	336	-11	737
Övriga tillgångar	301	747	270	1 171	-456	2 033
Skattefordringar	105	13	15	66	11	209
Tillgångar totalt	100 362	5 228	17 790	45 651	-28 649	140 382
Skulder till kreditinstitut	10 248			15 773	-21 214	4 807
Derivatinstrument	322	11	26	2 876	-414	2 821
Skulder till kunder	62 290		14	5 228	-1 421	66 112
Försäkringsskuld		3 157	6 319			9 476
Skulder för fondanknutna försäkrings-			9 812			9 812
Skuldebrev emitterade till allmänheten	11 357			19 263	-165	30 456
Avsättningar och övriga skulder	1 499	559	259	912	-443	2 785
Skatteskulder	414	66	61	381	-1	921
Efterställda skulder	41	135	245	1 332	-395	1 358
Skulder totalt	86 172	3 928	16 736	45 764	-24 053	128 547
Eget kapital						11 835

I Baltikum var nettotillgångarna 34 milj. e.

Balansräkning 31.12.2017, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Koncern elimine- ringar	OP Gruppen
Kontanta medel	104	318	438	12 807	-729	12 937
Fordringar på kreditinstitut	9 727	6	84	9 615	-18 928	504
Derivatinstrument	335	10	83	3 320	-336	3 412
Fordringar på kunder	83 023	0	1	-19	-812	82 193
Investeringsstillgångar	536	3 542	7 152	17 358	-5 264	23 324
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna av			10 126			10 126
Immateriella tillgångar	64	677	364	453	-3	1 555
Materiella tillgångar	409	42	26	333	-12	798
Övriga tillgångar	305	727	296	1 303	-499	2 131
Skattefordringar	122	18	29	43	11	224
Tillgångar totalt	94 624	5 341	18 599	45 213	-26 572	137 205
Skulder till kreditinstitut	9 460			14 204	-18 506	5 157
Derivatinstrument	223	15	31	3 097	-339	3 026
Skulder till kunder	59 228		0	7 839	-1 518	65 549
Försäkringsskuld		3 143	6 807		0	9 950
Skulder för fondanknutna försäkrings-			10 158			10 158
Skuldebrev emitterade till allmänheten	11 974			15 696	-829	26 841
Avsättningar och övriga skulder	1 568	548	275	1 248	-489	3 150
Skatteskulder	376	76	69	369	0	890
Andelskapital	19				-19	0
Efterställda skulder	82	135	245	1 391	-452	1 400
Skulder totalt	82 929	3 917	17 585	43 844	-22 153	126 122
Eget kapital						11 084

I Baltikum var nettotillgångarna 74 milj. e.

Noter till bokslutet

Innehållsförteckning över noterna

1. Principer för upprättandet av bokslut
2. Principer för riskhantering och kapitalutvärdering
3. Ändringar i principerna för upprättandet och uppställning uusi käännös tilattu 13.2.

Noter till resultaträkningen

4. Räntenetto
5. Försäkringsnetto
6. Provisionsintäkter, netto
7. Nettointäkter från placeringsverksamhet
8. Övriga rörelseintäkter
9. Personalkostnader
10. Avskrivningar och nedskrivningar
11. Övriga rörelsekostnader
12. Nedskrivningar av fordringar
13. OP-bonus till ägarkunder
14. Tillfälligt undantag (overlay approach)
15. Inkomstskatt

Noter angående tillgångar

16. Kontanta medel
17. Fordringar på kreditinstitut
18. Derivatinstrument
19. Fordringar på kunder
20. Investeringsstillgångar
21. Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal
22. Investeringar som behandlas enligt kapitalandelsmetoden
23. Immateriella tillgångar
24. Materiella tillgångar
25. Övriga tillgångar
26. Skattefordringar och -skulder

Noter angående skulder och eget kapital

27. Skulder till kreditinstitut
28. Derivatinstrument
29. Skulder till kunder
30. Försäkringsskuld
31. Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal
32. Skuldebrev emitterade till allmänheten
33. Avsättningar och övriga skulder
34. Efterställda skulder
35. Eget kapital

Övriga noter till balansräkningen

36. Skuldebrev belåningsbara i centralbanker
37. Efterställda skuldebrev
38. Ställda säkerheter
39. Erhållna finansiella säkerheter
40. Klassificering av finansiella tillgångar och skulder
41. Klassificering av poster återkommande värderade till verkligt värde enligt värderingsmetod

Noter angående ansvarsförbindelser och derivat

42. Åtaganden utanför balansräkningen
43. Eventualförpliktelser och eventualtillgångar
44. Operationella leasingavtal
45. Derivatinstrument
46. Finansiella tillgångar och skulder som dragits av från varandra eller som omfattas av ett rättsligt bindande ramavtal om nettning

Övriga noter

47. Innehav i dotterföretag, strukturerade företag och gemensamma verksamheter
48. Ländervisa uppgifter
49. Närståendetransaktioner
50. Rörliga ersättningar
51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev
52. Händelser efter bokslutsdagen

Noter till riskhanteringen

OP Gruppens riskposition

53. OP Gruppens risktoleranser
54. Länderfördelning för OP Gruppens exponeringar
55. Nedskrivningar av finansiella tillgångar

Bankrörelsens riskposition

56. Fordringar på kreditinstitut och kunder samt problemfordringar
57. Utvecklingen hos kreditförluster och nedskrivningar
58. Strukturen för upplåningen i OP Gruppen
59. Löptidsinformation om finansiella tillgångar och skulder enligt återstående löptid
60. Löptider för finansiella tillgångar och skulder enligt förfall eller omprissättning
61. Ränte- och marknadsriskens känslighetsanalys
62. Likviditetsreserven

Skadeförsäkringsrörelsens riskposition

63. Skadeförsäkringsrörelsens riskhanteringsförmåga
64. Skadeförsäkringsrörelsens riskkänslighet
65. Premiainkomstens och försäkringsbeloppens klassfördelning
66. Storskadeutvecklingen
67. Försäkringsrörelsens lönsamhet
68. Information som beskriver försäkringssskuldens karaktär
69. Uppskattad löptidsfördelning för försäkringssskuden
70. Riskpositionen i skadeförsäkringens placeringsverksamhet
71. Känslighetsanalys av skadeförsäkringens placeringsrisker
72. Skadeförsäkringens ränteplaceringars riskposition
73. Skadeförsäkringens placeringars valutarisk
74. Skadeförsäkringens placeringars motpartsrisk

Kapitalförvaltningens riskposition

75. Förvaltade tillgångar i kapitalförvaltningen
76. Information som beskriver livförsäkringsrörelsens karaktär samt känslighetsanalys av försäkringssskuden
77. Förväntade löptider för livförsäkringens försäkrings- och placeringsavtal
78. Lönsamhet hos livförsäkringens affärsverksamhet
79. Riskpositionen i livförsäkringens placeringsverksamhet
80. Riskpositionen i SBR 1-placeringsverksamheten
81. Riskpositionen i SBR 2-placeringsverksamheten
82. Känslighetsanalys av livförsäkringens placeringsrisker
83. Känslighetsanalys av SBR 1-placeringsriskerna
84. Känslighetsanalys av SBR 2-placeringsriskerna
85. Livförsäkringens ränteplaceringars riskposition
86. SBR 1-ränteplaceringars riskposition
87. SBR 2-ränteplaceringars riskposition
88. Livförsäkringens placeringars valutarisk
89. SBR 1-placeringars valutarisk
90. SBR 2-placeringars valutarisk
91. Livförsäkringens placeringars motpartsrisk
92. SBR 1-placeringars motpartsrisk
93. SBR 2-placeringars motpartsrisk
94. SBR 1-placeringars kreditrisk
95. SBR 2-placeringars kreditrisk

Kapitaltäckning

96. Kapitalbas
97. Totalt riskvägt exponeringsbelopp
98. Nyckeltal för kapitaltäckningen
99. Hushållsexponeringar enligt ratingklass (AIRB)
100. Företagsexponeringar enligt ratingklass (FIRB)
101. Institutsexponeringar enligt ratingklass (FIRB)
102. OP Gruppens kapitaltäckning

Not 1. Principer för upprättandet av OP Gruppens IFRS-bokslut

Allmänt

OP Gruppen är en sådan ekonomisk helhet som avses i 9 § i lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker. OP Gruppens bokslut är upprättat som en sammanställning av boksluten och koncernboksluten för OP Andelslag samt dess dotterbolag och medlemskreditinstitut.

OP Gruppen utgör inte en sådan koncern som avses i bokföringslagen eftersom OP Andelslag och dess medlemsandelsbanker inte har ett sådant bestämmande inflytande gentemot varandra som avses i de allmänna koncernredovisningsprinciperna. Därför har ett tekniskt moderföretag utsetts för OP Gruppen.

OP Andelslag fungerar som en strategisk ägarsammanslutning för hela OP Gruppen samt som det centralinstitut som svarar för gruppstyrning och tillsyn.

Enligt lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker ska OP Gruppens centralinstitut OP Andelslag upprätta OP Gruppens konsoliderade bokslut. OP Andelslags direktion svarar för att bokslutet upprättas i överensstämmelse med bestämmelserna om upprättande av bokslut.

OP Andelslags hemort är Helsingfors och dess registrerade adress är Gebhardsplatsen 1, 00510 Helsingfors.

En kopia av OP Gruppens bokslut kan fås på internetadressen www.op.fi eller från gruppens kontor på besöksadressen Gebhardsplatsen 1, 00510 Helsingfors.

OP Andelslags direktion godkände 5.2.2019 att OP Gruppens bokslutskommuniké offentliggörs.

1 Grund för upprättande av bokslutet

OP Gruppens bokslut har upprättats enligt internationella IFRS-standards (International Financial Reporting Standards). Vid upprättandet av bokslutet iakttas de IAS- och IFRS-standards samt de SIC- och IFRIC-tolkningar, som gällde 31.12.2018. Med de internationella redovisningsstandarderna avses de standarder och tolkningar som har antagits i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1606/2002. OP Gruppens skyldighet att upprätta bokslutet i enlighet med de internationella redovisningsstandarderna baseras på lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker. OP Gruppens noter beaktar också de krav i finländsk bokföringslagstiftning och bolagslagstiftning som kompletterar IFRS-bestämmelserna.

OP Gruppen började 2018 tillämpa följande standarder och tolkningar:

- Standarden IFRS 9 "Finansiella instrument". Justeringarna i bokförda värden redovisades på omklassificeringsdagen 1.1.2018 bland eget kapital i

den ingående balansen. OP Gruppen har inte justerat jämförelseuppgifterna för tidigare år. Effekterna av övergången till standarden IFRS 9 på klassificeringen och värderingen av finansiella instrument har redovisats i not 3 Ändringar i principerna för upprättandet och uppställningen av bokslutet.

- Standarden IFRS 15 Intäkter från avtal med kunder. OP Gruppen övergick till att tillämpa standarden IFRS 15 med en fullständigt retroaktiv metod 1.1.2018. Effekterna av övergången till standarden IFRS 15 har redovisats i not 3 Ändringar i principerna för upprättandet och uppställningen av bokslutet.
- Årliga förbättringar av IFRS-standarderna 2014–2016 (tillämpas främst på räkenskapsperioder som börjar 1.1.2018 eller senare). Genom förfarandet med årliga förbättringar samlas mindre ändringar i standarderna till en enda helhet som sätts i kraft en gång per år. Följderna av ändringarna varierar från standard till standard, men de är inte betydande.
- Ändringarna i standarderna IFRS 2 och IFRIC 22 som trädde i kraft 1.1.2018. De har inte haft någon väsentlig inverkan på OP Gruppens bokslut.

OP Gruppens konsoliderade bokslut är upprättat enligt ursprungliga anskaffningsvärden med undantag för finansiella tillgångar och skulder värderade till verkligt värde via resultatet, finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (finansiella tillgångar som kan säljas, säkringsobjekt vid säkring av verkligt värde (för den risk som säkras) och förvaltningsfastigheter värderade till verkligt värde.

Uppgifterna i bokslutet anges i miljoner euro. Då det för en post i en tabell i noterna anges en nolla, betyder det att posten har ett saldo, men att det är avrundat till noll. Då ingenting anges för en post (posten är tom), är saldot för posten noll.

För finansiella instrument redovisas i noterna i regel uppgifterna för jämförelseåret 2017 enligt den tidigare standarden IAS 39 på egna rader, undantaget finansiella tillgångar som kan säljas enligt standarden IAS 39, vilka redovisas på samma rad som finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat, vilka redovisas enligt standarden IFRS 9.

I enlighet med lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker och standarden IAS 8 om redovisningsprinciper, ändringar i uppskattningar samt fel ska OP Andelslags direktion fastställa sådana bokslutsprinciper som inget bestäms om i de internationella redovisningsstandarderna. OP Andelslags direktion har i enlighet med det här fastställt principen att OP Gruppens redovisningstekniska moderföretag består av medlemsandelsbankerna.

Den information om kapitaltäckning enligt Pelare 3 som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 publiceras separat i OP-sammanslutningens kapitaltäckningsrapport.

2 Användningen av bedömningar

Upprättandet av bokslutet enligt IFRS-standarderna förutsätter att ledningen bedömer och överväger tillämpningen av redovisningsprinciperna. De redovisningsprinciper som kräver ledningens bedömning och övervägning behandlas detaljerat nedan i avsnittet 20 "Redovisningsprinciper som kräver ledningens bedömning och centrala osäkerhetsfaktorer i anslutning till bedömningarna".

3 Konsolideringsprinciper

3.1 Det redovisningstekniska moderföretaget

Enligt lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker ska OP Gruppens konsoliderade bokslut upprättas som en sammanställning av boksluten eller koncernboksluten för centralinstitutet OP Andelslag och dess medlemskreditinstitut. Det konsoliderade bokslutet ska också omfatta sådana sammanslutningar, i vilka ovan nämnda sammanslutningar tillsammans har bestämmande inflytande i enlighet med bokföringslagen. OP Gruppens andelskapital utgörs av andelsbanksmedlemmarnas sådana medlemsinsatser som banken har en absolut rätt att vägra lösa in. I enlighet med de här principerna har för OP Gruppen bildats ett s.k. redovisningstekniskt moderföretag.

Det redovisningstekniska moderföretagets interna innehav, interna transaktioner, interna fordringar och skulder, interna vinstutdelningar och internvinster elimineras.

3.2 Dotterföretag, intresseföretag och samarbetsarrangemang

I OP Gruppens bokslut konsolideras boksluten för det redovisningstekniska moderföretaget och de företag som det har bestämmande inflytande i. OP Gruppen har bestämmande inflytande över ett företag när OP Gruppen är exponerad för eller har rätt till rörlig avkastning genom sitt engagemang i företaget och kan påverka avkastningen med hjälp av sitt bestämmande inflytande över företaget (medräknat strukturerade företag). Största delen av dotterföretagen ägs helt av OP Gruppen, varvid gruppens bestämmande inflytande baserar sig på rösträtten.

OP Gruppen fungerar som placerare och förvaltare av placeringsfonder i olika placeringsfonder för att få intäkter från placeringar och olika provisionsintäkter. De fonder som klassificerats som strukturerade företag har konsoliderats i gruppens bokslut då OP Gruppens bestämmande inflytande inte baserar sig på rösträtt utan på styrning av relevanta verksamheter, exponering mot fonders rörliga avkastningar samt organisering av fondens förvaltning. Förändringarna i bestämmande inflytande i de olika fondplaceringar som

konsolideras i OP Gruppen följs upp kvartalsvis. Vid granskningen av det bestämmande inflytandet beaktas placerarens inflytande över styrningen av placeringsobjektets relevanta verksamheter samt placerarens exponeringar mot rörliga intäkter. Då OP Gruppens bestämmande inflytande upphör värderas det återstående innehavet enligt det verkliga värdet på den dag då inflytandet upphört och förändringen i det bokförda värdet resultatförs. Det här verkliga värdet används som ursprungligt bokfört värde då det återstående innehavet senare behandlas som intresseföretag, samarbetsarrangemang eller finansiella tillgångar. Dessutom behandlas belopp i ifrågavarande fond som tidigare redovisats bland övrigt totalresultat som om OP Gruppen direkt hade överlåtit de tillgångar och skulder som ansluter sig till dem. Det här kan medföra att belopp som tidigare redovisats bland övrigt totalresultat omklassificeras till resultatet.

OP Gruppens interna innehav har eliminerats med förvärvsmetoden. Det vederlag som getts och de tillgångar och övertagna skuldåtaganden i ett förvärvat bolag som kan särskiljas värderas till verkligt värde vid förvärvstidpunkten. Den andel av anskaffningsvärdet som överskrider nettotillgångarna redovisas som goodwill. Om anskaffningsvärdet är mindre än det verkliga värdet av nettotillgångarna, resultatförs differensen.

Utgifter i anslutning till förvärv kostnadsförs då de realiserats. En eventuell tilläggsköpesumma värderas till verkligt värde och klassificeras antingen som skuld eller eget kapital. En tilläggsköpesumma som klassificerats som skuld värderas till verkligt värde via resultatet på rapportperiodens slutdag.

Intresseföretag som företag som hör till OP Gruppen har betydande inflytande i konsolideras enligt kapitalandelsmetoden. Ett betydande inflytande uppkommer i regel då gruppen innehar 20–50 procent av röstetalet i ett annat bolag eller då gruppen annars har betydande inflytande utan att ha bestämmande inflytande. Då kapitalandelsmetoden tillämpas redovisas en placering vid första redovisningstillfället enligt anskaffningsvärde och den ökas eller minskas genom att redovisa placerarens andel av vinsten eller förlusten för tiden efter placeringsobjektets anskaffningstidpunkt. OP Gruppens andelar av intresseföretag innehåller också den goodwill som fastställts vid anskaffningstidpunkten. Om koncernens andel av intresseföretagets förlust är större än placeringens bokförda värde, redovisas placeringen i balansräkningen till nollvärde och förluster som överstiger det bokförda värdet konsolideras inte, om OP Gruppen inte förbundit sig till att uppfylla intresseföretagets förpliktelser. De kapitalinvesteringar som behandlats som intresseföretag har värderats till verkligt värde via resultatet i enlighet med standarden IFRS 9 på det sätt som standarden IAS 28 tillåter.

Ett samarbetsarrangemang är ett arrangemang över vilket två eller fler parter har gemensamt bestämmande inflytande. Med gemensamt bestämmande inflytande avses att två eller flera parter i avtal reglerat att gemensamt utöva det bestämmande inflytandet över ett samarbetsarrangemang. Ett sådant inflytande föreligger endast när beslut om relevanta åtgärder kräver samtycke från samtliga parter som utövar det bestämmande inflytandet. Ett samarbetsarrangemang är

antingen en gemensam verksamhet eller ett joint venture. Ett joint venture är ett arrangemang genom vilket OP Gruppen har rätt till nettotillgångarna från arrangemanget. En gemensam verksamhet är ett arrangemang genom vilket OP Gruppen har rätt till de tillgångar och har förpliktelser avseende de skulder som rör arrangemanget. Fastighetsbolagen konsolideras i OP Gruppens bokslut som gemensam verksamhet genom att konsolidera den andel av fastighetsbolagets tillgångsposter och skulder som motsvarar OP Gruppens innehav.

Dotterföretag, intresseföretag eller samarbetsarrangemang som förvärvats under räkenskapsperioden konsolideras från den tidpunkt då OP Gruppen har fått bestämmande, gemensamt bestämmande eller betydande inflytande. På motsvarande sätt konsolideras dotterföretag, intresseföretag eller samarbetsarrangemang som sålts under räkenskapsperioden till dess det bestämmande eller betydande inflytandet upphör.

Interna transaktioner, fordringar, skulder och vinstutdelningar eliminerar då bokslutet upprättas.

3.3 Innehav utan bestämmande inflytande

Fördelningen av räkenskapsperiodens resultat mellan det redovisningstekniska moderföretagets ägare och innehav utan bestämmande inflytande presenteras i resultaträkningen och fördelningen av totalresultatet presenteras i den separata rapporten över totalresultat. Räkenskapsperiodens resultat och totalresultatet hänförs till innehav utan bestämmande inflytande också i de fall där det leder till att innehavet utan bestämmande inflytande blir negativt. Eget kapital hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande presenteras i balansräkningen som en del av det egna kapitalet. Om ett placeringsobjekts kapital inte uppfyller kraven för eget kapital i IAS 32, ska som skuld redovisas vilken andel av nettotillgångarna som utgörs av innehav utan bestämmande inflytande.

Innehav utan bestämmande inflytande hänförligt till det objekt som förvärvas kan värderas till antingen det verkliga värdet eller som en relativ andel av nettotillgångarna hos det objekt som förvärvas. Värderingsprincipen fastställs separat för varje förvärv.

4 Poster i utländsk valuta

OP Gruppens bokslut upprättas i euro, som är moderföretagets funktionella valuta och rapportvaluta. Transaktioner i utländsk valuta redovisas i euro till transaktionsdagens kurs eller rapportmånadens mittkurs. På bokslutsdagen omräknas monetära balansposter i utländsk valuta till euro till den kurs som gäller på bokslutsdagen. Icke-monetära balansposter som värderas till det ursprungliga anskaffningsvärdet redovisas till transaktionsdagens kurs.

Kursdifferenser som uppkommer då transaktioner i utländsk valuta och monetära balansposter omräknas till euro redovisas som valutakursvinster eller -förluster på resultatposten Nettointäkter från placeringsverksamhet.

5 Finansiella instrument

Avsnitt 5 Finansiella instrument i redovisningsprinciperna ändrades 1.1.2018 till följd av standarden IFRS 9, fransett avsnitt 5.1 Fastställande av verkligt värde, 5.9 Derivatinstrument och 5.10 Säkringsredovisning. De redovisningsprinciper för finansiella instrument som gäller endast jämförelseåret 2017 presenteras i avsnitt 5.8. I rubrikerna för de redovisningsprinciper som gäller jämförelseåret 2017 ingår för tydlighets skull "2017".

5.1 Fastställande av verkligt värde

Det verkliga värdet är det pris som en tillgångspost kunde säljas eller en skuld betalas till på värderingsdagen i en normal transaktion mellan marknadsparter.

Det verkliga värdet av ett finansiellt instrument fastställs antingen med prisnoteringar på en fungerande marknad eller, om ingen fungerande marknad finns, med hjälp av egna värderingsmetoder. Marknaden anses vara fungerande, om prisnoteringar finns att få enkelt och regelbundet och de beskriver faktiska och regelbundna marknadstransaktioner mellan parter som är oberoende av varandra. Som noterat marknadspris på finansiella tillgångar används köpkursen vid respektive tidpunkt.

Om det på marknaden finns en etablerad värderingspraxis för finansiella instrument som inte direkt får ett marknadspris (t.ex. OTC-derivat), baserar sig det verkliga värdet på den marknadspriskalkyl och marknadsnoteringarna för de indata som används i modellen.

Om ingen värderingspraxis har etablerats på marknaden, fastställs marknadsvärdet på basis av en egen värderingsmodell för respektive produkt. Värderingsmodellerna bygger på allmänt tillämpade kalkyler och de omfattar alla delfaktorer som marknadsparterna skulle beakta då de fastställer priset. De stämmer överens med de ekonomiska metoder som är godkända vid prissättningen av finansiella instrument.

Som värderingsmetoder används priserna i marknadstransaktioner, metoden med diskonterat kassaflöde och det verkliga värdet vid bokslutstidpunkten på andra till relevanta delar liknande instrument. I värderingsmetoderna beaktas bedömningen av kreditrisk, de diskonteringsräntor som används, möjligheterna till återbetalning i förtid och andra sådana faktorer som påverkar fastställandet av ett verkligt värde för ett finansiellt instrument på ett tillförlitligt sätt.

Det verkliga värdet för finansiella instrument delas in i tre nivåer enligt hur deras verkliga värde har bestämts:

- noterade priser på aktiva marknader för identiska tillgångar eller skulder (nivå 1)

- verkliga värden som bestämts på basis av andra indata än de noterade priser som ingår i nivå 1, som är observerbara för tillgången eller skulden antingen direkt (t.ex. som priser) eller indirekt (t.ex. härledda från priser) (nivå 2)
- verkliga värden som bestämts på basis av indata för tillgången eller skulden, som inte bygger på observerbara marknadsdata (nivå 3).

Den nivå för verkliga värden som en viss post som värderats till verkligt värde i sin helhet har klassificerats till har fastställts för hela den post som värderats till verkligt värde på basis av betydande indata för den lägsta nivån. Indatas betydelse har för ifrågavarande post som värderats till verkligt värde bedömts genom en helhetsbedömning.

Typiskt för olikvida produkter är att det pris som beräknats enligt en prissättningsmodell avviker från den faktiska köpesumman. Den faktiska köpesumman är dock det bästa beviset på en produkts verkliga värde. Differensen mellan den faktiska köpesumman och det pris som beräknats enligt en prissättningsmodell som använder marknadspris, dvs. Day 1 profit/loss, periodiseras i resultaträkningen enligt avtalets löptid. Den operativiserade andelen intäktsförs dock genast, om ett verkligt marknadspris finns att få på produkten eller om en prissättningspraxis etableras på marknaden.

I OP Gruppens balansräkning ingår inte betydliga olikvida finansiella tillgångar.

De olikvida finansiella skulderna (placeringsavtal) i gruppens livförsäkringsrörelse värderas enligt IFRS 9 till verkligt värde. Vid beräkningen av placeringsavtalens verkliga värde tillämpas en värderingsmetod som beaktar bl.a. penningars tidsvärde och det verkliga värdet på de finansiella tillgångar som utgör täckning. Skuldernas värde kan dock inte vara mindre än avtalets återköpsvärde. De här avtalen har klassificerats till nivå 3 i hierarkin för verkligt värde.

5.2 Finansiella tillgångar och skulder

5.2.1. Upplupet anskaffningsvärde

Upplupet anskaffningsvärde är det belopp till vilket den finansiella tillgången eller den finansiella skulden värderas vid första redovisningstillfället minus återbetalningar, plus eller minus ackumulerade periodiseringar vid användning av effektivräntemetoden på eventuell skillnad mellan det ursprungliga beloppet och beloppet på förfallodagen och, för finansiella tillgångar, justerat med hänsyn till en eventuell förlustreserv.

Effektivräntemetoden diskonterar exakt de uppskattade framtida in- och utbetalningarna under den förväntade löptiden för den finansiella tillgången eller finansiella skulden till redovisat bruttovärde för en finansiell tillgång eller till det upplupna anskaffningsvärdet för en finansiell skuld. Vid beräkning av effektivräntan uppskattas de förväntade kassaflödena genom att beakta samtliga avtalsvillkor för det finansiella instrumentet utan att beakta de förväntade

kreditförlusterna ("ECL"). Beräkningen innefattar alla avgifter och punkter som betalats eller erhållits av avtalsparterna, och som är en integrerad del av effektivräntan, transaktionskostnader och alla andra premier eller rabatter. Avgifter som ingår i räntan för ett finansiellt instrument omfattar t.ex. expeditions- och uppläggningsavgifter i samband med uttag av lån. Sådana avgifter periodiseras på det finansiella instrumentets förväntade löptid eller på en kortare period, i tillämpliga fall. Avgifter som inte ingår i effektivräntan för ett finansiellt instrument och som redovisas i enlighet med standarden IFRS 15 omfattar t.ex. avgifter som tas ut för förvaltning av lån.

De förväntade kreditförlusterna ska inkluderas i de uppskattade kassaflödena vid beräkningen av den kreditjusterade effektivräntan för finansiella tillgångar som anses vara kreditförsämrade tillgångar vid första redovisningstillfället (s.k. "POCI").

Ränteintäkter

Ränteintäkterna beräknas genom tillämpning av effektivräntan på det redovisade bruttovärdet för en finansiell tillgång med undantag av följande:

- a) köpta eller utgivna kreditförsämrade finansiella tillgångar, för vilka tillämpas kreditjusterad effektivränta på en finansiell tillgångs upplupna anskaffningsvärde
- b) finansiella tillgångar som inte är köpta eller utgivna kreditförsämrade finansiella tillgångar men som senare har blivit kreditförsämrade finansiella tillgångar (eller som befinner sig i steg 3). För de här finansiella tillgångarna ska effektivräntan tillämpas på den finansiella tillgångens upplupna anskaffningsvärde (dvs. efter avdrag av det redovisade nettovärdet av den förväntade kreditförlusten).

5.2.2. Det första redovisningstillfället och den första värderingen

Vid det första redovisningstillfället ska en finansiell tillgång eller finansiell skuld värderas till det verkliga värdet plus eller minus, när det gäller en finansiell tillgång eller finansiell skuld som inte värderas till verkligt värde via resultatet, transaktionskostnader som är direkt hänförliga till förvärv eller emission av den finansiella tillgången eller finansiella skulden. Omedelbart efter det första redovisningstillfället ska för en finansiell tillgång redovisas en förlustreserv för förväntade kreditförluster, om den finansiella tillgången värderas till upplupet anskaffningsvärde eller verkligt värde via övrigt totalresultat. Det här medför att en förlust redovisas i resultatet för finansiella tillgångar som nyligen getts ut eller köpts.

5.3. Klassificering och efterföljande värdering av finansiella tillgångar

OP Gruppen har från 1.1.2018 klassificerat finansiella tillgångar i följande kategorier:

- Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet (FVTPL)
- Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (FVOCI)
- Finansiella tillgångar värderade till upplupet anskaffningsvärde.

5.3.1 Krediter och skuldebrev

Klassificeringen och den efterföljande värderingen av krediter och skuldebrev beror på följande faktorer:

- OP Gruppens affärsmodell för förvaltningen av finansiella tillgångar
- egenskaperna hos de avtalsenliga kassaflödena från den finansiella tillgången.

På basis av de här faktorerna ska OP Gruppen klassificera krediter och skuldebrev i följande tre värderingskategorier:

- Finansiella tillgångar värderade till upplupet anskaffningsvärde innehas inom ramen för en affärsmodell vars mål är att inneha finansiella tillgångar i syfte att inkassera avtalsenliga kassaflöden som endast är betalningar av kapitalbelopp och ränta på det utestående kapitalbeloppet. En posts bokförda värde innehåller en förlustreserv för förväntade kreditförluster och ränteintäkterna redovisas bland ränteintäkterna med effektivräntemetoden.
- Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat innehas enligt en affärsmodell vars mål kan uppnås både genom att samla in avtalsenliga kassaflöden och sälja finansiella tillgångar. Dessutom ska de avtalade villkoren vid bestämda tidpunkter ge upphov till kassaflöden som endast är betalningar av kapitalbelopp och ränta på det utestående kapitalbeloppet. Ändringarna i verkligt värde redovisas i fonden för verkligt värde. Nedskrivningsvinster eller -förluster samt valutakursvinster eller -förluster resultatförs. När en finansiell tillgång tas bort från balansräkningen omklassificeras den ackumulerade vinsten eller förlusten i fonden för verkligt värde från eget kapital till resultatet som en omklassificeringsjustering till nettointäkter från placeringsverksamheten. Räntan beräknad enligt effektivräntemetoden tas upp i ränteintäkter eller nettointäkter från placeringsverksamheten (försäkringsbolagens placeringar).
- Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet är finansiella tillgångar som innehas för handel eller finansiella tillgångar som inte uppfyller kriterierna för värdering till upplupet anskaffningsvärde eller verkligt värde via övrigt totalresultat. Vinsterna och förlusterna redovisas bland nettointäkterna från placeringsverksamhet.

Affärsmodell

Med affärsmodell avses hur OP Gruppen förvaltar sina finansiella tillgångar för att generera kassaflöden. OP Gruppens

affärsmodell avgör huruvida enbart insamling av avtalsenliga kassaflöden eller insamling av avtalsenliga kassaflöden och försäljning av finansiella tillgångar leder till kassaflöden eller om det är fråga om handel. Finansiella tillgångar som hör till affärsmodellen med handel värderas i resultatet. Vid bedömningen av affärsmodellen beaktar OP Gruppen kommande åtgärder för att nå affärsmodellens mål. Bedömningen omfattar tidigare erfarenhet av insamlingen av kassaflöden, hur affärsrörelsemodellen och de finansiella tillgångar som innehas i enlighet med den ska värderas samt hur det rapporteras till nyckelpersoner i företagets ledning, hur riskerna hanteras och hur cheferna för affärsrörelsen belönas. Till exempel innehas bolån som OP Gruppen beviljat för att samla in avtalsenliga kassaflöden. De kan endast i få fall säljas mellan företag som ingår i OP Gruppen, t.ex. som garantier för obligationslån med bostadssäkerhet som satts i omlopp av OP-Bostadslånebanken eller vid exceptionella likviditetskriser. Dessutom är målet med affärsmodellen för OP Gruppens likviditetsreservportfölj att samla in avtalsenliga kassaflöden och sälja finansiella tillgångar.

Ändring i affärsmodellen

Ändringar i affärsmodellen förväntas ske sällan till följd av interna eller externa förändringar, och de måste vara betydande med tanke på OP Gruppens verksamhet. OP Andelslags direktions bestämmer om ändringar i affärsmodellen. Affärsmodellen ändras då OP Gruppen förvärvar eller avyttrar ett affärsområde eller avvecklar affärsområdets verksamhet. En förändring i affärsmodellen dokumenteras på ett ändamålsenligt sätt av respektive affärsenhet. Ekonomi och Riskhantering ska behandla den för att klarlägga hurdana effekter den kan ha på bokföringen (inkl. effekterna på ECL). En förändring i målet för ett företags affärsmodell måste genomföras före den dag då klassificeringen ändras.

Ändringen i klassificeringen ska tillämpas prospektivt från ändringsdagen för klassificeringen. Ändringsdagen för klassificeringen är den första dagen i den rapporteringsmånad som följer efter det att beslutet om att ändra klassificeringen har fattats. Tidigare rapportperioder justeras inte retroaktivt.

I följande tabell presenteras effekterna på bokföringen av ändringarna av olika klassificeringar.

Ursprunglig värderingskategori	Ny värderingskategori	Bokföringseffekt
Upplupet anskaffningsvärde	FVTPL	Det verkliga värdet fastställs på ändringsdagen för klassificeringen. Den vinst eller förlust som eventuellt uppkommer av differensen mellan det tidigare

		upplupna anskaffningsvärdet och det verkliga värdet redovisas i resultatet.
FVTPL	Upplupet anskaffningsvärde	Det verkliga värdet på ändringsdagen för klassificeringen blir ett nytt redovisat bruttovärde. Den effektiva räntan fastställs på basis av det verkliga värdet på ändringsdagen för klassificeringen.
Upplupet anskaffningsvärde	FVOCI	Den vinst eller förlust som eventuellt uppkommer av differensen mellan det tidigare upplupna anskaffningsvärdet och det verkliga värdet redovisas i övrigt totalresultat. Beloppet av den effektiva räntan och de förväntade kreditförlusterna justeras inte till följd av att klassificeringen har ändrats.
FVOCI	Upplupet anskaffningsvärde	Det verkliga värdet på ändringsdagen för klassificeringen blir ett nytt upplupet anskaffningsvärde. Den vinst eller förlust som tidigare redovisats i övrigt totalresultat ska dock tas bort från det egna kapitalet och redovisas som en justering av det verkliga värdet för en finansiell tillgångspost på ändringsdagen för klassificeringen. Beloppet av den effektiva räntan

		och de förväntade kreditförlusterna justeras inte till följd av att klassificeringen har ändrats.
FVTPL	FVOCI	Det verkliga värdet på ändringsdagen för klassificeringen blir ett nytt bokfört värde. Den effektiva räntan fastställs på basis av det verkliga värdet på ändringsdagen för klassificeringen.
FVOCI	FVTPL	Det verkliga värdet på ändringsdagen för klassificeringen blir ett nytt bokfört värde. Den vinst eller förlust som tidigare redovisats i övrigt totalresultat ska överföras som en justering som beror på ändringen i klassificeringen från eget kapital till resultatet på ändringsdagen för klassificeringen.

Egenskaperna hos kassaflödena

Då OP Gruppens affärsmodell är en annan än handel, bedömer OP Gruppen om avtalsenliga kassaflöden är förenliga med ett grundläggande lånearrangemang eller inte. I ett grundläggande lånearrangemang består de avtalsenliga kassaflödena endast av betalningar av kapitalbelopp och ränta på det utestående kapitalbeloppet ("SPPI"), och ersättning för pengars tidsvärde, kreditrisk, utlåningsrisker samt en vinstmarginal är oftast de mest betydande delarna av räntan. Största delen av OP Gruppens finansiella tillgångar består av grundläggande lånearrangemang.

Alla krediter som OP Gruppen beviljat privatkunder och en del av företagskundernas krediter innehåller en möjlighet till återbetalning i förtid. Villkoren motsvarar dock grundläggande lånearrangemang, eftersom beloppet för förtida inlösen representerar ett avtalsenligt nominellt belopp och upplupen (men ännu inte reglerad) avtalsenlig ränta, vilket kan inbegripa ytterligare ersättning för förtida uppsägning av avtalet.

För skuldebrevens del testas egenskaperna hos kassaflödena med Bloombergs SPPI-verktyg. Resultatet från verktyget leder till att SPPI-testet antingen godkänns eller förkastas utan ytterligare undersökningar (resultaten pass/fail) eller till att kassaflödesegenskaperna före klassificeringsbeslutet undersöks enligt OP:s interna anvisningar (resultat "further review required"). Metoden identifierar ur avtalsvillkoren flera olika element som inverkar på om SPPI-definitionen uppfylls eller inte.

Då de avtalsenliga kassaflödena är exponerade för t.ex. förändringar i aktiekurser eller låntagarens ekonomiska resultat, är det inte fråga om ett grundläggande lånearrangemang, och sådana finansiella tillgångar ska värderas via resultatet. Typiska exempel på det här är olika fondplaceringar som inte uppfyller definitionen på eget kapital enligt IAS 32 i emittentens bokslut.

Inbäddade derivat som ingår i de finansiella tillgångarna skiljs inte åt från värdavtalet utan de beaktas i den totala bedömningen av avtalsenliga kassaflöden.

Om affärsmodellen för förvaltningen av finansiella tillgångar ändras, kan det bli nödvändigt att omklassificera de finansiella tillgångarna. Omklassificeringen tillämpas framåtriktat från dagen för omklassificeringen. Sådana förändringar förväntas ske synnerligen sällan.

5.3.2 Egetkapitalinstrument

Egetkapitalinstrument är instrument som innebär en residual rätt i ett företags tillgångar efter avdrag för alla dess skulder. Oftast utgörs egetkapitalinstrumenten av aktieplaceringar.

Egetkapitalinstrument värderas senare till verkligt värde via resultatet, utom då OP Gruppen gjort ett oåterkalleligt val vid första redovisningstillfället att efterföljande förändringar i verkligt värde för särskilda investeringar i egetkapitalinstrument som inte ingår i handelsrörelsen, och som annars skulle värderas till verkligt värde via resultatet, redovisas i övrigt totalresultat. Sådana investeringar finns inte för närvarande. Realisationsvinster och realisationsförluster från sådana investeringar redovisas inte via resultatet, men utdelningarna från dem redovisas i övriga rörelsekostnader. Utdelningar för egetkapitalinstrument som innehåser för handel redovisas via resultatet bland nettointäkter från placeringsverksamhet.

5.3.3 Modifiering av avtalsenliga kassaflöden

Ändringar i betalningsplanen utgör åtgärder inom normala kundrelationer, men förekommer också i fall där kundens betalningsförmåga har försämrats. Då måste ett anstånd – till exempel amorteringsfrihet – ges till lånevillkoren på grund av den försvagade betalningsförmågan för en begränsad tid. Vanligtvis omförhandlas de avtalsenliga kassaflödena för lån i sådana fall, eller så modifieras de på något annat sätt så att lånen inte tas bort från balansräkningen. Utvecklingen för ändringarna i betalningsplaner rapporteras regelbundet till ledningen som en proaktiv mätare för kundernas betalningsförmåga.

Om ändringarna i lånevillkoren är betydande eller om ett lån annars omförhandlas, tar OP Gruppen bort det ursprungliga lånet ur balansräkningen och redovisar samtidigt det nya, ändrade lånet i balansräkningen. I sådana fall ska modifieringens datum behandlas som det första redovisningstillfället för lånet vid tillämpning av nedskrivningskraven på det modifierade lånet. Det här innebär vanligtvis att man värderar förlustreserven till ett belopp som motsvarar 12 månaders förväntade kreditförluster. OP Gruppen klassificerar orsakerna till ändringen och svårighetsgraderna med en intern klassificering som följer upp om det vid borttagningen ur balansräkningen har funnits bevis för att det modifierade lånet är kreditförsämrat vid första redovisningstillfället. I så fall redovisas lånet som en utgiven kreditförsämrad finansiell tillgång. Det här skulle till exempel kunna inträffa i en situation där det föreligger en betydande modifiering av en nödlidande tillgång.

I övriga fall tas finansiella tillgångar bort från balansräkningen då de avtalsenliga rättigheterna till kassaflödena från den finansiella tillgången upphör eller då OP Gruppen överför den finansiella tillgången till en annan part, och överföringen uppfyller villkoren för borttagande från balansräkningen.

5.3.4 Försäkringsbolags finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet

Finansiella tillgångar värderas till verkligt värde via resultatet, om de inte värderas till upplupet anskaffningsvärde eller verkligt värde via övrigt totalresultat. OP Gruppen har också uttryckligen värderat finansiella tillgångar till verkligt värde via resultatet (alternativet verkligt värde) då det eliminerar eller minskar den s.k. bokföringsmässiga osymmetrin mellan värderingen av finansiella tillgångar och finansiella skulder med kopplingar till dem.

Placeringar som utgör täckning för fondanknutna försäkringar i livförsäkringsrörelsen samt placeringar i s.k. separata balansräkningar värderas till verkligt värde via resultatet, eftersom motsvarande försäkringsskuld eller skuld för placeringsavtal värderas till verkligt värde via resultatet.

Egetkapitalinstrument och fondplaceringar med kopplingar till placeringsverksamheten i OP Gruppens skade- och livförsäkring klassificeras som finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet. På en betydande del av de här instrumenten tillämpar OP Gruppen ett tillfälligt undantag (s.k. overlay approach), som återställer resultateffekterna av de här instrumenten till en nivå som motsvarar den nuvarande standarden IAS 39. Tillämpningen av overlay approach upphör senast då standarden IFRS 17 Försäkringsavtal träder i kraft. Syftet med overlay approach är att sammanjämka den tillfälliga resultatvolatiliteten som följer av att standarderna IFRS 9 och IFRS 17 träder i kraft vid olika tidpunkter genom att investeringar enligt standarden IFRS 9 värderas till verkligt värde via resultatet medan försäkringsskulden i anslutning till dem ännu inte kan värderas till verkligt värde via resultatet i enlighet med standarden IFRS 17.

5.4 Nedskrivningar

Förväntade kreditförluster beräknas på basis av alla balansposter som värderas till upplupet anskaffningsvärde och verkligt värde via övrigt totalresultat (övriga än egetkapitalinstrument) samt låneåtaganden och finansiella garantiavtal utanför balansräkningen. Förväntade kreditförluster ska redovisas varje balansdag och de ska beskriva:

- ett objektivt och sannolikhetsvägt belopp som bestäms genom att utvärdera ett intervall av möjliga utfall,
- pengarnas tidsvärde, och
- rimliga och verifierbara uppgifter som är tillgängliga utan onödiga kostnader eller insatser på balansdagen för tidigare händelser, nuvarande förhållanden och prognoser för framtida ekonomiska förutsättningar.

5.4.1 Klassificering av avtal i tre nedskrivningssteg

Avtalen klassificeras i tre steg. De olika stegen beskriver hur en kredits kvalitet försvagats efter det första redovisningstillfället.

- Steg 1: avtal, vars kreditrisk inte har ökat betydligt från det första redovisningstillfället och för vilka beräknas ECL för 12 månader.
- Steg 2: avtal, vars kreditrisk inte har ökat betydligt från det första redovisningstillfället och för vilka beräknas ECL för hela löptiden.
- Steg 3: fallerande avtal, för vilka också beräknas ECL för hela löptiden.

Dessutom omfattas avtal som vid det första redovisningstillfället beviljats som kreditförsämrade alltid under hela löptiden av beräkningen av förväntad förlust (POCI).

Definition på fallissemang (default)

OP Gruppen tillämpar för kalkyleringen enligt standarden IFRS 9 samma definition på fallissemang som tillämpas i de interna kreditriskmodellerna (IRB). Fallissemang bedöms med OP Gruppens interna klassificeringssystem för betalningsbeteendet. För privatkunderna tillämpas definitionen på fallissemang för varje avtal medan granskningen av företagskunderna sker kundgruppsspecifikt. En kund klassificeras som insolvent då det är sannolikt att kunden inte betalar sina kreditförpliktelser helt och hållet utan att OP Gruppen vidtar åtgärder (t.ex. realiserar säkerheter), eller senast då en betalning som hör till de finansiella tillgångarna är försenad i mer än 90 dagar.

Definitionen på fallissemang baserar sig på artikel 178 i Europaparlamentet och rådets förordning EU nr 575/2013 (CRR).

Kundens fallissemang upphör då den inte längre uppfyller definitionen på fallissemang. Efter det återförs betalningsbeteendeklassen med 6 månaders fördröjning.

Betydande ökning av kreditrisker

De förväntade kreditförlusterna beräknas avtalsenligt antingen för 12 månader eller för hela löptiden beroende på om instrumentets kreditrisk på balansdagen har ökat betydligt sedan det första redovisningstillfället eller inte. En betydlig ökning i kreditrisken bedöms med såväl kvalitativa som kvantitativa kriterier. Exponeringar med anstånd betraktas som ett kvalitativt kriterium. De övriga kvalitativa kriterierna består av olika mätare av kreditrisk (t.ex. kovenantbrott) och de beaktas i klassificeringsmodellerna eller i bedömningen av klassen för betalningsbeteendet.

OP Gruppen har för att fastställa betydande ökning av kreditrisken inkluderat relativa och absoluta tröskelvärden och beaktat alla rimliga och verifierbara uppgifter.

En kvantitativ förändring bedöms under hela löptiden med PD-tal (PD-kurva) utifrån en relativ förändring. Ursprunglig PD-kurva för hela löptiden beräknas vid den tidpunkt då krediten beviljats med beaktande av makroekonomiska faktorer. Efter det fastställs den naturliga godtagbara variationsbredden för när kreditrisken inte anses ha ökat märkbart under lånets återstående löptid. En godtagbar variationsbredd har modellerats separat för privatkunder och företagskunder. Resultatet är en s.k. tröskelvärdeskurva, som man varje balansdag jämför med PD-kurvan för den del av löptiden som då återstår: om tröskelvärdet överskrids, har kreditrisken ökat betydligt och för krediten redovisas en kreditförlust som beräknats för kreditens hela löptid. Utöver den här gränsen för relativ förändring krävs att det skett en försämring i ratingklassen från det första redovisningstillfället för att övergången till beräkning av ECL för hela löptiden inte ska ske enbart på grund av tid. Dessutom tillämpas på de svagaste ratingklasserna den absoluta gränsen för ratingklasser.

Utöver de kriterier som nämns ovan har kreditrisken för en finansiell tillgång ökat betydligt efter det första redovisningstillfället, om de avtalsenliga betalningarna är försenade mer än 30 dagar.

Då OP Gruppen bedömer om kreditrisken ökat betydligt har den inte tillämpat övergångsbestämmelsen om motbevisbar presumtion enligt standarden IFRS 9 på avtal, för vilka det inte är möjligt att beräkna ett ursprungligt PD för hela löptiden utan orimliga kostnader och arbetsinsatser.

OP Gruppen följer regelbundet upp hur effektivt de kriterier som nämns ovan upptäcker att kreditrisken har ökat betydligt innan avtalsenliga betalningar har varit förfallna mer än 30 dagar samt att avtal i regel inte överförs från nedskrivningssteg 1 direkt till nedskrivningssteg 3, och vidtar de kalibreringar som behövs i sättet att beräkna den relativa förändringen.

5.4.2 Beräkningsmetoder

Förväntade kreditförluster beräknas i regel systembaserat och avtalsspecifikt med metoden för sannolikheten för fallissemang/förlustandelen vid fallissemang (PD/LGD-

metoden) för alla privatkunders och företagskunders åtaganden.

Dessutom används för de största företagsexponeringarna i steg 3 en kassaflödesbaserad ECL-beräkningsmetod som baseras på bedömningar från egna medarbetare.

5.4.2.1 PD/LGD-metoden

De förväntade kreditförlusterna beräknas för varje avtal med modellerade riskparametrar och formeln probability of default (PD) x loss given default (LGD) x exposure at default (EAD) för alla portföljer och de beskriver förväntningarna av framtida kreditförluster på balansdagen. PD beskriver sannolikheten för fallissemang i enlighet med definitionen för fallissemang nedan. LGD beskriver förlustandelen vid fallissemang, och den påverkas bl.a. av beloppet och typen av säkerheter och olika garantier. EAD beskriver exponeringsbeloppet vid fallissemang medräknat den exponering som ingår i balansräkningen (kapital och upplupen ränta) samt det förväntade syftet för poster utanför balansräkningen vid fallissemang.

ECL beräknas utifrån tre olika scenarier. Riskparametrarna PD, LGD och EAD beräknas på årsplanet i varje scenario. De årliga ECL-talen diskonteras på balansdagen, och med talen för de olika scenarierna beräknas ett ECL som viktats med sannolikheter. Som diskonteringsfaktor används avtalets effektiva ränta eller en uppskattning av det. Avtalets återstående löptid är begränsad till högst 30 år i beräkningarna.

Modellerna för sannolikheten för fallissemang under ett avtals hela löptid (lifetime PD) har upprättats separat för privatkunder och företagskunder. Centralt för PD-modellerna är avtalets ratingklass, kreditens ålder (privatkunder) samt modellens undersegment som bestäms för företagskunder utifrån en klassificeringsmodell och för privatkunder utifrån produkttyp. Dessutom är PD-estimatet beroende av makroekonomiska faktorer och prognoserna för dem i de olika scenarierna.

Modellen för förlustandelen vid fallissemang (lifetime LGD) består av tre komponenter: 1) sannolikheten för återhämtning från fallissemang, 2) återbäring från skulder med säkerhet och 3) återbäring från skulder utan säkerhet. De olika komponenternas värden beror främst på produkttyp, bransch (företag) och säkerhetstyp. De makroekonomiska faktorerna och prognoserna för dem påverkar de två första komponenterna.

Avtalets ansvar vid fallissemang för hela löptiden (lifetime EAD) består beroende på produkttyp av avtalsenliga kassaflöden, förväntad kapacitet, sannolikheten för återbetalning i förtid samt en löptidsmodell.

Hur avtals giltighetstid fastställs

Ett avtals giltighetstid består för skuldebrevslån av avtalets löptid som beaktar de låneamorteringar som följer av betalningsplanen. Modellen för återbetalning i förtid tillämpas på skuldebrevslån med säkerhet (exkl. fallerade), men den minskar inte löptiden för avtalet utan beaktas som en del av avtalets EAD.

Revolverande krediter (t.ex. kreditkort) utgörs av avtal som gäller tills vidare. För dem har upprättats modeller med en förväntad löptid. Löptiden i modellen beror på produkttyp och ratingklass. Den är i snitt ca 15 år.

Framtidsinriktad information

I beräkningsmodellen inkluderas framtidsinriktad information och makroekonomiska scenarier. OP Gruppens ekonomer uppdaterar de makroekonomiska scenarierna kvartalsvis, och de är de samma som också annars används i OP Gruppens ekonomiska årsplanering. De makroekonomiska prognoserna omfattar 5 år och de har extrapolerats till 30 år med produktionsfunktioner. De makroekonomiska faktorer som använts är: BNP-tillväxt, arbetslöshetsgrad, ökning i investeringar, inflation, förändring i inkomstnivå och 12 mån. euribor. Dessutom används bostadsprisindex i LGD-modellerna. De scenarier som används är tre: bas, stark och svag. Sannolikheten för fallissemang har beräknats också för scenarierna.

Det ingår en stor mängd osäkerhet i att upprätta makroekonomiska prognoser och att projicera dem mot framtiden ända upp till 30 år. De faktiska resultaten kan därför avvika betydligt från prognoserna. OP Gruppen har analyserat att förhållandet mellan komponenterna för de riskparametrar som används i ECL-kalkyleringen och förändringarna i makroekonomiska faktorer inte är lineärt. De makroekonomiska prognoserna påvisar därmed OP Gruppens bästa uppfattning om vilka scenarier och resultat som är möjliga.

5.4.2.2 Den kassaflödesbaserade ECL-metoden som baseras på bedömningar från egna medarbetare

För de största företagsexponeringarna i steg 3, vilka omfattas av R-ratingmodellen beräknas ECL som en kundspecifik bedömning från egna medarbetare med en kassaflödesbaserad metod. De egna medarbetarnas bedömningar upprättas i samband med rating- eller kreditbeslut.

Den framtidsinriktade information som ska utnyttjas vid beräkningen utgör en del av den kreditvärdighetsbedömning och den ratingframställan som kreditanalytikern upprättat för företaget. I dem ska man ta ställning till hur marknaden, konkurrensläget och det förväntade kassaflödet kommer att utveckla sig.

I beräkningen beaktas också scenarier som beskriver förändringar i de makroekonomiska variablerna (stark, bas och svag), och kundens viktade förväntade kreditförlust beräknas utifrån dem.

Då scenarierna byggs upp utnyttjar man de scenarier som använts i PD/LGD-modellen.

Då en kund som omfattas av en kundspecifik ECL-bedömning från egna medarbetare inte längre uppfyller kriterierna för fallissemang, och kunden i samband med ratingprocessen har identifierats och klassificerats som en "icke nödlidande" motpart, omfattas kunden inte längre av den här metoden.

Kunden börjar i stället omfattas av beräkningen av förväntade kreditförluster enligt den normala PD/LGD-modellen efter en provotid på tre månader.

5.4.3 Nedskrivningar av skuldebrev

Den förväntade förlusten för skuldebrev som värderas till verkligt värde via övrigt totalresultat resultatförs och justerar fonden för verkligt värde.

OP Gruppen använder två olika modeller för att beräkna den förväntade förlusten för skuldebrev. Den primära modellen är Bloombergs modell. Bloombergs modell stöder dock inte alla obligationer från början av 2018, så på de obligationslån som Bloombergs modell inte stöder vid respektive tidpunkt för fastställande av ECL tillämpas OP:s egen ratingbaserade modell.

5.4.3.1 Bloombergs modell

De förväntade kreditförlusterna beräknas köppostspecifikt med formeln $PD \times LGD \times EAD$ för alla portföljer och de beskriver förväntningarna av framtida kreditförluster på balansdagen.

Som grund för sannolikheten för fallissemang (PD) används för börsnoterade bolag Mertons distance-to-default (DD)-modell, vars resultat ändras till PD-värde på basis av modellens historiska utfall. Talet justeras med nyckeltal som tagits från bolagens bokslutsuppgifter och som beskriver balansräkningens stabilitet, likviditetsrisk och resultatkapacitet. Nyckeltalen har normaliserats enligt den uppskattade effekten av posterna utanför balansräkningen.

Då det gäller privata bolag baserar sig PD-modelleringen på nyckeltal som samlats in ur de bokslutsuppgifter som finns tillgängliga och den genomsnittliga risk som modellerats för sektorn.

Definitionen på fallissemang motsvarar den definition på fallissemang som de internationella tillsynsmyndigheterna kräver och den omfattar konkurser, uteblivna betalningar, problematiska omstruktureringar och statlig tvångsinlösen.

LGD-modellens återhämtningsandel baserar sig på de historiska återhämtningsandelarna för fallissemang. Återhämtningsandelen fastställs utifrån köpesumman för den fallerande fordran och i den beaktas företrädesrätten till betalningar, emittentens kreditvärdighet, branschens karaktär, konjunkturcykel, säkerhetstyp, område osv.

5.4.3.2 Den ratingbaserade modellen

I modellen används köpposters ratingar för såväl förvärvstidpunkten som rapporttidpunkten och de konverteras till PD-tal. I första hand används medelvärden för externa ratingar, i andra hand interna ratingar då externa ratingar inte finns.

PD-talen motsvarar de historiska fallissemang som realiserats för varje ratingklass enligt tidsperiod från den tidpunkt då

ratingen fastställts. De historiska data som de korrelationer som fastställts baserar sig på är omfattande och härstammar från en lång tidsperiod. LGD motsvarar också det historiska utfall som undersökts enligt placeringslag/säkerhetslag (senioritet, covered bond-status). De värderas inte separat enligt emittent eller placering. Eftersom externa ratingar i stället för PD mäter den totala kreditrisken (ECL), inverkar LGD i deras fall endast på hur ECL fördelas mellan PD- och LGD-komponenterna.

5.4.3.3 Klassificering av skuldebrev i nedskrivningssteg

I båda beräkningsmodellerna konstateras med enhetliga kriterier att kreditrisken ökat betydligt, likaså överföringarna till steg 3.

Till steg 2 överförs placeringar, vars PD för ett år har fördubblats i den grad att förändringen räknat i procentenheter är minst 0,2, har en exponering med anstånd eller vars betalningar varit förfallna till betalning i mer än 30 dagar. I steg 3 klassificeras placeringar i anslutning till emittenter som fallerat, om betalningarna varit förfallna till betalning i mer än 90 dagar eller om kunden är en problemkund.

5.4.4 Nedskrivning av poster utanför balansräkningen

En stor del av de produkter som OP Gruppen tillhandahåller har en uttagsmån, en limit eller något annat låneåtagande utanför balansräkningen antingen som standard eller åtminstone under någon del av kretsloppet. Till exempel omfattar revolverande krediter, till exempel kreditkort och konton med kredit, både ett lån och ett outnyttjat åtagande. Dessutom är OP Gruppen säljpart i olika garantier såsom finansieringsgarantier samt andra handelsgarantier eller myndighetsgarantier, på vilka tillämpas reglerna för nedskrivning enligt standarden IFRS 9. För låneåtaganden och finansiella garantiavtal ska det datum då OP Gruppen blir avtalspart till det oåterkalleliga åtagandet anses vara dagen för det första redovisningstillfället vid tillämpningen av nedskrivningskraven. Därmed beaktas vid beräkningen av den förväntade förlusten endast poster som binder OP Gruppen.

För de här posterna beräknas den förväntade förlusten med samma principer som för krediter. En betydlig ökning av kreditrisken bedöms på samma grunder. För sådana produkter beviljas EAD, som förutser exponeringsbelopp vid fallissemang. I den ingår såväl en bruksgrad som en konverteringsfaktor. Dessutom tillämpas en löptidsmodell på de avtal som gäller tills vidare. I modellen beaktas de fall där OP Gruppen har en avtalsenlig möjlighet att kräva återbetalning och ta tillbaka det outnyttjade åtagandet, men det begränsar inte exponeringen för kreditförluster till avtalets avtalsenliga uppsägningstid.

5.4.5 Redovisning av förväntade kreditförluster

I regel redovisas för förväntade kreditförluster en förlustreserv som avdrag på lånets bokförda värde på ett separat konto. Då det är fråga om låneåtaganden och finansiella garantiavtal, redovisas förlustreserver som avsättningar. Om en produkt omfattar både en lånedel (dvs. en finansiell tillgång) och en outnyttjad låneåtagandedel (dvs. ett låneåtagande) och OP

Gruppen inte kan identifiera de förväntade kreditförlusterna för låneåtagandedelen separat från de för den finansiella tillgångsdelen, ska förväntade kreditförluster på låneåtagandet redovisas tillsammans med förlustreserven för den finansiella tillgången.

5.4.6 Bortskrivning

En bortskrivning av en slutlig kreditförlust är ett borttagande från balansräkningen. Om det inte finns några rimliga förväntningar på att återvinna en finansiell tillgång helt eller delvis, redovisas den slutliga kreditförlusten genom att direkt minska dess redovisade bruttovärde.

Ett lån bortskrivs ur balansräkningen då säkerheterna är realiserade eller då konkursboets slutsammanträde har hållits, skuldsaneringen eller företagsaneringen har upphört eller då indrivningen har upphört. Betalningar som erhålls efter bortskrivningen redovisas som korrigeringar av nedskrivningar av fordringar.

5.5 Likvida medel

Likvida medel består av kontanta medel och på anfordran betalbara fordringar på kreditinstitut.

5.6. Klassificering och efterföljande värdering av finansiella skulder

Finansiella skulder innefattar insättningar och övriga skulder till kreditinstitut och kunder samt emitterade skuldebrev och övriga finansiella skulder.

Finansiella skulder värderas till upplupet anskaffningsvärde med effektivräntemetoden med undantag av derivatkskulder som värderas till verkligt värde via resultatet. Dessutom värderas skulderna för av försäkringsbolag beviljade placeringsavtal utan rätt till av provning beroende tilläggförmåner till verkligt värde via resultatet. Som skulder som innehas för handel klassificeras skyldigheter att till en motpart leverera värdepapper som har sålts men som inte innehas vid försäljningstidpunkten (blankning).

OP Gruppen har inte vid det första redovisningstillfället identifierat finansiella skulder som värderade till verkligt värde via resultatet.

Finansiella skulder (eller en del av en finansiell skuld) tas bort ur balansräkningen då skulden är utsläckt, dvs. när den förpliktelse som är angiven i avtalet fullgörs, annulleras eller upphör.

Om OP Gruppen byter finansiella skulder mellan de ursprungliga långgivarna med villkor som i allt väsentligt är olika, ska bytet redovisas som en utsläckning av den gamla finansiella skulden. De utgifter eller arvoden som uppkommer genom det här redovisas som en del av vinsten eller förlusten för utsläckningen. Om bytet eller modifieringen inte redovisas som utsläckning ska det upplupna anskaffningsvärdet för den modifierade finansiella skulden räknas om genom att diskontera de avtalsenliga kassaflödena med den ursprungliga

effektiva räntesatsen. Förändringarna i det upplupna anskaffningsvärdet för finansiella tillgångar värderas via resultatet. Skuldens redovisade värde justeras med uppkomna utgifter eller arvoden och de skrivs av över återstående löptid för den ändrade skulden. OP Gruppen har inte bytt finansiella skulder i de nuvarande finansiella skulderna.

5.7 Nettning

Finansiella tillgångar och skulder kvittas i balansräkningen, om OP Gruppen vid granskningstidpunkten har en kvittningsrätt som kan verkställas lagligt i normal affärsrörelse samt i fall av försummelse, insolvens och konkurs och den har för avsikt att fullgöra prestationerna genom kvittning. I balansräkningen kvittas OTC-räntederivat som clearas via centrala motparter, och som clearas i den dagliga clearingprocessen med London Clearing House.

5.8 Redovisningsprinciper för finansiella instrument jämförelseåret 2017

De redovisningsprinciper för finansiella instrument som gäller jämförelseåret 2017 presenteras i det här avsnittet.

5.8.1 Värdenedgång hos finansiella tillgångar 2017

Vid slutet av varje rapportperiod bedöms huruvida det finns objektiva belägg för att värdet har sjunkit på en post bland finansiella tillgångar som inte redovisas till verkligt värde via resultaträkningen.

Värdet på en finansiell tillgångspost har sjunkit, om det finns objektiva belägg på en värdenedgång till följd av en eller flera händelser efter det första redovisningstillfället av tillgångsposten och det här enligt tillförlitliga bedömningar inverkar på kassaflödet från de finansiella tillgångarna i framtiden.

Som objektiva belägg på en värdenedgång kan betraktas bl.a.:

- en betydande försvagning av en emittents resultat, rating, omslutning, betalningsbeteende eller affärsplaner samt negativa förändringar i emittentens ekonomiska omvärld eller verksamhetsmiljö
- ett bona fide-anbud att köpa samma eller identiska placeringar på marknaden under anskaffningsvärdet
- händelser eller omständigheter som avsevärt försvagar en emittents verksamhetsmöjligheter och fortlevnad (going concern), t.ex. negativa kassaflöden från verksamheten, otillräckliga kapital, litet driftskapital
- en gäldenärs konkurs eller annan ekonomisk omstrukturering blir sannolik
- en gäldenärs avtalsbrott
- en eftergift som beviljats en gäldenär
- en nedskrivning som bokförts tidigare
- den aktiva marknaden för ett finansiellt instrument har upphört.

För egetkapitalinstruments del är dessutom en väsentlig eller långvarig värdenedgång under anskaffningsvärdet ett objektivet belägg på en värdenedgång.

De nedskrivningar som bokförts för värdenedgångar beskrivs närmare i samband med de olika klasserna av finansiella instrument.

5.8.2 Avtal om köp och försäljning av värdepapper 2017

Inköpspriset för värdepapper som har köpts på ömsesidigt bindande återförsäljningsvillkor tas i balansräkningen upp som fordran i balansposter enligt motparten. Differensen mellan inköps- och återförsäljningspriset periodiseras som ränteintäkt på avtalets löptid.

Försäljningspriset för värdepapper som har sålts på ömsesidigt bindande återköpsvillkor tas upp som finansiell skuld i balansposter enligt motparten. Differensen mellan försäljningspriset och återköpspriset periodiseras som räntekostnad på avtalets löptid.

5.8.3 Kategorisering och redovisning av finansiella instrument i OP Gruppens balansräkning 2017

De finansiella tillgångarna och skulderna kategoriseras i samband med det första redovisningstillfället i följande klasser: finansiella tillgångar och skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen, lån och övriga fordringar, investeringar som hålls till förfall, finansiella tillgångar som kan säljas samt övriga finansiella skulder. Klassificeringen beror på för vilket syfte ifrågasvarande finansiella tillgångar och skulder har förvärvats. Lån och övriga fordringar, investeringar som hålls till förfall samt övriga finansiella skulder värderas enligt upplupet anskaffningsvärde med effektivräntemetoden.

Köp och försäljning av finansiella tillgångar och skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen, investeringar som hålls till förfall och finansiella tillgångar som kan säljas redovisas i balansräkningen på avslutsdagen, dvs. den dag man förbinder sig att köpa eller sälja en post som hör till de här finansiella tillgångarna eller skulderna. Skuldebrev som kategoriserats i klassen Lån och övriga fordringar redovisas som finansiella tillgångar på avslutsdagen och givna lån redovisas enligt den dag då kunden tar ut lånet.

Finansiella tillgångar och skulder kvittas i balansräkningen, om OP Gruppen vid granskningstidpunkten har en kvittningsrätt som kan verkställas lagligt i normal affärsrörelse samt i fall av försummelse, insolvens och konkurs och den har för avsikt att fullgöra prestationerna genom kvittning. I balansräkningen kvittas OTC-räntederivat som clearas via centrala motparter, och som clearas i den dagliga clearingprocessen med London Clearing House.

Finansiella tillgångar tas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödena från en post bland de finansiella tillgångarna löper ut eller då rättigheterna har överförts till en annan part så att riskerna och förmånerna med

innehavet har överförts i väsentlig omfattning. Finansiella skulder tas bort från balansräkningen då skyldigheterna på basis av dem har uppfyllts och de har löpt ut.

5.8.3.1 Finansiella tillgångar och skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen 2017

Balansposter som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen är finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel, derivatinstrument som innehas för handel, finansiella tillgångar som vid första redovisningstillfället kategoriserats som poster värderade till verkligt värde via resultaträkningen samt skulder för av försäkringsbolag beviljade placeringsavtal utan rätt till av provning beroende tilläggsförmåner. Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen bokförs vid första redovisningstillfället i verkligt värde och transaktionsutgifterna bokförs som kostnader i resultaträkningen. En senare förändring i det verkliga värdet liksom realisationsvinster och realisationsförluster, ränteintäkter och räntekostnader samt utdelningar redovisas i resultaträkningen i en post som motsvarar deras karaktär.

5.8.3.1.1 Finansiella tillgångar och skulder för handel samt derivatinstrument 2017

Som tillgångar som innehas för handel kategoriseras skuldebrev samt aktier och andelar som har förvärvats i syfte att dra nytta av förändringar i marknadspriserna på kort sikt. Skulder som innehas för handel är skyldigheter att till en motpart leverera värdepapper som har sålts men som inte innehas vid försäljningstidpunkten (blankning). Som poster som innehas för handel behandlas också alla derivatinstrument, förutom derivat som är identifierade och effektiva säkringsinstrument eller garantiavtal.

5.8.3.1.2 Finansiella tillgångar som vid första redovisningstillfället kategoriserats som poster värderade till verkligt värde via resultatet 2017

Som finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen kategoriseras sådana finansiella tillgångar som vid första redovisningstillfället oåterkalleligt definieras som sådana.

Som finansiella tillgångar som vid första redovisningstillfället kategoriserats som poster värderade till verkligt värde via resultaträkningen kategoriseras de obligationslån som administreras och för vilka resultatet värderas i enlighet med OP Gruppens riskhanteringsprinciper till verkligt värde för att en så korrekt och tidsenlig bild som möjligt ska fås av placeringsverksamheten. Rapporteringen till OP Gruppens ledning sker till verkligt värde. Arten av rörelsen är placeringsverksamhet på längre sikt, varför de finansiella tillgångarna redovisas separat från de finansiella tillgångar som innehas för handel.

Placeringar som utgör täckning för fondanknutna försäkringar i livförsäkringsrörelsen kategoriseras till verkligt värde via resultaträkningen, eftersom motsvarande försäkringsskuld eller skuld för placeringsavtal bokförs till verkligt värde via resultaträkningen.

Till kategorin finansiella tillgångar som redovisats till verkligt värde via resultaträkningen hör också sådana sammansatta instrument i vilka man inte separat kan fastställa det verkliga värdet av ett inbäddat derivat samt placeringar i anslutning till fondanknutna försäkringar.

5.8.3.2 Lån och övriga fordringar 2017

Med finansiella tillgångar som kategoriserats som lån och fordringar avses finansiella tillgångar som inte är derivat med ett fastställt eller fastställbart kassaflöde och som inte noteras på en aktiv marknad. Fordringar som ansluter sig till försäkringsavtal, avtal om skötsel av ersättningar och försäljning av placeringar redovisas under den här klassen.

Lån och övriga fordringar bokförs vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärdet, som är det verkliga värdet för det vederlag som getts, med tillägg av de transaktionskostnader som direkt kan allokeras till dem. Efter det första redovisningstillfället värderas lån och övriga fordringar enligt upplupet anskaffningsvärde.

Nedskrivningar av lån och övriga fordringar bokförs individuellt och gruppvis. Nedskrivningar beräknas individuellt, om beloppet av kundens åtaganden är betydande. I övrigt beräknas nedskrivningar gruppvis.

En nedskrivning bokförs då det finns objektiva belägg för att hela fordran inte kommer att kunna drivas in. Värdet av en fordran har försämrats om det uppskattade nuvärdet av det framtida kassaflödet från fordran – med beaktande av säkerheten – är mindre än summan av det bokförda värdet av krediten och kreditens obetalda räntor. Det framtida kassaflödet diskonteras med kreditens ursprungliga effektiva ränta. Om krediten har rörlig ränta, används den avtalsenliga räntan vid granskningstidpunkten som diskonteringsränta. Storleken på den nedskrivning som resultatförs utgörs av differensen mellan lånets bokförda värde och det lägre nuvärdet av framtida kassaflöde.

Processen för bedömning av nedskrivningar sker i två steg. Nedskrivningarna bedöms individuellt för lån och fordringar. Om en individuell nedskrivning inte behöver göras för finansiella tillgångar som hör till lån och fordringar, hör de till gruppvisa nedskrivningar. Som gruppvisa nedskrivningar bokförs de förluster som uppkommit men ännu inte rapporterats och som ännu inte kan hänföras till ett bestämt kundlån. En gruppvis nedskrivning baserar sig på en statistisk modell som används för att beräkna det ekonomiska kapitalkravet. Modellen är härledd ur modellen för förväntade förluster i kapitaltäckningsanalysen, som har justerats att motsvara IFRS-kraven. Myndigheternas gränser för kapitaltäckningen och den långsiktiga konjunkturpassningen har upplösts för de PD- och LGD-estimat som används i

modellen för det ekonomiska kapitalkravet för att estimaten bättre ska motsvara det nuvarande konjunkturskedet. I modellen värderas tidpunkten för den händelse som ger upphov till en förlust med en s.k. uppkomstperiod. Uppkomstperioden baserar sig kundsegmentvis på OP Gruppens nedskrivningsprocess. Uppkomstperioden beskriver den tidsmässiga inverkan som pågår från den händelse som förorsakar förlusten till den individuella nedskrivningsprövningen av krediten. Dessutom har fordringarna i modellen grupperats i klasser kundsegmentvis enligt hur deras kreditriskegenskaper sammanfaller. En gruppvis nedskrivning beräknas kundsegmentvis på basis av den förväntade förlusten. Dessutom beaktas i beräkningen uppkomstperioden samt de diskonterade nuvärdena på säkerheterna.

Om betalningsplanen för en kredit ändras, klassificeras orsaken till ändringen och allvarlighetsgraden med en intern skala. En del ändringar i betalningsplanerna sker inom hanteringen av kundrelationer och de beror inte på att kundens betalningsförmåga har försvagats. De här ändringarna inverkar inte på bokföringen av nedskrivningar. I vissa fall ges eftergifter i fråga om lånevillkoren på grund av att kundens betalningsförmåga försämrats, t.ex. amorteringsfrihet för en begränsad tid eller andra omstruktureringar av krediter, för att trygga kundens betalningsförmåga och begränsa kreditrisken hos åtagandena. Sådana omförhandlade krediter rapporteras som problemfordringar. Ändringar i betalningsplaner som beror på att kundens betalningsförmåga har försvagats inverkar tillsammans med de övriga kriterierna försvagande på kundens ratingklass och ökar därmed beloppet på den gruppvisa nedskrivningen. Dessutom inverkar de på hur krediterna styrs till den individuella nedskrivningsprövningen. Om kunden har följt den nya betalningsplanen och ingen individuell nedskrivning bokförts för kundens åtaganden, avskrivs den ur klassen problemfordringar efter två år. Utvecklingen för ändringarna i betalningsplaner rapporteras regelbundet till ledningen som en proaktiv mätare för kundernas betalningsförmåga.

Lån och fordringar klassificeras i noterna för bedömningen av kreditens kvalitet också enligt hur gäldenären förväntas klara av sina kommande betalningsförpliktelser. Ett lån klassificeras som nödlidande ("non-performing") då betalningar av det har förfallit för mer än 90 dagar sedan, kunden har klassificerats med gruppens interna rating med 12 klasser till någon av de två svagaste klasserna (11 eller 12) eller då en individuell nedskrivning har gjorts för lånet. I övriga fall klassificeras lånet som icke nödlidande ("performing").

Både individuella och gruppvisa nedskrivningar redovisas på separata nedskrivningskonton som bokförs som avdrag från balansposten för fordringar. Nedskrivningarna bokförs i resultaträkningen på posten Nedskrivningar av fordringar. Efter nedskrivningen fortsätter räntan att intäktsföras på det nedskrivna beloppet.

Ett lån tas bort ur balansräkningen då alla indrivningsåtgärder har slutförts eller då lånevillkoren ändras väsentligt (t.ex. återfinansiering). Betalningar som erhålls efter bortskrivningen

bokförs som korrigeringar av nedskrivningar av fordringar. Om det finns objektiva belägg för att betalningsförmågan hos en kund har förbättrats, bedöms beloppet av de tidigare bokförda nedskrivningarna på nytt, och de förändringar som den förbättrade betalningsförmågan medför bokförs i resultaträkningen.

5.8.3.3 Investeringar som hålls till förfall 2017

Investeringar som hålls till förfall är finansiella tillgångar som inte är derivat med ett fastställt eller fastställbart kassaflöde och som har förvärvats med avsikt att hållas till förfall. Investeringar som hålls till förfall upptas vid första redovisningstillfället i bokföringen till verkligt värde, med tillägg av transaktionsutgifterna. Senare behandlas de i bokföringen till det upplupna anskaffningsvärdet.

Nedskrivningar av investeringar som hålls till förfall granskas enligt samma principer som nedskrivningar av lån och fordringar. Som nedskrivning av skuldebrev bokförs differensen mellan skuldebrevens bokförda värde och det lägre nuvärdet av framtida kassaflöde.

Ur klassen finansiella tillgångar som hålls till förfall säljs placeringar endast i de undantagsfall som nämns i standarden IAS 39.

5.8.3.4 Finansiella tillgångar som kan säljas 2017

Finansiella tillgångar som kan säljas är finansiella tillgångar som inte är derivat och som inte har inkluderats i de ovan nämnda kategorierna av finansiella tillgångar, men som kan säljas före förfallodagen. Finansiella tillgångar som kan säljas består av skuldebrev samt aktier och andelar.

Finansiella tillgångar som kan säljas bokförs vid köptidpunkten i balansräkningen till anskaffningsvärdet, dvs. det verkliga värdet av det vederlag som betalats för dem utökat med de transaktionsutgifter som direkt kan riktas till förvärvet. Finansiella tillgångar som kan säljas värderas till verkligt värde i balansräkningen. Värdeförändringar bokförs i övrigt totalresultat, varifrån de bokförs i resultaträkningen, då tillgångsposten tas bort från balansräkningen eller då det finns objektiva belägg för att dess värde har sjunkit.

I fråga om finansiella tillgångar som kan säljas betraktas som objektiva belägg för skuldebrevs del till exempel en avsevärd negativ förändring i emittentens kreditriskklassificering eller för ett egetkapitalinstruments del en betydlig eller långvarig nedgång under anskaffningsvärdet i dess verkliga värde.

Om ett värdepappers marknadsvärde ytterligare sjunker efter att en nedskrivning gjorts, redovisas en nedskrivning i resultaträkningen.

Om det verkliga värdet av ett nedskrivet skuldebrev som kategoriserats som finansiella tillgångar som kan säljas senare stiger, och det finns objektiva belägg för att värdestegringen ansluter sig till en händelse efter nedskrivningen, återförs

nedskrivningen och redovisas i resultaträkningen. Om det verkliga värdet av ett egetkapitalinstrument senare stiger, redovisas värdestegringen bland övrigt totalresultat i rapporten över totalresultat.

Differensen mellan det nominella värdet och anskaffningsvärdet av obligationslån med fast ränta periodiseras enligt effektivräntemetoden bland ränteintäkter på lånets uppskattade löptid.

5.8.4 Likvida medel 2017

Likvida medel består av kontanta medel och på anfordran betalbara fordringar på kreditinstitut.

5.8.5 Övriga finansiella skulder 2017

I kategorin Övriga finansiella skulder upptas övriga finansiella skulder än finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen. Övriga finansiella skulder är insättningar och övriga skulder till kreditinstitut och kunder samt emitterade skuldebrev och övriga finansiella skulder. Övriga finansiella skulder bokförs i balansräkningen på likviddagen och behandlas i bokföringen till det upplupna anskaffningsvärdet efter det första redovisningstillfället.

Differensen mellan det nominella värdet och anskaffningsvärdet av obligationslån med fast ränta periodiseras bland räntekostnader på lånets uppskattade löptid.

5.9 Derivatinstrument

Derivatinstrumenten kategoriseras som derivatinstrument säkrande derivat och derivat som innehåses för handel och de består av räntederivat, valutaderivat, aktiederivat, råvaruderivat och kreditderivat. Derivaten värderas alltid till verkligt värde.

Det verkliga värdet på OTC-räntederivat som clearas via centrala motparter clearas dagligen med kontantbetalning. I balansräkningen kvittas de här clearade derivaten och de syns som nettot av förändringen i kontanta medel. Övriga derivat redovisas i balansräkningen enligt bruttoprincipen, varvid de positiva värdeförändringarna redovisas bland Derivatinstrument under tillgångar och de negativa bland Derivatinstrument under skulder.

5.9.1 Säkringsinstrument

OP Gruppen har upprättat metoder och interna principer för när ett finansiellt instrument kan klassificeras som säkrande. I enlighet med säkringsprinciperna kan OP Gruppen tillämpa säkring av ränterisken, valutakursrisken och prISRISKEN enligt metoden för verkligt värde eller säkring av kassaflödet. Med säkringen till verkligt värde skyddas mot förändringar i det verkliga värdet på säkringsobjektet och med säkring av kassaflödet skyddas mot fluktuationer i det framtida kassaflödet. De riskkategorier som ska skyddas i OP Gruppen är ränterisken för verkligt värde och kassaflöde samt valutarisken.

Kontrakten behandlas inte i bokföringen i enlighet med reglerna för säkringsredovisning, om det säkringsförhållande mellan säkringsinstrumentet och den säkrade posten som krävs enligt IAS 39 inte uppfyller kriterierna i standarden. OP Gruppen har derivatinstrument som de facto skyddar mot ekonomiska risker men som inte uppfyller de här kriterierna.

5.9.2 Derivat som innehas för handel

Differensen mellan erhållna och betalda räntor på ränteswappar som innehas för handel upptas bland räntenettet, och motsvarande resultatregleringsräntor upptas i övriga tillgångar och övriga skulder. Värdeförändringar i derivat som innehas för handel redovisas på resultatposten Nettointäkter från placeringsverksamhet. Derivatinstrumentens positiva värdeförändringar som tagits upp i balansräkningen redovisas som tillgångar i posten Derivatinstrument, tillgångar och de negativa i posten Derivatinstrument, skulder.

De s.k. inbäddade derivat som hör till emitterade strukturerade lån och vissa kreditavtal avskiljs från värdavtalet och värderas i balansräkningen till verkligt värde. Förändringar i det verkliga värdet av de här inbäddade derivaten och säkringsinstrumenten redovisas bland Räntenetto.

5.10 Säkringsredovisning

Med säkringsredovisning verifieras att förändringar i det verkliga värdet eller kassaflödet av ett säkringsinstrument som står i säkringsförhållande upphäver motsvarande förändringar hos det säkrade objektet helt eller delvis. I avsnitt 11.3.2 redogörs för livförsäkringens säkringsredovisning.

Sambandet mellan säkringsinstrumenten och de säkrade instrumenten dokumenteras formellt. Dokumentation innehåller uppgifter om principerna för riskhantering, säkringsstrategin och de metoder som tillämpas för att påvisa hur effektiv säkringen är. Effektiviteten hos säkringen påvisas vid den tidpunkt då säkringen äger rum och under säkringsperioden genom att jämföra förändringarna i de verkliga värdena eller kassaflödet av säkringsinstrumenten och de säkrade posterna med varandra. Säkringen anses vara effektiv då förändringarna i det verkliga värdet eller kassaflödet för säkringsinstrumentet eliminerar 80–125 procent av förändringen i det verkliga värdet eller kassaflödet för det kontrakt eller den portfölj som utgör säkringsobjekt.

5.10.1 Säkringsredovisning enligt metoden för verkligt värde

Säkringen av ränterisken enligt verkligt värde gäller långfristiga skulder med fast ränta (såsom egna emissioner och vissa emissioner av tidsbundna insättningar), enskilda obligationslåneportföljer och kreditportföljer samt enskilda krediter. En portföljsäkringsmodell till verkligt värde tillämpas som skydd mot ränterisken på vissa dagligkonton och sparkonton som har fast ränta eller räntetak samt avistavillkor. Som säkringsinstrument används ränteswappar samt ränte- och valutaswappar (OTC-swappar). Säkringen av aktie- och

valutarisken gäller skade- och livförsäkringens aktiefondsplaceringar.

Förändringar i verkligt värde för derivatinstrument som dokumenterats som säkring av verkligt värde och som är effektiva som säkring resultatförs. Också tillgångs- och skuldposter som utgör säkringsobjekt värderas under säkringstiden i fråga om den säkrade risken till verkligt värde och förändringarna i verkligt värde resultatförs.

I säkringsredovisning av verkligt värde redovisas värdeförändringar i säkringsinstrumentet och den säkrade posten i bankrörelsen på resultatposterna Räntenetto och Nettointäkter från placeringsverksamhet. I Skadeförsäkringen och Livförsäkringen bokförs de på nettointäkter från placeringsverksamhet. Den eventuella ineffektivitet som säkringsförhållandet förorsakar kan uppkomma av att kassaflödena för säkringsinstrumentet och den säkrade posten uppkommer vid olika tidpunkter och den redovisas på motsvarande sätt på de poster som nämns ovan.

5.10.2 Säkringsredovisning enligt metoden för kassaflöde

Med säkring av kassaflöde säkras räntekassaflödet från skuldebrevslån med rörlig ränta eller andra tillgångar och skulder med rörlig ränta. Dessutom används säkring av kassaflöde för att skydda framtida ränteflöden från kreditstocken enligt räntebindning. Som säkringsinstrument används främst ränteswappar.

Derivatinstrument som har dokumenterats som kassaflödessäkring och som är effektiva i säkringen värderas till verkligt värde. Den effektiva säkringsandel av förändringen i verkligt värde tas upp bland övrigt totalresultat i rapporten över totalresultat. Den eventuella ineffektivitet som säkringsförhållandet förorsakar kan uppkomma av att kassaflödena för säkringsinstrumentet och den säkrade posten uppkommer vid olika tidpunkter och den resultatförs i Räntenetto. Förändringarna i verkligt värde bland eget kapital tas upp i resultatet för den räkenskapsperiod under vilken det kassaflöde som är föremål för säkringen intäktsförs.

6 Förvaltningsfastigheter

En förvaltningsfastighet är ett markområde och/eller en byggnad eller en del av en byggnad som innehas för att generera hyresintäkter eller värdestegring. Till förvaltningsfastigheter räknas också sådana fastigheter som i liten utsträckning används av ägarföretaget eller dess personal. Den andel som används av ägarföretaget eller dess personal räknas dock inte som förvaltningsfastighet då andelen kan säljas separat. I OP Gruppens balansräkning redovisas förvaltningsfastigheterna som investeringstillgångar.

Förvaltningsfastigheterna redovisas första gången i balansräkningen till anskaffningsvärdet, medräknat transaktionsutgifterna. Efter det första redovisningstillfället värderas de till verkligt värde. Också förvaltningsfastigheter som är under byggnad värderas till verkligt värde förutsatt att det verkliga värdet kan bestämmas tillförlitligt. Förändringarna i

det verkliga värdet redovisas i resultaträkningen på nettointäkter från placeringsverksamhet under nettointäkter från förvaltningsfastigheter.

Om ingen jämförbar marknadsinformation om realiserade köpesummor för fastigheter som motsvarar det objekt som ska värderas finns att få, används som grund för bestämningen av verkligt värde på affärs-, kontors- och industrifastigheter avkastningskalkylering och interna kalkylmodeller som baserar sig på objektvis nettoavkastning. Vid kalkyleringen av avkastningsvärdet används såväl OP Gruppens interna som externa information. Objektets nettointäkt bildas av differensen mellan hyresintäkter och underhållskostnader, och den baseras på avkastningen från gällande hyresavtal eller, om gällande hyresavtal inte finns, på genomsnittliga marknadshyror. De kostnader som dras av från intäkterna baseras främst på realiserade kostnader. Vid kalkyleringen beaktas också ett antagande om objektets underutnyttjande. För beräkningen av avkastningsvärdet skaffas information om marknadshyror och kostnadsnivåer från såväl OP Gruppens egen expertis som externa källor. Avkastningskraven på förvaltningsfastigheter bestäms enligt objektets syfte, läge och skick/tidsenlighet. Kraven baserar sig på marknadsinformation från en utomstående oavhängig expert.

Det verkliga värdet av bostäder och markområden bedöms i huvudsak enligt affärsvärdesmetoden på basis av realiserade köpesummor för motsvarande objekt och OP Gruppens interna expertis. I värdet på obebyggda tomter beaktas planläggnings- och marknadsläget vid värderingstidpunkten. Det verkliga värdet på de viktigaste objekten baserar sig på värderingsinstrument som upprättats av externa AFV- auktoriserade värderare. Externa värderare använder en kassaflödesanalys som bas för sina värderingar.

7 Immateriella tillgångar

7.1 Goodwill

Den goodwill som uppkommer vid rörelseförvärv redovisas i det belopp, med vilket det vederlag som getts, innehav utan bestämmande inflytande hänförligt till föremålet för förvärvet till verkligt värde och det tidigare innehavet sammanlagt överstiger OP Gruppens andel av det verkliga värdet av den nettoförmögenhet som förvärvats.

Vid förvärv som skett innan den nuvarande standarden IFRS 3 trädde i kraft motsvarar goodwill den andel av anskaffningsvärdet som överstiger OP Gruppens andel av det verkliga värdet till nettobelopp vid förvärvstidpunkten för tillgångar, skulder och eventualförpliktelser som kan särskiljas.

Goodwillen prövas årligen med hänsyn till ett eventuellt nedskrivningsbehov. För nedskrivningsprövningen allokeras goodwill till enheter med kassaflöde, som utgörs av antingen rörelsegränar eller företag som hör till dem. Goodwillen värderas enligt det ursprungliga anskaffningsvärdet med avdrag för ackumulerade nedskrivningar.

7.2 Värdet av det förvärvade försäkringsbeståndet

Av det försäkringsbestånd som förvärvats redovisas en immateriell tillgång som motsvarar värdet av det försäkringsbestånd som förvärvats då försäkringsbeståndet förvärvas antingen direkt av ett annat försäkringsbolag eller via ett dotterföretag. Det verkliga värdet av de försäkringsavtal som förvärvats fastställs genom att bedöma nuvärdet av det framtida kassaflödet enligt försäkringsbeståndet vid förvärvstidpunkten. Vid det första redovisningstillfället delas det verkliga värdet av försäkringsavtal som förvärvats i två delar, dvs. i skuld som härrör från försäkringsavtal, som värderas enligt de principer som ska tillämpas vid förvärvstidpunkten, och i en immateriell tillgång. Efter förvärvet redovisas den immateriella tillgången, beroende på affärsrörelsen, antingen med degressiva avskrivningar eller med linjära avskrivningar som en kostnad under den uppskattade nyttjandetiden för de avtal som förvärvats. Nyttjandetiden justeras årligen och värdet avskrivs inom skadeförsäkringen på 1–4 år och inom livförsäkringen på 10–15 år. De immateriella tillgångarna prövas årligen i samband med förlustprövningen av skulden.

7.3 Kundrelationer

De kundrelationer som förvärvats genom rörelseförvärv och som kan särskiljas värderas vid förvärvet till verkligt värde. Den immateriella tillgång som uppkommer av kundrelationerna avskrivs med linjära avskrivningar som kostnader inom den uppskattade nyttjandetiden. Nyttjandetiden för kundrelationer som OP Gruppen förvärvat uppskattas till 5–13 år.

7.4 Varumärken

De varumärken som kan särskiljas och som förvärvats genom rörelseförvärv värderas vid förvärvet till verkligt värde. De här varumärkenas nyttjandetid har uppskattats till obegränsad, eftersom de inverkar på ackumuleringen av kassaflödet under en ospecificerad tid. Värdet på varumärken prövas årligen med hänsyn till om ett nedskrivningsbehov föreligger.

7.5 Övriga immateriella tillgångar

Övriga immateriella tillgångar värderas till anskaffningsvärdet efter avdrag för avskrivningar och nedskrivningar. Avskrivningstiden för dataprogram och licenser är i regel 4 år och för övriga immateriella tillgångar 5 år.

Utgifter för utvecklingen av immateriella tillgångar som uppkommit internt (programvara) aktiveras från och med det att det konstaterats att programvaran ger ekonomisk nytta i framtiden. De kostnader som aktiveras omfattar bl.a. licensavgifter, köptjänster, andra externa kostnader i anslutning till projekt samt eget arbete. En tillgång avskrivs från det att den är färdig att användas. Behovet av nedskrivningar av tillgångar som ännu inte är färdiga att användas prövas årligen.

8 Materiella tillgångar

Materiella anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärdet minskat med avskrivningar och nedskrivningar. Tillgångarna avskrivs linjärt under den uppskattade nyttjandetiden. För

markområden görs inga avskrivningar. Utgifter som uppkommer efter den ursprungliga anskaffningen av en tillgång aktiveras i tillgångens bokförda värde endast, om det är sannolikt att tillgången ger större ekonomisk nytta än vad som ursprungligen har beräknats.

De uppskattade nyttjandetiderna är i huvuddrag följande:

Byggnader	20–50 år
Reservkraftverk och generatorer	15 år
Maskiner och inventarier	3–10 år
ICT-utrustning	3–5 år
Bilar	2–6 år
Övriga materiella tillgångar	3–10 år

En tillgångs restvärde och nyttjandetid kontrolleras vid varje bokslut och vid behov justeras de i enlighet med förändringarna i förväntningarna på ekonomisk nytta.

8.1 Nedskrivningar av materiella och immateriella tillgångar

I samband med varje bokslut bedöms om det finns tecken på ett nedskrivningsbehov av tillgången. Om det finns sådana tecken, uppskattas återvinningsvärdet för ifrågavarande tillgångspost. Oberoende av om sådana tecken finns eller inte, uppskattas återvinningsvärdet årligen för tillgångar i arbete, goodwill och sådana immateriella tillgångar, vilkas nyttjandetid är obegränsad (varumärken). Om en tillgångsposts bokförda värde är större än det återvinningsvärde som uppskattats i framtiden, redovisas den överskridande delen som en kostnad.

Återvinningsvärdet utgörs av det verkliga värdet av tillgångsposten med avdrag för de utgifter som följer av försäljningen (nettoförsäljningspriset) eller bruksvärdet, om det är högre. Strävan är att bestämma återvinningsvärdet via nettoförsäljningspriset på en tillgångspost. Om det inte går att fastställa ett nettoförsäljningspris, fastställs bruksvärdet för tillgångsposten. Bruksvärdet utgörs av nuvärdet av det framtida kassaflöde som tillgångsposten förväntas ge upphov till. Som diskonteringsränta används den ränta som fastställts före skatt och som beskriver marknadens uppfattning av penningarnas tidsvärde och de särskilda risker som ansluter sig till tillgångsposten. Nedskrivningsbehovet hos de tillgångsposter som enligt det som nämnts ovan har prövats årligen bestäms alltid via en kalkylering av bruksvärdet.

Om det inte går att fastställa ett nettoförsäljningspris för tillgångsposten och om tillgångsposten inte ger upphov till ett självständigt kassaflöde som är oberoende av andra tillgångsposter, fastställs nedskrivningsbehovet via den enhet, dvs. den rörelsegren eller ett företag som hör till rörelsegrenen, som genererar kassaflödet och till vilken tillgångsposten hör. I så fall jämförs de bokförda värdena av de tillgångsposter som hör till enheten med hela återvinningsvärdet av den enhet som ger upphov till kassaflöde.

En nedskrivning återförs, om en förändring har inträffat i omständigheterna och återvinningsvärdet har förändrats från

nedskrivningens redovisningstillfälle. En nedskrivning återförs inte till ett belopp som är större än vad tillgångens bokförda värde skulle vara om nedskrivningen inte hade gjorts.

Nedskrivningar som gjorts av goodwill återförs under inga omständigheter.

För rörelsefastigheters del bedöms i samband med bokslutet om det finns tecken på att värdet på någon fastighet har minskat. Tecken på en värdeminskning utgörs av att marknadsvärdet minskat betydligt samt om de finns tecken på inkurans eller fysisk skada. Om de intäkter som i framtiden sannolikt inflyter från en fastighet i eget bruk bedöms vara mindre än den oavskrivna utgiftsresten, ska differensen kostnadsföras som en nedskrivning.

9 Leasingavtal

Leasingavtalen liksom de hyresavtal som ingår i olika arrangemang klassificeras vid den tidpunkt då avtalen ingås som finansiella leasingavtal eller operationella leasingavtal enligt transaktionens faktiska innebörd. Ett leasingavtal är ett finansiellt leasingavtal, om de risker och fördelar som förknippas med ägandet i allt väsentligt överförs till leasetagaren. Annars är leasingavtalet ett operationellt leasingavtal. Leasingavtalen klassificeras vid den tidpunkt då avtalet ingås.

Tillgångar som leasats ut med finansiella leasingavtal tas upp i balansräkningen som fordringar på kunder. En fordran redovisas till det belopp som är lika stort som leasingavtalets nettoinvestering. Den finansiella intäkt som avtalet ger redovisas bland ränteutgifter så att leasegivaren får en jämn förräntning på den utestående nettoinvesteringen för respektive räkenskapsperiod.

Tillgångar som leasats med finansiella leasingavtal tas upp bland materiella tillgångar och motsvarande finansiella leasingkulder bland övriga skulder. Leasade tillgångar tas enligt avtalets begynnelsepunkt upp som tillgångar i balansräkningen och som skulder till ett belopp som är lika stort som den leasade tillgångens verkliga värde eller det lägre nuvärdet av minimileasingavgifterna. Avskrivningar av tillgångar som redovisats bland materiella tillgångar görs under nyttjandetiden eller den kortare leasingperioden. Räntorna redovisas som räntekostnader så att varje räkenskapsperiod belastas med ett belopp som motsvarar en fast räntesats för den skuld som återstår under respektive räkenskapsperiod.

Tillgångar som leasats ut med operationella leasingavtal tas upp bland materiella tillgångar och de avskrivs med jämna poster under leasingperioden. Leasingintäkterna redovisas bland övriga rörelseintäkter och de redovisas som jämna poster under leasingperioden. Leasingavgifter för tillgångar som leasats med operationella leasingavtal tas upp som kostnader i resultaträkningen bland övriga rörelsekostnader i jämnstora poster under leasingperioden.

10 Ersättningar till anställda

10.1 Pensionsersättningar

Det lagstadgade pensionsskyddet för de anställda i OP Gruppens företag sköts av pensionskassan OP-Eläkekassa. Vissa företag i OP Gruppen har arrangerat ett tilläggs-pensionskydd för sina arbetstagare via antingen pensionsstiftelsen OP-Eläkesäätio eller ett försäkringsbolag.

De pensionsplaner som sköts av OP-Eläkekassa betraktas som förmånsbestämda till den del som medel fonderats för invalidpensioner och ålderspensioner. De pensionsplaner som sköts av ett försäkringsbolag kan vara antingen förmåns- eller avgiftsbestämda. Pensionsplanerna i OP-Eläkesäätio är helt och hållet förmånsbestämda.

Förvaltningskostnaderna redovisas på resultatposten "Personalkostnader". Försäkringspremierna för de avgiftsbestämda pensionsplanerna betalas till försäkringsbolaget och redovisas som kostnad för den räkenskapsperiod som debiteringen gäller. I de avgiftsbestämda pensionsplanerna finns inga andra betalningsskyldigheter. Åtstramningar av, fullgörelser av förpliktelser eller ändringar av förmånsbestämda pensionsplaner resultatförs vid transaktionstidpunkten.

De förmånsbestämda planerna i försäkringsbolag, OP-Eläkekassa och OP-Eläkesäetio finansieras med avgifter som grundar sig på aktuariella kalkyler.

I förmånsbestämda pensionsplaner tas som skuldpost upp nuvärdet av de förpliktelser som föranleds av planen på bokslutsdagen för OP-Eläkekassas, OP-Eläkesäetiös och godtagbara försäkringar minskat med det verkliga värdet av förvaltningstillgångarna.

Skyldigheterna för de förmånsbestämda pensionsplanerna har räknats skilt för respektive plan. Beräkningen har gjorts med metoden Projected Unit Credit Method. Pensionsutgifterna redovisas som kostnader för personernas anställningstid på basis av beräkningar av behöriga aktuarier. Den diskonteringsränta som använts vid beräkningen av nuvärdet av pensionsplanerna har bestämts på basis av marknadsavkastningen på rapporteringsperiodens slutdag för högklassiga obligationslån som företaget emitterat.

Posterna som uppkommer av omvärderingen av pensionsplaner redovisas i övrigt totalresultat för den period då de uppkommit. Då de poster som uppkommer genom omvärderingen redovisas bland totalresultatet bokförs posterna inte längre under senare räkenskapsperioder.

10.2 Ledningens långfristiga ersättningar

OP Gruppen har ett kortfristigt och ett långfristigt ersättningsystem för ledningen, enligt vilket de personer som

omfattas av respektive system kan få en ersättning antingen enbart i kontanter eller i form av en kombination av ett referensinstrument som OP Andelslags förvaltningsråd eller den ersättningskommitté som det utsett bestämt och kontanter. Ersättningen betalas efter en s.k. intjänings- och kvalifikationsperiod för de arbetsprestationer som utförts. Det uppskattade maximibeloppet för ersättningsystemet beräknas vid den tidpunkt då systemet beviljats. De belopp som kostnadsförs periodiseras bland personalkostnaderna och upplupna kostnader för den period då de uppkommit.

Beloppet av de ersättningar som realiserats i enlighet med de mål som nåtts granskas kvartalsvis. De eventuella effekterna av justeringarna på de ursprungliga uppskattningarna resultatförs som personalkostnader, och en motsvarande korrigerings görs bland upplupna kostnader.

11 Försäkringsrörelsens tillgångar och skulder

11.1 Klassificering av finansiella tillgångar i försäkringsrörelsen

För klassificeringen av finansiella tillgångar i försäkringsrörelsen redogörs i avsnittet Klassificering och redovisning i OP Gruppens balansräkning.

11.2 Klassificering och indelning av avtal som försäkringsbolag beviljat

Försäkringsavtal är avtal med vilka man på det sätt som definierats i standarden IFRS 4 överför en betydande försäkringsrisk från avtalets innehavare till försäkringsbolaget. Övriga avtal, som försäkringsbolaget får bevilja med stöd av sitt verksamhetstillstånd, är placeringsavtal eller skaderegleringsavtal. Om en betydande försäkringsrisk inte hänförs till ett avtal vid bokslutstidpunkten, men avtalets innehavare har rätt att ändra avtalet så att en betydande försäkringsrisk överförs på bolaget genom avtalet, klassificeras avtalet som ett försäkringsavtal. Avtal klassificeras avtalsvis eller enligt avtalsslag, vilkas risker är homogena. Om flera avtal ingås samtidigt med en och samma motpart eller om avtalen är avhängiga av varandra, behandlas avtalen emellertid gemensamt.

I försäkringsavtal skiljs inte spar- och försäkringsdelen från varandra för behandling.

Nästan alla avtal som skadeförsäkringsbolagen beviljat är försäkringsavtal. Avtal där differensen mellan realiserade och förväntade skador jämnas ut med en tilläggspremie, och som inte innehåller försäkringsrisk, har klassificerats som skaderegleringsavtal.

De kapitaliseringsavtal som livförsäkringsbolagen beviljat och sådana spar- eller pensionsavtal enligt vilka försäkringsbesparingarna, eller ett belopp som är något mindre än dem, ska betalas till förmånstagarna i händelse av att den försäkrade avlider klassificeras som placeringsavtal, för de innehåller ingen betydande försäkringsrisk och

försäkringstagaren har inte rätt att ändra avtalen så att de skulle innehålla en sådan risk.

Försäkringsavtalen delas enligt avtalens risker in i grupper så att avtalens risker är homogena i varje grupp. Vid indelningen av skadeförsäkringsavtal beaktas dessutom försäkringsobjektet, olikheter i avtalsperiodernas längd eller i fråga om den genomsnittliga tiden från det att ett försäkringsfall har inträffat fram till dess att skadan är slutreglerad (skaderegleringstid). I livförsäkringen beaktas huruvida försäkringen allokera besparingar, hur de uppkomna besparingarnas avkastningskomponent bestäms samt om avtalet är en livsfalls- eller dödsfallsförsäkring.

Huvudgrupperna för försäkringsavtalen är kortvariga skadeförsäkringsavtal, långvariga skadeförsäkringsavtal och livförsäkringsavtal.

Giltighetstiden för kortvariga skadeförsäkringsavtal är i allmänhet 12 månader eller mindre, mycket sällan över två år. I synnerhet försäkringar för privatpersoner, fordonsförsäkringar och lagstadgade olycksfallsförsäkringar är i allmänhet fortlöpande årsförsäkringar som betraktas som kortvariga.

Som långvariga skadeförsäkringsavtal klassificeras de försäkringsavtal vilkas genomsnittliga giltighetstid är minst två år. Sådana försäkringar är allframtidförsäkringar samt sådana byggfelsförsäkringar som avses i lagen om bostadsköp.

Livförsäkringsavtal är sparbetonade livförsäkringar med engångspremie eller fortlöpande premie, där det är meningen att försäkringsbeloppet ska betalas ut då försäkringen upphör, individuella pensionsförsäkringar, gruppensionsförsäkringar som kompletterar det lagstadgade pensionsskyddet samt riskförsäkringar som beviljats i händelse av dödsfall. Besparingarna i liv- och pensionsförsäkringarna kan antingen ha beräkningsränta och rätt till en av prövning beroende andel av bolagets överskott eller vara fondanknutna så att placeringsrisken har överförts till försäkringstagarna.

11.3 Klassificering och värdering av avtal som försäkringsbolag beviljat

Avtal redovisas då bolagets skyldighet att betala ersättning för dem vid ett eventuellt försäkringsfall börjar.

Försäkringsavtal och placeringsavtal där avtalets innehavare har rätt till av prövning beroende tilläggsförmåner eller till att överföra sina besparingar till beräkningsränta, och därmed få rätt till av prövning beroende tilläggsförmåner, värderas och behandlas i enlighet med försäkringsavtalsstandarderna IFRS 4. Övriga placeringsavtal värderas enligt standarden IFRS 9.

Merparten av den skuld som uppkommer av avtal som beviljats av försäkringsbolagen och som ska värderas enligt försäkringsavtalsstandarderna beräknas enligt nationella bokslutsprinciper. Utjämningsbeloppet inkluderas dock inte i skulden men beaktas i det egna kapitalet. Dessutom värderas

en del av försäkringsskulden med beaktande av marknadsräntan vid granskningstidpunkten.

Skulden består av premieansvaret och ersättningsansvaret. Livförsäkringens premieansvar utgörs av den nettoskuld som uppkommer genom de förväntade ersättningarna och driftskostnaderna under de återstående försäkringsperioderna för de avtal som gäller och avdraget av framtida försäkringspremier. Skadeförsäkringens premieansvar utgörs av den skuld som uppkommer genom de förväntade ersättningarna och övriga kostnaderna under de återstående försäkringsperioderna för de avtal som gäller. Ersättningsansvaret består av den skuld som uppkommer genom ersättnings- och skaderegleringskostnaderna för kända och okända försäkringsfall.

11.3.1 Värdering av avtal som skadeförsäkringsbolag beviljat

Under försäkringsavtalets giltighetstid intäktas försäkringspremierna i regel i relation till tidens förlopp. Vid byggfelsförsäkringar och allframtidförsäkringar sker intäktsföringen emellertid i relation till hur försäkringsrisken fördelas. För de här försäkringarna intas den andel av premieinkomsten som hänför sig till tiden efter bokslutsdagen i balansräkningen som avsättning för ej intjänade premier och periodiseras som premieinkomst i förhållande till risken för avtalets giltighetstid.

Ersättningar som betalas till kunderna samt direkta och indirekta kostnader som skaderegleringen förorsakar upptas som försäkringserättigheter utgående från den tidpunkt då skadan inträffade. För sådana ersättningar för inträffade skador som fortfarande är obetalda vid bokslutstidpunkten och skaderegleringskostnaderna för dem – även för sådana skadors del som ännu inte anmälts – görs en avsättning i posten avsättningar för oreglerade skador. I avsättningarna för oreglerade skador ingår såväl avsättningar för specifika skador som avsättningar för statistiska skador. Den i avsättningarna för oreglerade skador ingående avsättningen för ännu orealiserade skaderegleringskostnader för redan inträffade skador grundar sig på uppskattade kostnader för skadereglering.

Avsättningen för ej intjänade premier i den lagstadgade byggfelsförsäkringen och allframtidförsäkringen samt försäkringsskulden för ersättningar som betalas ut i pensionsform diskonteras. Vid fastställandet av diskonteringsräntan beaktas den allmänna ränteutvecklingen. Ändringen i diskonteringsräntan för ersättningar som betalas ut i pensionsform beaktas som en enda, fortlöpande uppdaterad variabel för bokföringsmässiga bedömningar. Räntan får inte överskrida avkastningsförväntningarna på den egendom som utgör täckning för skulderna och inte en genom myndighetsbestämmelser fastställd nivå. Den ökning av skulden som förorsakas av att tid förflutit (upplösning av diskonteringen) redovisas i resultaträkningen som en separat post bland nettointäkter från placeringsverksamhet under skadeförsäkringsposterna.

Ränterisken för skadeförsäkringens försäkringsskuld reduceras genom förvärv av räntederivat och direkta ränteplaceringar som i balansräkningen värderas till verkligt värde och värdeförändringen resultatförs. Derivatens värde ingår i försäkringsskulden för att försäkringsskulden ska reagera på förändringar i marknadsräntorna.

Realisationsvinster eller -förluster från derivatinstrument periodiseras i regel på försäkringsskuldens återstående löptid genom att minska eller höja diskonteringsräntan. Realisationsförluster från derivatinstrument kan periodiseras genom att höja diskonteringsräntan endast, om den planerliga räntenivån inte överskrids. Genom försäljningen av placeringsinstrument som skyddar försäkringsskulden kan man täcka planerliga sänkningar av diskonteringsräntan endast i begränsad omfattning. Den högsta gränsen utgörs av den värdeförändring som uppkommit av en ränterörelse som överskridit målnivån för respektive tidpunkt.

11.3.2 Värdering av avtal som livförsäkringsbolag beviljat

Den andel av premieinkomsten som för riskförsäkringar hänförs sig till tiden efter bokslutsdagen, med avdrag av premier som eventuellt inte betalats in, intas i balansräkningen som avsättning för ej intjänade premier.

Skulden för försäkringsavtal med sparmoment och placeringsavtal som värderas enligt försäkringsavtalsstandarderna IFRS 4 beräknas som kapitalvärdet av framtida förmåner, kostnaderna i anslutning till förvaltningen av försäkringsavtalet och framtida premier. Vid beräkningen av kapitalvärdet används främst räntintensiteten, dödlighetsintensiteten och antagna driftskostnader. De kundåterbäringar som upphört beaktas då skulden beräknas.

Ersättningsansvaret består av den skuld som uppkommer genom ersättnings- och skaderegleringskostnaderna för kända och okända försäkringsfall.

Skuldens diskonteringsränta uppgår enligt försäkringsbolagslagen högst till den ränta som använts vid premiesättningen av försäkringen. Räntan får inte överskrida avkastningsförväntningarna på den egendom som utgör täckning för skulderna och inte en genom myndighetsbestämmelser fastställd nivå.

På bolagets risk finns besparingar där den garanterade räntesatsen är 0,5–4,5 procent. För avtal med en garanterad räntesats på 4,5 procent har försäkringsskulden kompletterats genom att diskonteringsräntan för försäkringsskulden i bokslutet bestående är beräkningsräntan 3,5 procent. Dessutom har diskonteringsräntan med hjälp av räntekompletteringar för hela beståndet med beräkningsränta beräknats för en bestämd tid. Ersättningsansvaret för annan livförsäkring än pensionsförsäkring diskonteras inte.

Ränterisken för livförsäkringens försäkringsskuld reduceras genom förvärv av räntederivat och direkta ränteplaceringar som i balansräkningen värderas till verkligt värde och värdeförändringen resultatförs. Derivatens värde ingår i

försäkringsskulden för att försäkringsskulden ska reagera på förändringar i marknadsräntorna.

Vid värderingen av skulden för fondanknutna försäkringsavtal och placeringsavtalen är ett centralt antagande att försäkringen gottskrivs som intäkt med avkastningen till marknadsvillkor för de tillgångar som täcker försäkringsskulden.

Fondanknutna placeringsavtal redovisas i balansposten Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal.

11.4 Förlustprövning av skulder som hänförs sig till försäkringsavtalen

På bokslutsdagen görs en bedömning av om den i balansräkningen upptagna skulden är adekvat. Vid prövningen används de vid prövningstidpunkten föreliggande uppskattningarna av det framtida kassaflödet från försäkringsavtalen. Om bedömningen visar att det bokförda värdet av den skuld som försäkringsavtalen ger upphov till inte är tillräcklig, ökas skuldbeloppet med underskottet och underskottet redovisas sedan i resultatet.

11.5 Premieinkomst

Premieinkomsten som ingår i försäkringsnettot i resultaträkningen är ett vederlag för det försäkringsskydd som börjat under perioden.

Från premieinkomsten har dragits av premieskatten, men inte provisioner och arvoden och inte heller kreditförluster avseende premiefordringar.

Premierna från skadeförsäkringsavtal redovisas som premieinkomst i början av försäkringsperioden.

Premierna från livförsäkringens försäkrings- och placeringsavtal redovisas prestationsbaserat i premieinkomsten så att inga försäkringsfordringar uppkommer för andra avtal än förmånsbaserade gruppensionsförsäkringar. Från premieinkomsten görs inte avdrag för arvoden och provisioner och inte heller för kreditförluster.

11.5.1 Fordringar och skulder i anslutning till försäkringsavtal

Skadeförsäkringens premiefordringar redovisas vid början av försäkringsperioden när rätten till fordran uppstår. Fordringarna utgörs i huvudsak av fordringar på försäkringstagare och i ringa mån av fordringar på försäkringsrepresentanter. Förutbetalda premier upptas i Övriga skulder i posten Skulder avseende direktförsäkringsverksamhet.

I samband med bokslutet görs en förlustprövning av fordringar som baserar sig på skadeförsäkringsavtal. Om det finns objektiva belägg för att värdet av en fordran har minskat, nedskrivs fordrans bokförda värde via resultatet. Från fordringarna dras av såväl de nedskrivningar som konstaterats

vara definitiva (kreditförluster) som de nedskrivningar som konstaterats statistiskt på basis av indrivningsskedet för debiteringen.

11.6 Skadegods och regressfordringar

Regressfordringar och skadegods som övergått i bolagets ägo upptas till sitt verkliga värde under posten Övriga tillgångar i balansräkningen i samband med att ersättningarna betalas ut.

11.7 Återförsäkringsavtal

Med återförsäkring som tecknats av OP Gruppen avses ett avtal som uppfyller kriterierna för ett försäkringsavtal och på basis av vilket OP Gruppen kan få ersättningar från ett annat försäkringsbolag i det fall att OP Gruppen själv blir ersättningsansvarig på basis av andra försäkringsavtal.

I samband med bokslutet görs en förlustprövning av fordringar som baserar sig på återförsäkringsavtal. Om det finns objektiva belägg för att OP Gruppen eventuellt inte kommer att få alla penningbelopp som den har rätt till enligt villkoren för avtalet, nedskrivs fordrans bokförda värde via resultatet till en nivå som motsvarar återvinningsvärdet.

Prestationer som erhålls på basis av återförsäkringsavtal i skadeförsäkringen intas i balansräkningen under Övriga tillgångar, Återförsäkringsfordringar. De sistnämnda fordringarna motsvarar återförsäkrarnas andel av avsättningarna för ej intjänade premier och oreglerade skador gällande de försäkringsavtal som OP Gruppen återförsäkrat. Obetalda premier till återförsäkrare upptas i balansposten Övriga skulder, Skulder avseende återförsäkringsverksamhet.

Fordringar och skulder i anslutning till återförsäkring värderas enligt samma principer som skulder och fordringar som härrör från återförsäkrade avtal och upptas i balansräkningen under antingen Övriga tillgångar eller Övriga skulder.

11.8 Koassurans och pooler

OP Gruppen deltar i en del koassuransarrangemang tillsammans med andra försäkringsgivare. Som försäkringsavtal behandlar OP Gruppen endast den del av koassuransavtalen som enligt avtalet i fråga utgör OP Gruppens egen andel. OP Gruppens ansvar begränsar sig till den här andelen.

OP Gruppen tecknar andelar i försäkringsavtal också via pooler. Medlemmarna i poolerna ansvarar i första hand för sin egen proportionella andel. Andelarna baserar sig på avtal som fastställs årligen. Som försäkringsavtal behandlar OP Gruppen sin egen proportionella andel av den förstäriskrörelse som poolerna handhar och av den återförsäkringsrörelse som medlemmarna mottar från poolen.

Poolens andel av de här försäkringsavtalen behandlas som återförsäkring. I en del pooler svarar poolmedlemmarna för insolventa medlemmars förpliktelser i proportion till sina egna andelar. OP Gruppen redovisar framtida ansvar och fordringar

via det gemensamma ansvaret, i det fall att det verkar sannolikt att det gemensamma ansvaret kommer att realiseras.

11.9 Skälighetsprincipen i livförsäkringen

Nästan alla livförsäkringsavtal, med undantag av de fondanknutna delarna av avtalen, och en del av kapitaliseringsavtalen har utöver de garanterade förmånerna rätt till en av prövning baserad andel av överskottet, som kan utgöra en betydande del av de helhetsförmåner som grundar sig på avtalet, men vilkas belopp och utdelningstidpunkt enligt avtalet överläts åt bolaget att besluta. En del av de fondanknutna försäkringarna har möjlighet till en av prövning beroende andel av överskottet. Tilläggsförmånerna delas ut som tilläggsavkastning på beräkningsränta, som tilläggsförmåner på dödsfallsbeloppen eller som premierabatter.

Överskottet baserar sig på skälighetsprincipen i försäkringsbolagslagen. Enligt principen ska en skälig del av det överskott som försäkringarna avkastat återbäras i form av tilläggsförmåner till respektive försäkringstagare, förutsatt att solvenskraven inte förhindrar tilläggsförmånerna. I fråga om nivån på tilläggsförmånerna ska försäkringsbolaget sträva efter kontinuitet. Skälighetsprincipen medför dock ingen skuldfordringsrätt för försäkringstagarna. OP Gruppen har offentliggjort livförsäkringens principer för tilläggsförmånerna och tillämpningen av dem på sina nätsidor.

Separata balansräkningar har bildats för de sparlivförsäkringar och individuella pensionsförsäkringar som överförts från Ömsesidiga Livförsäkringsbolaget Suomi. De separata balansräkningarnas vinstutdelningspolicy avviker från den övriga livförsäkringsrörelsen. Det belopp, med vilket tillgångarna i de separata balansräkningarna till marknadsvillkor överstiger försäkringsskulderna diskonterade med swappräntekurvan, reserveras som en avsättning för framtida tilläggsförmåner.

12 Avsättningar och eventalförpliktelser

En avsättning redovisas på basis av en förpliktelse, om förpliktelsen härrör från en inträffad händelse och det är sannolikt att förpliktelsen kommer att realiseras, men förfallotidpunkten eller beloppet är ovissa. Dessutom måste förpliktelsen basera sig på antingen en informell eller en legal förpliktelse gentemot någon utomstående. Om det är möjligt att få ersättning av en tredje part för en del av en förpliktelse, redovisas ersättningen som en separat tillgångspost, men först då det i praktiken är säkert att ersättningen fås.

En eventalförpliktelse är en möjlig förpliktelse som uppkommit till följd av tidigare händelser och vars existens blir säker först då en osäker händelse som står utanför OP Gruppens bestämmande inflytande realiseras. Som eventalförpliktelse

betraktas också en sådan gällande förpliktelse som sannolikt inte kräver att en betalningsskyldighet uppfylls, eller vars storlek inte kan bestämmas tillförlitligt. Eventualförpliktelserna redovisas i en not.

13 Eget kapital

OP Gruppen klassificerar de instrument som den emitterat enligt deras art antingen som eget eller främmande kapital (finansiell skuld). Utgifter som ansluter sig till emissioner eller förvärv av egetkapitalinstrument, redovisas som avdrag från eget kapital.

Som egetkapitalinstrument klassificeras andelskapitalen som indelas i andelsbanksmedlemmarnas medlemsinsatser och Avkastningsandelar. Andelsbanken har en ovillkorlig rätt att vägra att återbetala såväl medlemsinsatser som Avkastningsandelar. Av andelskapitalen kan dock varje år återbetalas belopp enligt det som bestämts av respektive andelsbank och som faller inom de gränser som myndigheterna angett. Andelsbankernas tilläggsandelskapital redovisas som skuld i OP Gruppens bokslut.

Medlemsinsatsen och ägarkundskapet som det innebär ger en möjlighet att delta i andelsbankens beslutsfattande. Andelsbanken har en ovillkorlig rätt att vägra att återbetala medlemsinsatser. På medlemsinsatser betalas ingen ränta.

Avkastningsandelarna medför ingen rösträtt. Andelsbanken har en ovillkorlig rätt att vägra att återbetala Avkastningsandelarnas kapital och att betala ränta på dem. Den ränta som eventuellt betalas på Avkastningsandelarna är lika stor för alla Avkastningsandelar. Röntan redovisas som skuld och dras av från det egna kapitalet då beslut om betalningen har fattats.

14 Inkomstskatt och uppskjuten skatt

I resultaträkningens skatter ingår de skatter som grundar sig på räkenskapsperiodens beskattningsbara inkomst, skatter från tidigare räkenskapsperioder och den uppskjutna skattekostnaden eller skatteintäkten i OP Gruppens företag. Skatterna resultatförs, fränsett fall där de gäller poster som direkt redovisas bland eget kapital eller övrigt totalresultat. I sådana fall redovisas också skatten i de här posterna. Den skatt som baserar sig på periodens beskattningsbara inkomst beräknas på den beskattningsbara inkomsten enligt gällande skattesats i respektive land och den uppskjutna skatten enligt gällande skattesats eller den skattesats för kommande år som fastställts senast på bokslutsdagen.

Den uppskjutna skatteskulden räknas på de temporära skattepliktiga skillnaderna mellan bokföringen och beskattningen. Den uppskjutna skattefordran räknas på alla avdragbara temporära skillnader mellan bokföringen och beskattningen och på de förluster som ska fastställas i beskattningen. Om det till följd av den influtna beskattningsbara inkomsten är sannolikt att fordran kan användas, redovisas den. I OP Gruppen uppkommer de väsentligaste temporära skillnaderna av skattemässiga reserveringar (bl.a.

kreditförlustrerveringen), värderingen av placeringar till verkligt värde samt elimineringen av skadeförsäkringens utjämningsbelopp.

De uppskjutna skatteskulderna och -fordringarna kvittas företagsvis. Uppskjutna skatteskulder och -fordringar som uppstått till följd av konsolideringsåtgärder kvittas inte. De uppskjutna skatteskulderna och -fordringarna räknas enligt den skattesats som antas gälla då den temporära differensen upplöses.

15 Principer för intäktsföring

15.1 Ränteintäkter

Ränteintäkter och -kostnader på tillgångs- och skuldposter med ränta redovisas med effektivräntemetoden. Effektivräntemetoden beskrivs närmare i avsnitt 5.2.1 Upplupet anskaffningsvärde i redovisningsprinciperna. Också räntor på sådana fordringar för vilka det finns förfallna betalningar som inte skötts intäktsförs. Differensen mellan anskaffningsvärdet av en fordran och fordrans nominella värde periodiseras bland ränteintäkter och differensen mellan skuldbeloppet och dess nominella värde periodiseras bland räntekostnader. Differensen mellan det nominella värdet och anskaffningsvärdet av obligationslån med fast ränta periodiseras bland ränteintäkter och -kostnader.

15.2 Nettoprovisionsintäkter

Avgifter som inte ingår i effektivräntan för ett finansiellt instrument redovisas i enlighet med standarden IFRS 15 Intäkter från avtal med kunder. De provisionsintäkter som avses i standarden IFRS 15 ska intäktsföras då de prestationsåtaganden som man kommit överens om i tjänsten överförs till kunden. I sådana fall är överföringen av kontroll ett centralt kriterium. Provisionsintäkterna redovisas till beloppet av den ersättning som man förväntar sig att ha rätt till i utbyte mot att överföra varor tjänster till kunden. Provisionskostnaderna redovisas bland nettoprovisionsintäkterna enligt prestationsprincipen.

I segmentet Bankrörelse debiteras avgifter av privatkunderna och företagskunderna. Provisionsintäkterna består av provisionsintäkterna från kreditgivningen och betalningsrörelsen. Dessutom debiteras bankrörelsen med externa avgifter för bland annat juridiska uppdrag, garantier och bostadsförmedling. De poster som nämns ovan består av flera hundra olika avgiftstyper, vilkas prestationsåtaganden uppfylls i enlighet med arten av avgiften antingen över tiden eller vid en bestämd tidpunkt. Prestationsåtagandena för avgifterna för kreditgivningen och garantierna uppfylls i regel över tiden, de övriga avgifterna i bankrörelsen vid en bestämd tidpunkt. Ersättningsbeloppet består i tjänsterna främst av ett listpris eller ett pris som överenskommit i avtalet. Ägarkunderna får en rabatt på 45 procent på dagliga banktjänster. Kunderna debiteras med avgifterna i enlighet med avtalsvillkoren månatligen eller efter det att tjänsten utförts.

Skadeförsäkringsavtal som inte innehåller försäkringsrisk intäktsförs i enlighet med standarden IFRS 15 och redovisas i nettoprovisionsintäkterna. Provisionsintäkterna består främst

tjänsten är utförd. Kunderna debiteras med avgifterna i enlighet med tariffen då tjänsten är utförd. I avtalen om företagshälsovård intäktsförs intäkterna över tiden under avtalsperioden och kunderna debiteras med avgifterna månatligen enligt avtal. OP Gruppen agerar som huvudman för hälso- och välbefinnandetjänsterna i enlighet med standarden IFRS 15, varvid de ersättningar som betalas till yrkesutövarna redovisas bland provisionskostnaderna. OP Gruppens samarbetspartner betalar provisionsintäkter för försäkringsförmedlingen i enlighet med den ersättning som överenskommit i avtalen. Prestationsåtagandena uppfylls över tiden, och kunderna debiteras med avgifterna månatligen.

Kapitalförvaltningssegmentets provisionsintäkter består av provisioner för fonder och kapitalförvaltning, livförsäkringens belastningsinkomst samt återbärningar av fondanknutna förvaltningsprovisioner. Livförsäkringens belastningsinkomst består av teckningsprovisioner för försäkringspremier (s.k. kappa-belastning) och förvaltningsprovisioner för försäkringsbesparingar (s.k. gamma-belastning). Övriga provisioner från livförsäkring intäktsförs i enlighet med standarden IFRS 4 Försäkringsavtal. Provisionsintäkterna från kapitalförvaltningen intäktsförs främst över tiden under avtalsperioden och det ersättningsbelopp som debiteras

av intäkter från hälso- och välbefinnandetjänster samt provisioner för förmedling av försäkringar. Intäkterna från hälso- och välbefinnanderörelsen redovisas enligt vårdbesök då

månatligen består av den avtalsenliga procentuella andelen av de placeringar eller försäkringsbesparingar som förvaltas för kunden. I kapitalförvaltningssegmentet tillämpas avkastningsbaserade provisioner som är bundna till framgången i placeringsverksamheten. De avkastningsbaserade provisionerna intäktsförs först då det är mycket sannolikt att de kriterier som mäter framgången i placeringsverksamheten har uppfyllts.

Avgifterna i segmentet Övrig rörelse består främst av provisioner för betalningsrörelsen. Den mest betydande posten bland dem utgörs av olika provisioner för kortbetalningar. Prestationsåtagandena uppfylls över tiden, och ersättningsbeloppet har överenskommit i avtalen. Avgifterna debiteras i enlighet med de betalningstransaktioner som skett.

Intäkterna från avtal med kunder delas i bokslutet upp i enlighet med segmenten (Not 6: Provisionsintäkter, netto).

Utdelningar intäktsförs i regel då bolagsstämman vid det bolag som betalar utdelningen har beslutat om utdelningen. Utdelningarna redovisas bland nettointäkterna från placeringsverksamhet.

16 Sammandrag av presentationen av resultatposter i bokslutet

Räntenetto	Erhållna och betalda räntor för ränteinstrument, differensen mellan det upplupna nominella värdet och anskaffningsvärdet, räntor på räntederivat samt värdeförändringen vid säkringen till verkligt värde. Provisioner som anses utgöra ersättning för den risk som banken tar i anslutning till ett finansiellt instrument och som anses utgöra en fast del av det finansiella instrumentets effektiva ränta.
Försäkringsnetto	Premieinkomsten och betalda ersättningar i skadeförsäkringen med återförsäkrares andel och livförsäkringens riskrörelse.
Nettoprovisionsintäkter	Provisionsintäkter från utlåningen, inlåningen, betalningsrörelsen, förmedlingen av värdepapper, emissionen av värdepapper, fonderna, kapitalförvaltningen, juridiska uppdrag, garantierna, bostadsförmedlingen, försäkringsförmedlingen, livförsäkringens belastningsinkomst, återbäringen av fondanknutna förvaltningsprovisioner samt från hälso- och välbefinnandetjänsterna. Provisionskostnader för betalningsrörelsen, förmedlingen av värdepapper, emissionen av värdepapper, fonderna, kapitalförvaltningen, försäkringsrörelsen samt hälso- och välbefinnandetjänsterna.
Nettointäkter från placeringsverksamhet	Förändringar i verkligt värde av finansiella instrument som redovisats till verkligt värde via resultatet utan upplupna räntor, realisationsvinster och -förluster samt utdelningar. Realisationsvinster och -förluster från tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (Som kan säljas), nedskrivningar, utdelningar. Intäkter och nedskrivningar för lån och övriga fordringar värderade till upplupet anskaffningsvärde. Förändringar i verkligt värde på förvaltningsfastigheter, realisationsvinster och -förluster, hyror och andra kostnader i anslutning till fastigheter. Räntegottgörelse på kunders försäkringsbesparingar och förändring i försäkringsskuld i livförsäkringen samt upplösning av diskontering i skadeförsäkringen. Intäkter hos intresseföretag som konsolideras med metoden för verkligt värde eller kapitalandelsmetoden.
Övriga rörelseintäkter	Hyresintäkter och försäljningsintäkter från rörelsefastigheter samt övriga rörelseintäkter.
Personalkostnader	Löner, provisioner, pensionskostnader och lönebikostnader.
Övriga rörelsekostnader	Köptjänster från andra, ICT-driftkostnader och -utvecklingskostnader, administrationskostnader, myndighetsavgifter, hyror och övriga kostnader.
Nedskrivningar av fordringar	Förväntade kreditförluster från kunder, poster utanför balansräkningen och skuldebrev samt slutliga kreditförluster och återföringar för dem.

17 Myndighetsavgifter

OP Gruppen betalar avgifter till olika myndigheter. Verket för finansiell stabilitet ansvarar för insättningsgarantin. Europeiska centralbanken ansvarar för banktillsynen. Finansinspektionen ansvarar för försäkrings-, förfarande- och makrotillsynen. EU:s resolutionsnämnd (Single Resolution Board, SRB) ansvarar för resolutionen. Myndighetsavgifterna redovisas bland övriga rörelsekostnader enligt prestationsprincipen.

17.1 Stabilitetsavgift

Stabilitetsavgifter samlas in till den europeiska resolutionsfonden (Single Resolution Fund, SRF) fram till 2023 så att fondens målnivå på minst 1 procent av de insättningar som ska ersättas uppnås. Resolutionsfonden förvaltas av EU:s resolutionsnämnd, som också fattar beslut om stabilitetsavgifternas belopp. SRF ska säkerställa att finanssektorn finansierar stabiliseringen av finansieringssystemet. Stabilitetsavgiften bestäms på basis av bankens betydelse och riskprofil.

17.2 Insättningsgarantiavgift

De medel som samlats in till den gamla insättningsgarantifonden överstiger för närvarande EU-kraven om insättningsgarantis nivå. Med stöd av stadgarna betalar den gamla insättningsgarantifonden de insättningsgarantiavgifter som tillskrivs var och en av dess medlemsbanker till den nya insättningsgarantifonden i samma proportion som respektive medlemsbank under årens lopp har betalat avgiften till den gamla insättningsgarantifonden. Insättningsgarantifonden fastställer avgiften för varje medlemsbank men debiterar den direkt från den gamla insättningsgarantifonden. Insättningsgarantiavgiften medförde ingen kostnadseffekt för OP Gruppen för 2018.

17.3 Förvaltningsavgift till Verket för finansiell stabilitet

Förvaltningsavgiften till Verket för finansiell stabilitet baserar sig på samma beräkningsmetod som tillsynsavgiften till Finansinspektionen.

17.4 Finansinspektionens tillsynsavgift

Finansinspektionens tillsynsavgift består av en proportionell avgift som beräknas enligt balansomslutningen samt av en fast grundavgift.

17.5 Europeiska centralbankens tillsynsavgift

ECB:s tillsynsavgift bestäms på basis av bankens betydelse och riskprofil.

18 OP-bonus till ägarkunder

I resultaträkningen redovisas OP-bonus till ägarkunder som en egen post. Andelsbankernas ägarkunder samlar OP-bonus för sina bank-, skadeförsäkrings- och kapitalförvaltningsärenden. OP-bonus redovisas under intjäningsperioden som kostnader i resultaträkningen och som upplupna kostnader i balansräkningen. Den bonus som samlats används automatiskt för serviceavgifter för bank- och kapitalförvaltningstjänster samt för försäkringspremier med början från den äldsta transaktionen, varvid de upplupna kostnaderna minskar.

19 Segmentrapportering

Utgångspunkten för identifieringen av rörelsesegment är den ekonomiska information som den högsta verkställande beslutsfattaren regelbundet följer upp.

OP Gruppen rapporterar resultaträkningar och balansräkningar för följande rörelsesegment: Bankrörelse, Skadeförsäkring och Kapitalförvaltning. Den rörelse som inte hör till rörelsesegmenten presenteras i gruppen Övrig rörelse. Segmenten rapporteras på ett sätt som motsvarar den interna rapporteringen till ledningen. OP Gruppens centralbanksrörelse rapporteras i segmentrapporteringen som en del av Övrig rörelse som inte ingår i rörelsesegmenten liksom intäkter, kostnader, placeringar och kapital som inte ingår i den egentliga affärsrörelsen.

En beskrivning av rörelsesegmenten och principerna för upprättande av segmentrapporteringen finns bland uppgifterna enligt segment.

20 Redovisningsprinciper som kräver ledningens bedömning och centrala osäkerhetsfaktorer i anslutning till bedömningarna

Då bokslutet upprättas görs sådana uppskattningar och antaganden om framtiden, vilkas utfall kan avvika från det verkliga utfallet. Dessutom måste olika avvägningar göras då principerna för upprättande av bokslutet tillämpas.

I beloppet på skulden till följd av försäkringsavtal ingår flera faktorer och osäkerhetsfaktorer som är föremål för avvägningar. För skadeförsäkringens del baseras bedömningen utöver antaganden som gäller den yttre omvärlden i huvudsak på aktuariella analyser av den egna skadestatistiken. Ledningens bedömning krävs i synnerhet för att fastställa skuldens diskonteringsränta samt för att bedöma skadekostnaden för skador som redan inträffat (Not 64: Skadeförsäkringsrörelsens riskkänslighet).

I beloppet på skulden till följd av livförsäkringsavtal ingår flera faktorer och osäkerhetsfaktorer som är föremål för avvägningar. Då livförsäkringens skuld beräknas används främst antaganden vid tidpunkten för beviljande av försäkringen om försäkringsriskernas utfall, driftskostnaderna och avkastningen från placeringsverksamheten. Antagandena följs fortlöpande upp och om det framgår att den skuld som

beräknats med de här antagandena är för liten, kompletteras skulden att motsvara de nya observationerna. Ledningens bedömning krävs i synnerhet för att fastställa diskonteringsräntan, människors dödlighetsantagande samt de driftskostnader som hanteringen av försäkringar förorsakar i framtiden (Not 76: Information som beskriver livförsäkringsrörelsens karaktär samt känslighetsanalys av försäkringsskulden).

Vid granskningen av det bestämmande inflytandet som placeringar i strukturerade företag medför bedöms placerarens inflytande över styrningen av placeringsobjektets relevanta verksamhet samt placerarens exponeringar mot rörliga intäkter. Granskningen av inflytandet över relevant verksamhet och exponeringar mot rörliga intäkter innefattar prövning. Då placeringens andel av placeringsobjektets nettotillgångar och avkastning överstiger 10–20 procent granskas det bestämmande inflytandet närmare. Ett placeringsobjekt konsolideras som dotterföretag senast då OP Gruppens andel av företagets rörliga intäkter överstiger 37 procent och det finns ett samband mellan den rörliga avkastningen och inflytandet.

Goodwill, nyttigheter med en obegränsad nyttjandetid och immateriella tillgångar i arbete prövas årligen med hänsyn till nedskrivningsbehovet. Återvinningsvärdet bestäms vid nedskrivningsprövningen och det baserar sig ofta på bruksvärdet, och vid beräkningen av det måste bedömningar göras om det framtida kassaflödet och den diskonteringsränta som tillämpas (Not 23: Immateriella tillgångar).

Flera faktorer som kräver ledningens bedömning ansluter sig till upprättandet av beräkningsmodeller för förväntade kreditförluster (ECL), bl.a.:

- Val av rätta ECL-modeller som beskriver de kreditförluster som kan väntas i avtalsbeståndet så väl som möjligt.
- Olika antaganden och expertbedömningar som gjorts i modellerna
- Val av estimatmetoder för ECL-modellernas parametrar
- Fastställande av avtals löptid för krediter utan förfallodag (revolverande krediter)
- Fastställande av den modellrisk som ansluter sig till modelleringsmaterial och datakvalitet
- Korrekt indelning av avtal i olika segment så att deras ECL beräknas med rätt modell.
- Val av makroekonomiska faktorer så att ändringarna i dem korrelerar med avtalens sannolikhet för fallissemang.
- Prognostisering av makroekonomiska scenarier och sannolikheten för dem i framtiden.

Ledningens prövning har också använts för att bedöma en betydande ökning i kreditrisken, bl.a. för:

- Expertbedömningar som används för att bedöma den relativa förändringen i kreditrisken för privatkunder, med vilken säkerställs att antalet avtal som överförs till steg 2 är korrekt före överföringen till steg 3 (s.k. default capture rate)

- Valet av absolut gräns som baserar sig på det historiska beteendet för fallissemang samt på OP Gruppens kreditriskprocess
- Bestämningen av längden på den tidpunkt under vilken kunden måste visa ett gott betalningsbeteende för att nedskrivningsskedet ska kunna förbättras från steg 3 till steg 2 och 1.

Den egentliga beräkningen av ECL-tal utförs med de modeller som nämns ovan utan prövning av ledningen, frånsett stora företagsexponeringar i steg 3, för vilka ECL beräknas med en kassaflödesbaserad ECL-metod som baseras på bedömningar från egna medarbetare.

Ledningen ska avgöra när marknaden för finansiella instrument inte fungerar. Ledningen ska dessutom avgöra när ett enskilt finansiellt instrument är föremål för aktiv handel och när prisuppgifterna på marknaden är en tillförlitlig indikation på instrumentets verkliga värde. Då det verkliga värdet på finansiella instrument fastställs med en värderingsmetod behövs ledningens prövning för att välja värderingsmetod. Till den del som indata inte kan fås från marknaden för att få resultat från modellerna, måste ledningen ta ställning till hur mycket annan information som kan användas.

Pensionsåtagandenas nuvärde beror på flera faktorer som fastställs med flera antaganden. Diskonteringsräntan, framtida förhöjningar av löner och pensioner samt inflationen är antaganden som används för att fastställa nettoutgifterna (eller nettointäkterna) från pensioner. Förändringarna i de aktuariella antagandena påverkar pensionsåtagandenas bokförda värde (Not 33: Avsättningar och övriga skulder).

Värderingen av förvaltningsfastigheter till verkligt värde baserar sig till vissa delar på ledningens bedömningar av objektens marknadsvärden. Vid värderingen av förvaltningsfastigheter tillämpas också en kalkylmodell som baseras på avkastningsvärdesmetoden som utnyttjar en uppskattning av objektens kommande nettointäkter (Not 41: Klassificering av poster återkommande värderade till verkligt värde enligt värderingsmetod). De framtida intäkterna från förvaltningsfastigheter baserar sig på ledningens bedömning (Not 24: Materiella tillgångar).

Kapitalförvaltningens OP-bonus ackumuleras främst ur de förvaltningsprovisioner som kunderna betalar för fonder samt ur provisionerna för fondanknutna försäkringar. OP-bonus för de här posterna motsvarar rätt långt sådana ersättningar som betalas till kunderna, vilka avses i standarden IFRS 15 och som i bokföringen behandlas som avdrag från transaktionspris och därmed från försäljningsintäkter. Om kapitalförvaltningens OP-bonus skulle nettas från provisionsintäkterna i kapitalförvaltningen, skulle det enligt ledningens prövning leda till att OP-bonus som ackumulerats i OP Gruppens resultaträkning inte ger en rättvisande bild av det totala beloppet av dem. På grund av det redovisas utöver OP-bonus som ackumulerats i bankrörelsen och skadeförsäkringen även OP-bonus för kapitalförvaltning i resultaträkningen på raden OP-bonus till ägarkunder.

21 Nya standarder och tolkningar

IASB (International Accounting Standards Board) har också offentliggjort följande framtida betydande standardändringar.

21.1 IFRS 16 Leasingavtal

OP Gruppen tar i bruk standarden IFRS 16 Leasingavtal 1.1.2019. Den nya standarden ändrar redovisningen av leasetagare och påverkar redovisningen av gruppens operationella leasingavtal. Till följd av ändringarna kommer nästan alla leasingavtal som en leasetagare har att bokföras i balansräkningen, eftersom de operativa leasingavtalen och de finansiella leasingavtalen inte längre skiljs åt. Leasegivarens bokföringsbehandling motsvarar till väsentliga delar standarden IAS 17.

OP Gruppen tillämpar vid övergången en begränsat retroaktiv metod, varvid jämförelseuppgifterna inte justeras och en eventuell ackumulerad effekt redovisas som en justering av ackumulerade vinstmedel 1.1.2019. Till följd av det här valet, tillämpas följande lösningar enligt övergångsbestämmelserna på värderingen av leasingavtalen:

- På den första tillämpningsdagen omvärderas inte om ett avtal är, eller innehåller, ett leasingavtal.
- På den första tillämpningsdagen redovisas en leasingkund för leasingavtal som tidigare klassificerats som operationella leasingavtal enligt standarden IAS 17. Leasingkulden redovisas till nuvärdet av de återstående leasingavgifterna, diskonterade med den marginella upplåningsräntan. Nyttjanderätten redovisas till ett belopp som motsvarar leasingkulden, justerad för eventuella förutbetalda eller upplupna leasingavgifter relaterade till leasingavtalet i fråga, redovisade i balansräkningen 31.12.2018. Initiala direkta utgifter beaktas inte vid värderingen av nyttjanderätten.
- Vid fastställandet av leasingperioden används uppskattningar gjorda i efterhand, om avtalet innehåller möjligheter att förlänga eller säga upp leasingavtalet.

OP Gruppen fastställer som leasingperiod för avtal som leasats ut

- avtalets fasta längd som inte kan förlängas eller avbrytas utan vägande skäl eller sanktioner eller
- enligt ledningens bedömning, högst den tid som täcker OP:s resultatkurva, dvs. 3 år då det är fråga om ett avtal om verksamhetslokaler som gäller tills vidare och som har en ömsesidig uppsägningstid. Om avtalet först är fast och sedan fortsätter att gälla på obestämd tid enligt beskrivningen ovan, är leasingperioden en kombination av de här. Då ett sådant avtal har sagts upp, ska leasingtiden fastställas som uppsägningstid. OP bedömer då den fastställer leasingperioden att OP är rimligt säker på att verksamhetslokalerna utnyttjas en längre tid eftersom föremålen för lokalavtalen har ett centralt läge och inga motsvarande ersättande lokaler nödvändigtvis finns att få.
- leasegivares uppsägningstid, om det är fråga om ett avtal som gäller tills vidare och uppsägningstiden är ömsesidig. Ett avtals leasingperiod förlängs alltid då

uppsägningstiden löpt ut med en ny uppsägningstid, om avtalet inte har sagts upp. OP bedömer då den fastställer leasingperioden att OP är rimligt säker på att avtalen har ingåtts för en längre tid, eftersom det inte är ekonomiskt lönsamt att fortlöpande upphäva och förnya sådana avtal.

- eller leasingobjektets livslängd, om den är kortare än de leasingperioder som nämns ovan.

Som leasingperiod för avtal som leasats ut ska fastställas den fasta längd som inte kan förlängas eller avbrytas utan vägande skäl eller sanktioner.

De nyttjanderätter som leasats ut redovisas bland immateriella tillgångar och de skrivs i regel av under leasingperioden. Motsvarande leasingkund redovisas bland övriga skulder och räntekostnaderna för dem i räntenetto. De tjänstdebiteringar som ansluter sig till leasingavtalen, och vilka i regel skiljs åt från leasingavgiften, redovisas bland övriga rörelsekostnader. Särskiljandet av tjänsteersättningen sker enligt nyttjanderättstillgångsslag.

Vid beräkningen av leasingkulden använder OP Gruppen i regel den marginella låneräntan för leasingavgiften. Som marginell låneränta används den ränta som OP Gruppens centralbank noterar och med vilken centralbanken ger kredit till andelsbankerna och OP Gruppens dotterföretag.

OP Gruppen tillämpar de undantag från redovisning som tillåts för leasetagaren. Kostnaderna under räkenskapsperioden för leasingavtal med lågt värde eller kort tid redovisas bland övriga rörelsekostnader. I de här leasingavtalen ingår bärbara datorer, mobiltelefoner samt mindre apparater och utrustning samt apparater och utrustning som leasats mot engångsavgifter.

OP Gruppens avtal som leasats ut omfattar främst leasingavtal för verksamhetslokaler, tjänstebilar och säkerhetsapparatur. OP Gruppen kommer att vid ibruktagningen 1.1.2019 redovisa en nyttjanderättspost och en leasingkund på cirka 62 miljoner euro i balansräkningen. Det odiskonterade beloppet av leasingåtagandena uppgick till 42 miljoner euro i bokslutet 31.12.2018 (Not 44: Operationella leasingavtal).

Övergångskalkyl	Milj. euro
Leasingåtaganden i anslutning till operationella leasingavtal som redovisats i noterna 31.12.2018	42
Operationella leasingåtaganden diskonterade med den marginella låneräntan 31.12.2018	35
Justeringar till följd av avvikande behandling av möjligheter till förlängning	27
Leasingavtalsskuld 1.1.2019	62
Leasingavtalsskulden diskonterades med de marginella låneräntor som noterades 31.12.2018, vilkas viktade medelvärde var 0,2 %	
Nyttjanderätter 1.1.2019	Milj. euro
Lokaliteter	50
Bilar	3
ICT-utrustning	4
Maskiner och anordningar	5
Nyttjanderättsposter totalt	62

21.2 IFRS 17 Försäkringsavtal

Standarden IFRS 17 Försäkringsavtal publicerades 18.5.2017. Den ersätter den nuvarande standarden IFRS 4 Försäkringsavtal.

Standardens viktigaste mål är att förenhetliga värderingen av försäkringsskulden på det globala planet; värderingen enligt den nuvarande försäkringsavtalsstandard baserar sig på nationella värderingar. Värderingen enligt IFRS 17 baserar sig på aktuella estimat, liksom försäkringsbolagens kapitaltäckningsanalys. Standarden IFRS 17 skiljer sig dock från kapitaltäckningsanalysen i fråga om sitt syfte och sin principiella grund.

Försäkringsavtalen värderas enligt den s.k. generella modellen (GA) på varje rapportdag med följande tre delar:

- uppskattningar av framtida kassaflöden som justeras med ett tidsvärde,
- en riskjustering för icke-finansiella risker som beskriver OP Gruppens riskvilja och
- en avtalsenlig marginal som vid det första redovisningstillfället för ett avtal värderas så att avtalet inte ger upphov till en vinst, medan en förlust redovisas genast. Den avtalsenliga marginalen motsvarar den vinst som inte tjänats in och den ska under försäkringsperioden intäktsföras på basis av hur försäkringstjänsten produceras.

Det nuvarande förfarandet där försäkringsskulden kan innehålla implicita marginaler för risktagning och framtida vinster upphör och tvingar rapportörerna att transparent motivera ändringar i skulden.

IFRS 17 tillåter också att försäkringsavtal värderas med den förenklade premiefördelningsmetoden (PAA), om avtalens försäkringsperiod är högst ett år, avtal av den här typen är till exempel skadeförsäkringsprodukterna.

Dessutom innehåller standarden en rörlig avgiftsmodell (VFA). Modellen har modifierats på basis av den allmänna värderingsmodellen och den ska tillämpas på avtal som har direkt rätt till en andel av överskottet från avtalen. I VFA-modellen ingår bolagets andel av förändringarna i verkligt värde på de underliggande placeringarna i den avtalsenliga marginalen som ändras varje rapportdag. Typiska exempel på sådana avtal är de fondanknutna avtalen i livförsäkring.

För förändringar i antaganden som gäller finansieringsrisken och ändringar i skulden som beror på förändringar på marknaden kan det i resultaträkningen byggas upp en buffert med motsvarande ändringar i tillgångarna. Standarden ger rätt att omklassificera tillgångar i försäkringsbolag vid den tidpunkt då standarden tas i bruk.

Den nya standarden medför ändringar i värderingssättet för försäkringsavtal samt i uppställningen av balansräkningen och resultaträkningen. Rättigheterna och skyldigheterna i försäkringsavtalen nettas för presentationen i balansräkningen och redovisas bland antingen tillgångar eller skulder. I resultaträkningen redovisas intäkter från försäkringstjänster som en mellansumma och dessutom separat intäkter från placeringsverksamhet, vilka skiljs åt från livförsäkringar i sparform.

Dessutom medför den nya standarden ytterligare kvalitativa och kvantitativa krav på noterna, bl.a. om avstämningsskalkyler över förändringarna under perioden i nettot av de bokförda värdena på försäkringsavtal samt i analysen av intäkterna från försäkringstjänster enligt värderingskomponent.

Standarden IFRS 17 påverkar värderingen och redovisningen av OP Gruppens skade- och livförsäkringsprodukter samt presentationen av dem i bokslutet. OP Gruppen har organiserat en projektgrupp som håller på att upprätta beredskap för ibruktagningen genom att kartlägga ändringsbehoven samt bedöma hur de påverkar OP Gruppens finansiella ställning och resultat.

Standarden IFRS 17 ska tillämpas på räkenskapsperioder som börjar 1.1.2021 eller senare. IASB har dock i november 2018 beslutat att föreslå att ibruktagningsdagen för standarden IFRS 17 skjuts upp till 1.1.2022. Förslaget till uppskjutning behandlas efter remissrundan för utkastet till standard. Europeiska unionen har inte ännu antagit standarden IFRS 17.

21.3 Övriga framtida ändringar i standarder

Ändringarna i standarderna IFRS 3, IFRS 9, IFRS 11, IAS 12, IAS 19, IAS 23, IAS 28, IAS 40, IFRIC 22 och IFRIC 23 trädde i kraft 1.1.2019. De har inte någon väsentlig inverkan på OP Gruppens bokslut.

Not 2. OP Gruppens principer för riskhantering och kapitalutvärdering

1 OP Gruppens risktagning

OP Gruppens grunduppgift är att främja ägarkundernas, kundernas och omvärldens bestående ekonomiska framgång, trygghet och välfärd. OP Gruppens verksamhet bygger på kooperativa värden, en stark kapitaltäckning och kunnig riskhantering. Målet är att säkerställa riskhanteringsförmågan under alla omständigheter och att risktagningen hålls måttfull i förhållande till riskhanteringsförmågan. På lång sikt eftersträvas med den måttfulla risktagningen en tillväxt som är lika stor som tillväxten på marknaden. Det här kräver att risktagningen är övervägd och baserad på stark riskhantering.

I principerna för OP Gruppens risktagning och risktoleranssystem som centralinstitutets förvaltningsråd fastställt anges principerna för hur gruppens risktagning ska styras, begränsas och övervakas samt för hur processen för riskhantering och kapitalutvärdering ska läggas upp. I

principerna redogörs också för de betydande riskerna som OP Gruppens affärsrörelse är exponerad för. Principerna har också kopplingar till strategin, årsplanen och kapitalallokeringen.

De risktoleranser på grupplanet som förvaltningsrådet fastställer för kapitaltäckningen och de väsentligaste riskerna anger den övre gränsen för en måttfull riskvilja på grupplanet. I riskpolicyn härleds ur dem kvantitativa och kvalitativa mål samt limiter och kontrollgränser för segment och OP Gruppens företag. Den kvantitativa och kvalitativa målet som uppställts för riskviljan balanserar målen för affärsrörelsen i strategin med den måttfulla riskviljan.

En företagskultur som förhåller sig positivt till riskhanteringen och intern kontroll upprätthålls och förstärks fortlöpande. OP Gruppens ersättningssystem sporrar inte till för stor risktagning. Ersättningssystemen beaktar gruppens kapitaltäckning och lönsamhet.

OP Gruppens risktoleranser 2018

Riskhanteringsförmåga (Kapitaltäckning)	
	Kärnprimärkapitaltäckning (CET1), % Kapitaltäckning enligt konglomeratlagen, %
Riskvilja	
	Ekonomiskt kapitalkrav, % Tillgångar uppbundna i nya affärsrörelser, %
Motpartsriskkoncentrationer	
	Största enskilda exponering, % Betydande exponeringar totalt, % Branschrisk, % Länderriskkoncentration, %
Kreditrisk	
	Problemfordringar, % Ekonomiskt kapitalkrav för kreditrisken, %
Marknadsrisk	
	Ränteintäktsrisken i den finansiella balansräkningen, mil.- € Nuvärdesrisken i den finansiella balansräkningen, % Tradingens och kundrörelsens derivatpositioners VaR 99%, 1 d, milj. € Centralbankens och bankrörelsens långfristiga placeringar, VaR 95 %, 1 mån., % Försäkringsrörelsens långfristiga placeringar, VaR 95 %, 1 mån., %
Försäkringsrisk	
	Skadeförsäkringens högsta objekts- och händelsespecifika självbehåll, milj. €
Likviditetsrisk	
	Likviditetstäckningskrav (LCR-kravet), % Stabil nettofinansieringskvot (NSFR-kravet), %
Operativa risk	
	Realiserade operativa risk (netto) milj. €

2 Riskhantering och kapitalutvärdering

Målet för riskhanteringen och kapitalutvärderingen är att konkretisera OP Gruppens riskprofil och riskhanteringsförmåga samt känsligheten för marknadsförändringar och val i affärsrörelsen hos dem. Ett annat mål är att ta fram information för beslutsfattandet och säkerställa att risktagningen hålls inom de toleranser, limiter och kontrollgränser som fastställts. På så sätt tryggas OP Gruppens och dess företags riskhanteringsförmåga och likviditet samtidigt som kontinuiteten i verksamheten säkerställs.

Riskhanteringsförmågan bildas av en högklassig riskhantering som är dimensionerad enligt verksamhetens omfattning och krav samt en tillräcklig kapitaltäckning och likviditet som baserar sig på lönsam affärsrörelse.

Riskhanteringen och kapitalutvärderingen omfattar

- identifiering, mätning, analys och reducering av risker
- tillförlitligt och oberoende fastställande av det kapital- och likviditetsbehov som olika riskslag och affärsverksamheter kräver
- planmässig allokering av kapital och likviditet per rörelsesegment enligt den nuvarande och den planerade risktagningen.

Centralinstitutets direktion fastställer OP Gruppens riskpolicy årligen för gruppens företag. Den innehåller de riktlinjer, åtgärder, mål, limiter och kontrollgränser som behövs för att styra affärsrörelsen så att de linjedragningar som fastställts i gruppens strategi och principerna för risktoleranssystemet genomförs.

Risklimitsystemet ska säkerställa att OP Gruppen eller ett företag inom gruppen i sin verksamhet inte tar så stora risker att gruppens eller företagets kapitaltäckning, lönsamhet, likviditet eller kontinuiteten i verksamheten äventyras. Centralinstitutets förvaltningsråd ska minst en gång per år fastställa gruppens risktoleranser, som utgör limiter på grupplanet. Direktionen fastställer limiterna för företagen i centralinstitutetskoncernen och kontrollgränserna för andelsbankerna i OP Gruppens riskpolicy. Riskhanteringskommittén ska på förslag av affärsrörelsen allokera limiterna till ett ännu exaktare plan. Risklimiterna och kontrollgränserna bestämmer gränserna för hur den måttfulla risktagningen ska ske.

Enligt lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker övervakas de till sammanslutningen hörande företagens konsoliderade kapitalkrav och likviditet gruppbaserat på sammanslutningsnivå. Centralinstitutet är skyldigt att styra och övervaka medlemskreditinstitutens verksamhet samt ge dem anvisningar om bland annat riskhantering, tillförlitlig förvaltning och intern kontroll för att trygga deras likviditet och kapitaltäckning.

Centralinstitutet verkställer sin lagstadgade skyldighet att styra och övervaka genom en allmän styrning samt vid problemfall

med en bankvis styrning som baserar sig på riskklassificering. Riskklassen ska avspegla centralinstitutets uppfattning av varje banks riskhanteringsförmåga och bankens risk att behöva ekonomiskt stöd av gruppen eller den risk som banken utgör för gruppens anseende. Huvudmålet med den bankvisa styrningen är att förhindra att ett enskilt företag behöver gruppens kapitaltäckning eller gruppstöd. Målet är dessutom att stöda företagen med att återhämta sig från situationer som hotar eller som redan har äventyrat deras verksamhetsförutsättningar.

OP Gruppens lagstadgade återhämtningsplan fastställer en referensram och handlingsalternativ för att trygga kontinuiteten hos kreditinstitut som hör till sammanslutningen av andelsbanker i fall där sammanslutningens finansiella ställning har försvagats betydligt. Den finansiella ställningen har försvagats betydligt åtminstone då det finns en risk för att sammanslutningen inte kommer att kunna uppfylla de ekonomiska krav som ställts på dess verksamhet eller om den annars bryter mot gränsvärden för sådana larmindikatorer som anges i återhämtningsplanen. Beredskapsplanen för likviditeten eller de medel för att stärka likviditeten eller kapitaltäckningen i enlighet med beredskapsnivåerna för kapitalplanens styrningsförfaranden tillämpas sannolikt innan återhämtningsplanen tas i bruk.

2.1 Identifiering, analys och mätning av riskerna

I riskhanterings- och kapitalutvärderingsprocessen ingår fortlöpande identifiering och analys av riskerna i affärsrörelsen och omvärlden. Centralinstitutets oberoende riskhantering följer upp hur riskpositionen och riskhanteringsförmågan för gruppen och gruppens företag utvecklar sig. Den rapporterar regelbundet sina observationer och bedömningar till direktionen och förvaltningsrådets riskhanteringskommitté.

OP Gruppens och dess företags kapitalbas ska bedömas i relation till det ekonomiska kapitalkravet samt de författningsbaserade minimikapitalkrav och buffertkrav som gäller för närvarande och som kan förväntas i framtiden. I bedömningen utnyttjas också resultaten från stresstest.

Riskerna hos OP Gruppens nya produkter, tjänster, affärsmodeller och system ska analyseras i enlighet med de rutiner som centralinstitutets riskhantering godkänt innan de tas i bruk. I OP Gruppen ska kunderna endast erbjudas produkter som godkänts på grupplanet och endast användas affärsmodeller som godkänts på grupplanet.

2.2 Ekonomiskt kapitalkrav

Det ekonomiska kapitalkravet är OP Gruppens egen uppskattning av det kapital som med 99,97 procents sannolikhet och en tidperiod på ett år räcker till för att täcka de eventuella årliga förluster som uppkommer på grund av riskerna i affärsrörelsen och omvärlden. Det ekonomiska kapitalkravet beräknas med riskslagsspecifika modeller, vilkas

resultat sammanslås med beaktande av korrelationer mellan riskslag och de spridningsfördelar som följer av dem.

Det ekonomiska kapitalkravet fördelar sig på kvantitativa risker och kvalitativa, s.k. uppskattade risker. Kvantitativa risker är kreditrisken samt ränterisken, aktierisken och fastighetsrisken i bankrörelsen, marknadsriskerna i den långsiktiga placerings- och försäkringsverksamheten, marknadsriskerna i tradingen samt försäkringsriskerna. Uppskattade risker är den operativa risken och övriga uppskattade risker. Bland övriga uppskattade risker finns de risker som bedömts som betydande, men som inte beaktats i de övriga riskslagsspecifika modellerna för gruppens ekonomiska kapitalkrav. Sådana risker uppkommer typiskt på grund av yttre faktorer, t.ex. förändringar i konkurrens- och marknadsläget eller myndigheternas föreskrifter. Drygt en tredjedel av OP Gruppens ekonomiska kapitalkrav består av kreditrisker och cirka en femtedel av marknadsriskerna i den långsiktiga placerings- och försäkringsverksamheten.

I modellen för det ekonomiska kapitalkravet granskas flera riskslag mer detaljerat än i kapitaltäckningsanalysen enligt myndigheternas krav. Sådana riskslag är i synnerhet ränterisken i bankrörelsen, marknadsriskerna i försäkringsrörelsen samt övriga uppskattade risker. Vid beräkningen av kapitalkravet för kreditrisken består den viktigaste skillnaden av hur koncentrationsrisken beaktas. Dessutom beaktas fastighets- och aktierisken i bankrörelsen separat i beräkningen av det ekonomiska kapitalkravet medan de i kapitaltäckningsanalysen ingår i kapitalkravet för kreditrisken.

De mätare som baseras på det ekonomiska kapitalkravet används som grund för OP Gruppens mål-, limit- och kontrollgränsmätare, för prissättningen av krediter och försäkringar samt i kapitalplaneringen för att fastställa kapitalbufferten.

2.3 Stresstest

Stresstest används för att uppskatta hur olika exceptionellt allvarliga men möjliga situationer som avviker från prognoserna enligt riskmodellerna kan påverka likviditeten, lönsamheten, riskpositionen och kapitaltäckningen hos OP Gruppen eller ett företag i gruppen. Med stresstesten bedöms såväl effekten av enskilda riskfaktorer som den sammanlagda effekten av samtidiga förändringar i flera variabler. Stresstesten omfattar alla de viktigare risker som inverkar på OP Gruppens finansiella ställning.

Känslighetsanalyser används som en del av den riskslagsspecifika riskanalysen. Känslighetsanalyserna hjälper oss förstå hur de antaganden och riskfaktorer som tillämpats påverkar kapitaltäcknings- och likviditetspositionen samt riskmätarnas värden. Känslighetsanalyser på olika chocknivåer ger en konkret uppfattning om de olika riskernas inverkan och om sannolikheten för olika stora förluster. Med omvända stresstest fastställs en utveckling som kan leda till en stressituation som definierats på förhand, till exempel till att en myndighetsgräns underskrids.

Scenarioanalyser används för att analysera den makroekonomiska utvecklingen och systemiska risker. De makroekonomiska scenarioanalyserna för flera år baseras sig på ett basscenario och flera riskscenarion som kompletterar det. Scenarioanalyserna spelar en väsentlig roll också för OP Gruppens kapitalplanering.

Stresstesten och det ekonomiska kapitalet kompletterar varandra. Bägge utgör en central del av bedömningen av OP Gruppens totala kapitaltäckning. Stresstestmetoderna används utöver för att beräkna det ekonomiska kapitalkravet och för kapitalplaneringen till exempel för likviditetshandlingen, som grund för kontinuitets- och återhämtningsplaneringen samt vid beredningen av återhämtningsplanen.

2.4 Kapitalhantering

Målet med kapitalhanteringen är att i alla fall proaktivt styra och säkerställa att OP Gruppens kapitaltäckning uppfyller de mål och myndighetskrav som ställts och därmed säkerställer kontinuiteten i OP Gruppens verksamhet.

Med en kapitalplan bedöms kapitalens tillräcklighet och säkerställs proaktivt att kapitaltäckningen är tillräcklig också i exceptionella omständigheter. Kapitalplanen innehåller bland annat kvantitativa och kvalitativa mål för kapitaltäckningen, uppskattade förändringar i kapitalbasen och kapitalkravet, allokering av kapital inom OP Gruppen, en beredskapsplan, förfaranden för uppföljning och styrning av kapitaltäckningen samt scenariokalkyler för bedömningen av tillräckligheten hos kapitaltäckningen.

Centralinstitutets direktion ska minst en gång per år fastställa en kapitalplan för grupplanet. De viktigaste slutsatserna ska delges centralinstitutets förvaltningsråd.

Varje företag som hör till OP Gruppen ansvarar primärt själv för sin kapitaltäckning och uppställer målnivåer och limiter för den enligt centralinstitutets anvisningar.

I eventuella krissituationer ska OP Gruppens interna allokering av kapital i första hand ske till marknadsvillkor med frivilliga arrangemang. Centralinstitutet ansvarar för kapitaliseringen av de företag som hör till OP Gruppen i sådana fall där företagets egna resurser inte räcker till för att trygga verksamhetsförutsättningarna. I sista hand ska allokeringen av kapital inom sammanslutningen av andelsbanker basera sig på bestämmelserna om en sammanslutning av inlåningsbanker.

2.5 Likviditetshandling

OP Gruppens centralbank, som verkar vid OP Företagsbanken Abp, ansvarar centraliserat för gruppens likviditet och hanterar likviditetsreserven. OP Företagsbanken ska skaffa finansiering från partimarknaden i enlighet med upplåningsplanen.

OP Gruppens likviditetsposition hanteras genom

- en proaktiv planering av finansieringsstrukturen, gruppens risktoleranser och risklimiter samt limiter,

- kontrollgränser och målnivåer som härletts ur gruppens risklimiter för företagen i gruppen,
- uppföljning av likviditetsläget och en adekvat likviditetsreserv,
- planering och hantering av den dagliga likviditeten,
- en beredskapsplanering som baserar sig på beredskapsnivåer och
- en effektiv och genomskinlig styrning av gruppens likviditet.

För att finansieringsstrukturen ska vara sund krävs att kreditstocken och OP Gruppens likviditetsreserv finansieras utöver med inlåning och kortfristig upplåning också med långfristig marknadsupplåning.

2.6 Övervakning och rapportering

Övervakningen av riskhanteringen och kapitalutvärderingen iakttar de Principer för intern kontroll som förvaltningsrådet fastställer. Centralinstitutets oberoende riskhantering ska övervaka riskhanteringen och kapitalutvärderingen i gruppen och företagen i gruppen samt analysera deras riskposition. Den ska också övervaka att deras riskposition, kapitaltäckning och likviditet hålls inom de toleranser, limiter och kontrollgränser som fastställts.

Riskhanteringen ska regelbundet rapportera sina observationer och bedömningar till centralinstitutets förvaltningsråd och dess riskhanteringskommitté samt direktionen och dess kommittéer.

Riskrapporteringen hålls oberoende också genom att centralinstitutet upprättar rapporter om omfattande risker för företagen i gruppen centralt åtskilt från affärsverksamheten.

3 Uppläggnings av riskhantering och kapitalutvärdering

Riskhanteringen och kapitalutvärderingen är ordnad så att de är tillräckliga i relation till arten, omfattningen och komplexiteten hos OP Gruppens, respektive rörelsesegments och varje företags verksamhet.

Centralinstitutet ansvarar för riskhanteringen och kapitalutvärderingen på grupplanet för OP Gruppen. På grupplanet är riskhanteringen oberoende av affärsrörelsen. De företag som hör till OP Gruppen svarar för den egna riskhanteringen och kapitalutvärderingen. Tillämpningen av principen om oberoende fastställs separat i gruppens företags interna anvisningar med beaktande av affärsrörelsens omfattning och art.

3.1 Tre försvarslinjer för riskhantering och kapitalutvärdering

OP Gruppens riskhantering är en integrerad del av gruppens affärsrörelse och ledningen av den. Varje företag i OP Gruppen ska koncentrera sig på att genomföra sin roll enligt sin betjädnings- och riskhanteringsförmåga i enlighet med gruppens gemensamma affärsmodeller.

OP Gruppens riskhantering är uppbyggd utifrån tre försvarslinjer.

Riskhanteringsens tre försvarslinjer

I Operativ riskhantering Tillämpar riskhanteringsregelverket • Riskhanteringen har integrerats till en del av de operativa enheternas verksamhet • Riskbeslut och operativ uppföljning	Ansvar för och övervakning av riskpositionen
II Oberoende riskhantering "Administrerar" riskhanteringsregelverket • Gruppens oberoende riskhantering • Styrning av riskbeslutsprocessen och hantering av den konsoliderade riskpositionen	Ansvar för förutsättningarna och för övervakning av riskhanteringen
III Internrevision Granskar och analyserar både riskhanteringsregelverket och tillämpningen av regelverket • Gruppens internrevision • Oberoende revisionsfunktion	Ansvar för oberoende bedömning av riskhanteringen

Den första försvarslinjen består av riskhanteringen i anslutning till affärsrörelsen och den övriga operativa verksamheten. Den ska övervaka riskbesluten och se till att dokumenteringen och uppföljningen av riskpositionen på eget initiativ är tillräcklig på företagsplanet.

Den andra försvarslinjen består av riskhanteringsfunktionen som fungerar oberoende av den operativa affärsrörelseorganisationen. Den styr och övervakar hur de principer som förvaltningsrådet fastställt genomförs i OP Gruppen och företagen i gruppen. Den är innehavare till gruppens riskhanteringsramverk, övervakar riskbeslutsprocessen och ansvarar för gruppens konsoliderade riskposition samt uppföljningen av riskhanteringsförmågan.

Internrevisionen, som koncentrerats till centralinstitutet, utgör den tredje försvarslinjen. Den granskar och analyserar såväl gruppens riskhanteringsramverk som tillämpningen av den i centralinstitutet och de övriga företagen i gruppen. Revisionen ger sin totalbedömning av riskhanteringsprocessen till förvaltningsrådets revisionskommitté i revisionsfunktionens årsrapport.

3.2 OP Gruppens riskhantering

Den andra försvarslinjen för OP Gruppens riskhantering är en funktion som är oberoende av affärsrörelsen och som ger riktlinjer för, styr och övervakar den integrerade riskhanteringen samt analyserar riskpositionen i gruppen och gruppens företag. Riskhanteringen prioriterar förebyggande arbete, förberedelser samt proaktiv analys och styrning av riskpositionen samt säkerställning av att riskhanteringen iakttar bestämmelserna. Målet är att säkerställa att gruppen och gruppens företag har en tillräcklig riskhanteringsförmåga samt att säkerställa att risktagningen i affärsverksamheten inte äventyrar lönsamheten, kapitaltäckningen, likviditeten, kontinuiteten eller de strategiska målen.

Riskhanteringen leder gruppens interna riskhanteringsprocess samt ger gruppens företag stöd med att genomföra riskhanteringen. Den stöder en effektiv användning av gruppens balansräkning med en riskbaserad analys av balansräkningen i fråga om motpartsrisiker, prISRISKER, ränterisiker och likviditetsrisiker. Riskhanteringen stöder också kapitalutvärderingen genom att utveckla och övervaka det ekonomiska kapitalkrav som härletts ur riskerna liksom principerna, modellerna och metoderna för att beräkna myndighetskraven. Dessutom upprätthåller, utvecklar och bereder den principer för riskhanteringen för att fastställas av direktionen och förvaltningsrådet.

Riskhanteringsorganisationen stöder granskningen av såväl riskpositioner, riskhanteringsprocesser som riskslag. Dessutom säkerställs att riskpositionen följs upp konsoliderat på grupplanet och företagsplanet samt att de interna rollerna för riskhanteringen är oberoende av varandra.

Riskhanteringen är indelad i tre avdelningar med ansvarsområden som fastställts av riskhanteringsdirektören:

- Kapitalkrav och valideringar
- Riskpositioner
- Riskhanteringsprocesser

Avdelningen **Kapitalkrav och valideringar** ansvarar för att fortlöpande bedöma hur tillräckliga gruppens kapital och likviditet är genom att övervaka hur vältäckande riskhanteringen är och hur den totala riskpositionen utvecklar sig. Den stöder och övervakar också hanteringen av kapitaltäckningen och likviditeten samt den inre ledningen och administrationen. Avdelningen ansvarar också för att utveckla, styra och övervaka gruppens ramverk för hanteringen av modellrisker (principer och förfaringsätt). Den bedömer tillförlitligheten hos modellerna för balans- och resultatposter, risker, prissättningen och beslutsfattandet i affärsrörelsen samt hos de processer och system som utnyttjar modellerna med årliga valideringar och andra metoder för kvalitetssäkring, vilka utgör en del av det här ramverket.

Avdelningen **Riskpositioner** övervakar och analyserar gruppens risktagning för att säkerställa att gruppen och dess företag håller sig inom de risktoleranser, limiter och kontrollgränser som fastställts. Den stöder också kreditprocessen, vilket säkerställer att riskpolicyn iaktas i kreditgivningen. Avdelningen ansvarar dessutom för att följa upp problemkunderna, fatta beslut inom gruppens interna rating samt för att monitorera hur kreditriskmodellerna fungerar och hur tillförlitliga de är. Den ansvarar för att utveckla, styra och övervaka riskhanteringsramverket för marknads-, försäkrings- och likviditetsriskerna (principer, förfaringsätt och processer).

Avdelningen **Riskhanteringsprocesser** ansvarar för att utveckla principerna, förfaringsätten och mätningen i processerna för hantering av gruppens och dess företags kreditrisker och operativa risker, för att hålla dem uppdaterade samt för anvisningar och övervakning som gäller dem (processens huvudman). Avdelningen ansvarar också för att utveckla alla modeller som Riskhanteringen förvaltar samt för att koordinera riskhanteringsfunktionens alla behov av dataadministration.

I juni 2018 överfördes avdelningen Stöd för intern kontroll, som också innefattade compliance-funktionen, från funktionen Riskhanteringen till funktionen Juridik och compliance.

3.3 Förvaltningsrådet

OP Andelslags förvaltningsråd fastställer bland annat OP Gruppens strategi samt andra strategiska mål och verksamhetsprinciper. Det fastställer principerna för gruppens interna kontroll samt risktagning och risktoleranssystem, principerna för det styrsystem som det solidariska ansvaret förutsätter, principerna för kapitalplanen, gruppens årsplan samt risktoleranser på grupplanet för kapitaltäckningen och riskslagen. Dessutom fastställer det allmänna principer och verksamhetsprinciper för ersättningar för hela OP Gruppen samt beslutar om de långfristiga ersättningsystemen. Förvaltningsrådet följer upp hur strategin genomförs, liksom utvecklingen för gruppens och centralinstitutetskoncernens

affärsrörelse, riskhanteringsförmåga och riskposition samt hur den hålls inom risktoleranserna och risklimiterna.

3.3.1. Förvaltningsrådets kommittéer

OP Andelslags förvaltningsråd har grundat kommittéer som biträder förvaltningsrådet i dess uppgifter. I fråga om riskhantering och kapitalutvärdering är den viktigaste kommittén Riskhanteringskommittén. Kommittéerna har i regel ingen självständig beslutanderätt.

Riskhanteringskommittén bistår förvaltningsrådet bland annat med att säkerställa att riskhanteringssystemet är adekvat och att man inte tar så stora risker i verksamheten att det äventyrar kontinuiteten i verksamheten, kapitaltäckningen, likviditeten eller genomföringen av strategin. Dessutom biträder det förvaltningsrådet i frågor som gäller risktoleranser och risktagning vid centralinstitutet och hela gruppen samt med att övervaka att centralinstitutets direktion iakttar de risktoleranser som förvaltningsrådet fastställt. Kommittén bistår också förvaltningsrådets ersättningskommitté med att upprätta sunda ersättningssystem.

3.4. Direktionen

OP Andelslags direktion har till uppgift att bland annat styra sammanslutningens verksamhet och ge de kreditinstitut som hör till sammanslutningen anvisningar om riskhantering, tillförlitlig förvaltning och intern kontroll för att trygga deras likviditet och kapitaltäckning samt anvisningar om enhetliga redovisningsprinciper vid upprättande av sammanslutningens konsoliderade bokslut. Direktionen övervakar också att de företag som hör till sammanslutningen i sin verksamhet efterlever lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller deras finansiella ställning, sina stadgar och bolagsordningar samt centralinstitutets anvisningar.

Direktionen ska årligen fastställa OP Gruppens riskpolicy och risklimiter för företagen i centralinstitutskoncernen. Dessutom ska den fastställa de risker som ska inkluderas i det ekonomiska kapitalkravet samt stresstestregler. Direktionen ansvarar också för att de system och rutiner som ansluter sig till riskhanteringen och kapitalutvärderingen är tillräckliga och tidsenliga.

Direktionen rapporterar till förvaltningsrådet och dess riskhanteringskommitté om utvecklingen i affärsrörelsen, riskhanteringsförmågan och riskpositionen hos gruppen, centralinstitutet och de företag som hör till centralinstitutet.

3.4.1. Direktionens utskott och kommittéer

OP Andelslags direktion har som stöd för handläggningen av sina uppgifter utsett kommittéer. De viktigaste kommittéerna 2018 var balans- och riskhanteringskommittén samt styrnings- och compliance-kommittén. Kommittéerna fattar beslut i ärenden som direktionen delegerar till dem.

Balans- och riskhanteringskommittén biträder direktionen med att styra och leda OP Gruppens riskhanteringsförmåga och

riskvilja i enlighet med de verksamhetsprinciper och beslut som förvaltningsrådet fastställt. Kommittén biträder också direktionen med att säkerställa att centralinstitutet och dess koncern har ett adekvat system för kapitalutvärdering och riskhantering som täcker hela verksamheten.

Styrnings- och compliance-kommittén har som viktigaste uppgift att i enlighet med riktlinjerna från centralinstitutets förvaltningsråd ge direktionen stöd med den styrning och övervakning av centralinstitutskoncernen och andelsbankerna som centralinstitutet ska utföra. Kommittén behandlar såväl allmän styrning av centralinstitutskoncernen och andelsbankerna som bankspecifik styrning.

Under direktionen har dessutom under 2018 verkat två kommittéer som direktionen utsett för att säkerställa att riskhanteringen i OP Gruppen är enhetlig: Riskhanteringskommittén och Kreditriskkommittén.

Riskhanteringskommittén tar hand om OP Gruppens verksamhetsförutsättningar på lång sikt genom att säkerställa att gruppens principer, metoder, modeller, mätare, värderingar och anvisningar för systemen för riskhantering och kapitalutvärdering motsvarar de bästa bedömningarna i oberoende riskhantering och iakttar principerna i de Anvisningar om riskhantering som direktionen fastställt.

Kreditriskkommittén styr limiteringssystemet för gruppens motpartsrisiker och fastställer limit- och kontrollgränsbeslut för affärsverksamheten samtidigt som den försäkras sig om att de ligger inom de risktoleranser som förvaltningsrådet bestämt, den riskpolicy som preciserar dem och som direktionen fastställt samt inom övriga riktlinjer som gäller.

Dessutom följer den upp hur kreditportföljen utvecklas enligt belopp, kvalitet och struktur.

Båda kommittéerna har rapporterat till direktionens balans- och riskhanteringskommitté.

3.5 Centralinstitutets dotterföretag

Centralinstitutets dotterföretag tillämpar i sin verksamhet de principer för OP Gruppens risktagning och risktoleranssystem som centralinstitutet fastställt på det sätt som arten och omfattningen av deras affärsrörelse kräver.

Den verkställande ledningen ansvarar för att riskhanteringen och kapitalutvärderingen genomförs i enlighet med de principer och anvisningar som fastställts och rapporterar regelbundet till styrelsen om företagets affärsrörelse, riskhanteringsförmåga och riskposition.

De uppgifter som gäller riskhanteringen och kapitalutvärderingen vid OP Gruppen och centralinstitutets dotterföretag (den andra försvarslinjen) har centraliserats till moderföretaget.

3.6. Andelsbankerna

Andelsbankens riskhantering har ordnats i enlighet med OP Andelslags allmänna instruktioner för medlemsbankerna. Andelsbankens förvaltningsråd övervakar styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av andelsbanken. Förvaltningsrådets revisionskommitté biträder förvaltningsrådet i att utföra dess tillsynsplikt. Dessutom bedömer den bankens riskposition och riskhanteringens tillräcklighet.

Andelsbankens styrelse ansvarar för att riskhanteringssystemen är tillräckliga. Styrelsen ska bland annat fastställa bankens verksamhetsplaner, mål, kapitalplan och kapitaltäckning samt risklimiten för de olika risklagen. Dessutom övervakar den och följer upp bankens affärsrörelse, riskhanteringsförmåga och riskposition regelbundet. Då styrelsen styr bankens verksamhet iakttar den riktlinjerna för gruppstyrningen.

Verkställande direktören ansvarar för hur de praktiska åtgärderna för riskhanteringen och kapitalutvärderingen ska genomföras. Verkställande direktören rapporterar regelbundet bankens rörelse, riskhanteringsförmåga och riskposition till styrelsen, förvaltningsrådet och OP Andelslag.

Centralinstitutets riskhantering styr och stöder andelsbankernas riskhantering. I OP Gruppens största andelsbanker finns en separat riskhanteringsfunktion som är oberoende av beslutsfattandet i affärsrörelsen. I små och medelstora andelsbanker ansvarar verkställande direktören för riskhanteringen, och får expertstöd från centralinstitutet för att hantera kreditrisker, operativa risker och compliance-risker.

I andelsbankerna baserar sig riskhanteringsanalysens oberoende av affärsrörelsen på rapporterna från centralinstitutets riskhantering, centralinstitutets riskklassificering av banken och OP Gruppens Internrevisions bedömning av läget för bankens kapitalutvärdering.

OP Gruppens Internrevision ska bistå andelsbanken i att uppnå sina mål genom att erbjuda ett systematiskt betraktelsesätt för bedömningen och förbättringen av organisationens processer för riskhantering, övervakning, ledning och administration. Internrevisionens granskning är en oberoende och objektiv analys-, säkrings- och konsulteringsverksamhet.

4 OP Gruppens risker

Riskerna har olika vikter i OP Gruppens rörelsesegment. I bankrörelsen är kreditriskerna och marknadsriskerna framträdande. De viktigaste av dem är ränterisken i den finansiella balansräkningen, likviditetsrisken och kundbeteendet i anslutning till den. I försäkringsrörelsen är försäkringsriskerna samt marknadsriskerna i placeringsverksamheten och försäkringsskulden framträdande. Inom livförsäkringen är också försäkringstagarnas kundbeteende framträdande. Betydelsen hos de operativa riskerna ökar inom alla affärsrörelser då

tjänsterna digitaliseras och betydelsen hos den provisionsbaserade affärsrörelsen ökar. I och med de allt mer komplicerade regelverken och den allt stramare tillsynen betonas hanteringen av compliance-risken i alla funktioner.

Såväl i bank- som försäkringsrörelsen har modellrisken fått en central roll eftersom olika modeller inverkar på bland annat riskurvalet, värdet på försäkringsskulderna, kapitalkraven, beloppet av förväntade kreditförluster, priset på krediter och försäkringar samt mätningen av kreditriskerna hos derivatinstrument.

Gruppens omfattning och de olika affärsområdena ger betydliga riskspridningsfördelar. Olika koncentrationsrisker ökar dock samtidigt i betydelse.

I tabellen invid beskrivs OP Gruppens betydande risker. I avsnitten nedan beskrivs riskernas art och sätten att hantera dem.

OP Gruppens betydande risker

Strategiska risker	Den risk som uppkommer av förändringar i affärsmiljön, bristfälliga reaktioner på förändringar i konkurrensmiljön eller kundbeteendet, fel vald strategi eller misslyckanden i genomföringen av strategin.
Operativa risker	Risken för ekonomisk förlust eller andra skadliga följder som uppkommer av otillräckliga eller misslyckade processer, bristfälligt kunnande, bristfälliga eller felaktiga rutiner, system eller yttre faktorer. Till de operativa riskerna hör också ICT-, säkerhets-, informations säkerhets- och förfaranderisker.
Modellrisker	Risken för förlust eller ett försämrat anseende till följd av sådana beslut, som fattats till följd av resultatet av modellerna, vilka beror på fel i utvecklingen, verkställandet eller användningen av modellerna.
Compliance-risker	En risk som förorsakas av att externa bestämmelser, interna rutiner eller behöriga rutiner eller etiska principer i kundrelationerna inte iakttas.
Anseenderisker	Risken för att anseendet eller förtroendet försvagas till följd av negativ publicitet eller att en risk realiserar.
Kreditrisker	Risken för att en motpart inte fullgör sina skyldigheter i ett kreditförhållande eller att kundens kreditvärdighet försvagas, vilket medför att kapitalkravet ökar. Risken för att andra motparters förpliktelser inte uppfylls kallas också för motpartsrisk.
Koncentrationsrisker	Risker som kan uppkomma av att affärsrörelsen koncentreras i för stor omfattning till enskilda kunder, produkter, branscher, löptidsperioder eller geografiska områden.
Marknadsrisker	Marknadsriskerna utgörs av den strukturella marknadsrisken (marknadsriskerna i den finansiella balansräkningen och försäkringsskulden) samt marknadsrisken i tradingen och den långsiktiga placeringsverksamheten. I marknadsriskerna inkluderas alla ränterisker, aktierisker, valutarisker, kreditspreadrisker, volatilitetsrisker och fastighetsrisker samt eventuella andra prisrisker för balansposter och poster utanför balansräkningen.
Likviditetsrisker	Likviditetsrisken består av den kortfristiga likviditetsrisken, den strukturella finansieringsrisken, koncentrationsrisken i upplåningen och inteckningar av tillgångar i balansräkningen.
Skadeförsäkringsrisker	Skadeförsäkringsriskerna består av skade- och reservrisken.
Livförsäkringsrisker	Livförsäkringsriskerna består av de biometriska riskerna samt kostnads- och kundbeteenderiskerna.
Kundbeteenderisker	Risken för att en förändring i kundbeteendet inverkar på till exempel försäkringsavtalens värde, insättningarnas belopp eller förtida betalningar av avtal.

5 Strategiska risker

Identifieringen av strategiska risker och möjligheter är en integrerad del av gruppens strategiska planering samt av den fortlöpande utvecklingen av affärsrörelsen. De strategiska riktlinjerna behandlas i stor utsträckning inom gruppen innan de fastställs och verkställs.

Inom den fortlöpande strategiprocessen analyseras de strategiska riskerna, identifieras åtgärder i anslutning till hanteringen av dem samt bedöms vilken inverkan de har på bland annat OP Gruppens totalriskposition och utvecklingen för det ekonomiska kapitalkravet. Hoten från omvärlden beaktas genom en kraftig proaktiv riskhantering samt genom att fortlöpande följa upp omvärlden och konkurrensläget. Den strategiska risken reduceras genom ständig planering, som bygger på uppfattningar om kundernas behov, olika branschers och marknadsområdets utveckling samt konkurrensläget.

De strategiska riskerna rapporteras regelbundet till centralinstitutets direktion och förvaltningsråd, vilka följer upp och behandlar hur de åtgärder som gäller riskerna framskrider. I bedömningen av hur betydande och sannolika de strategiska riskerna är deltar företrädare för förvaltningen, högsta ledningen och affärsrörelserna.

6 Operativa risker

Målet med hanteringen av operativa risker är att säkerställa att den operativa verksamheten är ordnad på ett ändamålsenligt sätt och att riskerna inte förorsakar oförutsedda ekonomiska förluster eller andra skadliga följder, t.ex. förlorat anseende. En företagskultur som förhåller sig positivt till hanteringen av operativa risker och intern kontroll upprätthålls och förstärks fortlöpande.

Det mål för risktagningen som ställts upp för operativa risker är måttfullt. De operativa risklimiter som beskriver en måttfull

risknivå ska utvecklas. Till följd av de operativa riskernas art är limitnivåerna för de operativa riskerna gränsvärden. År 2018 användes som gränsvärde för operativa risker på grupplanen beloppet av störningar i datasystem med omfattande verkningar (MIM), systemens tillgänglighet samt operativa risksituationer.

Det viktigaste inom hanteringen av operativa risker är att identifiera, analysera samt säkerställa att kontroll- och hanteringsmetoderna fungerar och är tillräckliga. Riskerna hos nya affärsmodeller (inkl. utläggningar) samt produkter och tjänster ska analyseras i enlighet med de rutiner som centralinstitutets riskhantering godkänt innan de tas i bruk. I OP Gruppen är alla produkter som erbjuds kunderna och alla affärsmodeller som tillämpas godkända på grupplanen. Förberedelser har vidtagits för risker som äventyrar kontinuiteten i affärsrörelsen genom kontinuitetsplaner för de viktigaste affärsområdena. Kontinuitetsplaneringen utgör utgångspunkt också för förberedelserna för sådana undantagsförhållanden som avses i beredskapslagen. Kontinuitetsplanerna prövas i enlighet med de provningsplaner som upprättats.

Den eventuella effekten av en operativ risk som realiserats kan flyttas utanför gruppens företag genom försäkringar. På bedömningen av om försäkringar är nödvändiga inverkar arten hos respektive företags affärsrörelse och nivån på riskhanteringen.

OP Gruppen iakttar vid hanteringen av operativa risker en enhetlig systemstödd handlingsmodell eller en handlingsmodell som riskhanteringen har godkänt. Företagen i OP Gruppen utför kartläggningar av operativa risker i enlighet med handlingsmodellen. I kartläggningarna ingår identifiering och analys av riskerna i affärsrörelsen och samt fastställande och uppföljning av de utvecklingsåtgärder som reducerar risken. Dessutom följs upp och analyseras realiserade risker och s.k. nära ögat-situationer, skador som drabbat andra aktörer i finansbranschen, samt säkerställs att det finns tillräckliga rutiner för att förhindra motsvarande skador.

De företag som hör till gruppen ska svara för hanteringen av operativa risker i anslutning till den egna affärsrörelsen (inkl. utlagda verksamheter) på det sätt som omfattningen och arten av deras verksamhet kräver.

6.1 Uppföljning och rapportering av operativa risker

I OP Gruppens företag identifieras operativa risker bland betydande produkter, tjänster, funktioner, processer, system och utläggningar. I samband med identifieringen beaktas också lagstridigt utnyttjande av finansieringssystemet, såsom penningtvätt och finansiering av terrorism. Vikten hos de risker som identifieras bedöms på basis av deras ekonomiska inverkan och sannolikheten för att de uppkommer. Den insamlade informationen används för planering, beslutsfattande och stöd för ledningen.

De operativa riskerna rapporteras regelbundet till både centralinstitutet och företagets ledning.

7 Modellrisker

Modellriskerna har ökat i betydelse då riskanalysen allt kraftigare stöder sig på kvantitativa metoder, användningen av värderingsmodeller ökar i bokföringen och det automatiserade beslutsfattandet i affärsrörelsen gradvis övergår till modellbaserade beslutsmotorer.

Modellrisken hanteras med tydliga rollfördelningar och tydligt fastställda ansvar samt genom att försäkra sig om att kompetensen och resurserna för de kvalitativa metoderna är tillräckliga. Utvecklingen av modeller ska skiljas åt från valideringen av dem och godkännandet av modeller från besluten om att ta dem i bruk. Monitorering och validering ska användas för att bedöma hur de modeller som används fungerar.

8 Compliance-risker

Compliance-risken är en del av den operativa risken. Målet med compliance-verksamheten är att säkerställa att alla företag i OP Gruppen iakttar lagar, myndigheternas anvisningar och föreskrifter, självregleringen på marknaden och OP Gruppens samt företagets egna interna verksamhetsprinciper och anvisningar. Compliance-verksamheten säkerställer också att adekvata och etiskt acceptabla rutiner iakttas i kundrelationerna.

Då en compliance-risk utlöses kan den utöver ekonomisk förlust också medföra andra negativa påföljder såsom sanktioner. Sådana sanktioner är t.ex. samfundsbot, ordningsavgifter vid underlåtelser av olika förpliktelser samt varningar och anmärkningar från olika myndigheter. En följd av att compliance-risken förverkligas kan också vara att anseendet eller förtroendet försvagas eller förloras.

Ansvaret för regelbundenheten och övervakningen av regelbundenheten i OP Gruppens företag ligger hos den högsta och verkställande ledningen samt alla chefer. Var och en som är anställd vid ett företag i OP Gruppen ansvarar för sin del för att reglerna efterlevs.

Centralinstitutets oberoende compliance-organisation ansvarar inom OP Gruppen för anvisningarna, rådgivningen och stödet för compliance-verksamheten. Företagen i centralinstitutetskoncernen har koncentrerat sina compliance-funktioner till den centraliserade compliance-organisationen. Dessutom har de mest betydande företagen i centralinstitutetskoncernen egna compliance-officers. Varje andelsbank har utsett en person som ska säkerställa regelbundenheten.

8.1 Hantering av compliance-risker

Hanteringen av compliance-risken utgör en del av intern kontroll och tillförlitlig förvaltning. Den utgör en integrerad del av ledningen av affärsrörelsen och företagskulturen. Compliance-risken hanteras genom att beakta utvecklingen i lagstiftningen samt genom anvisningar, utbildning och

konsultering inom organisationen för att handlingsätten ska uppfylla bestämmelsernas krav samt genom att övervaka att förfaringsätten i organisationen är förenliga med bestämmelserna.

8.2 Uppföljning och rapportering av compliance-risker

Compliance-riskerna identifieras, analyseras och rapporteras regelbundet enligt den handlingsmodell för hantering av operativa risker som beskrivits ovan som en del av riskkartläggningarna av operativa risker. Observationerna i compliance-verksamheten ska regelbundet rapporteras till affärsrörelserna, direktionen för centralinstitutet samt till förvaltningsrådets riskhanterings- och revisionskommitté.

9 Anseenderisken

Anseenderisken hanteras proaktivt och långsiktigt genom att iakttä regelverket, bästa praxis i finansbranschen och OP Gruppens principer för god affärsed samt genom att betona och kommunicera öppenheten i verksamheten. OP Gruppen tillämpar internationella principer för ekonomiskt ansvar, socialt ansvar och miljöansvar samt internationella förbindelser.

Anseenderisken rapporteras regelbundet till både centralinstitutet och företagets ledning. Vid hot om att en betydande anseenderisk kommer att utlösas sker rapporteringen omedelbart.

10 Kreditrisker

Kreditrisktagningen styrs med principerna för OP Gruppens risktagning och risktoleranssystem. I riskpolicyn fastställs bland annat målrisknivån, riktlinjerna och gränserna för risktagningen samt principerna för kundurvalet, säkerheter och kovenanter. Med dem tryggas en tillräcklig diversifiering av kreditportföljen för att undvika att det uppstår för stora riskkoncentrationer enligt kundgrupp, bransch, rating, löptidsperioder eller land.

I OP Gruppen uppkommer kreditrisk i första hand i privatkunds- och företagskundsfinansieringen i bankrörelsen. Kreditrisker uppkommer också av placeringsverksamheten, återförsäkringen och försäkringspremierna i försäkringsrörelsen. Den kreditrisk och länderrisk som ansluter sig till kreditinstitutet uppkommer främst av bankrörelsens likviditetshantering och försäkringsbolagets placeringsverksamhet. Tillgångarna ska i regel placeras i skuldebrev som godtas som säkerhet för centralbanksfinansiering, till exempel i statslån eller obligationslån med säkerhet i fastigheter. I försäkringsbolagets placeringar läggs en betydande vikt på obligationslån från stater samt företag eller kreditinstitut med hög rating. Motpartsrisk och länderrisk uppkommer dessutom i räntetradingen och skötseln av skuldebrevsportföljen samt i gruppens finansiering av utrikeshandel.

Hushållsexponeringar utan säkerhet samt kreditgivning mot objekts- och fordringssäkerhet har koncentrerats till centralinstitutets bankrörelse.

10.1 Hantering av kreditrisker

Hantering av kreditrisker baseras på aktiv hantering av kundrelationer, god kundkännedom, gedigen yrkeskunskap och omfattande dokumentering. Den dagliga kreditprocessen och kvaliteten på den spelar en central roll i hanteringen av kreditrisker. En förutsättning för all kreditgivning är att kundens skuldbetalningsförmåga är tillräcklig. Kreditbesluten ska vara noggranna och övervägda samt basera sig på beslutsanvisningar samt tidsenlig rating. Med kreditklassificeringen styrs kundurvalet, inställningen till säkerhetsunderskott och prissättningen av åtaganden. För nykreditgivningen och kreditstocken hos OP Gruppen och dess medlemsbanker har ställts upp ratingklassvisa målvärden för att kvaliteten på kreditportföljen ska hållas god.

Tillräckligheten hos privatkundernas betalningsförmåga ska också säkras i händelse av en räntehöjning. Kunderna kan skydda sig mot en räntestegring genom att för sina krediter använda fast ränta, räntetak eller räntekorridor. Höga finansieringsgrader ska undvikas vid beviljningen av kredit. Kunderna erbjuds försäkringar som tryggar återbetalningen vid sjukdom och arbetslöshet.

Vid bedömningen av företagskundernas skuldbetalningsförmåga och kreditrisk utnyttjas utöver företagets ratingar också kalkyler över betalningsbeteende, bokslutsanalyser och -prognoser, företagsanalyser, utlåndan och branschöversikter, behovskartläggningar som bankernas kundansvariga upprättat samt kreditvärdighetsbedömningar och andra dokument. Företagskunderna kan skydda sig mot en räntehöjning genom att använda räntetak eller räntekorridor.

Kreditrisken reduceras genom att använda säkerheter, kovenanter, clearing via centrala motparter, kvittningsavtal och börsprodukter. Vid hanteringen av avvecklingsrisken betonas kontrollen av motpartens tillförlitlighet. Risken reduceras med standardavtal och genom att koncentrera avvecklingen till tillförlitliga clearingcentraler.

För att garantera återbetalningen ska för exponeringarna tas säkerheter. I hushållsbankrörelsen ska exponeringarna i regel ha betryggande säkerheter. I synnerhet för de större företagskunderna används vid sidan av säkerheter också kovenanter för att trygga tillgången till information samt möjligheten till att ompröva kreditvillkor, säkerhetskrav eller prissättning då riskläget förändras. I de bästa ratingklasserna kan säkerhetsunderskott godtas.

Det finns separata anvisningar för värdering av säkerheter och användning av kovenanter. Vid värderingen av säkerheter används en oberoende värdering och principen om försiktigt verkligt värde. För olika säkerhetstyper har fastställts värderingsprocenter enligt säkerhetslag och utvecklingen hos säkerhetsvärdena följs upp regelbundet. Värdena på bostadssäkerheterna följs upp och monitoreras med indexmaterial från Statistikcentralen. Värdet på säkerheter som ska betraktas som konjunkturkänsliga ska bedömas med särskild försiktighet. Om en kund får problem eller en säkerhets

värde förändras avsevärt, ska kontrolleras om det finns behov av att ompröva säkerheten.

Mot de problem som kan förutses vidtas åtgärder så tidigt som möjligt. Handlingsmodeller för svaga kunder och problemkunder har upprättats för att säkerställa att handlingsmodellerna är enhetliga för såväl privat-, företags- som lantbrukskunderna. Om man vill granska utvecklingen av den ekonomiska situationen, beloppet på kreditrisken och betalningsbeteendet intensivare för vissa kunder, sätts de under specialobservation. Samtidigt bedöms också behovet av att ändra kundens kreditklassificering. Det här betyder ofta också att kreditbeslutsplanet ändras.

I försäkringsrörelsen baserar sig hanteringen av kreditrisker utöver på kundurval på kreditbevakning och placeringsplaner. Kreditrisken i återförsäkringen hanteras genom att anlita bolag med tillräcklig rating.

10.2 Uppföljning och rapportering av kreditrisker

Kreditriskernas utveckling följs regelbundet upp i relation till de toleranser, limiter, kontrollgränser och mål som fastställts.

Dessutom följs kvaliteten och strukturen hos kreditportföljen, säkerheternas täckning samt problemfordringarna upp.

Kreditrisken mäts bland annat med andelen problemfordringar av kredit- och garantistocken samt med det ekonomiska kapitalkravet i relation till exponeringens belopp vid fallissemang. Koncentrationsrisken i kreditportföljen mäts med branschrisken, den enskilda exponeringen, betydande exponeringar totalt och länderriskkoncentrationen.

10.3 Kreditriskmodeller

OP Gruppen tillämpar kreditriskmodeller för sannolikheten för fallissemang (PD, Probability of Default), förlustandelen vid fallissemang (LGD, Loss Given Default) och exponeringens belopp vid fallissemang (EAD, Exposure at Default).

Kreditriskmodeller

Sannolikheten för att en kredit får betalningsstörningar inom ett år	=	Sannolikhet för fallissemang PD (%)
Uppskattning av den förlust som uppkommer av en kredit, om en kund får betalningsstörningar	=	Förlusten vid fallissemang LGD (%)
Uppskattning av den summa, som kunden är skyldig banken om betalningsoförmåga uppstår	=	Exponering EAD (€)

Kreditriskmodellerna utnyttjas i stor omfattning för att mäta och hantera kreditrisken, bland annat för

- beviljandet och prissättningen av krediter,
- fastställandet av finansiella beslutsbefogenheter,
- fastställandet och uppföljningen av kvalitetsmålen i kreditportföljen,
- kreditriskrapporteringen,
- i kapitaltäckningsanalysen med internmetoden (IRBA),
- för beräkningen av det ekonomiska kapitalkravet och den förväntade förlusten samt

- beräkningen av den förväntade kreditförlusten.

10.3.1 Kreditklassificeringen och sannolikheten för fallissemang

Syftet med kreditklassificeringen är att gruppera kunderna (för privatkundernas del avtalen) enligt sannolikheten för fallissemang i ratingklasser. Med fallissemang avses att någon av en kunds exponeringar för OP Gruppen förorsakar att en fordran är förfallen i mer än 90 dagar eller en annan allvarlig betalningsstörning. Även kunder som inte helt klarar av att

fullgöra sina åtaganden utan åtgärder från bankens sida (t.ex. realisering av säkerhet) har fallissemang. Sannolikheten för fallissemang (PD) är den för respektive ratingklass uppskattade genomsnittliga andelen för fallissemang under ett år över konjunkturcykeln. När konjunkturerna är goda är det typiska att andelen realiserade insolventa kunder i en viss ratingklass är mindre än PD i respektive klass. Sannolikheten för fallissemang är flera tiotal gånger större vid övergången till de svagare ratingklasserna jämfört med de goda ratingklasserna.

10.3.2 Bedömningen av sannolikheten för fallissemang hos privatkunders avtal

Sannolikheten för fallissemang hos privatkunders avtal bedöms i OP Gruppen med en intern skala i 16 steg A–F, varav de fallerande avtalen hör till klass F.

Sannolikheten för fallissemang bedöms för alla privatkunders avtal månatligen med klassificeringsmodeller för kreditstocken. Andelsbankernas bolån, andelsbankernas övriga krediter samt OP-Kortbolagets och finansbolagstjänsternas avtal har egna modeller. Klassificeringen av kreditstocken baserar sig på kundgrunddata, betalningsbeteende och annan information om kundhistorian. De poäng som räknas ut med de här uppgifterna bestämmer exponeringens ratingklass. För varje ratingklass har härletts den genomsnittliga sannolikheten för fallissemang för en tidsperiod på ett år. Klassificeringsmodellen för

kreditstocken används för att analysera kreditrisken och beräkna kapitalkravet.

Andelsbankerna tillämpar en klassificeringsmodell för ansökningsskedet som omfattar merparten av de skuldebrevslån som beviljas till privatkunder. Gruppens finansbolagsprodukter och OP-Kortbolagets konsumentkrediter har separata modeller för ansökningsskedet. Klassificeringen i ansökningsskedet sker i OP Gruppen som en del av kreditprocessen. Klassificeringen för ansökningsskedet stöder kreditbesluten, analysen av kreditrisken och prissättningen av nykreditgivning.

10.3.3 Bedömningen av sannolikheten för fallissemang hos företagskunder

Sannolikheten för fallissemang hos företagskunderna bedöms med OP Gruppens interna skala med 20 steg 1,0–12,0 där insolventa kunder klassificeras till klasserna 11–12.

Rating av företagskunder i OP Gruppen

Medelstora och stora företagskunders rating R baserar sig på företagets ekonomiska nyckeltal och kvalitativa bakgrundsuppgifter. Utifrån dem upprättar en statistisk modell ett ratingförslag. En expert som fördjupat sig i kundens fall gör en ratingframställan på basis av det ratingförslag som modellen ger och den övriga information som står till buds. Eventuella förändringar och osäkerheter som ansluter sig till framtiden tas i beaktande som varningssignaler och som undantag från den klassificering som modellen ger. Ratingen fastställs av centralinstitutets oberoende riskhantering utifrån

en ratingframställan minst en gång per år, för svaga kunder halvårsvis.

Grunden för rating A av små företagskunder utgörs av den automatiska klassificeringsmodellen Rating Alfa som Suomen Asiakastieto tillämpar. I Rating Alfa består variablerna av uppgifter om betalningsstörningar och betalningssätt, bokslutsnyckeltal och kundgrunddata för företaget och dess ansvariga.

Riskpoängen från Rating Alfa och OP Gruppens interna uppgifter som beskriver betalningsbeteende används för att bilda OP Gruppens ratingar. De här ratingarna ändras vid behov utifrån expertbedömningar.

Riktigheten hos ratingen för nästan alla betydande kunder med rating A i klassen Företagsexponeringar ska bedömas minst en gång per år.

Företagskunder med små exponeringar klassificeras med en klassificeringsmodell för små exponeringar.

Klassificeringsmodellen är en automatisk rating som beräknas

Jämförelse av OP Gruppens och Standard & Poor's (S&P) rating för företagskunder

S&P Rating	AAA...AA-	A+...A-	BBB+...BBB-	BB+...BB-	B+...B-	CCC+...C
OP Gruppen	1,0–2,5	3,0–4,0	4,5–5,5	6,0–7,0	7,5–8,5	9,0–10,0

månatligen och som upprättas på basis av kundens grunddata, kundhistoria och betalningsbeteende.

Ratingklasserna i företagsklassificeringsmodellerna ger är jämförbara, eftersom varje rating har samma sannolikhet för fallissemang oberoende av klassificeringsmodell. Då sannolikheten för fallissemang härletts har utnyttjats information om realiserad insolvens från de senaste åren, information om kreditförluster på lång sikt, konkursstatistik samt cyklerna i modellen. Behovet av att uppdatera de klassvisa sannolikheterna för fallissemang bedöms årligen.

10.3.4 Bedömningen av sannolikheten för fallissemang hos kreditinstitut

Kreditinstitutsmotparterna klassificeras i 20 klasser 1,0–12,0, varav insolventa kunder klassificeras i klasserna 11–12.

För bedömningen av sannolikheten för fallissemang hos kreditinstitutsmotparter finns en separat L-ratingmodell som har en struktur som motsvarar företagets R-ratingmodell.

Den statistiska modell som utgör grund för kreditklassificeringen baserar sig på nyckeltal i bokslut och kvalitativa bakgrundsuppgifter. Klassificeringen kan korrigeras av en expert med varningssignaler och klassificeringen påverkas ofta av bankkoncernens moderföretags stöd och principen om sovereign ceiling, dvs. att en motpart inte kan ha en bättre rating än den stat där den verkar. Kreditinstitutens ratingar fastställs minst en gång per år av centralinstitutets oberoende riskhantering.

Jämförelse av OP Gruppens och Standard & Poor's (S&P) rating för kreditinstitut

S&P Rating	AAA...AA+	AA...BBB+	BBB...BBB-	BB+...BB-	B+...B	B-...CCC
OP Gruppen	1,0–2,0	2,5–4,5	5,0	5,5–7,0	7,5–8,0	8,5–10,0

10.3.5 Förlustandel vid fallissemang och exponeringsbelopp

Utöver modeller för bedömning av sannolikheten för fallissemang används för mätningen av kreditrisken prognosmodeller för förlustandelen vid fallissemang och exponeringsbelopp. Exponeringens belopp vid fallissemang (EAD) är en prognos av beloppet på bankens fordran då en kunds fallissemang börjar. Beloppet av åtaganden utanför balansräkningen vid fallissemang bestäms på basis av konverteringsfaktorn (CF). Förlustandelen vid fallissemang (LGD) är en uppskattning av den ekonomiska förlust som uppkommer för banken, som andel av EAD, om kunden blir insolvent.

10.3.6 Användning av kreditriskmodeller i kapitaltäckningsanalysen

OP Gruppen har fått tillstånd av tillsynsmyndigheterna för att vid beräkningen av kapitalkravet för kreditrisken använda en

internmetod för företags- och institutsexponeringar, hushållsexponeringar och aktieexponeringar.

Basmetoden används för att beräkna kapitalkravet för kreditrisken för företags- och institutsexponeringar. I den här metoden inverkar den uppskattning av sannolikheten för fallissemang (PD) som gjorts med OP Gruppens interna kreditklassificeringsmodeller på kapitalkravet för en kunds kreditrisk. För förlustandelen (LGD) och konverteringsfaktorn (CF) används standardestimat från bestämmelserna.

Kapitalkravet för hushållsexponeringar beräknas med internmetoden där kapitalkravet påverkas av värdena för PD, LGD och EAD i OP Gruppens interna kreditriskmodeller. På exponeringar mot stater och centralbanker och en liten del andra exponeringsklasser (t.ex. exponeringarna i Baltikum och OP-Kortbolagets exponeringar) tillämpas schablonmetoden för kapitaltäckningsanalysen. På de medlemsandelsbanker som övergick till OP Gruppen 2015 tillämpas från 30.9.2018 internmetoden, tidigare tillämpades schablonmetoden på dem.

För aktieexponeringarna används i regel en förenklad metod. För OP Gruppens strategiska placeringar används PD/LGD-metoden där PD-värdena baserar sig på interna modeller och LGD-värdena på standardestimat.

10.3.7 Beslutsfattande och bedömning i anslutning till kreditriskmodellerna

Riskhanteringen, som är oberoende av affärsrörelsen ansvarar för att utveckla och upprätthålla modellerna. Vid utvecklingen av nya modeller och ändringar i gamla modeller som redan är i bruk, ska det godkännande av innehåll som Riskhanteringen utför skiljas åt från det ibruktagningsbeslut som den verkställande ledningen fattar. Om ibruktagningen av ändringar i modeller och parametrar kräver tillstånd av eller en anmälan till myndigheterna, ska funktionen Ekonomi- och centralbank ansöka om de tillstånd som behövs för beslutet om ibruktagningen.

Uppföljningen och övervakningen av hur kreditklassificeringen och kreditriskmodellerna fungerar sker regelbundet. Syftet med monitoreringen är att ge en tidsenlig bild av hur kreditriskmodellerna fungerar och hurdan kvalitet de har genom att bedöma hur modellen fungerar utifrån kvantitativa och kvalitativa granskningar. Om det utifrån de granskningar som utförs under monitoreringen upptäcks att modellen börjat fungera sämre, kan observationen överföras till Riskhanteringskommittén för behandling. I mildare fall kan rekommendationer från monitoreringen ges t.ex. för att korrigera den process som ansluter sig till hur modellen används eller för att närmare undersöka hur modellen fungerar i valideringarna. I monitoreringen ingår analys av material, metoder som används, modellens struktur, variabler, modellens användbarhet och användningsprocess. Monitoreringen av kreditriskmodellerna gäller de PD- och LGD-modeller som omfattas av IRB-tillståndet, konverteringsfaktorn (CF) samt IFRS 9-modeller. OP Gruppens Riskhantering samlar också fortlöpande in respons från affärsrörelsen om hur kreditklassificeringen fungerar och om kreditriskmodellerna.

Kvaliteten på modellerna säkerställs minst en gång per år i enlighet med de valideringsanvisningar Riskhanteringskommittén godkännt. Valideringsanvisningarna innehåller också krav på den kvalitetskontroll som ska ske i samband med ibruktagningen av respektive modell. Vid valideringen prövas med statistiska test bland annat hur korrekta modellens särskiljningsförmåga och riskestimat (PD, LGD och EAD) är. Dessutom ingår i valideringen kvalitetsbedömningar såsom respons från monitoreringen och analyser från jämförelsegrupper. Valideringens resultat och eventuella förslag till utvecklingsåtgärder ska rapporteras till Riskhanteringskommittén, som beslutar om de utvecklingsåtgärder som ska vidtas på basis av valideringen.

OP Gruppens Internrevision säkerställer med sina inspektioner att valideringen är oberoende. Dessutom granskar den på basis av sin riskbaserade bedömning processen med att utveckla riskmodeller samt om modellerna tillämpas rätt och vältäckande.

10.4 Positioner i värdepapperisering

OP Gruppen har inte varit originator eller arrangör vid värdepapperiseringar, men de har placerat i positioner i värdepapperisering. Kvaliteten på de underliggande tillgångarna för positioner i värdepapperisering ska följas upp regelbundet. Vid beräkningen av det totala beloppet av värdepapperiseringspositionernas riskvägda poster har använts internmetoden för kreditrisken (IRBA) då värdepapperiseringspositionen hör till en exponeringsklass som den ratingbaserade bedömningsmodellen tillämpas på.

10.5 Motpartsrisken

Den motpartsrisk som beror på derivatinstrument består av fordringar som OP Gruppen kan ha på sina motparter vid tidpunkten för motparternas fallissemang.

Ett kapitalkrav kan uppkomma på grund av motpartsrisken i poster i såväl finansieringsrörelsen som handelslagret. Det kapitalkrav som beror på motpartsrisken räknas bland annat för OTC-derivat och återköps- och försäljningsavtal.

Motpartsrisken mäts med en metod för verkligt värde där exponeringsbeloppet består av instrumentets marknadsvärde och den uppskattade potentiella framtida kreditrisken. Justeringen av derivatmotparter resultatförda kreditrisk till marknadsvillkor (Credit Valuation Adjustment) fastställs på motpartsnivå.

OP Gruppens derivatportfölj består främst av räntederivat utan en likriktad korrelation mellan derivatinstrumentens motparter kreditvärdighet och räntorna (s.k. Wrong Way Risk).

OP Gruppen hanterar den motpartsrisk som beror på derivatinstrument med derivatramavtal, säkerheter samt optionella förfallovillkor som möjliggör nettning vid konkurs. Motparter åtagandegränser fastställs en gång om året och då granskas också derivatlimiternas belopp och säkerhetsläget. OP Gruppen nettar motpartsrisken i derivatinstrument i såväl kapitaltäckningsanalysen som i uppföljningen av kreditrisklimiterna. Derivatinstrumenten styrs också till clearing via centrala motparter.

11 Koncentrationsrisker

I OP Gruppen uppkommer koncentrationsrisker bland annat genom att affärsrörelsen är koncentrerad till Finland och enligt exponeringar mot kunder, branschrisk och länderrisk samt genom försäkringsbolagens placeringsverksamhet och upplåning.

Hantering av koncentrationsrisker är sammanflätad med den övriga riskhanteringen och den följs regelbundet upp. Koncentrationsriskerna hanteras med anvisningar på grupplanen, riktlinjer samt risktoleranser och limiterna. Med dem säkerställs att spridningen är tillräcklig såväl tidsmässigt som kvantitativt samt undviks att det bildas för stora riskkoncentrationer enligt kundgrupp, finansiella instrument, branscher, kreditinstitut, löptidsperioder och länder. Källorna

för upplåningen ska också spridas geografiskt enligt såväl marknad som placerare.

12 Likviditetsrisker

Likviditetsrisken består av den kortfristiga likviditetsrisken, den strukturella finansieringsrisken, koncentrationsrisken i upplåningen och inteckningar av tillgångar i balansräkningen. Den kortfristiga likviditetsrisken utgörs av risken för att OP Gruppen inte klarar av väntade och oväntade, nuvarande och framtida kassaflöden samt försäkringsbehov utan inverkan på den dagliga verksamheten eller det ekonomiska läget. Med strukturell finansieringsrisk avses den osäkerhet som förknippas med kreditgivning på lång sikt och som beror på den återfinansieringsrisk som förorsakas av finansieringsstruktur. Koncentrationsrisken i upplåningen består av risken för att finansieringen försvåras till exempel till följd av en händelse som drabbar en enskild motpart, en valuta, ett instrument eller en löptidsklass. Med inteckningar av tillgångar i balansräkningen avses risken för att de fria säkerheter som står till buds för att trygga likviditeten och upplåningen ska minska.

Hantering av likviditetsrisken baserar sig på principerna för OP Gruppens risktagning och risktoleranssystem samt principer för Riskpolicyn, fastställda toleranser, målnivåer jämte limiter och kontrollgränser som härletts för företagen i gruppen ur gruppens limiter. Centralinstitutets direktion balans- och riskhanteringskommitté har fastställt kvalitetskriterier för likviditetsreserven, en upplåningsplan och en kontinuitetsplan för hanteringen av likviditeten vid hotscenarion. Beredskapsplanen innehåller en beredskapsbaserad styrmodell för likviditetens läget, finansieringskällor samt en operativ kontinuitetsplan för likviditetshanteringen.

OP Gruppens likviditetsposition hanteras med en proaktiv planering av finansieringsstrukturen, uppföljning av likviditetens läget och en adekvat likviditetsreserv, planering och hantering av den dagliga likviditeten, en beredskapsnivåbaserad beredskapsplanering samt en effektiv och fortlöpande styrning av gruppens likviditetens läge.

Likviditetshanteringen regleras av bestämmelserna om Europeiska centralbankens minimireserv- och utlåningsfacilitetssystem.

OP Gruppen säkerställer sin likviditet med likviditetsreserver och sådana finansieringskällor som avses i beredskapsplanen. Likviditetsreserven och beredskapsplanens poster är dimensionerade så att OP Gruppens likviditet bevaras också under ett långvarigt stressläge. Genom att sälja skuldebrev ur reserven eller genom att använda dem som säkerhet kan likviditet förvärvas för gruppens behov. Likviditetsreserven består i huvudsak av tillgodohavanden på centralbanker och fordringar som godtas som säkerhet för centralbanksfinansiering.

I egenskap av centralbank för OP Gruppen ska OP Företagsbanken Abp trygga likviditeten för såväl hela gruppen som varje andelsbank eller annat företag som hör till gruppen.

Gruppens dagliga likviditetshandling består av likviditetshandling i de företag som bedriver bankverksamhet. Likviditeten i OP Gruppens försäkrings- och pensionsbolag övergår via bankkonton till gruppens totala likviditet. Alla ändringar i likviditetspositionen hos de företag som hör till gruppen sker som förändringar i OP Företagsbankens likviditetsposition. Likviditetsreserven för OP Gruppens hela bankrörelse administreras centralt av gruppens centralbank.

Planeringen av OP Gruppens upplåning baserar sig på en proaktiv planering av finansieringsstrukturen och toleranser som uppställts för likviditetsrisken. De viktigaste källorna för OP Gruppens upplåning består av inlåningen från allmänheten och marknadsupplåningen. Målet med marknadsupplåningen är att aktivt och proaktivt täcka de finansieringsbehov som uppkommer av differensen mellan ökningen i fordringar och inlåning i balansräkningen, förfallostrukturen hos upplåningen jämte övriga interna mål och ratingmål. För att finansieringsstrukturen ska vara sund krävs att kreditstocken och gruppens likviditetsreserv finansieras utöver med inlåning och kortfristig upplåning också med långfristig marknadsupplåning. Genom att sprida upplåningen minskar man gruppens beroende av enskilda finansieringskällor och minskar prISRISKEN för upplåningen. Upplåningen ska spridas enligt tid, löptid, instrument och kunder.

Medlemsbankerna placerar de bankvisa inlåningsöverskotten främst på centralinstitutskoncernens konton eller i instrument som den emitterat så att beloppet av gruppens marknadsupplåning inte växer i onödan. OP Företagsbanken administrerar centralt gruppens marknadsupplåning till seniorvillkor och med egetkapitalinstrument medan OP-Bostadslånebanken Abp handhar marknadsupplåningen mot säkerheter i bostäder.

Centralinstitutets direktion ansvarar för hanteringen av OP Gruppens likviditetsrisk och styr likviditetshandling enligt den beredskapsbaserade styrmodellen. Vid ett marknadsavbrott följer man beredskapsplanen för likviditetshandling. Varje företag som hör till OP Gruppen ska styra sin likviditetshandling i enlighet med de toleranser, limiter, kontrollgränser och anvisningar som centralinstitutet ställt upp samt inom de gränser som följer av konto-, inlånings- och kreditvillkor.

Likviditetsrisken i försäkringsrörelsen ska granskas bolag för bolag från försäkringsrörelsens perspektiv. Försäkringsbolagens investeringstillgångar fungerar som en bolagsspecifik likviditetsreserv för respektive bolag. Företagens likviditetskrav beaktas i placeringsportföljens allokeringsfördelning.

12.1 Uppföljning och rapportering av likviditetsrisker

Uppföljningen och rapporteringen av likviditetsriskerna i gruppens företag varierar enligt arten och omfattningen hos deras affärsrörelse från realtid till kvartalvis. Uppföljningen och rapporteringen baserar sig på gruppens toleranser, limiter och målvärden. Rapporteringsrutinerna varierar beroende på företag och rapporteringsplan från beredskap att följa upp

kassaflödet dagligen (likviditeten) till uppföljning och uppskattning av den långfristiga finansieringsstrukturen (återfinansieringsrisken).

För varje beredskapsnivå för likviditeten har fastställts styr- och uppföljningsförfaranden som skärps i takt med att beredskapsnivån höjs. Likviditetsriskerna rapporteras till centralinstitutets direktion regelbundet och i samband med att beredskapsnivån för likviditetsläget höjs övergår vid behov till lägesrapportering varje vecka eller varje dag. I gruppens företag rapporteras likviditetsrisken till styrelsen regelbundet minst enligt de kontrollgränser och limiter som ställts upp.

Hur de hot och framtida scenarion som ansluter sig till den strukturella finansieringsrisken och den kortfristiga likviditetsrisken inverkar på gruppens likviditet, resultat och kapitaltäckning prövas regelbundet med stresstest som en del av gruppens riskhanterings- och kapitalutvärderingsprocess.

Toleranserna för OP Gruppens likviditetsrisk har fastställts för likviditetstäckningskravet (LCR, Liquidity Coverage Ratio) samt den stabila nettofinansieringskvoten (NSFR, Net Stable Funding Ratio). Beräkningen av LCR-nyckeltalet baserar sig på myndigheternas bestämmelser. LCR kräver att banken har ett tillräckligt belopp likvida medel som täcker bankens utgående nettokassaflöde i en stressituation. NSFR-nyckeltalet mäter hur tillräcklig sammanslutningens stabila finansiering är i relation till den stabila finansiering som affärsrörelsen kräver.

Dessutom har fastställts en limit på grupplanen för likviditetsrisken för det nettokassaflöde enligt tidsklass som styr den strukturella finansieringsrisken. Mätaren utvisar hur stor del av nettokassaflödet i gruppens balansomslutning som högst får förfalla inom olika tidsperioder. Avtal med förfalldag inkluderas i granskningen av den strukturella finansieringsrisken enligt förfalldag eller amorteringsdag. Tidsklasserna för konton utan förfalldag har beaktats genom en modell.

Hur den långfristiga upplåningen förfaller följs upp med förfallostrukturen. Limiter har ställts upp också för den. Också motparts- och instrumentspecifika koncentrationer samt uppbindningar i balansräkningen ska följas upp.

Dessutom följs den kortfristiga likviditetsrisken upp i scenarion som baserar sig på den stresstestning av likviditeten som OP Gruppen fastställt. Mätarna för den kortfristiga likviditetsrisken utvisar för hur lång tid som likviditetsreserven räcker till för att täcka det kända och förväntade nettokassaflöde som gruppen ska betala ut dagligen samt ett oväntat likviditetsstressscenario.

Allokeringsfördelningen i försäkringsrörelsens placeringsportföljer rapporteras regelbundet. Känsligheten för den kortfristiga likviditetsrisken analyseras också med stresstest.

13 Marknadsrisker

En effektiv hantering av marknadsrisker kräver aktuell och korrekt information om positionerna och marknaden samt

snabba reaktioner på förändringar. På grund av det här hanteras riskerna i OP Gruppen mer centraliserat än andra risker.

Marknadsriskerna utgörs av den strukturella marknadsrisken samt marknadsrisken i tradingen och den långsiktiga placeringsverksamheten.

I marknadsriskerna inkluderas alla ränterisker, aktierisker, valutarisker, kreditspreadrisker, volatilitetsrisker och fastighetsrisker samt övriga eventuella prISRISKER. Marknadsrisken inverkar också på värderingsjusteringarna för motpartsrisken (CVA).

Hanteringen av marknadsrisker har till uppgift att identifiera och analysera marknadsriskerna i affärsrörelsen, att begränsa riskerna till en godtagbar nivå samt att regelbundet och effektivt rapportera dem. På det sättet säkerställs att förändringar i marknadspriserna eller andra externa marknadselement inte för mycket försvagar lönsamheten eller kapitaltäckningen på lång sikt i OP Gruppen eller i ett enskilt företag inom gruppen.

Marknadsrisktagningen styrs och begränsas av principerna för OP Gruppens risktagning och risktoleranssystem och gruppens riskpolicy, anvisningar för riskhantering samt toleranser, limiter och kontrollgränser, vilka kompletterar principerna.

Gruppens marknadsrisker analyseras med känslighetsanalyser, VaR-analyser (Value-at-Risk) och stresstest. Riskanalysen kompletteras med stresstest, eftersom riskhanteringen måste beakta att det alltid är möjligt att nya riskfaktorer dyker upp och att riskanalys som baseras på historiska tidsserier har en begränsad infallsvinkel.

OP Gruppen använder derivat för såväl handel som säkring. Andelsbankerna använder derivat endast i säkrings syfte. Risken hos säkrande derivat följs upp som en del av riskerna i positionerna med samma mätare som vid balanspositioner.

13.1 Den strukturella marknadsrisken i balansräkningen

De viktigaste källorna för den strukturella marknadsrisken i balansräkningen är ränterisken i bankrörelsens finansiella balansräkning och ränterisken i försäkringsskulden i försäkringsrörelsen. Ränterisken i bankrörelsen är till sin natur en strukturell ränterisk som berör ränteintäkterna i finansieringsverksamheten och som är känslig för förändringar i de korta räntorna. Ränterisken uppstår i skade- och livförsäkringsrörelsen, då förändringar i räntorna inverkar på placeringstillgångarnas och försäkringsskuldens kassaflödes värde och intäkter. Värdet på försäkringsbolagens placeringar och försäkringsskulden är känsliga för förändringar i de långa räntorna.

Andelsbankerna ska hantera sin ränterisk genom att minska differensen mellan fordringarna och skulderna med rörlig ränta. Differensen kan minskas genom aktiva ändringar i balanspositionen och långsiktiga rörelsebeslut. Andelsbankerna kan också skydda ränterisken i den finansiella balansräkningen

med räntederivat i enlighet med de handlingsmodeller som gruppen antagit.

I granskningen av ränterisken i bankrörelsen ingår alla räntebärande balansposter och räntebärande poster utanför balansräkningen. På grupplanen har fastställts en tolerans för en ränteintäktsrisk som mäter inverkan av en ränteförändring på en procentenhet på det räntenetto som ackumuleras under de följande 12 månaderna. En annan tolerans för ränterisken beskriver inverkan av en ränteförändring på två procentenheter på gruppens bankrörelses nuvärde i relation till gruppens bestående kapital. Som en del av den regelbundna mätningen och rapporteringen av ränterisker utförs stresstester av hur olika ränteförändringar inverkar på nuvärdet av ränteriskpositionen och ränteintäktsrisken.

I livförsäkringsrörelsen ingår ränterisker i de förpliktelser gentemot försäkringstagarna som ingår i försäkringsskulden. De här förpliktelserna består av såväl ett bindande löfte om avkastning som eventuella kundåterbärningar. I skadeförsäkringsrörelsen uppkommer ränterisk till följd av långfristiga ersättningar som betalas ut i pensionsform. I liv- och skadeförsäkringsrörelsen skyddas ränterisken i försäkringsskulden genom att placeringsportföljen och räntederivat används för att få riskpositionen till den målnivå som fastställts i placeringsplanen.

13.2 Marknadsrisker i tradingen

Syftet med handeln inom tradingen är att dra nytta av förändringar i marknadspriser och erbjuda kunderna handelstjänster. Tradingen exponerar OP Gruppen för marknads- och motpartsrisker. Andelsbankernas handelslager har uppfyllt de villkor för det lilla handelslaget som kapitaltäckningsreglerna ställer upp, varvid hanteringen av marknadsrisker och kapitalutvärderingen har skett enligt den finansiella balansräkningen.

Marknadsrisken i tradingen består av ränte-, kreditspread-, volatilitets-, valuta-, aktie- och råvarurisken samt av prISRISKEN i strukturerade placeringar. Marknadsriskerna reduceras med limiter för VaR och känslighetstal, vilka kan följas upp dagligen.

13.3 Marknadsriskerna i den långsiktiga placeringsverksamheten

I OP Gruppen räknas försäkringsbolagens placeringsverksamhet och skötseln av likviditetsreserven till långsiktig placeringsverksamhet. OP Gruppen säkerställer sin likviditet med en likviditetsreserv som upprätthålls av OP Företagsbanken och som i huvudsak består av tillgodohavanden på centralbanker och skuldebrev som godtas som säkerhet för centralbanksfinansiering. I försäkringsbolagen är syftet med placeringsverksamheten att säkerställa kundernas avkastning (livförsäkringsrörelsen), att ge täckning för försäkringsskulden och att placera täckningen räntabelt. Målet är att placeringsverksamheten ger täckning för OP Gruppens samt varje affärsområdes och företags behov utan att äventyra kapitaltäckningen i gruppen eller något enskilt företag.

Risktagningen i placeringsverksamheten styrs och begränsas med OP Gruppens risikttagning och risktoleranssystem samt riskpolicy. För gruppen och företagen i gruppen ställs upp produktspecifika och regionala kvantitativa eller kvalitativa begränsningar som hänför sig till likviditeten. Dessutom styrs placeringsverksamheten av riktlinjerna för ansvarsfull placering. Riskerna i placeringsverksamheten limiteras med statistiska VaR-mätare, allokering-, rating- och länderrisklimiter.

En central roll spelar också bolagens placeringsplaner, som tar ställning till den önskade risk- och avkastningsnivån. I placeringsplanerna fastställs också fördelningen av placeringstillgångar, variationsintervall, jämförelseindex och andra begränsningar som hänför sig till placeringsverksamheten.

Vid allokeringen av försäkringsrörelsens placeringstillgångar beaktas försäkringsbolagens risiktagningsförmåga, den strukturella ränterisken samt de övriga krav som försäkringsskulden ställer på placeringstillgångarna och deras likviditet. Inom livförsäkringen inverkar tillämpningen av skälighetsprincipen dessutom på placeringsverksamhetens mål och risiktagnings omfattning. Placeringarna sprids effektivt på olika tillgångsklasser och placeringsinstrument samt geografiskt och branschvis.

Försäkringsbolagen hanterar marknadsriskerna i placeringsverksamheten och försäkringsskulden med olika placeringsinstrument och derivatinstrument. Omfattningen och principerna för användningen av derivat fastställs varje år i företagens placeringsplaner och i principerna för användning av derivat.

Riskerna i placeringsverksamheten analyseras med känslighetsanalyser. VaR-limiteringen omfattar försäkringsbolagens centrala placeringsriskpositioner. För att beakta effekterna av exceptionella marknadslägen används stresstest.

På grupplanen har fastställts en VaR-limit för de långsiktiga placeringarna i försäkringsrörelsen i relation till placeringarnas marknadsvärde samt för de långsiktiga placeringarna i bankrörelsen i relation till det verkliga värdet.

13.4 Uppföljning och rapportering av marknadsrisker

Omfattningen av och frekvensen för uppföljningen och rapporteringen av marknadsrisker i gruppens företag varierar enligt arten och omfattningen av affärsrörelsen från granskning i realtid till månatlig uppföljning. Centralinstitutets riskhantering upprättar marknadsriskrapporter för andelsbankerna och rapporterar regelbundet om hela OP Gruppens balansstruktur och marknadsriskernas utveckling till centralinstitutets ledning.

14 Försäkringsrisker i skadeförsäkringen

14.1 Riskerna i försäkringsverksamheten

Försäkringsverksamheten grundar sig på risktagning och hantering av risken. De viktigaste försäkringsriskerna är förknippade med riskurval och premiesättning, teckning av återförsäkringsskydd och försäkringsskuldens tillräcklighet. I skadeförsäkringen anknyter sig risken i anslutning till försäkringsskuden speciellt till sådana försäkringsgrenar, där det tar lång tid innan skadorna visar sig. En betydande risk inom försäkringsverksamheten utgör förutom försäkringsriskerna dessutom placeringsrisken i anslutning till de tillgångar som utgör täckning för försäkringsskuden.

14.2 Försäkringsrisker

I skadeförsäkringen består försäkringsriskerna av skade- och reservrisken.

Skaderisken uppkommer genom att skador inträffar mer än i snitt eller att de är exceptionellt stora. I så fall avviker försäkringarnas kommande bidrag från det förväntade till följd av ökningen i skadekostnaderna. Reservrisken beror på att skadekostnaderna för skador som redan inträffat är större än vad man vid bokslutstidpunkten förväntade sig. Osäkerheten i anslutning till tidpunkterna för betalningar inverkar också på beloppet av avsättningarna för oreglerade skador. Efter det att bolaget fått kännedom om en skada kan det fortfarande föreligga osäkerhet om skadans storlek. Den väsentligaste osäkerhetsfaktorn är emellertid värderingen av okända skador.

Inom de lagstadgade försäkringsgrenarna utgörs största delen av personskadeersättningarna av ersättningar för inkomstbortfall och sjukvårdskostnader. Ur den lagstadgade arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen ersätts utöver olycksfall även yrkessjukdomar. Typiskt för yrkessjukdomar är att skadorna uppstår långsamt. En uppskattning av skadekostnaden vid yrkessjukdomar är därför förknippad med en betydande osäkerhet.

Typiskt för de lagstadgade försäkringsgrenarna är att det ofta går en lång tid från det att en skada har inträffat tills skadan är helt och hållet betald. Dylig försäkringsrörelse ger upphov till ett långvarigt kassaflöde. De faktorer som kraftigast inverkar på uppskattningen av det här kassaflödet är dödlighetsintensiteten för ersättningstagarna, inflationens inverkan på sjukvårdskostnaderna samt omplacering i arbetslivet. Inom arbetsolycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringen samt trafikförsäkringen ansvarar försäkringsbolaget emellertid inte för indexhöjningarna av ersättningarna för inkomstbortfall och inte heller för sådana sjukvårdskostnader som betalas över tio år efter det att skadan inträffade. De finansieras via det s.k. fördelningssystemet. Fördelningssystemet är ett arrangemang som baserar sig på speciallagar för respektive lagstadgad försäkring. Genom det här arrangemanget har finansieringen av de ersättningar som bestäms i lagarna, de s.k. ersättningarna enligt fördelningssystemet, genomförts. För försäkringsbolaget medför fördelningssystemet ingen

ekonomisk fördel eller nackdel som leder till att det egna kapitalet förändras.

Inom den frivilliga olycksfalls- och sjukförsäkringen är de enskilda skadorna i allmänhet små. De största skadorna kan förorsakas vid katastrofer, där ett stort antal människor blir skadade. Inflationen i sjukvårdskostnaderna har en stor betydelse när det gäller att prognostisera sjukkostnadsförsäkringens kassaflöden i fråga om sjukdomar för vilka ersättning betalas ut under en lång tid. Den snabba utvecklingen inom läkarvetenskapen och de allt dyrare läkemedlen ökar inflationen i sjukvårdskostnaderna. De framtida kassaflödena påverkas också av utvecklingen inom den offentliga sjukvården. Om de med skattemedel finansierade offentliga sjukvårdstjänsterna minskar, kan de försäkrade i allt större utsträckning börja täcka utgifterna för sin sjukvård med hjälp av sjukkostnadsförsäkringar.

Inom fordons- och transportförsäkringarna har förändrade väderleksförhållanden den största inverkan på skadeantalet och skadestorleken. Skadekostnaden är därför större under vinterperioden än under sommarperioden. Till de största riskerna inom transportförsäkringen hör riskkoncentrationer till följd av sjötransporter och varulager. Dessutom förorsakar väderleksförhållandena, till exempel stormar och översvämningar, samt inom fordonsförsäkringarna också snö och vinterhalka en geografiskt omfattande kumulrisk.

De största enskilda riskerna i egendoms- och avbrottsförsäkringen är risken för brand, naturfenomen och att något går sönder i företagets produktionsanläggningar och byggnader samt avbrottsrisker i anslutning till sådana skador. I privathushållen är de enskilda egendomsriskerna små och en enskild skada har därför ingen väsentlig inverkan på skadeförsäkringens resultat. I privathushållen förorsakas den största delen av skadekostnaden av läckage-, brand- och inbrottsskador.

Risken för naturkatastrofer i Finland har ansetts obetydlig. Utredningar har dock gett en indikation om att naturförhållandena inom vårt verksamhetsområde kommer att förändras åtminstone på lång sikt. Den förutspådda temperaturstigningen kommer sannolikt att visa sig som förändringar i sommar- och vinterförhållandena och bland annat i form av ökade regn och vindar.

Inom ansvarsförsäkringen påverkas skadeantalet och skadestorleken i hög grad av den lagstiftning och rättspraxis som reglerar skadeståndsskyldigheten. För privatpersonernas del är skadornas inverkan på resultatet små. Privatpersonernas andel av den totala risken i den här klassen är dessutom liten. Av ansvarsförsäkringarna för företag utgörs största delen av produktansvarsförsäkringar och ansvarsförsäkringar för verksamhet. Till ansvarsförsäkringens natur hör att det i allmänhet tar en lång tid innan man får kännedom om skadorna och innan skadorna klargörs i synnerhet vid produktansvarsskador i Nordamerika.

Långsiktiga försäkringsavtal är byggfelsförsäkringarna och allframtidsförsäkringarna. Byggfelsförsäkringarna är alla

lagstadgade försäkringar där förutsättningen för ett försäkringsfall är både att det har skett ett byggfel och att byggherren är insolvent. Beviljandet av allframtidförsäkringar har upphört på 1970-talet. På grund av inflationen är försäkringsbeloppet och riskerna i dem små. Försäkringstagarna är i regel privatpersoner.

En alldeles speciell typ av risk utgör de skadekumuler som förorsakas av naturkatastrofer eller av storolyckor som har sitt ursprung i mänsklig aktivitet. I sådana fall förorsakar en och samma katastrofhändelse i praktiken samtidigt ersättningsgilla skador för ett stort antal försäkrade risker, varvid den totala skadekostnaden till följd av katastrofen kan bli mycket hög.

Också oidentifierade bakgrundsfaktorer kan påverka försäkringsriskerna. Exempel från närhistorien är yrkessjukdomsfall som förorsakats av exponering för asbestdamm och effekterna på de lagstadgade försäkringsgrenarnas pensionsbestånd av att befolkningens livslängd blir längre än väntat.

14.2.1 Hanteringen av försäkringsrisker

De viktigaste uppgifterna vid hantering av försäkringsrisker gäller riskurval och premiesättning, tecknande av återförsäkringsskydd samt uppföljning av skadekostnadsutvecklingen och värdering av försäkringskulden. Högsta beslutande organ vid teckningen av försäkringsrisker är Försäkringskommittén. Den hanterar skadeförsäkringens försäkringsrisker. Försäkringskommittén fattar beslut om teckningarna i försäkringsrörelsen inom de befogenheter som försäkringsbolagens styrelser fastställt. Den rapporterar sina beslut till Företagskundernas ledningsgrupp.

Besluten om kund- och objekturval samt riskprissättning fattas i enlighet med underwriting-anvisningarna.

Försäkringskommittén godkänner de mest krävande risker som har en betydande inverkan. För mindre risker är besluten differentierade enligt riskens omfattning eller svårighetsgrad att fattas av flera underwriters eller tillsammans med en chef. För standardiserade försäkringsgrenar är beslutsfattandet systemstött och kund- och objekturvalet fattas på basis av befogenheter som fastställs i separat godkända anvisningar.

14.2.2 Riskurval och premiesättning

I handlingsmodellerna betonas riskurvalets och premiesättningens betydelse. För varje försäkringsgren och varje riskkoncentration har begränsningar satts gällande riskernas storlek och omfattning. Skadeförsäkringens har en central databank och analysprogram som stöder riskurvalet och premiesättningen. Försäkringsvillkoren har en viktig roll då det gäller att begränsa risken. För att begränsa riskerna utförs dessutom kundspecifika eller grenspecifika riskanalyser.

14.2.3 Återförsäkring

Återförsäkringsprinciperna och maximibeloppet per skada på den risk som försäkringsbolaget behåller på eget ansvar

godkänns varje år av försäkringsbolagens styrelser. I praktiken hålls den risk som försäkringsbolaget behåller på eget ansvar mindre än det maximibelopp som styrelsen godkänt, om det är motiverat med beaktande av återförsäkringsskyddets prisnivå. Den självbehållna andelen av de riskspecifika återförsäkringarna och katastrofåterförsäkringen är högst 5 miljoner euro. Återförsäkringen inverkar på behovet av solvenskapital. Som återförsäkrare godkänns endast bolag med en tillräckligt god rating. Återförsäkrarens motpartsrisk hanteras med återförsäkringens diversifieringslimiter.

14.2.4 Riskkoncentrationer

Lokala riskkoncentrationer beaktas vid EML-beräkningen av egendoms- och avbrottsrisker (Estimated Maximum Loss, den största sannolika skadan) och i det EML-genombrottskydd som ingår i återförsäkringsskyddet. Inom vårt verksamhetsområde finns ingen nämnvärd jordbävningrisk. Beträffande andra risker för naturfenomen, såsom stormar och översvämningar, är Finland geografiskt sett ett lugnt område. För kumulskador till följd av katastrofer finns dock ett katastrofåterförsäkringsskydd med en kapacitet som dimensionerats att täcka den kalkylerade storheten av en sådan katastrofskada som inträffar en gång på 200 år. Katastrofskadeskydden för kumulskador omfattar både egendoms- och personsador.

14.2.5 Bedömning av försäkringskulden

Försäkringsskuldens tillräcklighet följs upp årligen. Försäkringsskulden för försäkringsavtal fastställs utgående från uppskattade framtida kassaflöden. Kassaflödena utgörs av utbetalda ersättningar och skaderegleringskostnader.

Försäkringsskuldens belopp har uppskattats betryggande så att det är tillräckligt för att täcka de förpliktelser som härrör från försäkringsavtalen. Det här har genomförts så att man först gjort en uppskattning av försäkringsskuldens förväntade värde och på det räknat ut ett säkerhetstillägg på grund av den osäkerhet som föreligger.

Värderingen av de försäkringsskulden är alltid förknippad med osäkerhetsfaktorer som bland annat kan vara beroende av hur bra skadeutvecklingen har kunnat prognostiseras, dröjsmål med verifieringen av skador, kostnadsinflation eller ändringar i lagstiftningen och den allmänna ekonomiska utvecklingen. Skadeförsäkringens låter med tre års mellanrum en utomstående aktuarie reda ut korrektheten hos beräkningsgrunderna för bolagets försäkringsskuld och dess belopp.

Avsättningen för ersättningar av pensionstyp utgörs så gott som helt av pensioner inom de lagstadgade försäkringsgrenarna. Då avsättningen för pensioner räknas ut används diskontering. Den diskonteringsränta som använts har en betydande inverkan på avsättningsbeloppet.

15 Försäkringsrisker i livförsäkringen

I livförsäkringen består försäkringsriskerna av de biometriska riskerna, kundbeteende- och kostnadsrisken.

Biometriska risker beror på att ersättningar betalas i en större omfattning eller att pensioner betalas längre än förväntat till följd av dödsfall eller arbetsoförmåga.

Dödlighetsintensitet och återstående livslängd inverkar på livförsäkringsbolagets riskposition i dödsfallsförsäkringar och pensionsförsäkringar. I synnerhet i förmånsbaserade gruppensionsförsäkringar är livslängdsrisken stor, för de här avtalen innehåller inte en dödlighetsrisk med en avsevärd motsatt riskposition.

Invaliditetsrisk ingår i gruppensionsförsäkringsavtal, med stöd av vilka betalas ersättningar i form av invaliditetsförmåner för att den försäkrades arbetsförmåga har nedsatts.

I försäkringstagarnas kundbeteende uppkommer en annullationsrisk och en återköpsrisk. Försäkringstagare har rätt att sluta betala försäkringspremier, säga upp avtal i förtid eller ändra avtalet med stöd av en option som ingår i avtal så att bolaget får en större risk än tidigare i det ändrade avtalet. Ett exempel på en sådan option är kundens rätt att byta ut avkastningen på tillgångarna från fondanknuten till beräkningsränta, vilket ökar marknadsrisken. Ett annat exempel är uppskjutning av pensionen, vilket ökar livslängdsrisken. Sparförsäkringar och kapitaliseringsavtal där kunderna har återköpsrätt är särskilt exponerade för avbrottsriskerna som ansluter sig till kundbeteendet. Detsamma gäller riskförsäkringar som försäkringstagaren kan säga upp när som helst. Återköp av pensionsförsäkringar är möjliga endast i undantagsfall.

Med kostnadsrisken avses fall där de kostnader för administrationen av försäkringsavtal som uppkommer skiljer sig från de kostnader som uppskattats vid premiesättningen. Avbrott av försäkringar kan också äventyra hållbarheten hos de kostnadsantaganden som gjorts i premiesättningen av försäkringar och därmed bidra till att kostnadsrisken förverkligas.

15.1 Hantering av livförsäkringens försäkringsrisker

Livförsäkringens försäkringsrisker hanteras med en tryggande premiesättning, ett noggrant riskurval för försäkringar och med återförsäkringar. Risken minskar också med diversifieringsfördelar mellan olika försäkringsgrenar. Livförsäkringen återförsäkras vid behov de största enskilda riskerna och riskkoncentrationerna.

Riskerna i anslutning till dödlighetsintensiteten och livslängden premiesätts på basis av omständigheterna och förhållandena vid tidpunkten för beviljande av försäkringen. Bolaget har få möjligheter att ändra priset på de här långfristiga avtalen. Därför får försäkringsbolaget bära risken för en eventuell senare ändring av premiesättningsgrunderna genom att

premierna i nyförsäljningen höjs och bolaget bokför en komplettering av försäkringsskulden för det bestånd som sålts. Genom att tillhandahålla försäkringar med motsatt riskposition reduceras nettorisken i hela försäkringsbeståndet.

Också den första metoden för hanteringen av invaliditetsrisken är en tryggande premiesättning.

Avbrottsrisken i anslutning till kundbeteendet och risken för kundens option att byta avkastningen på sina tillgångar till beräkningsränta hanteras genom ett konkurrenskraftigt produktstortiment och en lämplig produktstruktur samt genom incitament och sanktioner i avtalsvillkoren.

Kostnadsrisken hanteras med en tillräcklig kostnadsdisciplin och tryggande premiesättning. Hur antagandena för premiesättningen realiserats följs fortlöpande upp och vid behov justeras premierna för nyförsäljning och en komplettering av försäkringsskulden bokförs för det sålda försäkringsbeståndet.

15.2 Uppföljning och rapportering av försäkringsrisker i livförsäkringen

Försäkringsrörelsens resultat följs upp månatligen och vid behov görs närmare analyser. En gång om året upprättas en mer detaljerad utredning som granskar hur riskerna utfallit bl.a. per försäkringsgren och åldersklass. Driftkostnadsresultatet följs upp månatligen enligt försäkringsgrenar. Dessutom följer man månatligen upp kundbeteendet, premierna, avbrott och överföring av besparingar mellan avkastningsgrunderna.

Ändringar i lagstiftningen kan leda till sådana ändringar i försäkringsvillkoren som har betydelse i synnerhet för nyförsäljningen av försäkringar och kundbeteendet. Sådana ändringar är till exempel produkter för långsiktigt sparande eller lag- eller direktivändringar som gäller livförsäkringars premiegrunder. Livförsäkringsbolagen följer med ändringarna i lagstiftningen och anpassar vid behov premiesättningen och villkoren för försäkringsavtalen enligt lagens och bolagens kapitalutvärderingskrav.

För försäkringsriskerna i livförsäkringen har uppställts en ny limit på grupplanet. Limiten beskriver försäkringsriskernas ekonomiska kapitalkrav i förhållande till gruppens bestående kapitalbas. Det ekonomiska kapitalkravet för försäkringsrisker beräknas med försäkringsbolagets egen riskmodell.

16 Deklaration om att arrangemangen för riskhantering är tillfredsställande

Enligt artikel 435 punkt 1 i tillsynsförordningen ska OP Gruppen offentliggöra bland annat en deklARATION, som har godkänts av ledningsorganet (OP Andelslags förvaltningsråd), om att institutets arrangemang för riskhantering är tillfredsställande.

Förvaltningsrådets deklARATION:

"I principerna för OP Gruppens risktoleranssystem som förvaltningsrådet fastställt anges principerna för hur gruppens risktagning ska styras, begränsas och övervakas samt för hur processen för riskhantering och kapitalutvärdering ska läggas upp. Principerna är tvingande för alla företag som hör till OP Gruppen. Riktlinjerna i risktoleranssystemet preciseras av Anvisningar om riskhantering och Riskpolicyn, vilka direktionen godkänner.

OP Gruppens riskhantering är en integrerad del av gruppens affärsrörelse och ledningen av den. Varje företag i gruppen ska koncentrera sig på att genomföra sin roll enligt sin betjäning- och riskhanteringsförmåga i enlighet med gruppens gemensamma affärsmodeller. OP Gruppen och företagen i bedöma gruppens kapital och likviditet är tillräckliga med hänsyn till gruppens karaktär och omfattning.

gruppen ska säkerställa att resurserna för riskhantering är tillräckliga med beaktande av kvaliteten och omfattningen hos affärsrörelsen. Gruppens riskhantering, liksom också compliance-funktionen, är uppbyggd utifrån tre försvarslinjer.

Centralinstitutets riskhantering sammanställer årligen utredningar över kapitaltäckningen och likviditeten. I utredningarna beskrivs metoderna för riskhantering och kapitalutvärdering samt kvaliteten och omfattningen på dem, gruppens riskposition samt hur tillräckliga kapitalen och likviditeten är. Förvaltningsrådets riskhanteringskommitté upprättar utifrån utredningarna utlåtanden om tillräckligheten hos gruppens kapital och likviditet, vilka sedan fastställs av förvaltningsrådet. Utifrån utredningarna har förvaltningsrådet konstaterat i sina utlåtanden att förfaringsätten för att

Förvaltningsrådet har konstaterat att de riskhanteringssystem som används är tillfredsställande med hänsyn till institutets riskprofil och strategi.

Not 3. Ändringar i principerna för upprättandet och uppställningen av bokslutet

Standarden IFRS 9 Finansiella instrument

OP Gruppen tog 1.1.2018 i bruk standarden IFRS 9 "Finansiella instrument", vilken offentliggjorts av IASB i juli 2014 och antagits av EU i november 2016.

Ibruktagningen av IFRS 9 medförde ändringar i klassificeringen, värderingen och nedskrivningarna av finansiella instrument. Den hade också en betydande inverkan på andra standarder som gäller finansiella instrument, t.ex. standarden IFRS 7 "Finansiella instrument: Upplysningar". OP Gruppen fortsatte säkringsredovisningen i enlighet med IAS 39 efter övergången till standarden IFRS 9.

Övergången till IFRS 9 medförde ändringar i redovisningsprinciperna och justeringar i beloppet av fordringar som tidigare redovisats i balansräkningen. Justeringarna i bokförda värden redovisades på omklassificeringsdagen 1.1.2018 bland eget kapital i den ingående balansen. De ändringar i bokslutsnoterna enligt standarden IFRS 7 som tillämpningen av standarden IFRS 9 medförde redovisas endast för 2018. Bokslutsnoterna för jämförelseåret 2017 har inte ändrats jämfört med bokslutet 2017.

Klassificering och värdering

Klassificeringen och värderingen av finansiella tillgångar enligt IFRS 9 baserar sig på de finansiella tillgångarnas rörelsemål samt egenskaperna hos de avtalsenliga kassaflödena från dem.

OP Gruppen omklassificerade de finansiella tillgångarna i enlighet med IFRS 9 utifrån förvaltningen av lån och olika skuldebrev enligt hur deras rörelsemål nås samt enligt egenskaperna hos skuldebrevens avtalsenliga kassaflöden.

Merparten av OP Gruppens lån och skuldebrev klassificeras fortsättningsvis till upplupet anskaffningsvärde eller till verkligt värde via övrigt totalresultat.

De största ändringarna i klassificeringen riktade sig mot placeringarna i OP Gruppens skade- och livförsäkring, klassificeringen av egetkapitalinstrument och fondplaceringar ändrades i regel till verkligt värde via resultatet. OP Gruppen tillämpar på placeringarna inom skade- och livförsäkringen ett tillfälligt undantag (s.k. overlay approach), som tills standarden IFRS 17 träder i kraft återställer resultateffekterna av de här placeringarna till en nivå som motsvarar den tidigare standarden IAS 39.

Klassificeringen av OP Gruppens finansiella skulder ändrades inte av IFRS 9.

Nedskrivningar

För förväntade kreditförluster ("ECL") beräknas en förlustreserv på basis av alla balansposter som värderas till upplupet anskaffningsvärde och verkligt värde via övrigt totalresultat samt låneåtaganden och finansiella garantiavtal utanför balansräkningen.

Förlustreserven beräknas med modellerade riskparametrar och formeln $\text{probability of default (PD)} \times \text{loss given default (LGD)} \times \text{exposure at default (EAD)}$ för merparten av portföljerna. Ett undantag utgör de största företagsexponeringarna som fortfarande följs upp fordran för fordran. Förlustreserven beräknas avtalspecifikt antingen för 12 månader eller för hela löptiden beroende på om instrumentets kreditrisk på balansdagen har ökat betydligt sedan det första redovisningstillfället eller inte.

En betydlig ökning i kreditrisken bedöms med såväl kvalitativa som kvantitativa kriterier. De kvalitativa kriterierna består av olika mätare av kreditrisk (t.ex. exponeringar med anstånd). Kreditklassificeringarna påverkar under hela löptiden det PD-tal som används för att bedöma den kvantitativa förändringen. Dessutom har kreditrisken ökat betydligt, om en betalning har förfallit för mer än 30 dagar sedan.

Avtalen klassificeras i tre steg:

- Steg 1: avtal, vars kreditrisk inte har ökat betydligt från det första redovisningstillfället och för vilka beräknas en förlustreserv för 12 månader.
- Steg 2: avtal, vars kreditrisk har ökat betydligt från det första redovisningstillfället och för vilka beräknas en förlustreserv för hela löptiden.
- Steg 3: fallerande avtal, för vilka också beräknas en förlustreserv för hela löptiden.

För definitionen av fallissemang (default) används en definition som är enhetlig med definitionen för kapitaltäckningsanalysen.

I beräkningsmodellen inkluderas framtidsinriktad information och makroekonomiska scenarier. De makroekonomiska scenarierna är de samma som också annars används i OP Gruppens ekonomiska årsplanering. De scenarier som används är tre: bas, stark och svag.

Effekten av tillämpningen av standarden IFRS 9 på balansräkningen 1.1.2018 beskrivs i tabellerna nedan.

a) Klassificering och värdering

Värderingskategorierna och de bokförda värdena för finansiella tillgångar och skulder i enlighet med standarderna IAS 39 och IFRS 9 i den ingående balansen 1.1.2018 presenteras i tabellen nedan. Inga ändringar har skett i klassificeringen och värderingen av finansiella skulder.

Värderingskategorier för finansiella tillgångar Tillgångar i balansräkningen	IAS 39		IFRS 9	
	Värderingssätt (klass) 31.12.2017	Bokfört värde milj. €	Värderingssätt 1.1.2018	Bokfört värde milj. €
Kontanta medel	Upplupet anskaffningsvärde	12 937	Upplupet anskaffningsvärde	12 937
Fordringar på kreditinstitut	Upplupet anskaffningsvärde (lån och övriga fordringar)	504	Upplupet anskaffningsvärde	504
Derivatinstrument	Verkligt värde via resultaträkningen	3 412	Verkligt värde via resultatet	3 412
Fordringar på kunder	Upplupet anskaffningsvärde (lån och övriga fordringar)	82 193	Upplupet anskaffningsvärde	82 153
			Verkligt värde via resultatet 1)	0
Investeringsstillgångar				
Finansiella tillgångar för handel	Verkligt värde via resultaträkningen	590	Verkligt värde via resultatet	579
Egetkapitalinstrument	Verkligt värde via övrigt totalresultat (finansiella tillgångar som kan säljas)	1 399	Verkligt värde via resultatet	1385
	Verkligt värde via resultaträkningen	220	Verkligt värde via resultatet	220
Skuldinstrument	Verkligt värde via övrigt totalresultat (finansiella tillgångar som kan säljas)	16 372	Verkligt värde via övrigt totalresultat	16 279
			Verkligt värde via resultatet 1)	104
	Verkligt värde via resultaträkningen	3 309	Verkligt värde via resultatet	3 308
			Verkligt värde via övrigt totalresultat	0
	Upplupet anskaffningsvärde (investeringar som hålls till förfall)	40	Verkligt värde via övrigt totalresultat	30
			Upplupet anskaffningsvärde	10
	Upplupet anskaffningsvärde (Övriga lån i placeringsverksamheten, skadeförsäkringen)	2 293	Upplupet anskaffningsvärde	2 280
Verkligt värde via resultatet			8	
Verkligt värde via övrigt totalresultat			6	
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal	Verkligt värde via resultaträkningen	10 126	Verkligt värde via resultatet 2)	10 126
Finansiella tillgångar i balansräkningen totalt		133 397		133 343

1) Finansiella tillgångar utanför handelslagret, vilka måste värderas till verkligt värde via resultatet

2) Alternativet verkligt värde

b) Avstämning av balansposter i enlighet med standarderna IAS 39 och IFRS 9

Värderingskategorierna enligt IFRS 9 fastställdes på basis av OP Gruppens olika affärsmodeller samt egenskaperna hos respektive finansiella instruments kassaflöde. OP Gruppens affärsmodeller baserar sig på de nuvarande principerna för affärsrörelsen och de ändrades inte till följd av att standarden IFRS 9 trätt i kraft. En detaljerad

beskrivning av klassificeringskraven finns i punkt 5.3 i redovisningsprinciperna.

I följande tabell presenteras hur de bokförda värdena för finansiella tillgångar omklassificeras från en värderingskategori enligt standarden IAS 39 till en värderingskategori enligt standarden IFRS 9 vid tidpunkten för övergången 1.1.2018.

Ändringar i klassificering och värdering

Balansposter, milj. €	Referen s	Bokfört värde (IAS 39) 31.12.2017	Omklassificerin g	Omvärdering	Bokfört värde (IFRS 9) 1.1.2018
Kontanta medel		12 937			12 937
Fordringar på kreditinstitut		504			504
Derivatinstrument		3 412			3 412
Fordringar på kunder	2)	82 193		-40	82 153
Investeringsstillgångar					
Finansiella tillgångar för handel	1)	590	-11		579
Egetkapitalinstrument					
Verkligt värde via övrigt totalresultat					
(Placeringar som kan säljas)	3)	1 399	-1 399		0
Verkligt värde via resultatet	4) 5)	220	1 399	-14	1 605
Skuldinstrument					
Verkligt värde via övrigt totalresultat					
(Placeringar som kan säljas)	1)	16 372	-58	1	16 315
Verkligt värde via resultatet	6)	3 309	112	-1	3 420
Upplupet anskaffningsvärde	7)	2 333	-43		2 290
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal					
Verkligt värde via resultatet		10 126			10 126
Sammanlagt		133 397	0	-54	133 343

De nya klassificeringskrav enligt standarden IFRS 9 som angetts i tabellen ovan beskrivs nedan:

- 1) OP Gruppens likviditetsreservportfölj klassificerades tidigare som finansiella instrument som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen, som kan säljas, som hålls till förfall samt som lån och fordringar. Eftersom OP Gruppens affärsmodell för likviditetsportföljen är att samla det avtalsenliga kassaflödet samt försäljningen, klassificerades hela portföljen till verkligt värde via övrigt totalresultat. Affärsmodellen baserar sig på mekanismer för hantering av portföljen samt tidigare praxis.
- 2) Sådana kapitallån som avses i 12 kap. i ABL, vars avtalsenliga kassaflöden inte utgör endast betalning av kapital och ränta, eftersom återbetalningen beror på bolagets utdelningsbara medel, har OP Gruppen beviljat till ett litet belopp. De här finansiella tillgångarna hade värderats till upplupet anskaffningsvärde i enlighet med IAS 39. Kapitallån värderades till verkligt värde i enlighet med IFRS 9 för sammanlagt 26 miljoner euro 1.1.2018.
- 3) Egetkapitalinstrument och fondplaceringar klassificerades tidigare bland placeringar som kan säljas, men enligt standarden IFRS 9 klassificerades de i regel till verkligt värde via resultatet. Egetkapitalinstrument överfördes till att värderas till verkligt värde via resultatet för 1 399 miljoner euro. Av värderingsvinster/-förluster brutto, vilka tidigare bokförts i fonden för verkligt värde överfördes sammanlagt 33 miljoner euro till ackumulerade vinstmedel.
- 4) Tillgångarna som värderats till verkligt värde via resultatet ökade med 1 399 miljoner euro till följd av omklassificeringar från andra värderingskategorier och omvärderingar till följd av dem.
- 5) OP Gruppens aktieinnehav som stöder lokal verksamhet har tidigare värderats till anskaffningsvärde eftersom det inte har funnits ett tillförlitligt verkligt värde att få för dem. Vid övergången till IFRS 9 har som verkligt värde för de här aktieinnehaven använts noll. Den här ändringen i behandlingen medförde ett avdrag på 14 miljoner euro före skatt i OP Gruppens ackumulerade vinstmedel. De egetkapitalinstrument, för vilka ett noterat verkligt värde finns att få, värderas till verkligt värde via resultatet.
- 6) OP Gruppen innehade skuldebrev för 111 miljoner euro, bl.a. konvertibla skuldebrevslån och perpetuallån, för vilka det avtalsenliga kassaflödet inte består enbart av betalningar av kapital och ränta på återstående kapital. De här placeringarna värderades till verkligt värde via resultatet.
- 7) Vid övergången till standarden IFRS 9 värderades skuldebrev som hålls till förfall, vilka tidigare värderades till upplupet anskaffningsvärde, till ett belopp på sammanlagt 40 miljoner euro, genom att skuldebreven i likviditetsportföljen, sammanlagt 30 miljoner euro, värderades till verkligt värde via övrigt totalresultat och 11 miljoner värderades till upplupet anskaffningsvärde 1.1.2018.

c) Effekter på förväntade kreditförluster

I följande tabell beskrivs hur nedskrivningsreserven för realiserade förluster enligt standarden IAS 39 i bokslutet 2017 ersattes 1.1.2018 med avsättningar för förväntade kreditförluster enligt standarden IFRS 9.

Balansposter, milj. €	Nedskrivningar av fordringar (IAS 39) 31.12.2017	Omvärdering	Förväntade kreditförluster (IFRS 9) 1.1.2018
Fordringar på kunder	493	40	533
Investeringsstillgångar (FVOCI)	-	5	5
Poster utanför balansräkningen			
Låneåtaganden	-	7	7
Garantiavtal	-	3	3
Totalt	493	55	548

OP Gruppen övergick till att beräkna den förväntade kreditförlusten huvudsakligen med modeller enligt standarden IFRS 9. Till följd av det har de tidigare individuella och gruppvisa nedskrivningarna enligt standarden IAS 39 på sammanlagt 493 miljoner euro ersatts av förlustreserven för förväntade kreditförluster enligt standarden IFRS 9 för sammanlagt 548 miljoner euro.

Förlustreserven ökade mest i företagsfinansieringen medan den för bolån minskade från de tidigare IAS 39-nedskrivningarna på grund av att deras säkerhetsställning var god. För privatkunderna uppkom den största ökningen i förlustreserven för revolverande krediter, eftersom de också omfattas av en prognosticerad användning av en limit utanför balansräkningen. Placeringar som redovisas till verkligt värde via övrigt totalresultat, låneåtaganden och

garantiavtal ingår i beräkningen av förlustreserven för första gången.

I följande tabell redovisas de exponeringar som omfattas av beräkningen av förlustreserven och förlustreserven för dem enligt nedskrivningssteg. I steg 1 klassificeras avtal, vars kreditrisk inte har ökat betydligt från det första redovisningstillfället. I steg 2 klassificeras avtal, vars kreditrisk har ökat betydligt från det första redovisningstillfället. Som tröskelvärde för en betydlig ökning i kreditrisken används relativa och absoluta tröskelvärden samt dröjsmål med betalningar över 30 dagar. Ibland kan flera av de tröskelvärden som nämns ovan uppfyllas för ett avtal. I följande tabell har som över 30 dagar förfallna fordringar klassificerats alla sådana avtal oberoende av om också något annat tröskelvärde uppfyllts. I steg 3 klassificeras fallerande avtal.

Exponeringar som omfattas av beräkningen av förväntade kreditförluster enligt nedskrivningssteg 1.1.2018:

Exponeringar i balansräkningen, milj, €	Steg 1		Steg 2		Steg 3		Exponeringar totalt
		Andra än över 30 dagar förfallna fordringar	Över 30 dagar förfallna fordringar	Totalt			
Fordringar på kunder (brutto)							
Företag	29 649	2 896	500	3 395	816	33 861	
Hushåll	45 166	3 852	172	4 024	463	49 652	
Offentlig sektor	140	12	12	24		165	
Annat	868	0	0	0	0	868	
Fordringar på kunder totalt	75 823	6 759	684	7 443	1 279	84 545	
Uttagsmån och limiter utanför balansräkningen							
Företag	3 892	365	0	365	11	4 267	
Hushåll	2 971	68	7	75	4	3 050	
Offentlig sektor	173	5		5		178	
Annat	516	0		0	0	516	
Uttagsmån och limiter totalt	7 552	438	7	444	15	8 011	
Övriga åtaganden utanför balansräkningen							
Företag	7 273	299		299	47	7 619	
Hushåll	1 830	0		0	0	1 830	
Offentlig sektor	6	10		10		16	
Annat	1					1	
Åtaganden utanför balansräkningen totalt	9 110	309		309	47	9 467	
Skuldebrev							
Skuldebrev totalt	16 410	39		39	5	16 454	

Exponeringar som omfattas av beräkningen av förväntade kreditförluster totalt	108 895	7 545	691	8 236	1 346	118 477
Förlustreserv enligt nedskrivningssteg 1.1.2018						
Exponeringar i balansräkningen samt uttagsmåner och limiter utanför balansräkningen*, milj. €	Steg 1	Steg 2			Steg 3	ECL totalt
		Andra än över 30 dagar förfallna fordringar	Över 30 dagar förfallna fordringar	Totalt		
Fordringar på kunder						
Företag	-20	-41	-1	-42	-357	-419
Hushåll	-4	-35	-1	-36	-73	-113
Offentlig sektor	0	0	0	0	0	0
Annat	0	0		0	0	0
Fordringar på kunder totalt	-23	-75	-2	-78	-431	-532
Övriga åtaganden utanför balansräkningen**						
Företag	-3	-3		-3	0	-5
Hushåll	-5	0		0		-5
Offentlig sektor						
Övriga						
Åtaganden utanför balansräkningen totalt	-8	-3		-3	0	-11
Skuldebrev***	-5	0		0	0	-5
Totalt	-36	-79	-2	-81	-431	-548

* Förlustreserven redovisas som ett enda belopp som minskar balansposten

** Förlustreserven redovisas i balansposten avsättningar och övriga skulder

*** Förlustreserven redovisas i fonden för verkligt värde i övrigt totalresultat

d) Effekter på eget kapital och CET 1-nyckeltalet

I följande tabell presenteras effekterna av övergången till standarden IFRS 9 på eget kapital:

Förändringar i eget kapital, milj. €	Andelskapital	Fonden för verkligt	Övriga fonder	Accumulerade vinstmedel	Sammanlagt	Innehav utan bestämmande inflytande	Eget kapital totalt
Eget kapital 31.12.2017	3 097	176	2 173	5 536	10 982	101	11 083
Upplösning av tidigare nedskrivningsreservering enligt IAS 39				493	493		493
Ny ECL enligt IFRS 9		5		548	-543		-543
Effekten av omklassificeringar enligt IFRS 9							
1) Värdering till verkligt värde	-						
Fonden för verkligt värde för placeringar som kan säljas upplöses i vinstmedel		-33		19	-14		-14
2) Värdering till upplupet anskaffningsvärde							
Poster, vars värdering ändras till verkligt värde via övrigt totalresultat		-1			-1		-1
Nettoförändring i uppskjutna skatter		1		3	4		4
Eget kapital 1.1.2018	3 097	148	2 173	5 503	10 921	101	11 023

Förlustreserven, 548 miljoner euro, blev mindre än den förväntade förlusten (EL) för kapitaltäckningen, 791 miljoner euro, dvs. beloppet av förlustreserven i bokföringen påverkade inte OP Gruppens CET1-nyckeltalet 1.1.2018. Sättet att beräkna EL för kapitaltäckningen är fastställt av myndigheterna och det innehåller bl.a. försiktighet i form av olika golv. Förlustreserven i bokföringen beskriver däremot det rådande ekonomiska läget, och baserar sig på OP Gruppens egna modeller utan inbyggd försiktighet. OP Gruppen kommer tills vidare inte att tillämpa tillsynsförordningens övergångsbestämmelse för perioden 1.1.2018–31.12.2022, enligt vilken effekterna av nedskrivningskalkyleringen enligt standarden IFRS 9 kan beaktas stegvis.

Ändring i principerna för periodisering av provisioner

I samband med den systemutveckling som skett till följd av övergången till standarden IFRS 9 övergick OP Gruppen till att periodisera expeditionsavgifter och uppläggningsavgifter som betalats vid privatkunders uttag av krediter med

effektivräntemetoden över kreditens löptid. Eftersom en fullständig retroaktiv tillämpning inte var tekniskt möjlig, justerades endast provisionerna för jämförelseperioden 2017 i resultaträkningen. Ändringen minskade nettoprovisionsintäkterna för jämförelseperioden 2017 med 54 miljoner euro och ökade räntenettet med 8 miljoner euro, med påföljden att resultatet för jämförelseperioden minskade med 37 miljoner euro efter skatt. Fordringarna på kunder i balansräkningen minskade med 47 miljoner euro, skattefordringarna ökade med 10 miljoner euro och det egna kapitalet minskade med 37 miljoner euro 31.12.2017. De här provisionerna periodiseras på kommande år enligt den genomsnittliga löptiden för privatkundslån.

Ibruktagnig av standarden IFRS 15, 1.1.2018

OP Gruppen har tillämpat standarden IFRS 15 Intäkter från avtal med kunder från 1.1.2018. Standarden IFRS 15 gäller i OP Gruppen främst provisioner i segmentet Kapitalförvaltning och provisioner som inte hör till

beräkningen av effektiv ränta i segmentet Bankrörelse. Standarden IFRS 15 ökade den information som presenteras i noterna till bokslutet. Grupperingen av de provisionsintäkter och -kostnader som presenteras i nettoprovisionsintäkterna preciserades i noterna. Nettoprovisionsintäkterna fördelades mellan provisionsintäkter och -kostnader för avtal med kunder. I nettoprovisionsintäkterna redovisades som nya kategorier provisionsintäkter och -kostnader från hälso- och välbefinnandetjänsterna, kapitalförvaltningsprovisioner, provisioner som betalats för kapitalförvaltningstjänster, juridiska arvoden samt fondernas provisionskostnader. Nettoprovisionsintäkterna är fördelade på segmenten.

IFRS 15 ändrade inte tidpunkten för intäktsföring av Kapitalförvaltningens förvaltningsprovisioner, avkastningsbaserade provisioner och andra provisioner som hör till standardens tillämpningsområde jämfört med tidigare praxis. Övergången till standarden IFRS 15 hade därmed ingen effekt på OP Gruppens resultat före skatt. OP Gruppen tog i bruk standarden IFRS 15 med en fullständigt retroaktiv metod, dvs. uppgifterna för jämförelseåret 2017 justerades. Nedan redogörs för de ändringar som gjorts retroaktivt i specifikationen av nettoprovisionsintäkterna:

- Provisionsintäkter från hälso- och välbefinnandetjänster, 11 miljoner euro, har överförts från övriga rörelseintäkter till provisionsintäkter.
- Provisionskostnader för hälso- och välbefinnandetjänster, 5 miljoner euro, har överförts från övriga rörelsekostnader till provisionskostnader.
- Provisioner för kapitalförvaltning och juridiska tjänster, 112 miljoner euro, redovisas i fortsättningen skilt för sig.
- Kostnader för värdepappersförmedling, 12 miljoner euro, har fördelats skilt för sig på kostnader för fonder och kostnader för värdepappersförmedling.
- Nettoprovisionsintäkterna har redovisats fördelade på segmenten.

Ändringar i uppställningen

Raden "andel av intresseföretagens resultat" i resultaträkningen redovisas i fortsättningen under nettointäkter från placeringsverksamhet och raden "andelar av intresseföretag" redovisas i balansposten investeringstillgångar. En betydande del av intresseföretagen är riskkapitalfonder som värderas till verkligt värde via resultatet i enlighet med standarden IFRS 9. Uppgifterna för jämförelseåret justerades i enlighet med presentationssättet. Balansposten "finansiella tillgångar för handel" redovisas i fortsättningen i posten investeringstillgångar enligt sin art. Uppgifterna för jämförelseåret justerades i enlighet med presentationssättet.

Det tidigare alternativa nyckeltalet "nedskrivningar av fordringar i kredit- och garantistocken, %" redovisas inte längre, eftersom nyckeltalet till följd av övergången till standarden IFRS 9 inte längre är substantiellt jämförbart. Som ett nytt alternativt nyckeltal redovisas nödlidande fordringar samt presterande exponeringar med anstånd av kredit- och garantistocken, %.

Noter till resultaträkningen

Not 4. Räntenetto

Milj. €	2018	2017
Ränteintäkter		
Fordringar på kreditinstitut		
Räntor	5	4
Negativa räntor	23	23
Totalt	28	27
Fordringar på kunder		
Krediter	1 158	1 158
Finansiella leasingfordringar	23	22
Krediter som minskat i värde och övriga åtaganden	1	3
Negativa räntor	11	8
Totalt	1 192	1 191
Skuldebrev		
Som innehas för handel	7	7
Värderade till verkligt värde via resultatet	2	
Värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat	90	
Upplupet anskaffningsvärde	1	
Som kan säljas		105
Som hålls till förfall		1
Lån och fordringar		1
Totalt	99	114
Derivatinstrument		
Som innehas för handel	703	720
Säkring av verkligt värde	-101	-117
Säkring av kassaflöde	44	37
Den ineffektiva andelen av säkring av kassaflödet	0	1
Totalt	647	641
Övriga	8	9
Totalt	1 974	1 983

Räntekostnader

Skulder till kreditinstitut		
Räntor	0	1
Negativa räntor	64	56
Totalt	64	57
Skulder till kunder	60	74
Skuldebrev emitterade till allmänheten	249	288
Efterställda skulder		
Kapitallån	2	2
Övriga	45	45
Totalt	47	47
Derivatinstrument		
Som innehas för handel	591	600
Säkring av verkligt värde	-123	-130
Övriga	-92	-65
Totalt	377	406
Övriga	8	10
Totalt	805	882
Räntenetto utan värderingsposter i säkringsredovisning	1 169	1 101
Säkringsinstrument	-22	-114
Värdeförändringar i de säkrade posterna	28	114
Räntenetto totalt	1 175	1 102

Beräknat med effektivräntemetoden uppgick ränteintäkterna till totalt 1 220 miljoner euro.

Not 5. Försäkringsnetto

Milj. €	2018	2017
Premieintäkter, netto		
Premieinkomst	1 468	1 438
Återförsäkrarens andel	0	-5
Förändring i avsättning för ej intjänade premier	-10	-6
Återförsäkrarens andel	-3	-3
Totalt	1 454	1 424
Ersättningar, netto		
Betalda ersättningar	-951	-889
Återförsäkrarens andel	30	8
Förändring i avsättning för oreglerade skador*	-6	-109
Återförsäkrarens andel	13	20
Totalt	-915	-970
Övriga poster i skadeförsäkring	-3	-3
Livförsäkringens riskrörelse	29	27
Försäkringsnetto totalt	566	478

* I posten ingår en ökning på 17 miljoner euro (102) till följd av ändringen av beräkningsgrunden för diskonteringsräntan.

Not 6. Provisionsintäkter, netto

Januari–december 2018, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Koncern- elimine- ringar	OP Gruppen
Provisionsintäkter						
Utlåning	142	0		4	1	147
Inlåning	3		0	0	0	3
Betalningsrörelse	190			61	-14	238
Värdepappersförmedling	0		21	0	-4	17
Värdepappersemissioner	4		1	4	0	8
Fonder			144	0	2	146
Kapitalförvaltning	11		56	1	-11	57
Juridiska ärenden	24			0	0	24
Garantier	20			0	0	20
Bostadsförmedling	72					72
Försäkringsförmedling	41	13	10	0	-13	51
Livförsäkringens belastningsinkomst			93			93
Återbäring av fondanknutna förvaltningsprovisioner			82			82
Hälso- och välbefinnandetjänster		19			-2	17
Övriga	79		6	-34	-13	37
Totalt	586	32	413	36	-55	1 012
Provisionskostnader						
Betalningsrörelse	26	1	1	7	-22	13
Värdepappersförmedling	0		13	0	-5	8
Värdepappersemissioner	1		0	1	2	3
Fonder			9		1	10
Kapitalförvaltning	3		14	2	-7	11
Försäkringsrörelse	-10	36	27		-13	40
Hälso- och välbefinnandetjänster		7				7
Övriga	26	0	4	21	-19	32
Totalt	46	44	68	30	-63	125
Provisionsintäkter, netto, totalt	540	-12	345	6	8	887

Januari–december 2017, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Koncern- elimine- ringar	OP Gruppen
Provisionsintäkter						
Utlåning	140	0		4	1	145
Inlåning	4			0	0	4
Betalningsrörelse	194			75	-25	244
Värdepappersförmedling	0		25	0	-5	19
Värdepappersemissioner	6		2	4	0	11
Fonder	0		144		4	147
Kapitalförvaltning	11		99	-1	-21	89
Juridiska ärenden	23			0		23
Garantier	19			0	0	19
Bostadsförmedling	71					71
Försäkringsförmedling	43	15	11		-15	55
Livförsäkringens belastningsinkomst			96			96
Återbäring av fondanknutna förvaltningsprovisioner			67			67
Hälso- och välbefinnandetjänster		13			-2	11
Övriga	128		7	-86	-20	28
Totalt	639	28	450	-5	-83	1 029
Provisionskostnader						
Betalningsrörelse	40	1	1	28	-33	37
Värdepappersförmedling	0		9		-7	2
Värdepappersemissioner	1		0	1	2	3
Fonder			7		3	10
Kapitalförvaltning	3	0	17	0	-7	13
Försäkringsrörelse	-6	39	25		-13	45
Hälso- och välbefinnandetjänster		5				5
Övriga	25	0	5	29	-24	36
Totalt	63	46	64	58	-80	150
Provisionsintäkter, netto, totalt	576	-17	385	-63	-3	879

Not 7. Nettointäkter från placeringsverksamhet

Milj. €	2018	2017
Nettointäkter från tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (Nettointäkter från finansiella tillgångar som kan säljas)		
Skuldebrev		
Ränteintäkter	66	85
Realisationsvinster och -förluster	26	44
Valutavärderingsvinster och -förluster	18	-46
Nedskrivningar och återförda nedskrivningar	-5	0
Totalt	105	83
Aktier och andelar		
Utdelningar	11	107
Övriga intäkter och kostnader	3	2
Realisationsvinster och -förluster	0	218
Nedskrivningar och återförda nedskrivningar	0	-38
Totalt	14	288
Totalt	118	371

Som redovisats till verkligt värde via resultaträkningen	2018	2017
Finansiella tillgångar som innehas för handel		
Skuldebrev		
Värderingsvinster och -förluster	-5	-3
Totalt	-5	-3
Aktier och andelar		
Värderingsvinster och -förluster	11	0
Utdelningar och vinstandelar	3	0
Totalt	14	1
Derivatinstrument		
Värderingsvinster och -förluster	133	164
Totalt	133	164
	142	162

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet

Skuldebrev	
Ränteintäkter	23
Värderingsvinster och -förluster	-4
Totalt	19
Aktier och andelar	
Värderingsvinster och -förluster	-33
Utdelningar och vinstandelar	63
Totalt	29

Finansiella tillgångar som identifieras som värderade till verkligt värde via resultatet

Skuldebrev	
Ränteintäkter	45
Värderingsvinster och -förluster	-39
Totalt	7
Aktier och andelar	
Värderingsvinster och -förluster	-24
Utdelningar och vinstandelar	14
Totalt	-9
Derivatinstrument	
Värderingsvinster och -förluster	-3
Totalt	-3

Tillgångar och skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen

Skuldebrev		
Ränteintäkter		61
Realisationsvinster och -förluster		-6
Värderingsvinster och -förluster		-36
Totalt		19
Aktier och andelar		
Realisationsvinster och -förluster		3
Värderingsvinster och -förluster		9
Utdelningar		2
Totalt		14
Derivatinstrument		
Ränteintäkter		2
Realisationsvinster och -förluster		70
Värderingsvinster och -förluster		-33
Totalt		39
Övriga		
Ränteintäkter		0
Totalt		0
Tillgångar och skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen totalt		72

Nettointäkter från finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet totalt 42 234

Nettointäkter från valutaverksamhet

Valutaväxling		1
Värderingsvinster och -förluster*		37
Nettointäkter från valutaverksamhet totalt		37

* Nettoresultatet av säkringsinstrument var -4,1 miljoner euro (12,9).

Nettointäkter från förvaltningsfastigheter

Hyresintäkter	73	79
Värderingsvinster och -förluster	-8	18
Kostnader för vederlag och skötsel	-70	-65
Övriga	-5	-3
Nettointäkter från förvaltningsfastigheter totalt	-11	29

Som redovisats till det upplupna anskaffningsvärdet
Lån och övriga fordringar

Ränteintäkter	9	10
Räntekostnader	-1	-1
Realisationsvinster och -förluster	0	2
Nedskrivningar och återförda nedskrivningar	2	-3
Lån och övriga fordringar totalt	11	7

Skadeförsäkring

Upplösning av diskontering, skadeförsäkringar	-28	-32

Ökningen i den diskonterade försäkringsskulden för skadeförsäkringen som beror på tidens gång utgörs av upplösningen av diskonteringen. Upplösningen av diskonteringen beräknas varje månad med användning av diskonteringsräntan vid slutet av föregående månad och försäkringsskulden vid månadens början. Diskonteringsräntan var 1,5 procent (1,5).

Livförsäkring

Räntegottgörelse på kunders försäkringsbesparingar	-85	-89
Förändring i räntekompletteringar	38	48
Övriga försäkringstekniska poster**	-15	-111
Totalt	-62	-152

** I övriga försäkringstekniska poster ingår förändringar i andra försäkringstekniska reserver än räntekompletteringar.

Intresseföretag

Som behandlas med metoden för verkligt värde	21	0
Som behandlas med kapitalandelsmetoden	19	27
Totalt	41	27

Nettointäkter från placeringsverksamhet totalt	254	522

Not 8. Övriga rörelseintäkter

Milj. €	2018	2017
Hysesintäkter från rörelsefastigheter	13	12
Realisationsvinster på rörelsefastigheter	1	2
Leasingavtal	4	1
ICT-intäkter	2	0
Indrivningsverksamheten	1	1
Övriga*	40	66
Övriga rörelseintäkter totalt	61	83

* Hela aktiestocken i det baltiska dotterföretaget Seesam Insurance AS såldes till Vienna Insurance Group (VIG). För försäljningen bokfördes totalt 16 miljoner euro i realisationsvinst av engångsnatur. OP Gruppen sålde under jämförelseperioden sitt avtals- och betalterminalbestånd för kortinlösen- och betalterminaltjänster till Nets. Bland övriga rörelseintäkter redovisades under jämförelseperioden intäkter av engångsnatur på 25 miljoner euro från affären. Under jämförelseperioden redovisades återbärningar av mervärdesskatter av engångsnatur från tidigare år för totalt 20 miljoner euro.

Not 9. Personalkostnader

Milj. €	2018	2017
Löner och arvoden	582	547
Rörliga ersättningar*	41	45
Pensionskostnader		
Avgiftsbestämda pensionsplaner	75	70
Förmånsbestämda pensionsplaner**	-208	65
Övriga lönebikostnader	26	31
Personalkostnader totalt	516	758

* Not 50.

** Not 33.

Representantskapet vid pensionskassan OP-Eläkekassa, som förvaltar det lagstadgade arbetspensionsskyddet för personalen, beslöt 31.7.2018 att överföra ett pensionsansvar på cirka 1 068 miljoner euro och skötseln av arbetspensionsskyddet till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Överföringen verkställdes 31.12.2018. Överföringen av ansvaret gav upphov till en post på 286 miljoner euro som skulle resultatföras, vilket skedde bland förmånsbestämda pensionsplaner för 2018.

Not 10. Avskrivningar och nedskrivningar

Milj. €	2018	2017
Avskrivningar		
Byggnader	31	31
Maskiner och inventarier	15	14
Immateriella tillgångar som uppkommit i samband med företagsköp	30	34
Övriga immateriella tillgångar	139	106
Egendom som hyrts ut	0	-1
Övriga	4	6
Totalt	219	191
Nedskrivningar		
Rörelsefastigheter	41	32
Goodwill		0
Varumärke	4	
Datasytem	61	23
Totalt	106	55
Avskrivningar och nedskrivningar totalt	325	246

Not 11. Övriga rörelsekostnader

Milj. €	2018	2017
ICT-kostnader		
Drift	199	178
Utveckling	153	156
Hyseskostnader	9	7
Rörelsefastigheter	75	75
Realisationsförluster på rörelsefastigheter	2	1
Myndighets- och revisionsavgifter*	54	13
Medlemsavgifter	4	4
Köptjänster från andra	139	133
Kontaktkostnader	38	37
Marknadsföringskostnader	37	35
Samhällsansvarskostnader	10	8
Övriga administrationskostnader	62	66
Försäkrings- och säkerhetskostnader	9	10
Övriga kostnader för skadeförsäkringsrörelsen	2	3
Övriga	47	37
Övriga rörelsekostnader totalt	839	764

* I posten ingår arvoden som betalats till revisorerna enligt följande: 2,0 miljoner euro (2,1) för revision, 0,2 miljoner euro (0,3) för sådana uppdrag som avses i 1 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten i revisionslagen, 0,1 miljoner euro (0,1) för skatterådgivning och 0,4 miljoner euro (0,6) för övriga tjänster. Kostnaderna för andra tjänster än revisionstjänster som KPMG Oy Ab utfört för bolag som hör till OP Gruppen uppgick till totalt 0,3 miljoner euro och tjänsterna för skatterådgivning uppgick till 0,1 miljoner euro.

Den stabilitetsavgift som beräknats för OP Gruppen för 2018 uppgick till 39,4 miljoner euro. Stabilitetsavgiften för 2017 uppgick till 24,8 miljoner euro, och den har täckts helt med den bankskatt som betalades tidigare.

Insättningsgarantiavgiften för 2018 uppgår för OP Gruppen till 24,4 miljoner euro (24,1), och den har täckts helt med avgifter som redovisats från den gamla insättningsgarantifonden.

Utvecklingskostnader

Milj. €	2018	2017
ICT-utvecklingskostnader	153	156
Andel eget arbete	50	63
Utvecklingskostnader i resultaträkningen totalt	203	219
Aktiverade ICT-kostnader	170	220
Aktiverad andel eget arbete	12	14
Aktiverade utvecklingskostnader totalt	182	234
Utvecklingskostnader totalt	384	454
Avskrivningar och nedskrivningar	202	116

Utvecklingsinvesteringarna säkerställer att den nuvarande affärsrörelsen är konkurrenskraftig och kontinuerlig samt att verksamheten är förenlig med bestämmelserna och skapar förutsättningar för nya kundorienterade affärsmodeller. Merparten av utvecklingsinvesteringarna riktade sig till att utveckla den nuvarande affärsrörelsen, men de nya affärsrörelsernas andel ökar i framtiden.

Not 12. Nedskrivningar av fordringar

Milj. €	2018	2017
Fordringar som avskrivits som kredit- och garantiförluster	70	79
Återföringar av fordringar som avskrivits	-15	-15
Förväntade kreditförluster** (ECL) för fordringar på kunder och poster utanför balansräkningen	-10	
Förväntade kreditförluster** (ECL) för skuldebrev*	1	
Ökning av individuella nedskrivningar		68
Minskning av individuella nedskrivningar		-91
Gruppvisa nedskrivningar		7
Nedskrivningar av fordringar totalt	46	48

* Förväntade kreditförluster för skuldebrev i försäkringsrörelsen redovisas i nettointäkter från placeringsverksamhet.

** Förlustreserven har specificerats i not 51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev.

Not 13. OP-bonus till ägarkunder

Milj. €	2018	2017
Ny OP-bonus som ägarkunderna samlat	222	214
Oanvänd OP-bonus som föråldrats	4	3
OP-bonus till ägarkunder totalt	226	217

Not 14. Tillfälligt undantag (overlay approach)

	2018
Nettointäkter från placeringsverksamhet, vilka omfattas av det tillfälliga undantaget värderade i enlighet med IFRS 9	
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet	
Aktier och andelar	
Värderingsvinster och -förluster	-49
Totalt (A)	-49
Nettointäkter från placeringsverksamhet, vilka omfattas av det tillfälliga undantaget värderade i enlighet med IAS 39	
Aktier och andelar	
Realisationsvinster och -förluster	-12
Nedskrivningar och återföringar av nedskrivningar	-11
Totalt (B)	-23
Effekten på resultaträkningen av det tillfälliga undantaget (overlay approach) (-A+B)	26
Effekten på rapporten över totalresultat av det tillfälliga undantaget (overlay approach) -(-A+B)	-26

Not 15. Inkomstskatt

Milj. €	2018	2017
På räkenskapsperiodens beskattningsbara inkomst	125	189
Skatt från tidigare räkenskapsperioder	3	-1
Uppskjuten skatt	95	25
Resultaträkningens skatt	223	214
Samfundets inkomstskattesats	20,0	20,0
Avstämning av skatt uträknad på basis av den gällande skattesatsen med resultaträkningens skatt		
Resultat före skatt	1 017	1 031
Andelen av resultatet enligt skattesatsen	203	206
Skatt från föregående räkenskapsperioder	3	-1
Skattefria intäkter	-29	-31
Oavdragbara kostnader och inkomstandelar från företag i kb-form	24	25
Omvärdering av oanvända förluster	22	15
Skatterättelser	1	2
Övriga poster	-2	-1
Resultaträkningens skatt	223	214

Noter angående tillgångar

Not 16. Kontanta medel

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Kassa	83	96
På anfordran betalbara insättningar i centralbanker		
OP Företagsbanken Abp:s kassakravsmedel	703	668
Checkkonton	11 564	12 173
Kontanta medel totalt	12 350	12 937

I enlighet med eurosysteemets kassakravssystem ska kreditinstituten ha minimireserver (kassakrav) i de nationella centralbankerna. Kassakravet är en andel av kassakravsbasen som motsvarar den kassakravsprocent som Europeiska centralbanken har meddelat. Till kassakravsbasen räknas insättningarna (vidsträckt bemärkelse) och skuldebrev med en löptid på högst två år. Insättningar från andra kassakravsskyldiga räknas inte till kassakravsbasen. Kassakravet är för närvarande 1 % av kassakravsbasen. Kreditinstituten i OP Gruppen sköter sitt kassakrav genom OP Företagsbanken Abp. Kreditinstituten i gruppen har bemyndigat OP Företagsbanken Abp att sköta hela gruppens kassakrav i Finlands Bank.

Not 17. Fordringar på kreditinstitut

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Fordringar på kreditinstitut		
Insättningar		
Betalbara på anfordran	73	307
Övriga	0	0
Totalt	73	307
Krediter och övriga fordringar		
Betalbara på anfordran	0	0
Övriga	110	198
Skuldebrev	0	0
Totalt	111	199
Totalt	184	506
Nedskrivningar		-2
Förlustreserv*	-1	
Fordringar på kreditinstitut totalt	183	504

* Förlustreserven har specificerats i not 51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev.

Not 18. Derivatinstrument

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Som innehas för handel		
Räntederivat	2 750	2 859
Valutaderivat	145	213
Aktie- och indexderivat	0	2
Kreditderivat	6	1
Råvaruderivat	4	25
Övriga	0	0
Totalt	2 905	3 100
Säkringsinstrument		
Säkring av verkligt värde		
Räntederivat	374	192
Valutaderivat	142	81
Aktie- och indexderivat		
Kreditderivat		
Säkring av kassaflödet		
Räntederivat	0	0
Totalt	516	273
Övriga säkringsinstrument		
Räntederivat	61	39
Övriga		0
Totalt	61	39
Derivatinstrument totalt	3 482	3 412

Balansposten innehåller derivatinstrumentens positiva värdeförändringar och betalda premier.

Not 19. Fordringar på kunder

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Krediter till allmänheten och offentlig sektor	79 262	75 162
Skuldebrev	0	0
Finansiella leasingfordringar	2 154	1 856
Garantifordringar	10	11
Övriga fordringar	6 180	5 655
Totalt	87 606	82 684
Nedskrivningar		-491
Förlustreserv*	-525	
Fordringar på kunder totalt	87 081	82 193

* Förlustreserven har specificerats i not 51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev.

Förändringar i nedskrivningar av krediter och garantifordringar bland fordringarna på kunder

Milj. €	Krediter	Skuldebrev	Bank- garanti- fordringar	Ränte- fordringar	Totalt
Nedskrivningar 1.1.2017	500	-1	9	-1	506
Ökning av individuella nedskrivningar	67	1	1	-14	55
Förändring av gruppvisa nedskrivningar	7		0		7
Återförda individuella nedskrivningar	-34	0	-1	14	-21
Från balansräkningen bortskrivna krediter och garantifordringar, för vilka gjorts individuella	-56	0	0	0	-56
Nedskrivningar 31.12.2017	485	0	8	-2	491

Förändringarna i förlustreserven 2018 har specificerats i not 51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev.

Finansiella leasingfordringar

OP finansierar lösa anläggningstillgångar, fastigheter och andra utrymmen med finansiell leasing.

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Förfallotiden för finansiella leasingavtal		
Under ett år	585	423
Över ett år och under fem år	1 336	1 132
Över fem år	326	386
Bruttoinvesteringar i finansiella leasingavtal	2 246	1 941
Icke ackumulerad finansieringsintäkt (-)	-92	-85
Minimileasingavgifternas nuvärde	2 154	1 856
Minimileasingfordringarnas nuvärde		
Under ett år	557	401
Över ett år och under fem år	1 290	1 089
Över fem år	307	367
Totalt	2 154	1 856

Not 20. Investeringsstillgångar

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Finansiella tillgångar som innehas för handel (Finansiella tillgångar för handel)		
Statens skuldebrev	3	7
Bank- och företagscertifikat	290	392
Debenturer	24	30
Perpetualer (eviga lån)	4	9
Obligationslån	180	150
Övriga skuldebrev	0	1
Aktier och andelar	81	0
Totalt	583	590
Finansiella tillgångar som värderas till verkligt värde via resultatet		
Skuldebrev	451	
Aktier och andelar (overlay-approach)	1 085	
Aktier och andelar (övriga än overlay-approach)	45	
Totalt	1 581	
Finansiella tillgångar som identifieras som värderade till verkligt värde via resultatet		
Skuldebrev	2 227	
Aktier och andelar	245	
Totalt	2 472	
Finansiella tillgångar som vid första redovisningstillfället kategoriserats som poster värderade till		
Skuldebrev		3 310
Aktier och andelar		220
Totalt		3 530
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (Finansiella tillgångar som kan säljas)		
Skuldebrev	17 124	16 372
Aktier och andelar		1 399
Totalt	17 124	17 771
Upplupet anskaffningsvärde		
Skuldebrev	4	
Övriga	65	
Totalt	69	
Investeringar som hålls till förfall		
Skuldebrev		40
Lån och övriga fordringar		
Skuldebrev		5
Övriga		157
Totalt		161
Förvaltningsfastigheter		
Mark- och vattenområden	141	153
Byggnader	838	851
Totalt	979	1 004
Intresseföretag		
Intresseföretag	237	228
Samarbetsarrangemang	0	0
Totalt	237	228
Investeringsstillgångar totalt	23 047	23 324

Specifikation av skuldebrev, aktier och andelar värderade till verkligt värde via resultatet enligt notering och emittent

Milj. €	31.12.2018		31.12.2017	
	Skuldebrev	Aktier och andelar	Skuldebrev	Aktier och andelar
Noterade				
Offentlig sektor	762		1 733	0
Övriga	2 000	818	1 575	220
Övriga				
Offentlig sektor	17			
Övriga	401	638	2	
Totalt	3 181	1 456	3 310	220

Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat och investeringar värderade till upplupet anskaffningsvärde 31.12.2018

Milj. €	Skuldebrev		Totalt	Aktier och andelar		Totalt	Investeringar värderade till upplupet anskaffningsvärde
	Till verkligt värde	Till upplupet anskaffningsvärde		Till verkligt värde	Till anskaffningsvärde		
Noterade							
Säkerhetsdugliga	12 455		12 455				
Icke säkerhetsdugliga	4 486		4 486	0		0	
Övriga							
Offentlig sektor	7		7				
Övriga	176		176	0	0	0	
Totalt	17 124		17 124	0	0	0	

I posterna värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat ingår efterställda noterade skuldebrev från andra för 29 miljoner euro (39).

Finansiella tillgångar som kan säljas och investeringar som hålls till förfall 31.12.2017

Milj. €	Skuldebrev som kan säljas			Aktier och andelar som kan säljas			Investeringar som hålls till förfall
	Till verkligt värde	Till upplupet anskaffningsvärde	Totalt	Till verkligt värde	Till anskaffningsvärde	Totalt	
Noterade							
Säkerhetsdugliga	11 260		11 260				23
Icke säkerhetsdugliga	4 608		4 608	743		743	10
Övriga							
Offentlig sektor	0						
Övriga	505		505	595	62	657	8
Totalt	16 372		16 372	1 337	62	1 399	40
Räkenskapsperiodens nedskrivningar	0		0	-38		-38	

Förändringar i förvaltningsfastigheter, milj. €		2018	2017
Anskaffningsvärde 1.1		939	910
Ökning		65	51
Minskning		-85	-97
Överföringar mellan posterna		12	76
Anskaffningsvärde 31.12		931	939
Ackumulerade förändringar i verkligt värde 1.1		65	41
Förändringar i räkenskapsperiodens verkliga värde		-4	17
Minskning		-8	-7
Övriga förändringar		-5	14
Ackumulerade förändringar i verkligt värde 31.12		48	65
Bokfört värde 31.12.		979	1 004

I ökningen av förvaltningsfastigheter ingår aktiverade utgifter efter förvärvet för 13 milj. e (14 milj. e). Avskrivningarna, nedskrivningarna och de återförda nedskrivningarna av materiella tillgångar har bokförts på övriga rörelsekostnader. Förändringarna i verkligt värde på förvaltningsfastigheter har bokförts på nettointäkter från placeringsverksamheten. Förvaltningsfastigheternas verkliga värde innehåller en skuldandel.

OP Gruppens företag innehar förvaltningsfastigheter som omfattas av begränsningar för överlåtelse- och försäljningspris i enlighet med aravalagstiftningen. Det verkliga värdet av de här objekten var 1 milj. e (1 milj. e). OP Gruppens företag hade på basis av föravtal bygg- och reparationsförpliktelser som gällde förvaltningsfastigheter för 1 milj. e (5 milj. e).

En specifikation av förvaltningsfastigheter som hyrts ut med operationella leasingavtal finns i not 44.

Bland förvaltningsfastigheterna fanns fastigheter som utgjort säkerhet för 4 milj. e (5 milj. e).

För intresseföretagen redogörs i not 22. Investeringar som behandlas enligt kapitalandelsmetoden.

Not 21. Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Aktier och andelar	9 745	10 113
Övriga placeringar	26	13
Totalt	9 771	10 126

Not 22. Investeringar som behandlas enligt kapitalandelsmetoden

Belopp som tagits upp i balansräkningen:

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Intresseföretag	237	228
Samarbetsarrangemang	0	0
Totalt	237	228

Belopp som tagits upp i balansräkningen:

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Intresseföretag	41	27
Totalt	41	27

Investeringar i intresseföretag och samarbetsarrangemang

OP Gruppen har 18 (19) intresseföretag och 3 (3) samarbetsarrangemang som granskade enskilt inte är väsentliga. I tabellen nedan finns OP Gruppens andel av de här intresseföretagens och samarbetsarrangemangens resultat. De 3 (4) riskkapitalfonder som behandlats som intresseföretag har värderats till verkligt värde i enlighet med IAS 28.

OP Gruppens placeringar i intresseföretag och samarbetsarrangemang har inget noterat marknadspris.

Det finns inga eventualförpliktelser i anslutning till intresseföretag eller samarbetsarrangemang. Till samarbetsarrangemang hör inte heller sådana i bokslutet oupptagna förbindelser som gäller arrangemang av finansiering eller resurser eller förpliktelser att förvärva en annan placerares innehav om vissa händelser inträffar i framtiden.

Milj. €	Intresseföretag konsoliderade med kapitalandelsmetoden		Intresseföretag värderade till verkligt värde		Samarbetsarrangemang	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Vinster från kvarvarande verksamheter	19	9	21	18		
Totalresultat	19	9	21	18		

Sammanfattningen ovan av intresseföretag som värderats till verkligt värde baserar sig på företagens bokslut.

Not 23. Immateriella tillgångar

Förändringar i immateriella tillgångar, milj. €	Goodwill	Varumärken	Kundrelationer i anslutning till försäkringsavtal och försäkringarnas		Övriga immateriella tillgångar	Totalt
			anskaffningsvärde	anskaffningsvärde		
Anskaffningsvärde 1.1.2018	634	179	0	517	1 154	2 485
Ökning*					182	182
Minskning	-1	-13		-10	-14	-38
Överföringar mellan posterna					0	0
Anskaffningsvärde 31.12.2018	633	166		507	1 323	2 630
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 1.1.2018		-7	0	-406	-517	-930
Räkenskapsperiodens avskrivningar				-31	-138	-169
Räkenskapsperiodens nedskrivningar		-4			-61	-65
Minskning		7		10	7	24
Övriga förändringar					0	0
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 31.12.2018	0	-4		-428	-708	-1 140
Bokfört värde 31.12.2018	633	162		79	615	1 490

* Det interna utvecklingsarbetets andel 12 milj. e (14 milj. e).

Förändringar i immateriella tillgångar, milj. €	Goodwill	Varumärken	Kundrelationer i anslutning till försäkringsavtal och försäkringarnas		Övriga immateriella tillgångar	Totalt
			anskaffningsvärde	anskaffningsvärde		
Anskaffningsvärde 1.1.2017	634	179		514	959	2 286
Ökning*				3	236	239
Minskning					-39	-39
Övriga förändringar					0	0
Överföringar mellan posterna					-1	-1
Anskaffningsvärde 31.12.2017	634	179		517	1 154	2 485
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 1.1.2017		-7		-373	-433	-812
Räkenskapsperiodens avskrivningar				-34	-94	-127
Räkenskapsperiodens nedskrivningar					-16	-16
Minskning					27	27
Övriga förändringar					-1	-1
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 31.12.2017		-7		-406	-517	-930
Bokfört värde 31.12.2017	634	172		110	638	1 555

Övriga immateriella tillgångar

Bokfört värde, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Datasystem	391	344
Datasystem under utveckling	222	286
Övriga	2	7
Totalt	615	638

Immateriella tillgångar med obegränsad nyttjandetid

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Goodwill	633	634
Varumärken	162	172
Totalt	795	807

Nyttjandetiden för varumärken som förvärvats vid rörelseförvärv har uppskattats till obegränsad, eftersom de påverkar ackumuleringen av kassaflödet under en ospecificerad tid.

Nedskrivningsprövning av goodwill

Goodwill, milj. €	Förvärvat affärsrörelse	2018	2017
Skadeförsäkring	Förvärv av Pohjola-Gruppen Abp:s skadeförsäkring och Excenta Oy:s verksamheter för välbefinnande i arbetet.	392	393
Kapitalförvaltning	Förvärv av Pohjola-Gruppen Abp:s fond-, kapitalförvaltnings- och livförsäkringsrörelser	217	217
Bankrörelse	Förvärv av Pohjola Finance Ab:s affärsrörelse	13	13
Övrig rörelse	Förvärv av Pohjola-Gruppen Abp:s ICT-verksamheter och Checkout Finland Oy:s affärsrörelse.	12	12
Totalt		633	634

Nedskrivningsprövning av goodwill

Storleken på goodwillen fastställdes i köpesummans fördelningsprocesser, dvs. vid de s.k. PPA (Purchase Price Allocation)-utredningarna. Den goodwill som uppkom fördelades på enheter som genererar kassaflöde (CGU:n), som var antingen rörelsesegment eller företag som räknas till rörelsesegmenten. Nedskrivningsprövningen av goodwill utfördes i enlighet med IAS 36 för kassaflödesgenererande affärsområden som motsvarar de affärsområden för vilka förvärvskalkylerna upprättades.

Värdet av OP Gruppens kassaflödesenheter har för prövningen av goodwill fastställts enligt metoden "Excess Returns". I metoden avdras avkastningskravet på eget kapital från den innevarande räkenskapsperiodens och de kommande räkenskapsperiodernas vinst. För att fastställa nuvärdet av kassaflödet diskonteras en eventuell återstående avkastning med en diskonteringsränta som motsvarar avkastningskravet på eget kapital.

Längden på prövningsperioden fastställdes till den femåriga prövningsperioden enligt standarden IAS 36 med restvärden. De prognoser som använts i kassaflödesanalyserna baserar sig på den affärsrörelsestrategi som uppställer riktlinjerna för den långsiktiga utvecklingen som OP Andelslags förvaltningsråd fastställt för OP Gruppen 2016 och på de förväntningar på affärsrörelsens utveckling under perioden 2019–2021 som härletts ur strategin. Tillväxten i kassaflödena efter 2021 varierar mellan 1,5 och 4 procent. I livförsäkringsrörelsen förväntas den räntebärande premieinkomsten enligt den gällande strategin ytterligare minska under hela prövningsperioden.

Som diskonteringsränta i analyserna har använts kostnaden för eget kapital till marknadsvillkor, som står i linje med de tillämpade värderingsmetoderna (dvs. via kassaflödet har fastställts endast det värde som tillfaller placerare i eget kapital och som har diskonterats med avkastningskravet på eget kapital). Den diskonteringsränta som använts i kalkylerna före skatt (dvs. IFRS WACC) varierade mellan 7,4 och 9,9 procent. År 2017 varierade diskonteringsräntan mellan 7,4 och 10,2 procent. Med stöd av marknadsinformationen sänktes diskonteringsräntan för skade- och livförsäkringsrörelsen med 0,5 procentenheter till 7,3 procent, för kapitalförvaltnings- och fondrörelsen med 1,9 procentenheter till 6,6 procent samt för OP Finance med 0,6 procentenheter till 6,8 procent. Diskonteringsräntan efter skatt för ICT-rörelsen höjdes med 0,4 procentenheter till 6,7 procent till att motsvara diskonteringsräntan enligt marknadsinformationen.

Nedskrivningsprövningen av goodwill har inte lett till nedskrivningar.

Känslighetsanalys för goodwill

En känslighetsanalys utfördes separat för varje kassaflödesenhet, den baserade sig på de centrala variablerna för respektive kassaflödesenhet. I känslighetsanalyserna har använts samma variabler som under jämförelseåret. Om värdet på en variabel ändras från de värden som använts i prognoserna, medför det en risk för nedskrivning. Känslighetsanalysen innehåller inte samtidiga förändringar i värdet på alla centrala variabler.

Centrala variabler som använts i känslighetsanalysen och förändringar i dem som medför en risk för nedskrivning

Segment	Förvärvat affärsrörelse	Centrala variabler	Värde som	Förändring som medför
			använts i prognosem a, %	risk för nedskrivning, %-enheter
Skadeförsäkring	Skadeförsäkringsrörelsen	Diskonteringsränta, %	8,7	9,0
		Totalkostnadsprocent	90-92	9,41
		Nettointäkter av placeringsverksamheten, %	2,3-4,0	-3,8
Kapitalförvaltning	Kapitalförvaltningsrörelsen	Diskonteringsränta, %	7,9	21,7
		Ökning i förvaltade medel, %	4,0	-10,5
		Kostnadsökning, %	1,5	10,7
	Livförsäkringsrörelsen	Diskonteringsränta, %	9,9	5,4
		Ökning i rörelsekostnader, %	1,5	2,5
		Marginal i placeringsverksamheten, %	0,5-2,6	-0,4
	Fondrörelsen	Diskonteringsränta, %	7,4	16,5
		Ökning i fondkapital, %	4	-11,0
		Ökning i fasta kostnader, %	1,5	11,4
Bankrörelse	OP Finance Ab:s affärsrörelsen	Diskonteringsränta, %	8,1	14,8
		Ökning i utlåningen, %	2,0-4,1	-15,7
		Kostnadsökning, %	2,0	14,4
Övrig rörelse	ICT-rörelsen	Diskonteringsränta, %	7,9	52,2
		Ökning i intäkter från tjänster, %	0,1 / 6,1	-65,9
		Netto, %	2,0	-1,7

Nedskrivningsprövning av varumärken

OP Gruppens varumärken har i sin helhet uppstått genom förvärvan av Pohjola-Gruppen Ab:s affärsrörelse. En nedskrivningsprövning har utförts separat i enlighet med IAS 36 för följande varumärken: Pohjola, Europeiska och A-Försäkring. Varumärket Seesam såldes till Vienna Insurance Group (VIG) som en del av försäljningen av hela aktiestocken i Seesam Insurance AS och dess filialer i Lettland och Litauen.

Varumärkena har värderats enligt metoden "relief from royalty", i vilken varumärkenas värde fastställdes till de royaltyinbesparingar diskonterade till nutid som i framtiden uppnås genom innehav av varumärkena. Vid prövningen av varumärket Pohjola användes som diskonteringsränta det viktade medeltalet av skadeförsäkrings- och hälsovårdstjänsternas kostnader för eget kapital till marknadsvillkor (7,3 och 7,3 procent) utökad med en tillgångsvis riskpremie på 3 procent. Som diskonteringsränta vid prövningen av andra varumärken har använts den kostnad för eget kapital till marknadsvillkor som fastställts för skadeförsäkringsrörelsen (7,3 procent) utökad med en tillgångsvis riskpremie på 3 procent. Vid prövningen 2018 har använts samma riskpremie och motsvarande royalty i procent som vid PPA-utredningen och prövningen under tidigare år.

Längden för prövningsperioden fastställdes till 5 år i enlighet med standarden IAS 36. De prognoser som använts i kassaflödesanalyserna baserar sig på de strategisiffror som uppdaterats för skadeförsäkringsrörelsen för 2019–2021 och på de förväntningar på affärsrörelsens fortsatta utveckling som härletts ur siffrorna. Som tillväxt i kassaflödena under perioderna efter prognosperioden användes en inflationsförväntning på 3 procent.

OP Gruppen planerar att ta i bruk namnet Pohjola i skadeförsäkringsrörelsen under 2019. OP Försäkring Ab skulle i fortsättningen ha namnet Pohjola Försäkring Ab. Då skadeförsäkringsrörelsen ändrar sitt varumärke, byter Pohjola Hälsa namn till Pohjola Sjukhus, och koncentrerar sig i fortsättningen på sjukhusverksamheten. Ändringarna planeras träda i kraft under 2019. I samband med nedskrivningsprövningen av varumärket Pohjola prövades hur ovan nämnda förändring påverkar varumärkets ekonomiska nyttjandetid och prövningsperiodens längd, den diskonteringsränta som användes för prövningen, riskpremien och royaltyprocenten. Varumärket konstaterades fortfarande utgöra en sådan immateriell tillgång med obegränsad ekonomisk nyttjandetid som avses i IAS 36. Varumärket kommer i fortsättningen också att användas inom den traditionella försäkringsverksamheten, då den ursprungliga prövningsperiodens längd på fem år återställdes. Prövningsperioden hade tidigare förlängts till 15 år eftersom varumärket endast användes för hälso- och välbefinnanderörelsen som växte snabbt. Övriga parametrar har inte ändras väsentligt eftersom parametrarna även ursprungligen passade försäkringsrörelsen. Vid prövningen av varumärket beaktades de kassaflöden som kan likställas med omsättning för de affärsrörelser som i fortsättningen finns under varumärket.

Nedskrivningsprövningen av varumärken har lett till att nedskrivningar av varumärken inte behöver göras i bokslutet 2018. Varumärket Europeiska har dock skrivits ned i bokslutet, eftersom det finns planer på att fusionera bolaget med OP Försäkring.

Nedskrivningsprövning av andra väsentliga immateriella tillgångar

OP Gruppens kundrelationer och försäkringsavtal har förvärvats som en del av förvärvet av Pohjola-Gruppen Abp:s affärsrörelse. Dessutom allokaterades immateriella tillgångar för kundrelationer och försäkringsavtal till OP Gruppens balansräkning som en del av förvärvet av Aurum Placeringsförsäkring Ab 2012.

De immateriella tillgångar som uppstått genom Skadeförsäkringens kundrelationer kostnadsfördes med linjära avskrivningar under 2018. De immateriella tillgångar som uppstått genom Livförsäkringens kundrelationer och försäkringsavtal kostnadsfördes genom degressiva avskrivningar inom en uppskattad nyttjandetid, och det har inte förekommit något nedskrivningsbehov beträffande dem.

Not 24. Materiella tillgångar

Milj. €			31.12.2018	31.12.2017
Rörelsefastigheter				
Mark- och vattenområden			80	82
Byggnader			589	649
Maskiner och inventarier			53	51
Övriga materiella tillgångar			15	16
Egendom som hyrts ut			0	0
Materiella tillgångar totalt			737	798
av vilka anskaffningar i arbete			4	42

Förändringar i materiella tillgångar, milj. €	Rörelsefastigheter	Maskiner och inventarier	Övriga materiella tillgångar	Egendom som hyrts ut	Materiella tillgångar totalt
Anskaffningsvärde 1.12.2018	1 175	130	18	2	1 325
Förvärvade affärsrörelser	0	0	0	0	0
Ökning	40	18	1	0	60
Minskning	-25	-7	-2	-1	-35
Överföringar mellan posterna	-14	1	0		-13
Anskaffningsvärde 31.12.2018	1 176	141	17	1	1 336
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 1.1.2018	-445	-78	-2	-2	-527
Förvärvade affärsrörelser	0	0	0		0
Räkenskapsperiodens avskrivningar	-34	-15	-1	0	-50
Räkenskapsperiodens nedskrivningar	-39		-3		-41
Återföringar av räkenskapsperiodens nedskrivningar	0				0
Minskning	7	5	0	1	13
Övriga förändringar	3		3		6
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 31.12.2018	-508	-88	-2	-1	-599
Bokfört värde 31.12.2018	668	53	15	0	737

Förändringar i materiella tillgångar, milj. €	Rörelsefastigheter	Maskiner och inventarier	Övriga materiella tillgångar	Egendom som hyrts ut	Materiella tillgångar totalt
Anskaffningsvärde 1.1.2017	1 226	214	34	5	1 479
Ökning	119	22	1	0	142
Minskning	-94	-106	-17	-3	-220
Överföringar mellan posterna	-76	0	0	0	-76
Anskaffningsvärde 31.12.2017	1 175	130	18	2	1 325
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 1.1.2017	-419	-169	-16	-4	-609
Räkenskapsperiodens avskrivningar	-35	-14	-1	0	-50
Räkenskapsperiodens nedskrivningar	-39	0	0	0	-39
Återföringar av räkenskapsperiodens nedskrivningar	0	0	0	0	0
Minskning	54	105	15	2	176
Övriga förändringar	-5	0	0	0	-5
Akkumulerade avskrivningar och nedskrivningar 31.12.2017	-445	-78	-2	-2	-527
Bokfört värde 31.12.2017	731	51	16	0	798

Not 25. Övriga tillgångar

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Betalningsförmedlingsfordringar	21	67
Pensionstillgångar	34	0
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		
Räntor	195	199
Räntor på derivatfordringar	170	199
Provisionsfordringar på kapitalförvaltning	7	8
Avkastningsrelaterade provisioner för kapitalförvaltning	1	13
Tecknings-, inlösen- eller förvaltningsprovisionsfordringar	23	26
Övriga poster i försäkringsrörelsen	86	86
Övriga	58	26
Derivatfordringar, clearing via centrala motparter	3	11
CSA-fordringar för derivatinstrument	458	543
Värdepappersfordringar	20	17
Direktförsäkringsfordringar	322	311
Skaderegleringsavtal	181	181
Återförsäkringsfordringar	73	80
Återförsäkrarens andel av avsättningen för ej intjänade premier	8	11
Återförsäkrarens andel av ersättningsansvaret	97	84
Övriga fordringar	278	270
Totalt	2 033	2 131

Not 26. Skattefordringar och skatteskulder

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Inkomstskattefordringar	61	55
Uppskjuten skattefordran	148	169
Skattefordringar totalt	209	224

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Inkomstskatteskuld	4	15
Uppskjuten skatteskuld	917	874
Skatteskulder totalt	921	890

Uppskjuten skattefordran	31.12.2018	31.12.2017
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (Finansiella tillgångar som kan säljas)	2	0
Avskrivningar och nedskrivningar	6	4
Avsättningar och nedskrivningar av krediter	16	18
Skattemässiga förluster	1	1
Säkring av kassaflöde	4	4
Säkring av ränterisken i försäkringsskulden	9	-2
Periodiseringsdifferenser för värdepapper som emitterats till allmänheten		0
Periodiseringsdifferenser för derivat	7	8
Förmånsbestämda pensionsplaner	46	79
Koncernkonsolideringar	33	25
Övriga temporära skillnader	47	47
Kvittad mot uppskjuten skatteskuld	-23	-16
Totalt	148	169

Uppskjuten skatteskuld	31.12.2018	31.12.2017
Skattemässiga avsättningar	671	617
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (Finansiella tillgångar som kan säljas)	0	64
Säkring av kassaflöde	12	8
Eliminering av utjämningsbeloppet	66	59
Värdering av placeringar till verkligt värde	47	35
Fördelning av köpesumman för företagsköp	44	51
Förmånsbestämda pensionsplaner	43	20
Koncernkonsolideringar	11	3
Övriga temporära skillnader	45	33
Kvittad mot uppskjuten skattefordran	-23	-16
Totalt	917	874
Uppskjuten skattefordran (+)/-skuld (-), netto	-769	-705
Förändringar i uppskjuten skatt	31.12.2018	31.12.2017
Uppskjuten skattefordran/-skuld 1.1	-705	-707
Totaleffekt av förändring i beräkningsgrunder	3	
Uppskjuten skattefordran/-skuld 1.1	-703	-707
Bokförts i resultaträkningen		
Inverkan av förluster	0	0
Avsättningar och nedskrivningar av fordringar	-2	1
Skattemässiga avsättningar	-54	-42
Avskrivningar och nedskrivningar	6	6
Elimineringar av utjämningsbelopp	-7	1
Förmånsbestämda pensionsplaner	-38	8
Säkring av ränterisken i försäkringsskulden	12	-10
Periodiseringsdifferenser för värdepapper som emitterats till allmänheten	0	-1
Periodiseringsdifferenser för derivat	-2	0
Värdering av placeringar	-13	-8
Övriga	2	17
Bokförts i rapporten över totalresultat		
Finansiella tillgångar som kan säljas		
Förändringar i verkligt värde	43	4
Säkring av kassaflöde	-13	-1
Överföring till resultaträkningen	13	41
Aktuariella vinster/(förluster) från förmånsbestämda pensionsplaner	-18	-10
Förändring i omvärderingsfond		-4
Övriga	5	-3
Uppskjuten skattefordran totalt 31.12, (+)/-skuld (-), netto	-769	-705
Inkomstskattefordringar (+)/-skuld (-), netto	57	39
Skattefordringar totalt, (+)/-skuld (-), netto	-712	-666

Skattemässiga förluster för vilka inga uppskjutna skattefordringar har bokförts fanns vid slutet av 2018 för 189 milj. e (87).

För de balanserade vinstmedlen i dotterföretagen i Baltikum på 22 milj. e (56) har inte bokförts någon uppskjuten skatteskuld, eftersom tillgångarna bestående har investerats i respektive land.

Noter angående skulder och eget kapital

Not 27. Skulder till kreditinstitut

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Skulder till centralbanker	4 006	4 023
Skulder till kreditinstitut		
Betalbara på anfordran		
Insättningar	1	141
Övriga skulder	1	0
Totalt	2	141
Övriga än betalbara på anfordran		
Insättningar	730	974
Övriga skulder	68	20
Totalt	798	993
Skulder till kreditinstitut och centralbanker totalt	4 807	5 157

Not 28. Derivatinstrument

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Som innehas för handel		
Räntederivat	2 316	2 368
Valutaderivat	145	196
Aktie- och indexderivat	0	0
Kreditderivat	4	0
Övriga	8	26
Totalt	2 474	2 591
Säkringsinstrument		
Säkring av verkligt värde		
Räntederivat	289	342
Valutaderivat	57	86
Övriga		0
Säkring av kassaflödet		
Räntederivat	1	8
Totalt	347	436
Derivatinstrument totalt	2 821	3 026

Balansposten innehåller derivatinstrumentens negativa värdeförändringar och erhållna premier.

Not 29. Skulder till kunder

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Insättningar		
Betalbara på anfordran		
Privatkunder	35 990	33 505
Företag och offentlig sektor	23 911	22 383
Totalt	59 902	55 889
Övriga		
Privatkunder	1 292	1 548
Företag och offentlig sektor	133	554
Totalt	1 425	2 102
Insättningar totalt	61 327	57 991
Övriga finansiella skulder		
Betalbara på anfordran		
Privatkunder	17	13
Företag och offentlig sektor	0	0
Totalt	17	14
Övriga		
Företag och offentlig sektor	4 767	7 545
Totalt	4 767	7 545
Övriga finansiella skulder totalt	4 785	7 559
Skulder till kunder totalt	66 112	65 549

Not 30. Försäringsskuld

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Försäringsskuld för skadeförsäkring	3 157	3 143
Icke-fondanknuten försäringsskuld för garantidelar i livförsäkringen	6 354	6 842
Icke-fondanknuten skuld för placeringsavtals garantidelar i livförsäkringen	3	3
Totalt	9 514	9 987

Skulder för skadeförsäkringsavtal och återförsäkrares andel

Milj. €	31.12.2018			31.12.2017		
	Brutto	Åter-försäkring	Netto	Brutto	Åter-försäkring	Netto
Avsättningar för ersättningar av pensionstyp	1 510	-4	1 506	1 516	-6	1 510
Övriga avsättningar för specifika skadefall	182	-69	113	194	-53	141
Särskild avsättning för yrkessjukdomar	13		13	14		14
Kollektiv avsättning för oreglerade skador	761	-23	737	779	-25	754
Avsättning för skaderegleringskostnader	101		101	67		67
Avsättning för ej intjänade premier	569	-8	561	585	-11	574
Försäringsskuldens ränteskydd	21		21	-12		-12
Försäringsskuld för skadeförsäkring totalt	3 157	-104	3 053	3 143	-95	3 048

Förändringar i försäringsskulden och fordringar avseende återförsäkringsavtal

Milj. €	2018			2017		
	Brutto	Åter-försäkring	Netto	Brutto	Åter-försäkring	Netto
Avsättning för oreglerade skador						
Avsättning för oreglerade skador 1.1	2 557	-84	2 473	2 430	-64	2 365
Under räkenskapsperioden betalda ersättning	-1 075	30	-1 045	-1 004	8	-996
Förändring i skuld/fordran	1 081	-42	1 039	1 113	-28	1 085
Under räkenskapsperioden inträffade skador	1 121	-40	1 081	1 043	-25	1 018
Ökning (minskning) jämfört med tidigare perioder	-39	-2	-42	-32	-3	-35
Förändring i diskonteringsräntan				102		102
Upplösning av diskontering	27		27	31		31
Värdeförändring i ränteskydd	25		25	-12		-12
Avyttrade affärsrörelser	-28		-28			
Kursvinster (förluster)	0		0	0	0	0
Avsättning för oreglerade skador 31.12	2 588	-97	2 491	2 557	-84	2 473
Skuld för återstående avtalstid						
Försäringsskuld 1.1	585	-11	574	578	-14	565
Ökning	539	-7	532	524	-6	518
Minskning	-528	10	-518	-518	9	-509
Avyttrade affärsrörelser	-27		-27			
Upplösning av diskontering	1		1	1		1
Försäringsskuld 31.12	569	-8	561	585	-11	574
Försäringsskuld för skadeförsäkring totalt	3 157	-105	3 052	3 143	-95	3 048

Försäringsskulden för försäkringsavtalens återstående avtalstid har i huvudsak fastställts avtalsvis enligt pro rata parte temporis-metoden.

Värdering av försäkringsskuld för försäkringsavtal

a) Använda metoder och antaganden

Försäkringsskuldens belopp har uppskattats så att det med rimlig sannolikhet är tillräckligt för att täcka de förpliktelser som härrör från försäkringsavtalen. Detta har genomförts så att man först gjort en uppskattning av skuldens förväntade värde och därefter räknat ut ett säkerhetstillägg på grund av den ovisshet som föreligger.

Avsättningen för ersättningar av pensionstyp utgörs av det diskonterade nuvärdet av kassaflödet från ersättningar för inkomstbortfall som betalas ut i form av fortlöpande pensioner. Den diskonteringsränta som används bestäms med beaktande av den rådande räntenivån, lagbestämmelserna om att avsättningarna ska vara betryggande, den av myndigheterna fastställda övre gränsen för diskonteringsräntan samt den rimliga förväntade avkastningen på de tillgångar som täcker försäkringsskulden. Den vid slutet av 2018 använda diskonteringsräntan är 1,5 % (1,5 %). Som dödlighetsmodell har använts en ålderskohortmodell för dödlighetsintensiteten som baserar sig på befolkningsstatistiken i Finland och på antagandet att den nu observerade trenden med en allt högre livslängd kommer att fortsätta.

I avsättningen för oreglerade skador ingår avsättningar för asbestskador som utgörs av yrkessjukdomsfall inom den lagstadgade olycksfallsförsäkringen. Det prognostiserade kassaflödet från dessa ersättningar baserar sig på en utredning, i vilken har beaktats hur mycket asbest som årligen har använts som råmaterial i Finland samt hur latenstiderna för olika asbestsjukdomar är fördelade. Asbestskadornas utveckling följs årligen upp och utfallet har följt prognosen väl.

För värdering av den kollektiva avsättningen för oreglerade skador har flera statistiska metoder använts. Bornhuetter-Ferguson, Cape Cod och Chain Ladder. Vid tillämpningen av dem måste utöver val av metod även andra val göras såsom beslut om på hur många skadeårs statistiska material metoderna ska tillämpas.

De största riskerna vid värderingen av den kollektiva avsättningen för oreglerade skador hänför sig till

- Uppskattningen av framtida inflation (exkl. ersättningar för inkomstbortfall som betalas på basis av lagstadgade
- Justering av förändringar i utvecklingstriangeln för ersättningar till följd av lagändringar och ändringar i ersättningspraxis (dvs. ger historien en korrekt bild av framtiden)
- De historiska datas riktighet under tiotals år.

Av den kollektiva avsättningen för oreglerade skador har endast avsättningen för pensioner diskonterats.

Vid värderingen av den kollektiva avsättningen för oreglerade skador har koncernens skadeförsäkringsbestånd delats upp i flera klasser bland annat utgående från risken och löptiden för kassaflödet från de utbetalda ersättningarna. I varje klass beräknas den kollektiva avsättningen för oreglerade skador först enligt respektive ovan nämnda statistiska metod. Av dem har man valt den som bäst lämpar sig för den klass som är föremål för granskning. Som valkriterier har använts hur väl modellen i fråga skulle ha prognostiserat utvecklingen under tidigare skadeår och den genom modellen erhållna värderingens känslighet för antalet använda statistikår. Till det förväntningsvärde som modellen ger har ett säkerhetstillägg på 2-10 % lagts till. På säkerhetstilläggets belopp inverkar de framtida kassaflödenas osäkerhet och löptid samt historiska datas kvalitet.

Vid värderingen av den kollektiva avsättningen för ersättningarna för sjukvårdskostnader och rehabiliteringskostnader inom den lagstadgade olycksfallsförsäkringen och trafikförsäkringen har beaktats att de ersättningar som betalas för skador som har inträffat för över 10 år sedan kommer att finansieras med hjälp av fördelningssystemet.

Inverkan av ändrade metoder och antaganden på avsättningarnas belopp	2018	2017
Inverkan av ändrade metoder och antaganden på avsättningarnas belopp	17	102
Totalt	17	102

b) Ersättningarnas utveckling

I ersättningstrianglarna har de faktiska ersättningskostnaderna jämförts med tidigare värden. Trianglarna som beskriver ersättningsutvecklingen har konstruerats per skadeår.

Ersättningsutvecklingen har presenterats för tio år med undantag av långvariga avsättningar. I ersättningstrianglarna följs inte upp utvecklingen för andelar i pooler eller olycksfallsförsäkringens regresser. Kapitalvärdena för slutligt fastställda pensioner har behandlats såsom om de hade utbetalats till beloppet av deras kapitalvärde i samband med att de slutligt fastställdes. För de långvariga avsättningarna, dvs. de slutligt fastställda pensionerna och asbestskadorna, har uppgifter om försäkringsskuldens tillräcklighet presenterats.

Ersättningstrianglar, bruttorörelse, milj. €

Skadeår	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totalt
Uppskattning av den totala skadekostnaden											
0*	666	738	784	815	903	931	976	1 000	1 043	1 121	8 977
n+1	633	746	751	802	879	905	887	1 006	1 063		
n+2	640	744	752	805	861	920	902	995			
n+3	641	743	757	821	885	939	910				
n+4	651	750	771	836	891	929					
n+5	653	760	786	840	888						
n+6	659	771	785	840							
n+7	670	772	783								
n+8	673	779									
n+9	674										
Nuvarande uppskattning av den totala skadekostnaden											
	674	779	783	840	888	929	910	995	1 063	1 121	8 982
Ackumulerade utbetalda ersättningar											
	-645	-740	-743	-791	-833	-858	-818	-882	-892	-652	-7 854
Avsättning för oreglerade skador för åren 2009-2018											
	29	39	40	49	56	71	92	113	171	469	1 128
Avsättning för oreglerade skador för tidigare år											214

* = vid slutet av skadeåret

Utvecklingen av ersättningarna för latenta yrkessjukdomar, milj. €

Räkenskapsår	Kollektiv avsättning för oreglerade skador	Kända avsättningar för pensioner	Utbetalda ersättningar	Ersätt- ningskostnader	Förändring i beräknings- grunden*	Tillräcklighet
2009	42	43	-4	-8	4	-4
2010	38	44	-3	0		0
2011	35	50	-3	-6	5	-2
2012	32	53	-4	-4	2	-1
2013	28	53	-4	-1	1	0
2014	22	53	-4	-2	2	0
2015	19	54	-4	-2	2	-1
2016	17	53	-5	-1	2	1
2017	14	53	-5	-3	3	0
2018	13	51	-6	-2		-2

Utvecklingen av slutligt fastställda pensioner, milj. €

Räkenskapsår	Vid början av året	Vid slutet av året	Nytt pensionskapital	Betalda pensioner	Förändring i beräkningsgrunden*	Tillräcklighet
2009	763**	771	42	32		2
2010	771	794	60	34		3
2011	794	895	66	35	77	7
2012	895	940	66	34	31	18
2013	940	965	51	37	23	12
2014	965	1 010	54	40	36	5
2015	1 010	1 046	53	44	30	2
2016	1 046	1 080	54	49	31	3
2017	1 080	1 141	54	52	75	16
2018	1 141	1 145	56	54		-2

* Inverkan av förändringar i diskonteringsräntan och dödlighetsmodellen på det slutliga pensionskapitalet.

** En liten post med sjukvårds- och servicehusavsättningar som ingått under tidigare år har eliminerats från siffrorna för 2009.

Ersättningstrianglar, nettorörelse, milj. €

Skadeår	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totalt
Uppskattning av den totala skadekostnaden											
0*	649	693	721	796	861	897	957	992	1 019	1 081	8 666
n+1	620	707	697	782	829	868	877	1 000	1 026		
n+2	629	705	710	786	819	875	892	990			
n+3	629	705	714	804	843	887	898				
n+4	633	712	727	818	847	887					
n+5	633	721	741	823	847						
n+6	635	732	743	823							
n+7	646	734	742								
n+8	648	740									
n+9	648										
Nuvarande uppskattning av den totala skadekostnaden											
	648	740	742	823	847	887	898	990	1 026	1 081	8 684
Ackumulerade utbetalda ersättningar											
	-632	-702	-703	-775	-794	-820	-810	-880	-885	-648	-7 648
Avsättning för oregerade skador för åren 2008–2017											
	16	39	39	49	54	68	88	110	141	432	1 036

Avsättning för oregerade skador för tidigare år

209

* = vid slutet av skadeåret

Förändring i försäkringsersättningarna för skador som inträffat under tidigare räkenskapsperioder

Försäkringsersättningarna för skador som inträffat under tidigare räkenskapsperioder minskade med 42 miljoner euro, under föregående räkenskapsperiod ökade försäkringsersättningarna med 67 miljoner euro. Förändringen i försäkringsersättningarna för skador som inträffat under tidigare räkenskapsperioder beskriver tillräckligheten hos försäkringsskulden. På grund av att försäkringsskulden ska vara tryggande är förändringen i snitt positiv.

Förändringar i livförsäkringens försäkringsskuld

Avsättningar, milj. €	1.1.2018	Ökning av avsätt- ningar förän- ledd av premier	Frigjorda avsätt- ningar	Kredit- erade räntor och värde- föränd- ringar	Övriga debite- ringar och kredite- ringar	Övriga poster	31.12.2018
Skuld för icke-fondanknutna avtal							
Icke-fondanknuten försäkringsskuld							
diskonterad med den garanterade räntesatsen	2 898	72	-227	87	-12	7	2 824
Separat balansräkning 1	904	0	-45	35	-6	-61	827
Separat balansräkning 2	2 565	6	-219	110	9	-175	2 296
Skuld för icke-fondanknutna placeringsavtal							
diskonterad med den garanterade räntesatsen	3	0	0	0	0	0	3
Räntekomplettering	413					-116	297
Effekt av diskontering med marknadsränta	-8					51	43
Övriga poster	70					-3	66
Totalt	6 845	79	-491	232	-10	-297	6 357

Avsättningar, milj. €	1.1.2017	Ökning av avsätt- ningar förän- ledd av premier	Frigjorda avsätt- ningar	Kredit- erade räntor och värde- föränd- ringar	Övriga debite- ringar och kredite- ringar	Övriga poster	31.12.2017
Skuld för icke-fondanknutna avtal							
Icke-fondanknuten försäkringsskuld							
diskonterad med den garanterade räntesatsen	2 999	153	-234	90	-97	-13	2 898
Separat balansräkning 1	1 066	0	-56	40	-6	-140	904
Separat balansräkning 2	3 045	9	-264	80	7	-311	2 565
Skuld för icke-fondanknutna placeringsavtal							
diskonterad med den garanterade räntesatsen	3	0	0	0	0	-1	3
Räntekomplettering	390					23	413
Effekt av diskontering med marknadsränta	42					-50	-8
Övriga poster	72					-3	70
Totalt	7 618	162	-554	210	-96	-494	6 845

Då avsättningarna för försäkrings- och placeringsavtal för annat än den fondanknutna rörelsen samt för fondförsäkringar bildats har iakttagits de nationella redovisningsbestämmelserna med undantag av att diskonteringsräntan för försäkringsskulden har närmast sig de rådande räntorna. I balansräkningen har redovisats livförsäkringsbolagets besparingar i försäkrings- och kapitaliseringsavtal på egen placeringsrisk, där räntegarantin varierar mellan 1,5 och 4,5 procent och som har diskonterats med beloppet av räntegarantin för avsättningarna i det nationella bokslutet. I räntekompletteringen har bokförts effekten av att diskonteringsräntan minskat i det nationella bokslutet. En del av ränterisken mellan marknads- och diskonteringsräntan har skyddats med ränteplaceringar, vilkas värde har redovisats som en del av den skuld som bokförts för försäkrings- och kapitaliseringsavtal.

Som skuld för risklivförsäkringar används avsättningarna för ej intjänade premier.

Fordringar och skulder i anslutning till avgiven återförsäkring värderas enligt samma principer som skulder och fordringar som härrör från återförsäkrade avtal och upptas separat i balansräkningen.

Avsättningarna för gruppensionsförsäkringen har kompletterats årligen sedan 2011 till följd av den ökade förväntade livslängden.

Krediterade räntor innefattar betalda garantiräntor och kundbonus som delats ut och betalats i enlighet med ledningens prövning.

Not 31. Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Skuld för fondanknutna avtal		
Skuld för fondförsäkringar	4 518	5 036
Skuld för fondanknutna placeringsavtal	5 255	5 084
Totalt	9 774	10 120

Förändringar i försäkringsskulden

Avsättningar, milj. €	1.1.2018	Ökning av avsättningar föranledd av premier	Frigjorda avsättningar	Krediterade räntor och värdeförändringar	Övriga debiteringar och krediteringar	Övriga poster	31.12.2018
Skuld för fondanknutna avtal							
Skuld för fondförsäkringar	5 036	179	-339	-315	-18	-26	4 518
Skuld för fondanknutna placeringar	5 084	812	-411	-310	-20	101	5 255
Totalt	10 120	991	-750	-625	-38	75	9 774

Avsättningar, milj. €	1.1.2017	Ökning av avsättningar föranledd av premier	Frigjorda avsättningar	Krediterade räntor och värdeförändringar	Övriga debiteringar och krediteringar	Övriga poster	31.12.2017
Skuld för fondanknutna avtal							
Skuld för fondförsäkringar	4 944	219	-335	215	-19	12	5 036
Skuld för fondanknutna placeringar	4 221	593	-284	219	-18	353	5 084
Totalt	9 166	813	-619	434	-37	365	10 120

De fondanknutna avtalens beroende av tillgångarna följer av försäkringstagarens val. På bolagsplanet kan värdeförändringen inte jämföras med något benchmark-index. Avkastningen på placeringsavtal med beräkningsränta kan inte tillförlitligt jämföras med något benchmark-index. Avkastningen baserar sig på avkastningen hos de tillgångar som utgör täckning. Bolagets egendom saknar benchmark.

Fondanknutna placeringsavtal har värderats till verkligt värde.

Skulden för fondanknutna avtal värderas till marknadsvärdet för de tillgångar som anslutits till avtalen vid bokslutstidpunkten.

Not 32. Skuldebrev emitterade till allmänheten

Milj. €	Medelränta, %	31.12.2018	Medelränta, %	31.12.2017
Obligationslån	0,83	9 520	1,24	9 016
Obligationslån med bostadssäkerhet (covered bonds)		10 720		10 750
Övriga				
Bankcertifikat	2,53	105	1,10	83
Företagscertifikat	0,55	10 162	0,47	7 034
Som i handeln ingår i den egna portföljen (-)*		-50		-42
Skuldebrev emitterade till allmänheten totalt		30 456		26 841

* OP Gruppens egna obligationslån har kvittats mot skulden.

Milj. €	Skuldebrev emitterade till allmänheten	Efterställda skulder
Balansvärde 1.1.2018	26 841	1 400
Förändringar i finansieringens kassaflöde		
Ökningar i obligationslån	2 344	
Ökningar i obligationslån med bostadssäkerhet	1 004	
Ökningar i bankcertifikat	141	
Ökningar i företagscertifikat	24 495	
Ökningar totalt	27 984	
Minskningar i obligationslån	-1 898	
Minskningar i obligationslån med bostadssäkerhet	-1 100	
Minskningar i bankcertifikat	-121	
Minskningar i företagscertifikat	-21 346	
Minskningar totalt	-24 465	
Förändringar i finansieringens kassaflöde totalt	3 519	
Värderingar och valutakursförändringar	96	-42
Balansvärde 31.12.2018	30 456	1 358

Milj. €	Skuldebrev emitterade till allmänheten	Efterställda skulder
Balansvärde 1.1.2017	28 287	1 445
Förändringar i finansieringens kassaflöde		
Ökningar i obligationslån	1 194	
Ökningar i obligationslån med bostadssäkerhet	2 991	
Ökningar i bankcertifikat	86	
Ökningar i företagscertifikat	19 779	
Ökningar totalt	24 051	
Minskningar i obligationslån	-2 863	
Minskningar i obligationslån med bostadssäkerhet	-1 396	
Minskningar i bankcertifikat	-28	
Minskningar i företagscertifikat	-20 459	
Minskningar totalt	-24 747	
Förändringar i finansieringens kassaflöde totalt	-696	
Värderingar och valutakursförändringar	-750	-45
Balansvärde 31.12.2017	26 841	1 400

De viktigaste emissionerna 2018	Nominellt belopp, mij. €	Ränta, %
OP Företagsbanken Abp		
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 500,000,000 Floating Rate Instruments due May 2021 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	EUB3M + 0,500 %
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 500,000,000 0.375 per cent. Instruments due 29 Aug 2023 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments	500,0	Fast 0,375 %
OP Corporate Bank plc Issue of EUR 500,000,000 1.00 per cent. Instruments due 22 May 2025 under the EUR 20,000,000,000 Programme for the Issuance of Debt Instruments.	500,0	Fast 1,000 %
OP-Bostadslånebanken Abp		
OP Mortgage Bank Issue of EUR 1,000,000,000 0,625 per cent. Covered Notes due 1 Sep 2025 under the EUR 15,000,000,000 Euro Medium Covered Note Programme.	1 000,0	Fast 0,625 %

Not 33. Avsättningar och övriga skulder

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Avsättningar		
Förlustreserv	6	
Avsättning för omstrukturering	10	
Övriga avsättningar	5	9
Övriga skulder		
Betalningsförmedlingskulder	929	731
Upplupna kostnader		
Ränteskulder	182	200
Ränteskulder för derivat	190	197
Övriga upplupna kostnader	368	378
CSA-skulder för derivat	504	657
Pensionskulder	62	304
Leverantörsskulder för värdepapper	21	36
Leverantörfakturaskulder	50	82
Skulder avseende direktförsäkringsverksamhet	49	51
Skulder avseende återförsäkringsverksamhet	11	16
Skaderegleringsavtal	209	192
Totalt	2 576	2 843
Övriga	188	298
Avsättningar och övriga skulder totalt	2 785	3 150

Förändringar i avsättningar

Milj. €	Förlust- reserven	Omstrukturer- ring	Övriga av- sättningar	Totalt
31.12.2017			9	9
Övergången till IFRS 9 1.1.2018	10			10
Ökning av avsättningar		10	5	15
Utnyttjade avsättningar	-4		-9	-13
Återföring av outnyttjade avsättningar				0
31.12.2018	6	10	5	22

Milj. €	Omstrukturer- ring	Övriga av- sättningar	Totalt
1.1.2017	0	3	4
Ökning av avsättningar		1	1
Utnyttjade avsättningar	0	-2	-2
Återföring av outnyttjade avsättningar		-1	-1
31.12.2017	0	3	3

Skaderegleringsavtal

Skaderegleringsavtalen är sådana avtal som inte är försäkringsavtal, men på basis av vilka ersättning betalas för en annan part som har fullständig självrisk. De viktigaste av de här är sådana captive-arrangemang där den försäkrade risken i sin helhet är återförsäkrad i ett captive-bolag som hör till samma koncern som kunden, samt indexförhöjningar för ersättningar som betalas i pensionsform inom den lagstadgade olycksfalls-, trafik- och patientförsäkringen och vissa andra ersättningshöjningar samt sjukvårdersättningar som betalas ut över tio år efter det att skadorna har inträffat och den offentliga sektorns patientförsäkring.

Förmånsbestämda pensionsplaner

OP Gruppens pensionsplaner har skötts via pensionskassan OP-Eläkekassa, pensionsstiftelsen OP-Eläkesätiö och försäkringsbolag. De planer som gäller tilläggs pension i pensionsstiftelsen och försäkringsbolagen samt pensionskassans fonderade ArPL-ålderspension och invalidpensionsplaner har behandlats som förmånsbestämda planer. Betalningar till ArPL-fördelningssystemet har behandlats som avgiftsbestämda planer.

OP-Eläkekassa

OP-Eläkekassa har försäkrat det lagstadgade pensionsskyddet för personalen vid alla arbetsgivare i OP Gruppen. Det lagstadgade ArPL-pensionssystemet ger ett pensionsskydd som baseras på tjänstgöringstid och arbetsinkomster enligt det som bestämts i lagen.

Den nya ArPL trädde i kraft 2017. Förmånerna i arbetspensionssystemet är ålderspension, partiell förtida ålderspension, arbetslivspension, invalidpension, familjepension och rehabiliteringsförmåner. I den tidigare ArPL motsvarades den partiella förtida ålderspensionen av deltidspension och lagen kände inte alls till arbetslivspensionen. De ändringar i förmånerna som lagändringen medförde har resultatförts redan före 2017.

ArPL-pensionssystemet är partiellt fonderande och partiellt baserat på fördelningssystemet. Fonderingen sker individuellt i den pensionsanstalt som försäkrat respektive anställning. Av de pensioner som pensionskassan årligen betalar utgör den fonderade andelen i snitt en fjärdedel.

Målet för OP-Eläkekassas verksamhet är att försäkra det lagstadgade pensionsskyddet så att premien från år till år hålls stabil och underskrider den genomsnittliga premien i arbetspensionssystemet. År 2018 låg OP-Eläkekassas premienivå på 22,9 %. Systemets genomsnittliga premienivå var 24,4 %. Den viktigaste risken i verksamheten ansluter sig till att den realiserade avkastningen på investeringstillgångarna blir mindre än den genomsnittliga avkastningen på placeringsverksamheten i pensionssystemet. Om risken realiserar flera år i rad leder det till att premien måste höjas.

OP-Eläkekassas viktigaste aktuariella risker ansluter sig till ränte- och marknadsrisken, framtida pensionshöjningar samt till att livslängden systematiskt förlängs. En förändring i den ränta som tillämpas vid diskontering av pensionsåtagandet har en väsentlig inverkan på pensionsåtagandets belopp.

Pensionskassan ska enligt lagen om försäkringskassor placera sina tillgångar på ett betryggande och inkomstbringande sätt samt med beaktande av kassans likviditet. Pensionskassan ska täcka den försäkringsskuld som pensionsförbindelserna ger upphov till i enlighet med de nationella bokslutsbestämmelserna. De tillgångar som täcker försäkringsskulden ska vara uppbyggda med hänsyn till arten av den försäkringsverksamhet som kassan bedriver så att dess placeringar, vilka ska vara diversifierade och ha lämplig spridning, tryggar tillgångarnas säkerhet, avkastning och likviditet. För pensionskassan föreskrivs separat i lagen om den solvensgräns som pensionskassan ska täcka med solvenskapitalet.

För placeringsverksamheten ansvarar pensionskassans styrelse, som godkänner pensionskassans placeringsplan för placeringen av dess tillgångar. Pensionsanstaltens ansvariga aktuarie uppräftar årligen en prognos om utvecklingen i försäkringsskulden och pensionsutgifterna. På basis av prognosen beaktas i allokeringen av investeringstillgångarna de krav som försäkringsskuldens art ställer på placeringsverksamheten i fråga om trygghet, avkastning och likviditet samt pensionskassans risktäckningskapacitet.

OP-Eläkekassas representantskap beslöt 31.7.2018 att överföra skötseln av det lagstadgade arbetspensionsskyddet och ett pensionsförsäkringsbestånd på 1 068 miljoner euro till Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Solvenskapitalet som överfördes uppgick till 263 miljoner euro. Beslutet föregicks av en konkurrensutsättning där styrelsen för OP-Eläkekassa inbegärde offerter av de största arbetspensionsbolagen. Det överförda försäkringsbeståndet motsvarar 90,8 procent av OP-Eläkekassas totala pensionsansvar. Överföringen verkställdes 31.12.2018. Enligt den preliminära planen kommer det återstående pensionsansvaret att överföras till Ilmarinen senare, tidigast vid slutet av 2020. Överföringen minskade OP Gruppens pensionskostnader och förbättrade resultatet före skatt med 286 miljoner euro samt gruppens kapitaltäckning med 0,4 procentenheter.

Tilläggs pensioner hos OP-Eläkesäätö och försäkringsbolag

OP-Eläkesäätö är en pensionsstiftelse som sköter det tilläggs pensionsskydd som arbetsgivare inom OP Gruppen ordnat för sin personal. Pensionsstiftelsens syfte är att bevilja arbetstagare som hör till pensionsstiftelsens verksamhetskrets ålderspension, invalidpension och sjukbidrag samt familjepension åt deras förmånstagare jämte begravningsbidrag. Dessutom kan pensionsstiftelsen bevilja dem som hör till verksamhetskretsen förmåner som hänför sig till rehabilitering. Tilläggs pensionsskyddet är frivilligt, så alla arbetsgivare som hör till pensionskassan hör inte automatiskt till pensionsstiftelsen. Pensionsstiftelsens tilläggs pensionsskydd är fonderat i dess helhet.

Till OP-Eläkesäätös verksamhetskrets hör varje person som fyllt 20 år, som oavbrutet varit anställd i ett sådant anställningsförhållande som avses i ArPL hos en arbetsgivare som hör till pensionsstiftelsen och vars anställningsförhållande börjat före 1.7.1991. Den tjänstgöringstid som berättigar till pension börjar från den tidpunkt då den anställda fyllt 23 år medan den varit i arbetsgivarens tjänst. Med den pensionsgrundande lönen avses den pensionslön som baseras på ett och samma anställningsförhållande som beräknas enligt APL, som gällde till 31.12.2006. Pensionsåldern för de personer som hör till OP-Eläkesäätös verksamhetskrets varierar mellan 60–65 år beroende på till vilken persongrupp arbetstagaren enligt pensionsstiftelsens stadgar hör.

OP-Eläkesäätös stadgar ändrades att motsvara ändringarna i den nya ArPL som trädde i kraft 1.1.2017. Stadgeändringens inverkan på resultatet var -2 miljoner euro och dess inverkan på totalresultatet -12 miljoner euro. Åtagandet ökade 2017 av den engångsförhöjning av skulden för fribrevspensioner som gjorts med stöd av försäkringsnämndens rekommendation och arbetsdomstolens beslut om anpassning av tilläggs pensioner enligt finansbranschens kollektivavtal enligt den ArPL som trädde i kraft från början av året. Ökningen i skulden påverkade totalresultatet 2017 med 45 miljoner euro.

Den viktigaste risken i verksamheten ansluter sig till att den realiserade avkastningen på investeringstillgångarna blir mindre än minimiavkastningsmålet. Om risken realiseras flera år i rad leder det till att garantiavgifter måste debiteras.

OP-Eläkesäätös viktigaste aktuariella risker ansluter sig till ränte- och marknadsrisken, till att livslängden systematiskt förlängs samt till inflationsrisken. En förändring i den ränta som tillämpas vid diskontering av pensionsåtagandet har en väsentlig inverkan på pensionsåtagandets belopp.

För placeringsverksamheten ansvarar pensionsstiftelsens styrelse, som godkänner pensionskassans placeringsplan för placeringen av dess tillgångar. Pensionsanstaltens ansvariga aktuarie upprättar årligen en prognos om utvecklingen i försäkringsskulden och pensionsutgifterna. På basis av prognosen beaktas i allokeringen av investeringstillgångarna de krav som försäkringsskuldens art ställer på placeringsverksamheten i fråga om trygghet, avkastning och likviditet samt pensionsstiftelsens risktäckningskapacitet.

Tilläggs pensioner har ordnats också i livförsäkringsbolagen. En anpassning som gjordes till följd av ändringen i ArPL 2017 ökade ansvaret med 12 miljoner euro i bokslutet 2018.

Balansvärden för förmånsbestämda pensionsplaner, milj. €	Förmånsbestämda pensionsplaner		Pensionstillgångarnas verkliga värden		Nettoskulder (-tillgångar)	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Ingående balans 1.1	2 230	2 131	-1 926	-1 821	304	310
Resultatförda förmånsbestämda pensionskostnader						
Kostnader avseende tjänstgöring under innevarande period	62	59			62	59
Räntekostnad (-intäkt)	37	35	-32	-30	5	5
Effekterna av eventuella reduceringar, ändringar och regleringar eller kostnader avseende tjänstgöring under tidigare perioder	-1 484	0	1 208		-276	0
Förvaltningskostnader			1	1	1	1
Totalt	-1 385	94	1 177	-29	-208	65
Förluster (-vinster) av omstrukturering som bokförts						
Aktuariella förluster (vinster) till följd av ändringar i ekonomiska förväntningar	-96	-5			-96	-5
Aktuariella förluster (vinster) till följd av ändringar i befolkningsstatistiska		3				3
ArPL, avkastning på räntedifferens och ökning i ansvaret för ålderspensioner (netto)	34	36	-34	-36		
Erfarenhetsbaserade justeringar	0	36			0	36
Avkastning på tillgångar som omfattas av plan med undantag av belopp som ingår i nettoräntan på förmånsbestämda nettoskulder (-tillgångar) (-)			8	-83	8	-83
Totalt	-62	70	-26	-118	-88	-48
Övriga						
Arbetsgivaravgifter*			19	-23	19	-23
Utbetalda ersättningar	-69	-67	69	67		
Totalt	-69	-67	88	43	19	-23
Utgående balans 31.12	714	2 230	-686	-1 926	28	304

* innehåller 43 miljoner euro i återbetalning av överskottet från OP-Eläkekassas solvenskapital.

Tillgångar och skulder som redovisats i balansräkningen, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Nettoskulder / -tillgångar (pensionsstiftelsen)	-34	5
Nettoskulder / -tillgångar (pensionskassan)	28	272
Nettoskulder (övriga pensionsplaner)	35	27
Nettoskulder totalt	62	304
Nettotillgångar totalt	-34	

Klassificering av pensionskassans och pensionsstiftelsens tillgångar enligt värderingsmetod 31.12.2018, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Aktier och andelar	81	0	20	102
Obligationslån	181	1	10	191
Fastigheter			17	17
Placeringsfonder	198	6	74	278
Derivat	0	0		0
Övriga tillgångar	46		3	49
Totalt	506	7	124	638

Klassificering av pensionskassans och pensionsstiftelsens tillgångar enligt värderingsmetod 31.12.2017, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Aktier och andelar	118		62	181
Obligationslån	370	56	20	446
Fastigheter			116	116
Placeringsfonder	497	37	442	977
Strukturerade placeringar			6	6
Derivat	1	3		4
Övriga tillgångar	151			151
Totalt	1 138	96	646	1 880

Det verkliga värdet för poster som klassificerats till Nivå 1 bestäms på basis av noteringar från marknaden.

Med verkligt värde för poster som klassificerats till Nivå 2 avses det värde som kan härledas ur marknadsvärdet för finansiella instruments delar eller för motsvarande finansiella instrument eller ett värde som kan beräknas med värderingsmodeller och -metoder som allmänt godtas på finansmarknaden, om ett marknadsvärde kan bestämmas tillförlitligt med dem.

Poster som klassificerats till Nivå 3 värderas med prissättningsmodeller, vilkas kalkylparametrar innehåller osäkerhet.

De väsentligaste tillgångsposternas andelar av totalt verkligt värde på tillgångar som omfattas av plan, %	31.12.2018	31.12.2017
Aktier och andelar	16	10
Finansbranschen	0	1
Skog	5	3
Fastighet	3	1
Övriga	8	5
Obligationslån	30	24
Statslån	28	3
Övriga	2	21
Fastigheter	3	6
Placeringsfonder	44	52
Aktiefonder	17	32
Räntefonder	2	7
Fastighetsfonder	19	9
Hedgefonder	6	4
Derivat	0	0
Fastighetsfonder	0	0
Valutaderivat		0
Övriga		0
Strukturerade placeringar		0
Övriga	8	8
Totalt	100	100

I tillgångarna för pensionsplaner ingår, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Värdepapper emitterade av företag som hör till OP Gruppen		26
Övriga fordringar på företag som hör till OP Gruppen	51	164
Fastigheter i OP Gruppens bruk		
Totalt	51	189

Beloppet av premierna för förmånsbestämda pensionsplaner 2018 uppskattas till 8 milj. e.

Durationen för det förmånsbestämda pensionsåtagandet per 31.12.2018 var för pensionskassan 25,4 år, för pensionsstiftelsen 14,2 år och för övriga 20,8 år.

Centrala aktuariella antaganden som tillämpats 31.12.2018	Pensionskassan	Pensionsstiftelsen	Övriga
Diskonteringsränta, %	1,9	1,7	2,0
Presumtiv lönehöjning, %	2,5	2,3	2,5
Framtida pensionsförhöjningar, %	1,1	1,6	1,9
Omsättning, %	3,0	0,0	0,0
Inflation, %	1,7	1,5	1,7
Uppskattad återstående anställningstid i år	22,9	1,2	8,9
Förväntad livslängd för personer som fyllt 65 år			
Män	21,4	21,4	21,4
Kvinnor	25,4	25,4	25,4
Förväntad livslängd efter 20 år för personer som fyllt 45 år			
Män	23,7	23,7	23,7
Kvinnor	28,1	28,1	28,1

Centrala aktuariella antaganden som tillämpats 31.12.2017	Pensionskassan	Pensionsstiftelsen	Övriga
Diskonteringsränta, %	1,8	1,5	1,7
Presumtiv lönehöjning, %	2,7	2,5	2,6
Framtida pensionsförhöjningar, %	1,1	1,9	2,0
Omsättning, %	3,0	0,0	0,0
Inflation, %	1,9	1,7	1,8
Uppskattad återstående anställningstid i år	21,0	7,1	10,5
Förväntad livslängd för personer som fyllt 65 år			
Män	21,4	21,4	21,4
Kvinnor	25,4	25,4	25,4
Förväntad livslängd efter 20 år för personer som fyllt 45 år			
Män	23,7	23,7	23,7
Kvinnor	28,1	28,1	28,1

Känslighetsanalys av centrala aktuariella antaganden 31.12.2018	Förändring i förmånsbestämda pensionsplaner			
	Pensionskassan		Pensionsstiftelsen	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonteringsräntan				
Ökning med 0,5 procentenheter	-19	-10,8	-28	-6,3
Minskning med 0,5 procentenheter	22	12,7	31	7,1
Pensionsförhöjningar				
Ökning med 0,5 procentenheter	21	11,8	27	6,3
Minskning med 0,5 procentenheter	-18	-10,5	-26	-5,9
Dödlighet				
Ökning i förväntad livslängd med 1 år	5	2,9	14	3,3
Minskning i förväntad livslängd med 1 år	-5	-2,9	-14	-3,2

Känslighetsanalys av centrala aktuariella antaganden 31.12.2017	Förändring i förmånsbestämda pensionsplaner			
	Pensionskassan		Pensionsstiftelsen	
	Milj. €	%	Milj. €	%
Diskonteringsräntan				
Ökning med 0,5 procentenheter	-155	-9,4	-31	-6,7
Minskning med 0,5 procentenheter	181	10,9	35	7,6
Pensionsförhöjningar				
Ökning med 0,5 procentenheter	170	10,2	31	6,6
Minskning med 0,5 procentenheter	-154	-9,3	-29	-6,1
Dödlighet				
Ökning i förväntad livslängd med 1 år	56	3,4	16	3,4
Minskning i förväntad livslängd med 1 år	-55	-3,3	-15	-3,2

Pensionsstiftelsens känslighetstal innehåller inte den engångsförhöjning i skulden för fribrevspensioner på 33 milj. euro, vilken gjordes 31.12.2017 på basis av försäkringsnämndens rekommendation.

Not 34. Efterställda skulder

Milj. €	Medelränta, %	31.12.2018	Medelränta, %	31.12.2017
Kapitallån	1,14	52	0,77	80
Övriga				
Debenturer	3,45	1 306	3,41	1 320
Efterställda skulder totalt		1 358		1 400

Kapitallånens huvudsakliga lånevillkor är:

1. Ett kapitallån på 50 miljoner euro

Lånet är ett perpetuallån utan räntedifferentiering, men har ett räntetak på 8 procent. Lånet emitterades 31.3.2005 och låneräntan var 6,5 % det första året. Därefter är räntan CMS 10 år + 0,1 %. Räntan betalas årligen 11.4. Om räntan inte kan betalas för en ränteperiod, förfaller räntebetalningsskyldigheten för ränteperioden. Lånet kan förfalla till betalning med Finansinspektionens tillstånd första gången 11.4.2010. Hela lånekapitalet ska återbetalas på en gång.

2. Ett kapitallån på 40 miljoner euro

Ett perpetuallån med rörlig 3 mån. euribor + 1,25 %. Räntan på lånet betalas kvartalsvis 28.2, 30.5, 30.8 och 30.11. Om räntan inte kan betalas för en ränteperiod, förfaller räntebetalningsskyldigheten för ränteperioden. Lånet kan förfalla till betalning med Finansinspektionens tillstånd på förfalldagarna. Hela lånekapitalet ska återbetalas på en gång.

Debenturer

1. Ett debenturlån på 100 miljoner CHF (motvärde i euro 89 miljoner) som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 14.7.2021. På lånet betalas fast ränta 3,375 % p.a.
2. Ett debenturlån på 100 miljoner euro som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 14.9.2021. På lånet betalas fast ränta 5,25 % p.a.
3. Ett debenturlån på 500 miljoner euro som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 22.8.2022. Enligt lånevillkoren har emittenten möjlighet till förtida återinlösen av lånet i en situation där lånekapitalet inte längre kan räknas till bankens supplementärkapital. På lånet betalas fast ränta 5,75 % p.a.
4. Ett debenturlån på 10 miljarder Japanska yen (motvärde i euro 79 miljoner) som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 3.7.2025. Enligt lånevillkoren har emittenten möjlighet till förtida återinlösen av lånet i en situation där lånekapitalet inte längre kan räknas till bankens supplementära kapital. Låneräntan är rörlig JPY Libor + 0,735%.
5. Ett debenturlån på 3 500 miljoner SEK (motvärde i euro 341 miljoner) som är ett 10-årigt non-call 5-lån, möjligt säga upp till återbetalning 25.8.2020, förfaller 25.8.2025. Enligt lånevillkoren har emittenten möjlighet till förtida återinlösen av lånet i en situation där lånekapitalet inte längre kan räknas till bankens supplementära kapital. Låneräntan är rörlig Stibor + 1,60%.
6. Ett debenturlån på 100 miljoner euro, som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 25.9.2025. Enligt lånevillkoren har emittenten möjlighet till förtida återinlösen av lånet i en situation där lånekapitalet inte längre kan räknas till bankens supplementära kapital. På lånet betalas fast ränta 2,405 % p.a.
7. Ett debenturlån på 11 miljoner euro, som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 14.5.2024. På lånet betalas fast ränta 3,25 % p.a.
8. Ett debenturlån på 11 miljoner euro, som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 18.6.2024. På lånet betalas fast ränta 3,25 % p.a. till 18.6.2019, efter det 6 mån. EURIBOR + 2,54 % p.a.
9. Ett debenturlån på 6 miljoner euro, som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 22.8.2024. På lånet betalas fast ränta 3,25 % p.a. till 22.8.2019, efter det 6 mån. EURIBOR + 2,67 % p.a.
10. Ett debenturlån på 11 miljoner euro, som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 10.10.2024. På lånet betalas fast ränta 3,25 % p.a. till 10.10.2019, efter det 6 mån. EURIBOR + 2,78 % p.a.
11. Ett debenturlån på 11 miljoner euro, som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 14.11.2024. På lånet betalas fast ränta 3,25 % p.a. till 14.11.2019, efter det 6 mån. EURIBOR + 2,81 % p.a.
12. Ett debenturlån på 8 miljoner euro, som är ett 10-årigt bullellån, förfaller 29.12.2024. På lånet betalas fast ränta 3,25 % p.a. till 29.12.2019, efter det 6 mån. EURIBOR + 2,86 % p.a.

Lånen 1–6 har emitterats på den internationella kapitalmarknaden.

OP Företagsbanken Abp har inga överträdelser av lånevillkoren varken beträffande kapital, ränta eller övriga villkor. Differensen mellan lånens nominella och bokförda värde beror på ränteriskvärderingen i säkringen av verkligt värde.

Not 35. Eget kapital

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
OP Gruppens ägares andel		
Andelskapital, medlemsandelar	193	185
uppsagda medlemsandelar	6	6
Andelskapital, avkastningsandelar	2 744	2 599
uppsagda avkastningsandelar	298	307
Fonder		
Bundna fonder		
Reservfonden	794	791
Fonden för verkligt värde		
Säkring av kassaflöde	33	16
Värdering till verkligt värde		
Skuldebrev	-14	135
Förlustreserv för skuldebrev	9	
Aktier och andelar	0	25
Aktier och andelar (overlay approach)	-21	
Övriga bundna fonder	14	15
Fria fonder		
Övriga fria fonder	1 374	1 367
Akkumulerade vinstmedel		
Balanserad vinst (förlust)	5 464	4 724
Periodens vinst (förlust)	786	812
OP Gruppens ägares innehav	11 681	10 982
Innehav utan bestämmande inflytande	154	101
Eget kapital totalt	11 835	11 084

Andelskapital, medlemsandelar

I OP Gruppens eget kapital ingår andelsbankernas medlemmars medlemsinsatser, för vilka banken har en ovillkorlig rätt att vägra att betala ränta och återbetala kapital. Medlemsinsatsen och ägarkundskapet som det innebär ger en möjlighet att delta i bankens förvaltning och beslutsfattande.

Andelskapital, avkastningsandelar

I OP Gruppens eget kapital ingår också andelsbankernas medlemmars placeringar i avkastningsandelar, för vilka banken har en ovillkorlig rätt att vägra att betala ränta och återbetala kapital. För åren 2018-2019 är målet en ränta på 3,25 % och den ränta som ska betalas fastställs årligen i efterskott. Avkastningsmålet kan ändras årligen. Avkastningsandelarna ger inga sådana rättigheter som ägarkunderna har, och de ger inte heller rösträtt.

Om andelsbanken inte har vägrat att återbetala, kan en medlemsinsats och en avkastningsinsats återbetalas 12 månader efter slutet av den räkenskapsperiod under vilken medlemskapet har upphört eller avkastningsandelsägaren sagt upp andelen. Om full återbetalning inte är möjlig något år, ska den obetalda delen betalas ur det egna kapital som står till förfogande enligt de följande boksluten. Ovan fastställda rätt till efterhandsåterbetalning av obetalda delar upphör dock efter det femte följande bokslutet. På obetalda delar betalas inte ränta.

Antal andelar i gruppens andelskapital

(1 000 st.)	Andelskapital, medlemsandelar	Andels- kapital, avkastnings- andelar	Andels- kapital, andelar totalt
1.1.2017	1 826	27 189	29 015
Tillägg till andelskapital	147	3 210	3 358
Återbetalning av andelskapital	-56	-1 337	-1 393
31.12.2017	1 918	29 062	30 980
Tillägg till andelskapital	146	2 782	2 927
Återbetalning av andelskapital	-60	-1 426	-1 486
31.12.2018	2 003	30 417	32 421

Fonder

Reservfonden

Reservfonden har bildats genom vinstmedel som avsatts till den under tidigare perioder och av en andel som överförts från andelsbankernas uppskrivningsfond och avsättningar för kreditförluster. Reservfonden kan användas för att täcka sådana förluster som det fria egna kapitalet inte räcker till för. Reservfonden kan också användas för att öka aktiekapitalet och den kan nedsättas liksom aktiekapitalet. I ett kreditinstitut i andelslagsform kan reservfonden användas endast för att täcka förluster. I aktiebolag har fonden inte längre från och med 1.9.2006 kunnat utökas.

Fonden för verkligt värde

I fonden finns förändringar i verkligt värde för egetkapitalinstrument som värderas till verkligt värde via övrigt totalresultat (finansiella tillgångar som kan säljas) och som omfattas av det tillfälliga undantaget (overlay approach). De poster som redovisats i fonden realiserar i resultaträkningen då värdepapper överläts eller då en nedskrivning görs för värdepappret. Den förväntade förlusten för skuldebrev som värderas till verkligt värde via övrigt totalresultat redovisas som en justering av fonden för verkligt värde. I fonden har också redovisats det verifierade värdeförändringsnettot av räntederivat i säkringsredovisning av kassaflöde justerat med uppskjuten skatt. Värdeförändringarna resultatförs den räkenskapsperiod under vilken det kassaflöde som är föremål för säkringen intäktsförs.

Fonden för verkligt värde efter skatt

Milj. €	Finansiella tillgångar som kan säljas		Säkring av kassaflödet	Totalt
	Skuldebrev	Egetkapital-instrument		
Ingående balans 1.1.2017	105	172	41	318
Förändringar i verkligt värde	59	-39	6	26
Realisationsvinster överförda till resultaträkningen	-22	-165		-187
Nedskrivningar överförda till resultaträkningen	0	21		21
Överföringar till räntenetto			-38	-38
Uppskjuten skatt	-7	37	6	35
Utgående balans 31.12.2017	135	25	16	176

Milj. €	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat				Totalt
	Skuldebrev	Aktier och andelar	Aktier och andelar (overlay approach)	Säkring av kassaflödet	
Omslutning 31.12.2017	135	25		16	176
Effekten av övergången till IFRS9	-2	-25			-28
Ingående balans 1.1.2018	133	0	0	16	148
Förändringar i verkligt värde	-135	0	-35	66	-104
Realisationsvinster överförda till resultaträkningen	-37		-8		-45
Nedskrivningar överförda till resultaträkningen			17		17
Överföringar till räntenetto				-45	-45
Uppskjuten skatt	34	0	5	-4	35
Utgående balans 31.12.2018	-5		-21	33	7

Fonden för verkligt värde före skatt uppgick till 9 miljoner euro (220) och den uppskjutna skatteskuld som ansluter sig till den uppgick till 2 miljoner euro (44). Vid slutet av rapportperioden ingick till följd av att det tillfälliga undantaget tillämpades totalt 82 miljoner euro (146) i positiva värdeförändringar och totalt 54 miljoner euro (38) i negativa värdeförändringar i egetkapitalinstrument i fonden för verkligt värde. I fonden för verkligt värde uppgick avdragsposten för förlusten från skuldebrev värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat till -6 miljoner euro.

Den negativa fonden för verkligt värde upplöses genom värdestegringar på tillgångarna och resultatförda nedskrivningar.

Övriga bundna fonder

Fonderna har bildats av vinstmedlen från tidigare räkenskapsperioder med stöd av bolagsordningen eller stadgarna, där också fondernas syften har fastställts. I omvärderingsfonden ingår differensen mellan det bokförda värdet och det verkliga värdet för en tidigare rörelsefastighet.

Övriga fria fonder

Fonderna har bildats av vinstmedlen från tidigare räkenskapsperioder med stöd av bolagsordningen eller stadgarna eller ett beslut av bolagsstämman, fullmäktige eller andelsstämman.

Akkumulerade vinstmedel

I ackumulerade vinstmedel ingår också reserverna och avskrivningsdifferensen i koncernföretagens sårbokslut samt försäkringsbolagens utjämningsbelopp och vinster/(förluster) av omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner efter avdrag av den uppskjutna skatten.

Övriga noter till balansräkningen

Not 36. Skuldebrev belåningsbara i centralbanker

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet	105	67
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (Finansiella tillgångar som kan säljas)	11 301	10 943
Upplupet anskaffningsvärde (som hålls till förfall)	1	23
Skuldebrev belåningsbara i centralbanker totalt	11 407	11 032

I OP Gruppen har endast OP Företagsbanken Abp rätt till centralbanksfinansiering.

Not 37. Efterställda skuldebrev

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Noterade		
Övriga	23	29
Totalt	23	29
Övriga		
Övriga	6	10
Totalt	6	10
Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen totalt	28	39
Noterade		
Övriga		11
Totalt		11
Övriga		
Övriga		3
Totalt		3
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet totalt		14

Not 38. Ställda säkerheter

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Ställda för egna skulder och åtaganden		
Panter	171	110
Krediter (säkerhet för covered bonds)	13 700	13 266
Övriga	5 775	5 663
Ställda säkerheter totalt*	19 647	19 039
Derivatskulder med säkerhet	928	889
Övriga skulder med säkerhet	4 149	4 146
Obligationslån med bostadssäkerhet (covered bonds)	10 720	10 750
Totalt	15 797	15 784

* Dessutom har det i centralbanken pantsatts obligationslån för ett säkerhetsvärde på 5,1 miljarder euro. Av dem utgör 1,5 miljarder euro säkerhet för den dagsinterna limiten. Obligationslånen kan tas ut utan förhandstillstånd av centralbanken, och de ingår därför inte i tabellen ovan.

Not 39. Erhållna finansiella säkerheter

OP har tagit emot sådana säkerheter som avses i lagen om finansiella säkerheter och som kan vidaresäljas eller pantsättas.

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Verkligt värde av erhållna säkerheter		
Övriga	490	414
Totalt	490	414

Den kreditrisk som beror på derivat minskas med säkerheter och då används avtalet ISDA Credit Support Annex (CSA) som ansluts till det allmänna ISDA-avtalet. Säkerhetssystemet går ut på att motparten ställer värdepapper eller kontanta medel som säkerhet. De kontanta medel som står som säkerhet i enlighet med CSA-avtal uppgick vid bokslutstidpunkten till 490 milj. e (414 milj. e). Vid bokslutstidpunkten fanns inga värdepapper som erhållits som säkerhet.

Not 40. Klassificering av finansiella tillgångar och skulder

Tillgångar, milj. €	Verkligt värde via resultatet						
	Upplupet anskaff- nings- värde	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat	Innehåller för handel	Identifieras som värderade till verkligt värde via resultatet	Obliga- toriskt värderade till verkligt värde via resultatet	Säkrings- instrument	Bokfört värde totalt
Kontanta medel	12 350						12 350
Fordringar på kreditinstitut	183						183
Derivatinstrument			2 905			577	3 482
Fordringar på kunder	87 081						87 081
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal				9 771			9 771
Skuldebrev	4	17 124	502	2 227	451		20 309
Egetkapitalinstrument		0	81	245	1 130		1 456
Övriga finansiella tillgångar	2 098						2 098
Finansiella tillgångar							136 730
Andra tillgångar än finansiella tillgångar							3 652
Totalt 31.12.2018	101 715	17 124	3 488	12 243	1 581	577	140 382

Tillgångar, milj. €	Lån och fordringar	Investeringar som hålls till förfall	Finansiella tillgångar som kan säljas	Verkligt värde via resultaträkningen*	Säkringsinstrument	Bokfört värde totalt
Kontanta medel	12 937					12 937
Fordringar på kreditinstitut	504					504
Derivatinstrument				3 100	312	3 412
Fordringar på kunder	82 193					82 193
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal				10 126		10 126
Skuldebrev		40	16 372	3 899		20 311
Egetkapitalinstrument			1 399	220		1 620
Övriga finansiella tillgångar	2 293					2 293
Finansiella tillgångar						133 397
Andra tillgångar än finansiella tillgångar						3 809
Totalt 31.12.2017	97 927	40	17 771	17 346	312	137 205

* Balansposten investeringstillgångar omfattar skade- och livförsäkringens skuldebrev och egetkapitalinstrument som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen.

Skulder, milj. €	Finansiella skulder värderade till verkligt värde via resultatet	Övriga skulder	Säkringsinstrument	Bokfört värde totalt
Skulder till kreditinstitut		4 807		4 807
Derivatinstrument	2 400		421	2 821
Skulder till kunder		66 112		66 112
Försäkringsskuld		9 476		9 476
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	9 812			9 812
Skuldebrev emitterade till allmänheten		30 456		30 456
Efterställda skulder		1 358		1 358
Övriga finansiella tillgångar		2 302		2 302
Finansiella tillgångar				127 143
Andra skulder än finansiella skulder				1 404
Totalt 31.12.2018	12 212	114 511	421	128 547

Skulder, milj. €	Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen	Övriga skulder	Säkringsinstrument	Bokfört värde totalt
Skulder till kreditinstitut		5 157		5 157
Derivatinstrument	2 572		454	3 026
Skulder till kunder		65 549		65 549
Försäkringsskuld		9 950		9 950
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	10 158			10 158
Skuldebrev emitterade till allmänheten		26 841		26 841
Efterställda skulder		1 400		1 400
Övriga finansiella tillgångar		2 275		2 275
Finansiella tillgångar				124 356
Andra skulder än finansiella skulder				1 765
Totalt 31.12.2017	12 730	111 172	454	126 122

Obligationslånen bland skuldebrev emitterade till allmänheten har behandlats i bokföringen till det upplupna anskaffningsvärdet. Det verkliga värdet på de här skuldebrev som uppskattats med hjälp av den information som fanns att få från marknaden och etablerade värderingsmetoder var vid slutet av december 242 (385) miljoner euro högre än det bokförda värdet. Efterställda skulder har behandlats till det upplupna anskaffningsvärdet. Det verkliga värdet av efterställda skulder är större än det upplupna anskaffningsvärdet, men fastställandet av tillförlitliga verkliga värden är osäkert.

Not 41. Klassificering av poster återkommande värderade till verkligt värde enligt värderingsmetod

Tillgångarnas verkliga värden 31.12.2018, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet				
Egetkapitalinstrument	592	185	679	1 456
Skuldinstrument	2 107	762	312	3 181
Fondanknutna avtal	6 337	3 434		9 771
Derivatinstrument	0	3 425	57	3 482
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat				
Egetkapitalinstrument		0		0
Skuldinstrument	13 885	3 026	214	17 124
Finansiella instrument totalt	22 921	10 831	1 262	35 014
Förvaltningsfastigheter			979	979
Totalt	22 921	10 831	2 241	35 993

Tillgångarnas verkliga värden 31.12.2017, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen				
Egetkapitalinstrument	125	57	38	220
Skuldinstrument	3 249	234	416	3 899
Fondanknutna avtal	7 111	3 015		10 126
Derivatinstrument	2	3 279	131	3 412
Finansiella tillgångar som kan säljas				
Egetkapitalinstrument	623	200	577	1 399
Skuldinstrument	11 977	4 041	354	16 372
Finansiella instrument totalt	23 087	10 826	1 516	35 429
Förvaltningsfastigheter			1 004	1 004
Totalt	23 087	10 826	2 520	36 433

Skuldernas verkliga värden 31.12.2018, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella skulder värderade till verkligt värde via resultatet				
Fondanknutna avtal	6 364	3 448		9 812
Övriga		0		0
Derivatinstrument	10	2 767	44	2 821
Totalt	6 373	6 215	44	12 633

Skuldernas verkliga värden 31.12.2017, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen				
Fondanknutna avtal	7 133	3 024		10 158
Övriga		1		1
Derivatinstrument	5	2 929	92	3 026
Totalt	7 138	5 955	92	13 185

Värdering till verkligt värde

Derivat

Kursen på noterade derivat fås direkt från marknaden. För värderingen av OTC-derivat tillämpas modeller och metoder som används allmänt på marknaden. Metoderna och modellerna behövs bl.a. för att beskriva ränte- och valutakurvor samt volatiliteter samt för att värdera optioner. På det allmänna planet kan indata för de här modellerna härledas från marknaden. För värderingen av vissa avtal måste dock användas modeller med indata som inte kan noteras på marknaden, varvid indata är uppskattningar. De här avtalen har klassificerats till nivå 3.

Middle Office ansvarar för värderingen av det verkliga värdet på derivaten i bankrörelsen, inkl. värderingarna på nivå 3, samt för kvaliteten och tillförlitligheten hos marknadsdata, värderingskurvor och volatilitetsbeskrivningar som en del av den dagliga värderingsprocessen. Middle Office jämför värderingskurvorna regelbundet på avtalsplanet med värderingar från CSA-motparter och centrala motparter samt reder vid behov ut eventuella betydande värderingsdifferenser.

Styrning av riskhanteringen ansvarar för att de nya värderingsmodellerna och -metoderna godkänns samt för övervakningen av värderingsprocessen. Säkringen av värderingarna baserar sig bl.a. på värderingar som använder alternativa källor samt på marknadskurser och annan indata. I säkringsprocessen kan värderingskurvorna jämföras med kurser från CSA-motparter och centrala motparter. Dessutom är det möjligt att anlita värderingstjänster från tredje part.

Vid värderingen av OTC-derivat utan säkerheter beaktas kreditrisken för parterna i transaktionen. Kreditrisken justeras med en motpartsrisjustering (s.k. Credit Valuation Adjustment "CVA") samt med en egen kredit-riskjustering (s.k. Debit Valuation Adjustment, "DVA"). CVA- och DVA-värderingsjusteringarna beräknas enligt motpart. CVA- och DVA-justeringarna beräknas genom att simulera derivatens marknadsvärden och fallissemang i regel med stöd av marknadsinformation. Vid bedömningen av sannolikheten för fallissemang används marknadsdata också för olikvida motparter genom att förena motparterna med likvida marknadsdata.

Nivåerna för verkligt värde

Nivå 1: Noterade marknadspris

De poster som klassificerats till Nivå 1 består av aktier som noterats vid de största börserna, företags, stators och finansiella instituts noterade skuldinstrument och börsderivat. Det verkliga värdet för ifrågasvarande instrument bestäms på basis av noteringar från fungerande marknader.

Nivå 2: Värderingsmetoder som baserar sig på indata som kan observeras

Värderingsmetoder som baserar sig på tillförlitliga kalkylparametrar. Med verkligt värde för instrument som klassificerats till Nivå 2 avses det värde som kan härledas ur marknadsvärdet för det finansiella instrumentets delar eller för motsvarande finansiella instrument eller ett värde som kan beräknas med värderingsmodeller och -metoder som allmänt godtas på finansmarknaden, om ett marknadsvärde kan bestämmas tillförlitligt med dem. Till den här nivån har klassificerats största delen av OP Företagsbankskoncernens OTC-derivat samt företags, stators och finansiella instituts noterade skuldinstrument som inte klassificerats till Nivå 1.

Nivå 3: Värderingsmetoder som baserar sig på indata som kan inte observeras

Värderingsmetoder, vilkas kalkylparametrar innehåller särskild osäkerhet. Instrument som klassificerats till Nivå 3 värderas med prissättningsmodeller, vilkas kalkylparametrar innehåller osäkerhet. Dessutom klassificeras till Nivå 3 skuldinstrument för vilka det på marknaden finns endast några eller inga noteringar. I ifrågasvarande balansklass ingår de mest komplicerade OTC-derivaten samt sådana derivat med lång löptid där den marknadsdata som använts för värderingen har extrapolerats, vissa private equity-investeringar, olikvida lån, strukturerade lån inkl. värdepapperiserade lån och strukturerade skuldebrev samt hedge-fonder. Det verkliga värdet i Nivå 3 består ofta av prisuppgifter från utomstående.

Överföringar mellan olika nivåer av värderingen till verkligt värde

Omklassificeringen mellan olika hierarkier anses ha skett den dag då den transaktion som omklassificeringen medfört skett eller den dag då omständigheterna ändrats. Omklassificeringarna beror främst på i vilken omfattning som marknadsnoteringar finns att tillgå.

Värderingsmetoder, vilkas kalkylparametrar innehåller osäkerhet (Nivå 3)

Specifikation av finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar milj. €	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via resultatet	Derivat-instrument	Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat	Tillgångar totalt
Omslutning 31.12.2017	454	131	931	1 516
Effects of IFRS 9 transition 1 Jan. 2018	601		-593	8
Ingående balans 1.1.2018	1 055	131	338	1 525
Resultaträkningens nettointäkter	-382	-75	-1	-457
Nettointäkter i rapporten över totalresultat			0	0
Förvärv	201		3	203
Försäljningar	-164		-1	-166
Amorteringar	-15		-10	-24
Överföringar till Nivå 3	296		141	437
Överföringar från Nivå 3			-256	-256
Utgående balans 31.12.2018	991	57	214	1 262

Finansiella tillgångar milj. €	Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen	Derivat-instrument	Finansiella tillgångar som kan säljas	Tillgångar totalt
Ingående balans 1.1.2017	142	160	1 149	1 452
Resultaträkningens nettointäkter	13	-29	-62	-77
Nettointäkter i rapporten över totalresultat			-33	-33
Förvärv	29		136	165
Försäljningar	-53		-189	-242
Amorteringar	-67		-7	-74
Överföringar till Nivå 3	392		175	567
Överföringar från Nivå 3	-3		-240	-242
Utgående balans 31.12.2017	454	131	931	1 516

Finansiella skulder, milj. €	Derivat-instrument	Skulder totalt
Ingående balans 1.1.2018	92	92
Resultaträkningens nettointäkter	-48	-48
Utgående balans 31.12.2018	44	44

Finansiella skulder, milj. €	Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen	Derivat-instrument	Skulder totalt
Ingående balans 1.1.2017		107	107
Resultaträkningens nettointäkter		-15	-15
Utgående balans 31.12.2017		92	92

Specifikation av nettointäkter enligt resultatpost 31.12.2018

Milj. €	Räntenetto	Nettointäkter från placeringsverksamhet	Rapport över totalresultat/ Förändring i fonden för verkligt värde	Nettointäkter från tillgångar och skulder som innehas vid periodens slut
Realiserade nettointäkter	-411	29		-382
Orealiserade nettointäkter	-26		0	-27
Nettointäkter totalt	-438	29	0	-409

Specifikation av nettointäkter enligt resultatpost 31.12.2017

Milj. €	Räntenetto	Nettointäkter från placeringsverksamhet	Rapport över totalresultat/ Förändring i fonden för verkligt värde	Nettointäkter från tillgångar och skulder som innehas vid periodens slut
Realiserade nettointäkter	13			13
Orealiserade nettointäkter	-14	-62	-33	-108
Nettointäkter totalt	0	-62	-33	-95

Derivaten i Nivå 3 består av derivat som strukturerats för kundernas behov, så marknadsrisken har täckts med ett motsvarande derivatinstrument. Den öppna marknadsrisken har ingen effekt på resultatet. Derivaten i Nivå 3 hänför sig till strukturerade obligationslån som OP Företagsbanken emitterat där avkastningen är beroende av värdeutvecklingen i ett inbäddat derivat. Värdeförändringen i de här inbäddade derivaten har inte redovisats i tabellen ovan. Dessutom har till Nivå 3 klassificerats derivat med lång löptid, för vilka den marknadsdata som använts för värderingen har extrapolerats.

Förändringar i värderingsfaktorer

Inga väsentliga ändringar har gjorts i värderingsmetoderna under 2018.

Känslighetsanalys med kalkylparametrar som innehåller osäkerhet 31.12.2018

Instrumenttyp, milj. €	Fordringar	Skulder	Nettosaldo	Känslighetsanalys	Skäligen möjlig förändring i verkligt värde
Instrument värderade till verkligt värde via resultatet:					
Obligationslån	312		312	31,2	10 %
Olikvida placeringar	127		127	19,1	15 %
Kapitalfonder*	407		407	40,7	10 %
Fastighetskapitalfonder**	145		145	29	0,2
Derivat:					
Säkring av indexlån och strukturerade derivat	57	-44	13	1,4	11 %
Verkligt värde via resultatet					
Obligationslån	214		214	21,4	10 %
Förvaltningsfastigheter:					
Förvaltningsfastigheter***	688		688	137,6	20 %

Känslighetsanalys med kalkylparametrar som innehåller osäkerhet 31.12.2017

Instrumenttyp, milj. €	Fordringar	Skulder	Nettosaldo	Känslighetsanalys	Skäligen möjlig förändring i verkligt värde
Instrument som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen:					
Kapitalfonder*	38		38	3,8	10 %
Obligationslån	416		416	41,6	10 %
Derivat:					
Säkring av indexlån och strukturerade derivat	131	-92	39	4,3	11 %
Som kan säljas:					
Obligationslån	354		354	35,4	10 %
Olikvida placeringar	81		81	12,2	15 %
Kapitalfonder*	352		352	35,2	10 %
Fastighetskapitalfonder***	143		143	28,6	20 %
Förvaltningsfastigheter:					
Förvaltningsfastigheter***	1004		1004	200,7	20 %

* Värdet på riskkapitalfonder beror främst på målgruppernas resultatutveckling och PE-talen för motsvarande noterade bolag. Utvecklingen av det verkliga värdet på kapitalfonder följs upp med koefficienten Total Value per Pid-in (TVPI), vilken har förändrats i snitt 10 %.

** Följande stressscenarier: aktiernas volatilitet (30 %), aktiernas utdelning (30 %), kreditriskpremierna (30 %) och den sammanlagda värdeförändringen av betydande korrelationsändringar.

*** Vid värderingen av fastighetskapitalfonder och förvaltningsfastigheter tillämpas i regel avkastningsvärdesmetoden, vars huvudkomponenter är avkastningskravet och nettohyresnivån. En förändring i avkastningskravet med +/- 1 procentenhet leder i snitt till en förändring på cirka 20 % i verkligt värde.

Noter angående ansvarsförbindelser och derivat

Not 42. Åtaganden utanför balansräkningen

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Garantier	775	643
Garantiansvar	2 162	1 936
Kreditlöften	12 577	12 176
Utfästelser i anslutning till kortvariga affärstransaktioner	283	372
Övriga	1 195	1 121
Åtaganden utanför balansräkningen totalt	16 993	16 247

Not 43. Eventualförpliktelser och eventualtillgångar

Försäkringsbolag som hör till OP Gruppen tecknar försäkringsavtal via pooler. Medlemmarna i poolerna är i första hand ansvariga för sin relativa andel. Andelarna grundar sig på avtal som fastställs årligen. I vissa pooler svarar medlemmarna i poolen i relation till sina andelar för förpliktelse hos sådana poolmedlemmar som är betalningsoförmögna. Försäkringsbolagen bokför åtaganden och fordringar som följer av det solidariska ansvaret om realiseringen av det solidariska ansvaret är sannolikt.

Not 44. Operationella leasingavtal

OP Gruppen som leasetagare

En del av de utrymmen som OP använder är hyrda. Hyresavtalens återstående giltighetstid varierar från ett år till tio år och normalt ingår möjligheten att förlänga avtalet efter den ursprungliga förfallodagen. En del av utrymmena är uthyrda i andra hand. Dessutom har motorfordon och kontorsanordningar leasats med leasingavtal.

Minimavgifter som betalas på basis av icke uppsägningsbara leasingavtal

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Under ett år	16	7
Över ett år och under fem år	25	20
Över fem år	2	3
Totalt	42	31

OP Gruppen som leasegivare

OP Gruppens företag har hyrt ut en del av sina förvaltningsfastigheter och inbringade de 73 milj. e (79) i hyresintäkter.

Minimavgifter som erhålls på basis av icke uppsägningsbara operationella leasingavtal

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Under ett år	43	53
Över ett år och under fem år	115	124
Över fem år	119	127
	277	304

Not 45. Derivatinstrument

Derivatinstrument som innehas för handel 31.12.2018

Milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat							
Ränteswappar	9 456	27 006	38 799	75 261	1 306	1 050	2 823
Clearas via central motpart	7 151	21 767	27 371	56 288	6	10	1 226
OTC ränteoptioner							
Call och cap							
Köpta	2 559	5 730	2 879	11 169	214	14	322
Utfärdade	2 141	9 347	3 323	14 811	86	114	23
Put och floor							
Köpta	4 132	4 802	2 128	11 061	83	55	191
Utfärdade	3 914	6 131	1 591	11 635	54	49	55
OTC räntederivat totalt	22 201	53 015	48 720	123 936	1 744	1 283	3 415
Räntefutures	3 850	3 280		7 129	0	0	
Börsderivat totalt	3 850	3 280		7 129	0	0	
Räntederivat totalt	26 051	56 295	48 720	131 066	1 744	1 283	3 415
Valutaderivat							
Valutaterminer	17 649	631	2	18 281	137	136	348
Ränte- och valutaswappar	2 699	4 269	2 928	9 896	751	761	1 200
Valutaoptioner							
Call							
Köpta	180	17		197	1	1	4
Utfärdade	239	24		262	1	1	
Put							
Köpta	316	24		340	2	1	7
Utfärdade	299	21		319	1	2	
OTC valutaderivat totalt	21 380	4 986	2 930	29 296	892	902	1 560
Valutaderivat totalt	21 380	4 986	2 930	29 296	892	902	1 560
Aktie- och indexderivat							
Aktieindexoptioner							
Call							
Köpta	0	3		3	0	0	0
OTC aktie- och indexderivat totalt	0	3		3	0	0	
Aktie- och indexderivat totalt	0	3		3	0	0	
Kreditderivat							
Kreditswappar	15	189	2	206	4	9	4
Kreditderivat totalt	15	189	2	206	4	9	4
Övriga							
Övriga terminer	16	1		17	0	4	2
Övriga swappar	190	363	8	560	34	24	78
Övriga optioner							
Call							
Köpta	0	0		0	0		0
Utfärdade	0			0			
Put							
Köpta	0			0			0
Utfärdade	0			0			
Övriga OTC derivat totalt	207	364	8	579	34	28	80
Övriga futures	0	0		1	0	0	
Övriga derivat totalt	208	364	8	580	34	29	80
Derivatinstrument som innehas för handel totalt	47 654	61 837	51 659	161 150	2 674	2 222	5 059

Derivatinstrument som innehas för handel 31.12.2017

Milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat							
Ränteswappar	10 361	33 223	40 673	84 257	2 212	2 103	2 988
Clearas via central motpart	7 311	22 328	29 198	58 837	757	-814	1 307
OTC ränteoptioner							
Call och cap							
Köpta	2 682	4 438	5 686	12 806	334	2	451
Utfärdade	2 449	6 315	3 370	12 134	4	208	14
Put och floor							
Köpta	1 147	5 169	1 876	8 191	102	10	163
Utfärdade	1 159	5 835	1 955	8 949	11	87	55
OTC räntederivat totalt	17 798	54 979	53 560	126 337	2 662	2 411	3 671
Räntefutures	1 615	1 000		2 615	1	1	
Börsderivat totalt	1 615	1 000		2 615	1	1	
Räntederivat totalt	19 414	55 979	53 560	128 953	2 663	2 411	3 671
Valutaderivat							
Valutaterminer	27 606	263	23	27 893	206	190	484
Ränte- och valutaswappar	2 059	6 932	2 472	11 463	705	654	1 258
Valutaoptioner							
Call							
Köpta	115	28		143	3		6
Utfärdade	151	17		168		3	
Put							
Köpta	227	17		244	1		4
Utfärdade	178	31		209		1	
OTC valutaderivat totalt	30 336	7 287	2 496	40 119	915	848	1 752
Valutaderivat totalt	30 336	7 287	2 496	40 119	915	848	1 752
Aktie- och indexderivat							
Aktieindexoptioner							
Call							
Köpta	5	3		8	1	0	2
Put							
Utfärdade	280			280	1		
OTC aktie- och indexderivat totalt	286	3		288	2	0	2
Kreditderivat							
Kreditswappar	28	189	10	227	9	6	10
Kreditderivat totalt	28	189	10	227	9	6	10
Övriga							
Övriga terminer	17	0		17	0	3	2
Övriga swappar	211	513		723	65	31	130
Övriga OTC derivat totalt	228	513		741	65	34	132
Övriga futures	7	1		8	0	2	
Övriga derivat totalt	235	513		748	65	36	132
Derivatinstrument som innehas för handel totalt	50 298	63 971	56 066	170 335	3 655	3 301	5 566

Säkringsinstrument – säkring av verkligt värde 31.12.2018

Milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat							
Ränteswappar	3 751	24 020	14 548	42 319	222	31	807
Clearas via central motpart	2 027	16 903	9 333	28 264	2	2	459
Ränteterminer							
OTC ränteoptioner							
Call och cap							
Köpta	210	2 905	4 047	7 162	0	59	204
OTC räntederivat totalt	3 961	26 925	18 595	49 481	222	91	1 011
Räntederivat totalt	3 961	26 925	18 595	49 481	222	91	1 011
Valutaderivat							
Valuteterminer							
Ränte- och valutaswappar	422	1 799	475	2 696	91	179	223
OTC valutaderivat totalt	422	1 799	475	2 696	91	179	223
Valutaderivat totalt	422	1 799	475	2 696	91	179	223
Säkringsinstrument – säkring av verkligt värde	4 383	28 724	19 070	52 177	313	269	1 235

Medelpris för derivat som utgör säkringsinstrument – säkring av verkligt värde 31.12.2018

	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år	Totalt
Räntederivat				
Clearas via central motpart	0,616	0,488	0,771	0,591
OTC räntederivat	0,963	0,695	0,869	0,791
Räntederivat totalt	0,748	0,539	0,801	0,647

Medelpris för viktiga valutor för valutaderivat som utgör säkringsinstrument 31.12.2018

	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år	Totalt
Valuteterminer: EUR:USD	1,149			
Ränte- och valutaswappar				
GBP	0,910	2,231		2,000
JPY	0,434	0,562	1,300	0,518
USD		1,939	3,823	2,764

Säkringsinstrument – säkring av kassaflöde 31.12.2018

Milj. €	Nominella värden/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat							
Ränteswappar	524	961	2 801	4 286	95	1	142
Clearas via central motpart	100			100	0		1
OTC räntederivat totalt	524	961	2 801	4 286	95	1	142
Räntederivat totalt	524	961	2 801	4 286	95	1	142
Valutaderivat							
Valutaterminer	6 843			6 843	35	39	106
OTC valutaderivat totalt	6 843	0	0	6 843	35	39	106
Valutaderivat totalt	6 843	0	0	6 843	35	39	106
Säkringsinstrument – säkring av kassaflöde totalt	7 367	961	2 801	11 130	129	40	249
Säkringsinstrument totalt	11 750	29 685	21 871	63 306	442	310	1 483

Medelpris för derivat som utgör säkringsinstrument – säkring av verkligt kassaflöde 31.12.2018

	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år	Totalt
Räntederivat				
Clearas via central motpart	0,602			0,602
OTC räntederivat	1,400	1,175	0,906	1,019
Räntederivat totalt	1,249	1,175	0,906	1,009
Valutaderivat				
Valutaterminer				
Average EUR:USD	1,1654			1,1654
Average EUR:GBP	0,8936			0,8936
Average EUR:CHF	1,1529			1,1529

Säkringsinstrument – säkring av verkligt värde 31.12.2017

Milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat							
Ränteswappar	3 325	21 262	11 592	36 180	421	334	701
Clearas via central motpart	880	16 158	6 417	23 455	179	-285	356
OTC räntederivat totalt	3 325	21 262	11 592	36 180	421	334	701
Räntederivat totalt	3 325	21 262	11 592	36 180	421	334	701
Valutaderivat							
Valutaterminer	61			61		1	1
Ränte- och valutaswappar	517	1 958	319	2 794	35	265	162
OTC valutaderivat totalt	578	1 958	319	2 855	35	265	163
Valutaderivat totalt	578	1 958	319	2 855	35	265	163
Säkringsinstrument – säkring av verkligt värde	3 903	23 220	11 911	39 035	456	600	864

Säkringsinstrument – säkring av kassaflöde 31.12.2017

Milj. €	Nominella värden/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat							
Ränteswappar	652	1 379	1 556	3 587	73	5	104
Clearas via central motpart	200	100		300	4		5
OTC räntederivat totalt	652	1 379	1 556	3 587	73	5	104
Räntederivat totalt	652	1 379	1 556	3 587	73	5	104
Valutaderivat							
Valutaterminer	5 794			5 794	32	67	88
OTC valutaderivat totalt	5 794	0	0	5 794	32	67	88
Valutaderivat totalt	5 794	0	0	5 794	32	67	88
Säkringsinstrument – säkring av kassaflöde totalt							
Säkringsinstrument totalt	10 349	24 599	13 467	48 416	561	672	1 056

Derivat totalt 31.12.2018

Milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat	30 535	84 181	70 116	184 833	2 060	1 374	4 568
Clearas via central motpart	9 278	38 670	36 704	84 652	8	12	1 686
Valutaderivat	28 646	6 784	3 404	38 835	1 018	1 120	1 889
Aktie- och indexbundna derivat	0	3		3	0	0	0
Kreditderivat	15	189	2	206	4	9	4
Övriga derivat	208	364	8	580	34	29	80
Derivat totalt	59 404	91 522	73 530	224 456	3 116	2 532	6 542

Derivat totalt 31.12.2017

Milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkliga värden*		Kreditmotvärde
	Under 1 år	1-5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder	
Räntederivat	23 391	78 621	66 708	168 720	3 157	2 751	4 476
Clearas via central motpart	8 392	38 585	35 615	82 592	941	-1 100	1 668
Valutaderivat	36 708	9 245	2 815	48 768	982	1 180	2 002
Aktie- och indexbundna derivat	286	3		288	2	0	2
Kreditderivat	28	189	10	227	9	6	10
Övriga derivat	235	513	0	748	65	36	132
Derivat totalt	60 647	88 571	69 533	218 751	4 216	3 973	6 621

* I de verkliga värdena ingår upplupna räntor som i balansräkningen redovisas bland övriga tillgångar eller avsättningar och övriga skulder.

Räntederivat i central motpartsclearing kvittas i balansräkningen. Effekterna av kvittningen redovisas i not 46. Övriga derivatinstrument redovisas i balansräkningen i brutto. I OP-sammanslutningens kapitaltäckningsanalys tillämpas också kvittning av derivat. Effekterna av kvittningen på motpartsrisken redovisas i punkt 3.5 i OP-sammanslutningens kapitaltäckningsrapport. Kvittningen skulle minska kreditmotvärdet på OP Företagsbanken Abp:s derivat med 4 099 miljoner euro (4 495).

Not 46. Finansiella tillgångar och skulder som dragits av från varandra eller som omfattas av ett rättsligt bindande ramavtal om netting

Finansiella tillgångar

31.12.2018, milj. €	Finansiella tillgångar, brutto	Finansiella skulder, brutto, som avdras från finansiella tillgångar*	Netto som redovisas i balansräkningen**	Finansiella tillgångar som inte kvittats i balansräkningen		
				Allmänna avtal om derivatkontrakt***	Mottagna säkerheter	Netto
Derivat	4 416	-934	3 482	-1 823	-490	1 169

31.12.2017, milj. €	Finansiella tillgångar, brutto	Finansiella skulder, brutto, som avdras från finansiella tillgångar*	Netto som redovisas i balansräkningen**	Finansiella tillgångar som inte kvittats i balansräkningen		
				Allmänna avtal om derivatkontrakt***	Mottagna säkerheter	Netto
Derivat	4 341	-928	3 412	-1 928	-412	1 072

Finansiella skulder

31.12.2018, milj. €	Finansiella skulder, brutto	Finansiella tillgångar, brutto, som avdras från finansiella skulder*	Netto som redovisas i balansräkningen**	Finansiella skulder som inte kvittats i balansräkningen		
				Allmänna avtal om derivatkontrakt***	Ställda säkerheter	Netto
Derivat	3 887	-1 066	2 821	-1 823	-703	295

31.12.2017, milj. €	Finansiella skulder, brutto	Finansiella tillgångar, brutto, som avdras från finansiella skulder*	Netto som redovisas i balansräkningen**	Finansiella skulder som inte kvittats i balansräkningen		
				Allmänna avtal om derivatkontrakt***	Ställda säkerheter	Netto
Derivat	4 112	-1 085	3 026	-1 928	-717	381

* Inkl. det netto av derivat som clearats dagligen som ingår i kontanta medel, sammanlagt -140 (-161) miljoner euro.

** Verkligt värde utan upplupen ränta.

*** Enligt praxis ingås allmänna avtal om derivatkontrakt med alla derivatmotparter.

Clearing av OTC-derivat via centrala motparter

Standardiserade OTC-derivatstransaktioner med finansiella motparter clearas med London Clearing House i enlighet med EMIR-förordningen (EU 648/2012). I den här handlingsmodellen ändras den centrala motparten vid slutet av den dagliga clearingprocessen till derivatmotpart och derivatens dagliga betalningar kvittas med derivatmotparten. Dagligen antingen betalas eller mottas en säkerhet som motsvarar förändringen i det verkliga värdet på öppna avtal (variation margin). De räntederivat som clearas via centrala motparter kvittas i balansräkningen.

Övrig bilateral clearing av OTC-derivat

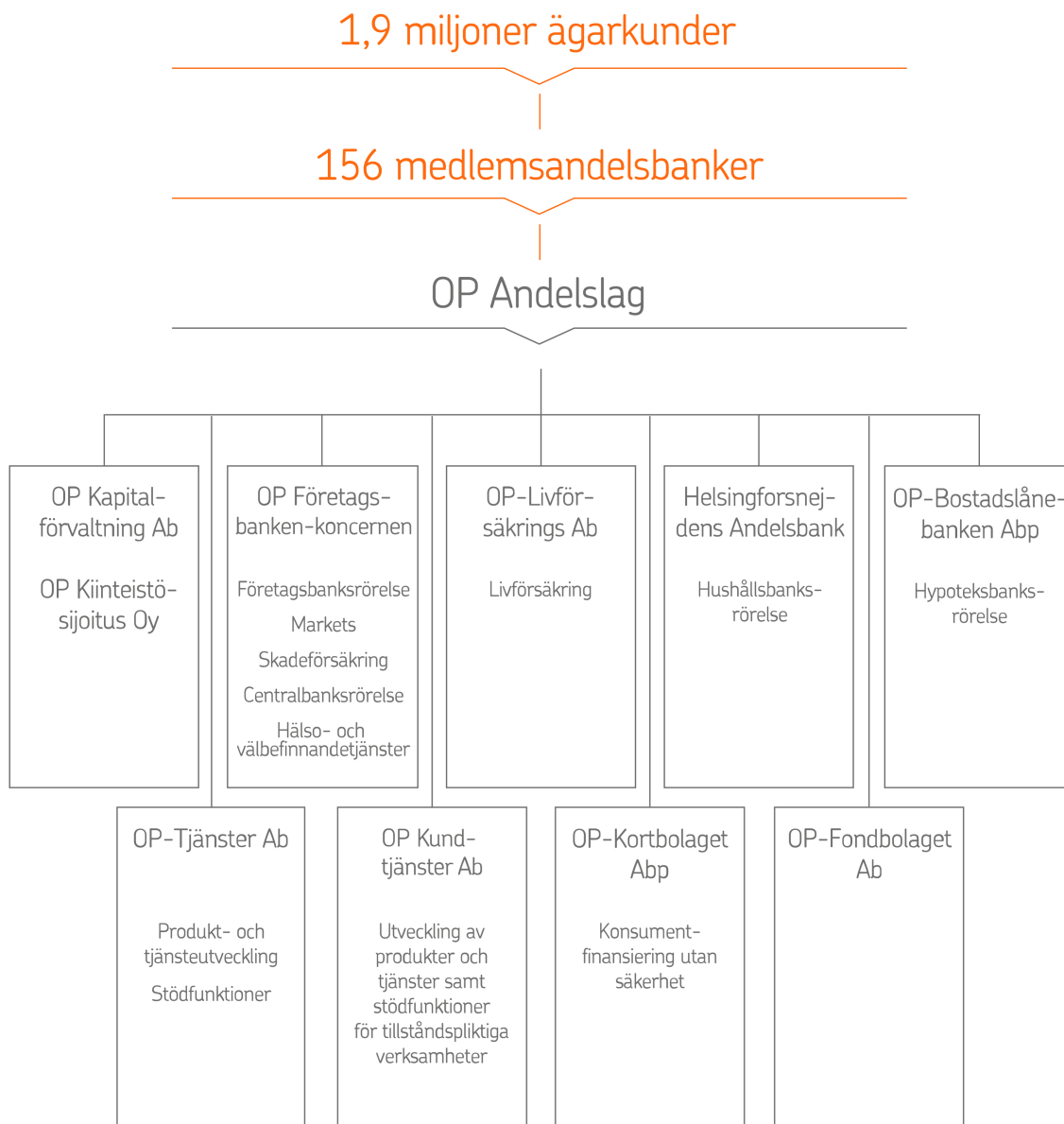
På derivataffärer mellan koncernen och övriga kunder samt sådana derivataffärer som inte clearas via centrala motparter enligt förordningen, tillämpas antingen ISDAs, koncernens egna eller Finansbranschens Centralförbunds allmänna avtal om derivatkontrakt. På basis av de här avtalen kan betalningarna för derivat kvittas transaktionsvis per betalningsdag och då en motpart blivit insolvent eller försatt i konkurs. I avtalsvillkoren kan man dessutom avtala om motpartsspecifika säkerheter. De här derivaten bruttoredo visas i balansräkningen.

Övriga noter

Not 47. Innehav i dotterföretag, strukturerade företag och gemensamma verksamheter

OP Gruppens struktur

I bilden invid beskrivs OP Gruppens struktur. Medlemsandelsbankerna bildar gruppens redovisningstekniska moderföretag. I OP Gruppen konsolideras utöver medlemsandelsbankerna också medlemsandelsbankernas viktigaste dotterbolag samt centralinstitutet OP Andelslag, dess dotterföretag, intresseföretag och olika samarbetsarrangemang.

OP Gruppens kreditinstitut ansvarar solidariskt för varandras skulder. ECB övervakar OP Gruppen gruppbaserat.

Förändringar i dotterföretag och strukturerade företag under räkenskapsperioden

OVY Ab, som tidigare varit OP Gruppens interna kreditförsäkringsbolag, fusionerades med OP Andelslag. Verkställandet av fusionen registrerades 31.7.2018. Payment Highway Oy fusionerades med Checkout Finland Oy. Fusionen verkställdes 31.8.2018.

OP Försäkring Ab sålde hela aktiestocken i sitt baltiska dotterbolag Seesam Insurance AS jämte filialerna i Lettland och Litauen till Vienna Insurance Group (VIG) 31.8.2018.

Betydande dotterföretag som har konsoliderats i OP Gruppens bokslut 2018

OP Gruppens betydande dotterföretag är sådana bolag, vars verksamhet kräver verksamhetstillstånd och andra företag som har central betydelse med hänsyn till affärsrörelsen. Alla betydande dotterföretag som konsolideras i koncernen är helägda, dvs. för deras del finns inga betydande innehav utan bestämmande inflytande.

Företag	Hemort	Innehav, %	Andel av röstetalet, %
OP Andelslag	Helsingfors	100,0	100,0
Helsingforsnejdens Andelsbank*	Helsingfors		
OP-Bostadslånebanken Abp	Helsingfors	100,0	100,0
OP-Livförsäkrings Ab	Helsingfors	100,0	100,0
OP-Kortbolaget Abp	Helsingfors	100,0	100,0
OP-Tjänster Ab	Helsingfors	100,0	100,0
OP Kundtjänster Ab	Helsingfors	100,0	100,0
OP-Fondbolaget Ab	Helsingfors	100,0	100,0
Pivo Wallet Oy	Helsingfors	100,0	100,0
OP Företagsbanken Abp	Helsingfors	100,0	100,0
Checkout Finland Oy	Tammerfors	100,0	100,0
OP Kiinteistösihtout Oy	Helsingfors	100,0	100,0
OP Kapitalförvaltning Ab	Helsingfors	100,0	100,0
OP Säilytys Oy	Helsingfors	100,0	100,0

* Helsingforsnejdens Andelsbank är ett andelslag. I dess fullmäktige har varje ledamot en röst. I fullmäktige ingår 20 ledamöter som utsetts av centralinstitutet och 10 ledamöter som utsetts av ägarkunderna.

Dotterbolag som har konsoliderats i OP Företagsbankskoncernens bokslut

A-Försäkring Ab	Helsingfors	100,0	100,0
Pohjola Hälsa Ab	Helsingfors	100,0	100,0
OP Finance AS	Estland	100,0	100,0
OP Finance SIA	Lettland	100,0	100,0
OP Försäkring Ab	Helsingfors	100,0	100,0
UAB OP Finance	Litauen	100,0	100,0
Försäkringsaktiebolaget Europeiska	Helsingfors	100,0	100,0

I OP Gruppens bokslut konsolideras som dotterföretag dessutom 47 (50) OP-Fastighetscentraler. Fastighetscentralerna (OPKK) erbjuder förmedling av fastigheter och bostäder samt disponenttjänster och de är dotterbolag som ägs till 100%. Utöver fastighetscentralerna har konsoliderats 22 (23) andra dotterföretag.

Medlemsandelsbankerna i OP Gruppens tekniska moderbolag 2018

Bankens namn	Omslutning 31.12.2018, milj. €	Kapital- täckning 31.12.2018, %	Verkställande direktör 31.12.2018
Akaan Seudun Op	194	68,6	Tuomo Smätt
Alajärven Op	300	62,1	Jari Leivo
Alastaron Op	65	64,1	Sanna Metsänranta
Alavieskan Op	70	55,7	Antero Alahautala
Alavuden seudun Op	245	58,9	Jussi Ruuhela
Andelsbanken för Åland	457	25,7	Johnny Nordqvist
Andelsbanken Raseborg	457	31,4	Lars Björklöf
Artjärven Op	51	78,2	Reijo Hurskainen
Askolan Op	140	47,5	Kari Leskinen
Auramaan Op	442	63,9	Tuomo Jokinen
Etelä-Hämeen Op	1 566	59,6	Mika Helin
Etelä-Karjalan Op	1 523	46,8	Petri Krohns
Etelä-Pohjanmaan Op	1 280	29,4	Olli Tarkkanen
Euran Op	208	75,8	Timo Viitanen
Haapamäen Seudun Op	65	84,4	Hannu Petjoi
Hailuodon Op	46	63,7	Jani Isomaa
Halsuan-Ylipään Op	73	71,1	Heidi Pöyhönen
Himangan Op	88	37,7	Kari Haanmäki
Honkilahden Op	37	73,4	Jukka-Pekka Koivisto
Humppilan Op	63	65,6	Jari Salokangas
Itä-Uudenmaan Op	1 343	30,1	Mauri Molander
Janakkalan Op	416	78,4	Mikko Suutari
Jokioisten Op	128	63,9	Vesa Rantanen
Jämsän Seudun Op	338	86,8	Kyösti Myller
Järvi-Hämeen Op	438	72,5	Teemu Sarhema
Kainuun Op	713	54,9	Teuvo Perätalo
Kalajoen Op	227	39,8	Leena Pajumaa
Kalkkisten Op	22	73,0	Ville Lehtinen
Kangasalan Seudun Op	461	46,0	Mika Kivimäki
Kangasniemen Op	199	82,5	Seppo Laurila
Kannuksen Op	116	46,5	Juha Lundström
Kemin Seudun Op	374	52,4	Heikki Palosaari
Kerimäen Op	96	75,8	Jarmo Kaivonurmi
Keski-Pohjanmaan Op	1 070	29,7	Kimmo Peuranto
Keski-Suomen Op	2 844	41,2	Pasi Sorri
Keski-Uudenmaan Op	2 085	44,8	Juhani Rinta-Kartano
Kesälahden Op	78	82,4	Mikko Koski
Kihniön Op	39	65,1	Pirjo Haapa-aho Vehniä
Kiikoisten Op	33	71,6	sijainen Pia Segerman
Kiteen Seudun Op	307	70,3	Olli Koivula
Koitin-Pertunmaan Op	79	79,1	Jouko Iso-Kuortti
Korpilahden Op	94	66,9	Tuomas Kupsala
Korsnäs Andelsbank	141	45,4	Jan-Erik Westerdahl
Kronoby Andelsbank	125	62,0	Kaj Nylund
Kuhmon Op	210	86,4	Martti Pulkkinen
Kuortaneen Op	68	51,5	Markku Jaatinen
Kurun Op	55	61,7	Marja-Leena Siuro
Kuusamon Op	264	42,1	Kari Kivelä
Kymenlaakson Op	1 984	51,3	Juha Korhonen
Kärkölän Op	106	47,5	Arto Haavikko
Köyliön Op	68	74,3	Jari Valonen
Laihian Op	109	59,9	Seppo Hautala
Lapin Op	105	60,0	Juha Teerialho
Lehtimäen Op	69	34,4	Veli-Jussi Haapala

Lemin Op	84	53,7	Ilkka Martikainen
Limingan Op	128	41,4	Petteri Juusola
Liperin Op	216	55,6	Jukka Asikainen
Loimaan Seudun Op	284	64,4	Juha Pullinen
Lokalahden Op	40	74,3	Ville Aarnio
Lounaismaan OP	1 546	49,0	Jouni Hautala
Lounaisrannikon Op	597	39,3	Juha-Pekka Nieminen
Lounais-Suomen Op	323	77,6	Markku Rainio (vt. tj)
Luhangan Op	55	47,4	Tuomas Puttonen
Luopioisten Op	43	66,0	Sirpa Leppäkoski
Luumäen Op	108	72,1	Mikko Purmonen
Länsi-Kymen Op	337	45,9	Saila Rosas
Länsi-Suomen Op	2 916	48,2	Matti Kiuru
Länsi-Uudenmaan Op	1 170	41,5	Markus Sillanaukee
Maaningan Op	116	74,1	Ari Väänänen
Mellilän Seudun Op	39	96,4	Aarre Anttila
Merimaskun Op	39	95,5	Sauli Jalonen
Metsämaan Op	31	81,8	Jussi Nieminen
Miehikkälän Op	81	83,1	Mikael Hanhilahti
Mouhijärven Op	87	46,9	Rainer Sillanpää
Multian Op	83	70,6	Arto Laitinen
Mynämäen-Nousiaisten Op	393	68,5	Kimmo Ranta
Mäntsälän Op	238	62,3	Heikki Kananen
Nagu Andelsbank	62	51,8	Alice Björklöf
Nakkila-Luvian Op	231	71,3	Jussi Kuvaja
Niinijoen Op	41	124,4	Kaisa Markula
Nilakan Seudun Op	182	60,4	Jouni Karhinen
Nivalan Op	203	48,1	Markku Niskala
Op Kantrisola	105	69,4	Bo Hellen
Orimattilan Op	274	68,1	Jukka Sipilä
Oripään Op	70	29,7	Jouko Rekolainen
Oulaisten Op	240	51,7	Mika Korkia-aho
Oulun Op	3 818	29,6	Timo Levo
Outokummun Op	169	82,2	Ari Karhapää
Paltamon Op	70	63,8	Jorma Niemi
Parikkalan Op	145	79,5	Tuomo Liukka
Pedersörenejdens Andelsbank	504	32,0	Thomas Hulten
Perhon Op	103	48,8	Pekka Pajula
Perhonjokilaakson Op	150	47,6	Asko Ahonen
Peräseinäjoen Op	128	62,0	Juha Mäki
Petäjäveden Op	94	61,8	Jaakko Ylitalo
Pihtiputaan Op	88	42,5	Toni Ruokanen
Pohjois-Hämeen Op	444	44,5	Pertti Pyykkö
Pohjois-Karjalan Op	1 720	46,4	Jaana Reimasto-Heiskanen
Pohjois-Savon Op	2 980	52,1	Seppo Pääkkö
Pohjolan Op	1 276	34,0	Keijo Posio
Polvijärven Op	150	80,7	Ari Noponen
Posion Op	115	75,3	Vesa Jurmu
Pudasjärven Op	200	84,5	Pertti Purola
Pukkilan Op	89	62,7	Jari Toivanen
Pulkkilan Op	44	80,9	Marja Hyvärinen
Punkalaitumen Op	102	84,4	Petri Antila
Purmo Andelsbank	41	42,6	Tommy Olin
Päijät-Hämeen Op	1 704	39,4	Mika Kivimäki
Raahen seudun Op	436	49,6	Ari Pohjola
Rantasalmen Op	135	57,9	Kari Mäkelä
Rautalammin Op	79	47,3	Esko-Pekka Markkanen
Riistaveden Op	143	43,6	Pauli Kröger

Ruoveden Op	180	46,2	Leena Selkee
Ruukin Op	148	54,8	Kalle Arvio
Rymättylän Op	78	54,6	Leena Nikula
Rääkkylän Op	86	65,2	Heli Silvennoinen
Sallan Op	91	54,8	Anne Harju
Sastamalan Op	304	38,2	Janne Pohjolainen
Satakunnan Op	521	69,2	Olli Näsi
Satapirkan Op	357	43,7	Antti Suomijärvi
Savitaipaleen Op	116	72,0	Samppa Oksanen
Siikajoen Op	51	61,7	Sakari Kangas
Siikalatvan Op	90	43,8	Ismo Välijärvi
Simpeleen Op	89	101,4	Asko Imppola
Sonkajärven Op	119	72,9	Esko Nissinen
Suomenselän Op	670	38,7	Timo Suhonen
Suur-Savon Op	2 264	47,0	Mikko Antikainen (vt. tj.)
Säkylän Op	98	57,2	Jari Katila
Taivalkosken Op	84	61,2	Piia Mourujärvi
Taivassalon Op	64	45,2	Jens Hildén
Tampereen Seudun Op	3 827	35,9	Mikko Rosenlund
Tervolan Op	84	53,4	Hannu Neuvonen
Tervon Op	63	41,7	Jari Kääriäinen
Toholaamin Op	126	42,6	Juha Pajumaa
Tornion Op	328	35,8	Terhi Luokkanen
Turun Seudun Op	3 564	21,7	Olli-Pekka Saario
Tuusniemen Op	140	45,3	Esa Simanainen
Tyrnävän Op	110	36,9	Antto Joutsiniemi
Ullavan Op	42	50,1	Jorma Somero
Urjalan Op	127	83,0	Jouni Tammelin
Utajärven Op	206	48,5	Jukka Jaurakkajärvi
Vaara-Karjalan Op	450	57,6	Raili Hyvönen
Vaasan Op	1 001	32,3	Ulf Nylund
Valkeakosken Op	272	51,0	Juha Luomala
Vampulan Op	88	66,9	Kari Hänti
Vehmersalmen Op	86	74,5	Petri Tyllinen
Vesannon Op	71	69,8	Markku Niskanen
Vihannin Op	122	56,2	Jari Kantomaa
Vimpelin Op	84	75,8	Matti Mäkinen
Virtain Op	215	51,9	Ari Kakkori
Ylitornion Op	101	67,8	sij Pirkko Nahkiaisoja
Ylä-Kainuun Op	243	58,1	Eija Sipola
Yläneen Op	84	54,3	Heikki Eskola
Ylä-Savon Op	395	53,2	Mikko Paananen
Ypäjäns Op	72	66,4	Kirsi-Marja Hiidensalo

Strukturerade företag som har konsoliderats i koncernbokslutet

OP Gruppen fungerar som placerare och förvaltare av placeringsfonder i olika placeringsfonder för att få intäkter från placeringar och olika provisionsintäkter. I OP Gruppens bokslut konsolideras 0 (0) placeringsfond och 2 (2) fastighetsfonder. Fonderna har klassificerats som strukturerade företag, eftersom OP Gruppens bestämmande inflytande inte baserar sig på rösträtt utan på styrning av relevanta verksamheter, exponering mot fonders rörliga avkastningar samt organisering av fondens förvaltning. Till de här fonderna anknuter också de innehav utan bestämmande inflytande som är mest betydelsefulla med hänsyn till gruppen.

I tabellen nedan redovisas de strukturerade företag som har ett betydande innehav utan bestämmande inflytande.

Namn	Hemort	Huvudsaklig bransch	Innehav, % 2018	Innehav, % 2017	Innehav utan bestämmande inflytande, %
Real Estate Funds of Funds II Ky	Helsingfors	Fastighetsfond	27,8	27,8	72,3

Sammanfattning av finansiell information om dotterföretag med väsentliga innehav utan bestämmande inflytande

I tabellen nedan presenteras en sammanfattning med finansiell information om de dotterföretag som med hänsyn till OP Gruppen har ett väsentligt innehav utan bestämmande inflytande. Den finansiella informationen motsvarar de siffror som redovisas i dotterföretagens bokslut, i vilka gjorts justeringar av bl.a. verkligt värde för att siffrorna ska motsvara OP Gruppens redovisningsprinciper. Siffrorna anges före eliminering av interna affärstransaktioner.

Sammanfattning av balansräkningen	Real Estate Fund of Funds II Ky	
	2018	2017
Milj. €		
Likvida medel	4	0
Placeringar	21	36
Övriga tillgångar	1	0
Tillgångar totalt	26	36
Övriga skulder	0	0
Skulder totalt	0	0
Nettotillgångar	26	36
Akkumulerade innehav utan bestämmande inflytande	18	26

Sammanfattning av rapport över totalresultat

Omsättning	4	3
Vinst eller förlust från kvarvarande verksamheter efter skatt	3	3
Övrigt totalresultat	-1	0
Totalresultat	2	3
Totalresultat hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande	1	2
Vinstandelar betalda till innehav utan bestämmande inflytande	2	2

Sammanfattning av kassaflöden

Nettokassaflöde från affärsrörelsen	-2	0
Nettokassaflöde för investeringar	19	9
Nettokassaflöde för finansiering	-14	-9
Nettoförändring i likvida medel	3	-1
Likvida medel vid början av räkenskapsperioden	0	1
Likvida medel vid slutet av räkenskapsperioden	4	0

Gemensamma verksamheter

I OP Gruppens bokslut konsolideras cirka 958 (1 111) fastighetsbolag som gemensam verksamhet genom att konsolidera den andel av fastighetsbolagets tillgångsposter som motsvarar OP Gruppens innehav. Klassificeringen av gemensamma verksamheter har gjorts i enlighet med affärsrörelsens art även om OP Gruppen har bestämmande inflytande i en del av fastighetsbolagen. Aktierna i fastighetsbolagen berättigar till att besitta vissa lägenheter, av vilka en del är i OP Gruppens eget bruk. Varje delägare i ett ömsesidigt fastighetsbolag ansvarar för sin andel av bolagets lån. Av de här gemensamma verksamheterna består en del av OP Gruppens kontorsnät i Finland och de ingår i balansräkningen bland immateriella tillgångar i not 24. De övriga fastighetsbolagen är förvaltningsfastigheter och de ingår i noten 20.

Sammanfattning av effekten på balansräkningen av konsolideringen av gemensamma verksamheter

Milj. €	2018	2017
Markinnehav	140	150
Byggnader	1 196	1 251
Tillgångar totalt	1 336	1 402
Skulder totalt	3	4

De mest betydande gemensamma verksamheter som konsoliderats i OP Gruppens bokslut 2018

Namn	Hemort	Bransch	Innehav
Asunto Oy Oulun Kalevankulma	Uleåborg	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Ansatie 5	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Arkadiankatu 23	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Hämeenkivi	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Jyväskylän Kassatalo	Jyväskylä	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Kaisaniemenkatu 1	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	22,4
Kiinteistö Oy Koskikatu 9	Joensuu	Fastighetsinnehav och förvaltning	60,1
Kiinteistö Oy OPK-Vallila	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Quartetto Intermezzo	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Tampereen Hämeenkatu 12	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Uusi Paino	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vammalan Torikeskus	Vammala	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 2	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 4	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Mikkelin Forum Oy	St. Michel	Fastighetsinnehav och förvaltning	87,1
As Oy Lappeenrannan Mariankulma	Villmanstrand	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0

Företag som ägs av OP Företagsbankskoncernen

Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	53,7
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis I	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	50,0
Kiinteistö Oy Koskitammi	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Kuopion Isabella	Kuopio	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Oulun Kiilakivi	Uleåborg	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Turun Joukahaisenkatu 9	Åbo	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Frantseninkatu 13	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Topeliuksenkatu 41b	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	50,0
Kiinteistö Oy Asiakkaankatu 3	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Tuusulan Jatke	Tusby	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Keskinäinen Kiinteistö Oy Marikko		Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Kaarlenkadun Fenno		Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Koivuhaan Yrityskeskus		Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0

De mest betydande gemensamma verksamheter som konsoliderats i OP Gruppens bokslut 2017

Namn	Hemort	Bransch	Innehav
Asunto Oy Oulun Kalevankulma	Uleåborg	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Ansatie 5	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Arkadiankatu 23	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Hämeenkivi	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Jyväskylän Kassatalo	Jyväskylä	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Kaisaniemenkatu 1	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	22,4
Kiinteistö Oy Koskikatu 9	Joensuu	Fastighetsinnehav och förvaltning	67,0
Kiinteistö Oy OPK-Vallila	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Quartetto Intermezzo	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Tampereen Hämeenkatu 12	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Turun Asemanseutu	Åbo	Fastighetsinnehav och förvaltning	49,5
Kiinteistö Oy Uusi Paino	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vammalan Torikeskus	Vammala	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 2	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vääksyntie 4	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Mikkelin Forum Oy	St. Michel	Fastighetsinnehav och förvaltning	87,1
Kiinteistö Oy Eteläesplanadi 12	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	99,8
As Oy Lappeenrannan Mariankulma	Villmanstrand	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Fenix Terra	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0

Företag som ägs av OP Företagsbankskoncernen

Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis II	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Puutarhurinkuja 2	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy STC Viinikkala	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 1	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Grand Cargo Terminal 2	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Kisällintie 13	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Tikkurilan Kauppatalo Oy	Vanda	Fastighetsinnehav och förvaltning	53,7
Kiinteistö Oy Vuosaaren Pohjoinen Ostoskeskus	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Kanta-Sarvis I	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	50,0
Kiinteistö Oy Koskitammi	Tammerfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Kuopion Isabella	Kuopio	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Oulun Kiilakivi	Uleåborg	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Turun Joukahaisenkatu 9	Åbo	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Helsingin Frantseninkatu 13	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Topeliuksenkatu 41b	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	50,0
Kiinteistö Oy Asiakkaankatu 3	Helsingfors	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0
Kiinteistö Oy Tuusulan Jatke	Tusby	Fastighetsinnehav och förvaltning	100,0

I koncernbokslutet har upptagits andelen av tillgångsposter under gemensamt bestämmande inflytande samt av de skulder som hänförs till dem.

Andelar i icke konsoliderade strukturerade företag

OP-fonderna förvaltas av OP-Fondbolaget Ab som ingår i OP Gruppen. OP-Fondbolaget Ab anlitar OP Kapitalförvaltning Ab som portföljförvaltare för många av de fonder som bolaget förvaltar. Dessutom förvaltar OP Kiinteistösihoitus Oy, som ingår i gruppen, flera fastighetsfonder. I de flesta fonder styr förvaltningsbolaget betydande funktioner genom att fatta placeringsbeslut i enlighet med fondens stadgar. OP Gruppens företag har inte sådana innehav i övriga av ovan nämnda företag förvaltade fonder som exponerar gruppen betydligt för objektets rörliga avkastning och som därmed medför en konsolideringsskyldighet.

OP Gruppen får för icke konsoliderade fonder förvaltningsprovisionsintäkter som ingår bland provisionsintäkterna i resultaträkningen. Dessutom får OP Gruppen i egenskap av placerare intäkter från icke konsoliderade fonder som bokförts bland nettointäkter från placeringsverksamhet beroende på den balanspost som placeringarna har bokförts på i balansräkningen.

OP Gruppens placeringar i OP-fonder och i OP Kiinteistösihoitus Oys fonder har redovisats i balansräkningen bland investeringstillgångar. OP Gruppens förlustrisk avgränsar sig till placeringens balansvärde. Placeringarna i fonder som förvaltas av OP Gruppen uppgick 31.12.2018 till sammanlagt 249 miljoner euro (330).

Not 48. Ländervisa uppgifter

OP Företagsbanken Abp har filialer med bankrörelse i Estland, Lettland och Litauen. Dessutom har OP Företagsbanken Abp dotterbolag som bedriver finansbolagsverksamhet i Estland, Lettland och Litauen.

Namn		Hemort
OP Corporate Bank plc Estonian Branch	filial	Estland
OP Corporate Bank plc Latvian Branch	filial	Lettland
OP Corporate Bank plc Lithuanian Branch	filial	Litauen
OP Finance AS	dotterbolag	Estland
"OP Finance" SIA	dotterbolag	Lettland
UAB "OP Finance"	dotterbolag	Litauen

Uppgifter om finansiell ställning, Milj. €	Estland	Lettland	Litauen	31.12.2018
				Totalt
Den sammanlagda avkastningen av affärsverksamheten	11	10	16	36
Den sammanlagda vinsten eller förlusten före skatt	4	3	7	14
Den sammanlagda inkomstkatten under räkenskapsperioden	0	0	1	1

Antal anställda totalt i personarbetsår	127	75	92	294

Uppgifter om finansiell ställning, Milj. €	Estland	Lettland	Litauen	31.12.2017
				Totalt
Den sammanlagda avkastningen av affärsverksamheten	42	22	29	94
Den sammanlagda vinsten eller förlusten före skatt	9	2	8	19
Den sammanlagda inkomstkatten under räkenskapsperioden		0	1	1

Antal anställda totalt i personarbetsår	170	104	124	399

Not 49. Närståendetransaktioner

OP Gruppens närstående består av de företag som konsolideras i OP Gruppens bokslut, intresseföretagen, ledningen och övriga närstående företag. Till OP Gruppens ledning räknas OP Gruppens chefdirektör (ordförande för OP Andelslags direktion), OP Andelslags verkställande direktör, ledamöterna och ersättarna i direktionen, ledamöterna och ersättarna i förvaltningsrådet samt deras nära familjemedlemmar. Till ledningens närstående räknas också bolag, i vilka den som hör till ledningen eller en nära familjemedlem till en sådan person har ett betydande inflytande. Övriga närstående företag är OP-Eläkekassa och OP-Eläkesäätö.

På lån beviljade till närstående tillämpas bankens normala kreditvillkor. Lånen är bundna till de referensräntor som tillämpas allmänt.

Uppsägningstiden för OP Gruppens chefdirektör, övriga ledamöter och ersättaren vid OP Andelslags direktion samt för arbetsgivaren är 6 månader. Då anställningen upphör i fall som separat bestäms i direktörsavtalet betalas utöver lön för uppsägningstid till chefdirektören en summa som motsvarar penninglönen för högst 12 månader samt till övriga ledamöter och ersättaren en summa som motsvarar penninglönen för högst 6 månader.

Närståendetransaktioner 2018

Tusen euro	Intresse- företag	Ledning	Övriga
Krediter	270 517	1 990	
Övriga fordringar	17	55	
Inlåning	14 253	2 832	50 646
Ränteintäkter		31	
Räntekostnader		2	61
Premieintäkter	24	67	7 254
Provisionsintäkter	171	19	310
Provisionskostnader	8	20	9
Löner och arvoden samt resultatlöner			
Löner och arvoden		3 838	
Närståendeeinnehav			
Antalet andelar		85	

Närståendetransaktioner 2017

Tusen euro	Intresse- företag	Ledning	Övriga
Krediter	313 226	10 442	
Övriga fordringar	23	3 093	1 590
Inlåning	15 216	4 927	163 466
Ränteintäkter		54	
Räntekostnader		2	77
Premieintäkter	22	61	6 985
Provisionsintäkter	166	39	197
Provisionskostnader	7	18	7
Löner och arvoden samt resultatlöner			
Löner och arvoden		6 234	
Närståendeeinnehav			
Antalet andelar		68	

Under 2017 såldes till en ledamot i direktionen på sedvanliga villkor till verkligt värde aktier till en bostad och bilplats för 1 211 000 euro. För försäljningen bokfördes en realisationsvinst på cirka 77 000 euro. Lägenheten och bilplatsen var tidigare uthyrda till ledamoten i direktionen som tjänstebostad.

Direktionsledamöternas pensionsförbindelser

OP Andelslag har en direktion som utgör dess styrelse. Till direktionen hör verkställande direktören som är direktionsens ordförande och som benämns chefdirektör, chefdirektörens ställföreträdare samt minst fyra och högst nio övriga ledamöter och högst fyra ersättare.

Chefdirektörens pensionsålder är 65 år. Pensionsförmånerna bestäms i enlighet med pensionslagarna och OP Gruppens egna pensionssystem. Chefdirektören omfattas av ett tilläggspensionsskydd från pensionsstiftelsen OP-Eläkesäätiö. Den intjänade pensionen hos stiftelsen kan betalas ut också före pensionsåldern enligt stadgarna som s.k. fribrevspension, om anställningen hos OP Gruppen upphör.

Pensionsåldern för de direktionsledamöter som börjat före 2018 och revisionsdirektören är 63 år. Pensionsåldern för de direktionsledamöter som börjat 2018 motsvarar den lägsta pensionsåldern enligt ArPL. Pensionsförmånerna bestäms i enlighet med pensionslagarna och OP Gruppens egna pensionssystem. OP Gruppens pensionssystem beskrivs närmare i not 33 i bokslutet.

Tusen euro	Pensionskostnader enligt ArPL-plan*		IFRS-kostnad för frivillig förmånsbaserad tilläggspension	
	2018	2017	2018	2017
Nuvarande direktion				
Timo Ritakallio, chefdirektör, ordförande för direktionen	98			
Tony Vepsäläinen, vice ordförande för direktionen	160	159	201	174
Vesa Aho, direktionsledamot	9			
Katja Keitaanniemi, direktionsledamot	27			
Olli Lehtilä, direktionsledamot	108	67	98	85
Juho Malmberg, direktionsledamot	27			
Harri Nummela, direktionsledamot	88	78	87	80
Tiia Tuovinen, direktionsledamot	21			
Avgått ur direktionen 201				
Reijo Karhinen, chefdirektör, ordförande för direktionen	67	165	18	186
Carina Geber-Teir, direktionsledamot	36	67	25	42
Jari Himanen, direktionsledamot	39	93	43	92
direktionsledamot	39	64	57	64
direktionsledamot	29	59	33	57
direktionsledamot	45	96	40	101
Outi Taivainen, direktionsledamot	34	64	25	42
Karri Alameri, direktionsledamot	37	56	46	78

* För ArPL:s förmånsbestämda del har använts IFRS-kostnaden och som avgiftsbestämda del utjämningsdelen för ifrågavarande person med avdrag av arbetstagarens premieandel.

Not 50. Rörliga ersättningar

Personalfonden

Till OP Gruppens personalfond hör cirka 80 procent av personalen.

Vinstpremieandelarna som betalas till OP Gruppens personalfond baserade sig 2018 på följande mål som uppnåddes: OP Gruppens resultat före skatt med vikten 60 %, digital kommunikation med vikten 20 %, NPS för kundmöten med vikten 15 % och NPS för varumärket med vikten 5 %. För beloppet av premieöverföringen till personalfonden har för 2018 reserverats ca 1,7 % (3,2 %) av lönesumman för fondens medlemmar. År 2018 bokfördes premier för totalt 6 miljoner euro (11).

Långfristiga ersättningssystem

OP Gruppens ersättningssystem iakttar bestämmelserna i finansbranschen och baserar sig på OP Gruppens strategiska mål.

I OP Gruppens principer som gäller rörliga ersättningar beaktas gruppens riskposition och riskhanteringsmetoder. Intjäningsmätarnas mål har dimensionerats så att de inte uppmuntrar till för stor risktagning. De långfristiga rörliga ersättningarna baserar sig på hur OP Gruppen når de strategiska målen på grupplanet medan de kortfristiga rörliga ersättningarna baserar sig på hur ett bolag eller en affärsenhet som ingår gruppen når sina mål. Ersättningarnas högsta belopp är begränsade i alla system.

Det långfristiga programmet

Ledningens långfristiga ersättningssystem omfattar cheferna vid OP Andelslagskoncernen och medlemsbankerna samt de chefer och anställda i separat angivna nyckelpositioner som styrelsen för ifrågavarande bolag eller förvaltningsrådet för OP Andelslags förvaltningsråd utsett. Systemet för 2014–2016 omfattar totalt 273 (300) personer och systemet för 2017–2019 omfattar cirka 310 (322) personer.

Systemet består av successiva tre år långa intjäningsperioder. Ersättningen för intjäningsperioden 1.1.2014–31.12.2016 betalas ut efter uppskovstiden i tre lika stora poster före slutet av juni under åren 2018–2020. Ersättningen för intjäningsperioden 1.1.2017–31.12.2019 betalas i fyra lika stora poster under 2020–2023. Till ledamöterna och ersättarna i OP Andelslags direktion samt till revisionsdirektören betalas ersättningen i sex lika stora poster under 2020–2025.

Under intjäningsperioden 2014–2016 var det möjligt att intjäna en ersättning som motsvarade en lön för 2–8 månader och utfallet var ca 57 %. Om de uppställda målen nås till 100 procent, är det möjligt att under intjäningsperioden 2017–2019 årligen intjäna en ersättning som motsvarar en lön för 1–8 månader.

Intjäningsmätare för det långfristiga programmet

OP Andelslags förvaltningsråd fattar beslut om intjäningsmätarna och målen för dem separat för varje intjäningsperiod.

I målen för systemet för 2014–2016 har beaktats Europaparlamentets och rådets kreditinstitutsdirektiv CRD4 som begränsar de rörliga ersättningarnas maximibelopp till högst personens fasta ersättningar på årsplanet. Målen för systemet för 2014–2016 baserar sig på följande kriterier:

- OP Gruppens resultat före skatt
- OP Gruppens kärnprimärkapitaltäckning (CET 1)
- Ökningen i antalet koncentreringskunder

Målen för systemet 2017–2019 motsvarar den strategi som gäller och de baserar sig på följande kriterier:

- OP Gruppens resultat före skatt
- Digital kommunikation
- NPS för kundmöten
- NPS för varumärket

Målen på grupplanet är desamma såväl i ersättningssystemet för ledningen som i OP Gruppens personalfond.

Hur den långfristiga ersättningen bestäms och betalas ut

I början av systemet för 2014–2016 fastställdes ersättningen i euro och den ersättning som eventuellt betalas ut på basis av systemet betalas som debenturer som OP emitterat. Den intjänade ersättningen i euro omvandlas till antal debenturer då systemets utfall står klart. Från ersättningen dras av den andel som betalas i pengar för att täcka skatter och avgifter av skattenatur som förädlas av ersättningarna. Under räkenskapsperioden beslöt OP Andelslags förvaltningsråd att ändra villkoren för systemet så att ersättningarna inte betalas som debenturer utan att ersättningarna binds till ett referensinstrument som bestämts av OP Andelslags förvaltningsråd eller den ersättningskommitté som det utsett.

Under 2017–2019 betalas ersättningarna ut i pengar, om inte det uppskovsförfarande som avses i bestämmelserna ska tillämpas på personen.

Ett villkor för att ersättning skulle betalas ut enligt systemen för 2014–2016 var att OP Gruppens kapitaltäckning enligt konglomeratlagen var 1,30 eller mer vid utbetalningstidpunkten. Ett villkor för att ersättning betalas ut enligt systemet för 2017–2019 är att CET1-kapitaltäckningen enligt konglomeratlagen vid utbetalningstidpunkten överstiger den CET1-buffert som ECB fastställt med +3%. Dessutom förutsätts att personen har varit anställd av OP Gruppen fram till utbetalningstidpunkten. Kostnaderna för båda systemen periodiseras från början av intjäningsperioden till utbetalningstidpunkten (rättighetens uppkomstperiod) i personalkostnader och en motsvarande skuld bokförs bland upplupna kostnader. Den skuld som bokförts för systemen var totalt 19,3 miljoner euro (19,3) 31.12.2018.

OP Andelslags förvaltningsråd, eller den ersättningskommitté som det utsett, administrerar det långfristiga systemet och övervakar hur det iakttas. OP Andelslags förvaltningsråd kan på eget initiativ ändra villkoren för systemet och skjuta upp utbetalningen av ersättningen av särskilt vägande skäl.

De kortfristiga ersättningsystemen

I det kortfristiga programmet är intjäningsperioden ett kalenderår och ersättningen betalas i regel i pengar. I andelsbankerna varierar intjäningsperioderna mellan 1–12 månader. Ersättningsystemen på kort sikt baserar sig på företagsspecifika mål och omfattar hela OP Gruppens personal.

Ersättningen är differentierad enligt svårighetskategori och maximiersättningarna motsvarar årlig lön för 1–4 månader. I uppgifter som fastställts särskilt kan maximiersättningarna uppgå till högst personens lön för ett år.

Intjäningsmätare för det kortfristiga programmet

I OP Centralinstitutskoncernen anger gemensamma mätare maximibeloppet för de kortfristiga ersättningar som kan betalas. De gemensamma mätarna är OP Gruppens resultat före skatt (vikt 50 %), OP Gruppens operativa kostnader (vikt 25 %) och OP Gruppens NPS för möten (vikt 25 %). Affärsrörelserna/funktionerna fastställer för resultatkortens mål som härletts ur årsplanen. Andelsbankernas kortfristiga ersättningar baserar sig på gemensamma mål på bankplanet och personliga mål. I mätarna betonas starkt bl.a. kundupplevelsen, försäljningen samt de mål för tillväxt och digitalisering som härletts ur strategin.

Hur den långfristiga ersättningen bestäms och betalas ut

Liksom vid de långfristiga ersättningarna är ett villkor för att betala ut ersättning att CET1-kapitaltäckningen vid utbetalningstidpunkten överstiger den CET1-buffert som ECB fastställt med +3%. Dessutom förutsätts att personen har varit anställd av OP Gruppen fram till utbetalningstidpunkten. I andelsbankerna är ett villkor för att ersättningar ska betalas ut att bankens kundrörelse visar vinst.

En ersättning som intjänats enligt en persons resultatkort reduceras innan ersättningen betalas ut, om de interna anvisningar eller bestämmelser som ska iakttas i gruppen eller uppdraget inte har beaktats och riskhanteringsmoment har aktiverats. Om försummelserna eller oaktsamheten upptäcks först då ersättningen har betalats ut, kan reduceringen eller återindrivningen av ersättningarna också tillämpas retroaktivt.

Kostnaderna för systemet periodiseras från början av intjäningsperioden till utbetalningstidpunkten (rättighetens uppkomstperiod) i personalkostnader och en motsvarande skuld bokförs bland upplupna kostnader.

Den ersättningskommitté som OP Andelslags förvaltningsråd har utsett fastställer principerna för maximiersättningar och den strukturella referensramen för systemen för det kortfristiga system som gruppen använder. Närmare villkor och mätare för systemen ska fastställas av OP Andelslags direktion och andelsbankernas styrelser.

Uppskjutande av betalningen av rörliga ersättningar

Bestämmelser om betalningen av rörliga ersättningar finns i kreditinstitutslagen (610/2014). Om en person på basis av sina arbetsuppgifter är klassificerad i en grupp, vars yrkesmässiga verksamhet kan förorsaka företaget en betydande risk ("person som kan påverka riskprofilen"), ska utbetalningen av den rörliga ersättningen i vissa fall skjutas upp under tre år (för direktionen under fem år).

Till de personer som kan påverka riskprofilen hör i OP Gruppen bl.a. verkställande direktörerna och andra personer som deltar i att leda verksamheten, övriga personer vilkas verksamhet har en väsentlig betydelse för företagets riskposition, den interna kontrollen samt övriga särskilt utsedda personer eller särskilda grupper.

På den persongrupp som kan påverka riskprofilen tillämpas uppskjutande av betalningen av rörliga ersättningar, om en persons rörliga ersättning under en intjäningsperiod på ett år överstiger den gräns på 50.000 euro som anges i Finansinspektionens ställningstagande. Ersättningarna till en person som kan påverka riskprofilen granskas i förhållande till uppskovsgränsen på 50.000 euro med beaktande av såväl långfristiga som kortfristiga ersättningar.

Om gränsen i euro för uppskjutande av ersättning överskrider, betalas en del av ersättningen genast och resten av betalningen skjuts upp. Vid en uppskjutning betalas den ersättning som skjuts upp under de tre följande åren (för direktionen under de fem följande åren). Vid en sådan uppskjutning betalas hälften av den rörliga ersättningen i pengar och hälften binds upp i värdet på ett referensinstrument som bestämts av OP Andelslags förvaltningsråd eller den ersättningskommitté som förvaltningsrådet utsett. Den ersättning som är bunden till referensinstrumentet betalas ut till personen efter en väntetid på ett år.

Ersättningar till personer som arbetar med tillsynsuppgifter

Ersättningarna till personer som arbetar i de oberoende tillsynsuppgifterna, t.ex. riskhanteringen, internrevisionen samt compliance och aktuariefunktionen får inte äventyra oberoendet hos uppdraget. De rörliga ersättningarna ska intjänas oberoende av den affärsrörelse som övervakas och riskhanteringschefens mätare får inte innefatta direkta säljmål. En rekommendation är också att det till resultatkortan väljs en kvalitativ mätare som mäter hur tillsynsuppdragen utförs.

Uppföljning av ersättningar i OP Gruppen

OP Gruppen ska regelbundet följa upp hur marknadsrelaterade de totala ersättningarna är. Uppgifter från marknadsplatser och information om hur marknadsrelaterade strukturerna för systemen är fås från leverantörer som Alexander Incentives, Aon Hewitt, Hay Group och Mercer.

Den ersättningskommitté som OP Andelslag utsett följer årligen upp hur de ersättningar som betalas ut står i relation till OP Gruppens framgång då den relateras till jämförelsebolag och återföringarna till kunderna. Också på grupplanet jämförs ersättningarna och strukturerna regelbundet.

Kostnader som bokförts för rörliga ersättningar*

Milj. €	2018	2017
Personalfonden	6	11
Kortfristiga program	28	27
Långfristiga program		
programmet 2011–2013	0	0
programmet 2014–2016	2	4
programmet 2017–2020	4	4
Totalt	41	45

* Utan sociala kostnader

Närmare information om ersättningssystemen finns på www.op.fi > OP Gruppen > OP Gruppen > Bolagsstyrning

Not 51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev

Exponeringar för kreditrisker och förlustreserv för dem

I avsnitt 10 i not 2 beskrivs hur OP Gruppens kreditrisk uppkommer och hanteras. Principerna för hur de förväntade kreditförlusterna beräknas beskrivs i avsnitt 5 Nedskrivningar i not 1.

Förväntade kreditförluster beräknas på fordringarna värderade till upplupet anskaffningsvärde samt skuldebrev värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat (placeringar i obligationslån). I OP Gruppen består fordringarna av krediter, revolverande krediter (t.ex. kreditkort och konton med kredit), leasing- och factoringfordringar. Dessutom beräknas de förväntade kreditförlusterna på poster utanför balansräkningen såsom kreditlöften, finansieringslimiter och bankgarantier. Skuldebrev utgör däremot placeringar i obligationslån. För de förväntade kreditförlusterna redovisas en förlustreserv i balansräkningen eller, då det är fråga om skuldebrev, i övrigt totalresultat.

Många faktorer inverkar på beloppet av de förväntade kreditförlusterna, bl.a. exponeringsbeloppet, exponeringens löptid, kundens rating och säkerhetens värde samt den framtidsinriktade informationen.

I följande tabell redovisas de fordringar som är exponerade för kreditrisker och för vilka den förväntade kreditförlusten beräknas. I den beskrivs åtagandena i och utanför balansräkningen också det högsta beloppet av exponeringarna för kreditrisker utan att beakta säkerheter eller andra kreditförstärkande poster. Exponeringar utanför balansräkningen motsvaras av det exponeringsbelopp eller garantibelopp som binder banken.

Exponeringar som omfattas av beräkningen av förväntade kreditförluster enligt nedskrivningssteg 31.12.2018

Exponeringar i balansräkningen	Steg 1		Steg 2		Steg 3*	Exponeringar totalt
	Andra än över 30 dagar förfallna fordringar	Över 30 dagar förfallna fordringar	Totalt			
Milj. €						
Fordringar på kunder (brutto)						
Företag	31 130	3 454	219	3 673	782	35 585
Hushåll	45 584	4 604	241	4 845	448	50 877
Offentlig sektor	1 265		6	6		1 272
Annat	2 722		0	0	1	2 723
Fordringar på kunder totalt	80 702	8 057	466	8 524	1 230	90 456
Uttagsmån och limiter utanför balansräkningen						
Företag	4 488	650	128	778	18	5 284
Hushåll	3 231	53	3	56	3	3 290
Offentlig sektor	763		9	9		772
Annat	1 409	1		1	0	1 410
Uttagsmån och limiter totalt	9 890	703	141	844	21	10 755

Övriga åtaganden utanförbalansräkningen

Företag	6 365	262	262	34	6 661
Hushåll	1 768	3	3		1 771
Offentlig sektor	443		0		443
Annat	385	0	0	0	385

Övriga åtaganden utanför balansräkningen totalt **8 961** **265** **265** **34** **9 260**

Skuldebrev **16 896** **332** **332** **11** **17 240**

Skuldebrev totalt **16 896** **332** **332** **11** **17 240**

**Exponeringar som omfattas av beräkningen av
förväntade kreditförluster totalt**

116 450 **9 358** **607** **9 965** **1 297** **127 712**

* Av exponeringarna för fordringarna i steg 3 är 28 miljoner euro köpta eller utgivna kreditförsämrade tillgångar vid första redovisningstillfället (POCI).

Förlustreserv enligt nedskrivningssteg 31.12.2018

Exponeringar i balansräkningen samt uttagsmåner och limiter utanför balansräkningen*	Steg 1	Steg 2		Totalt	Steg 3****	Förlustreserv totalt
		Andra än över 30 dagar förfallna fordringar	Över 30 dagar förfallna fordringar			
Milj. €						
Fordringar på kunder						
Företag	-29	-44	-2	-45	-336	-410
Hushåll	-5	-30	-5	-35	-73	-113
Offentlig sektor	-1		0	0		-1
Annat	-2		0	0		-2
Fordringar på kunder totalt	-37	-74	-6	-81	-409	-526
Åtaganden utanför balansräkningen**						
Företag	-2	-2		-2	0	-5
Hushåll	0	0		0		0
Offentlig sektor	0			0		0
Annat	0			0		0
Åtaganden utanför balansräkningen totalt	-3	-3		-3	0	-6
Skuldebrev***	-6	-4		-4	-4	-14
Totalt	-46	-81	-6	-87	-413	-546

* Förlustreserv redovisas som ett enda belopp som minskar balansposten.

** Förlustreserv redovisas i balansposten avsättningar och övriga skulder.

*** Förlustreserv redovisas i fonden för verkligt värde i övrigt totalresultat.

**** Av förlustreserverna för steg 3 hänförs sig 6 miljoner euro till köpta eller utgivna kreditförsämrade tillgångar vid första redovisningstillfället (POCI).

I tabellen nedan redovisas ett sammandrag av förlustreserven i relation till exponeringsbelopp enligt nedskrivningssteg. Reserveringsgraden beskriver förlustreservens relativa andel av exponeringsbeloppet.

Sammandrag och nyckeltal	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Totalt		
		Andra än över 30 dagar för- fallna ford- ringar	Över 30 dagar för- fallna ford- ringar	Totalt		
Fordringar på kunder och poster utanför balansräkningen						
Företag	35 618	4 103	347	4 451	800	40 868
Förlustreserv	-31	-46	-2	-48	-336	-415
Reserveringsgrad (Coverage ratio), %	-0,09 %	-1,13 %	-0,46 %	-1,08 %	-42,03 %	-1,02 %
Hushåll	48 815	4 656	245	4 901	451	54 167
Förlustreserv	-6	-31	-5	-35	-73	-114
Reserveringsgrad (Coverage ratio), %	-0,01 %	-0,66 %	-1,91 %	-0,72 %	-16,15 %	-0,21 %
Offentlig sektor	2 029	0	15	15	0	2 044
Förlustreserv	-1		0	0		-1
Reserveringsgrad (Coverage ratio), %	-0,04 %		0,00 %	0,00 %		-0,05 %
Övriga	4 131		0	1	1	4 132
Förlustreserv	-2		0	0		-2
Reserveringsgrad (Coverage ratio), %	-0,05 %		-0,91 %	-0,03 %		-0,05 %
Fordringar på kunder och poster utanför balansräkningen totalt	99 553	9 026	607	9 632	1 286	110 472
Förlustreserv	-40	-77	-6	-83	-409	-532
Reserveringsgrad (Coverage ratio), %	-0,04 %	-0,85 %	-1,04 %	-0,86 %	-31,80 %	-0,48 %
Skuldebrev bokfört värde	16 896	332	0	332	11	17 240
Förlustreserv	-6	-4	0	-4	-4	-14
Reserveringsgrad (Coverage ratio), %	-0,04 %	-1,18 %		-1,18 %	-34,32 %	-0,08 %

Avtalen har grupperats i tre grupper enligt sina kreditriskegenskaper i enlighet med de exponeringsklasser som använts i gruppens kapitaltäckningsanalys: företag, hushåll och offentlig sektor. Klassen Övriga innefattar t.ex. kreditinstitut.

Säkerheter eller övriga kreditförbättrande åtgärder

I avsnitt 10.1 i not 2 beskrivs OP Gruppens åtgärder för att reducera kreditrisken. De vanligaste åtgärderna för att reducera kreditrisken är användningen av olika säkerheter. De största kreditgrupperna för hushållen är bolån och revolverande krediter. Bolånens andel av hushållens exponeringar är 73 %. Säkerheten för bolån är i regel den bostadsfastighet som är föremål för krediten.

I följande tabell redovisas hur hushållens bolån fördelar sig enligt LTV per 31.12.2018 parallellt med förlustreserven. LTV (loan to value), dvs. belåningsgraden, beskriver låns balansvärde i relation till det verkliga värdet av bostadsfastighetssäkerheten. Lån kan också ha andra säkerheter, men de har inte beaktats i tabellen. Ju mindre LTV-%, desto större är säkerhetens värde i relation till kreditbeloppet. Förlustreserven är proportionellt allt mindre ju mindre LTV-% är.

LTV %/Milj. €	Bolån totalt	
	Exponeringsbelopp i balansräkningen	Förlustreserv
0-50 %	8 491	0
51-70 %	16 911	-6
Över 70 %	12 582	-20
Totalt	37 984	-25

Förändringar i förlustreserven under räkenskapsperioden

I tabellen nedan redovisas förändringen i förlustreserven under 2018 enligt nedskrivningssteg för effekten av följande faktorer: Nedskrivningsstegen redovisas i avsnitt 5.4.1 i not 1.

Fordringar på kunder och åtaganden utanför balansräkningen, milj. €	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Totalt
	12 mån.	Hela löp-tiden	Hela löp-tiden	
Förlustreserv 1.1.2018	31	80	431	543
Överföringar från steg 1 till steg 2	-2	18		16
Överföringar från steg 1 till steg 3	0		25	25
Överföringar från steg 2 till steg 1	2	-16		-14
Överföringar från steg 2 till steg 3		-8	23	15
Överföringar från steg 3 till steg 2		9	-30	-21
Överföringar från steg 3 till steg 1	1		-7	-6
Ökningar till följd av utgivning och förvärv	13	7	13	34
Minskning till följd av borttagande från balansräkningen	-9	-12	-22	-43
Förändringar i riskparametrar (netto)	4	3	28	35
Minskning av reservkonto på grund av bortskrivningar	0	0	-52	-52
Nettoförändring i förväntade kreditförluster	9	3	-22	-11
Förlustreserv 31.12.2018	40	83	409	532

I juni 2018 fogades exponeringar med anstånd till de kvalitativa kriterierna för betydande ökning av kreditrisken, vilket något ökade överföringarna från steg 1 till steg 2.

Vid överföringar från steg 1 till steg 3 jämförs finansiella tillgångars nuvarande steg 3 vid slutet av året med läget vid början av året. Av dem har dock cirka 85 procent (se default capture rate-nyckeltalet nedan) rapporterats i steg 2 under 2018, vilket betyder att avtalen i regel har överförts till steg 3 via steg 2. Ett avtal kan överföras direkt till steg 3 till följd av en extern betalningsstörning. Vid överföringar från steg 3 till steg 2 eller 1 jämförs steg 3 vid början av året med steg 2 eller 1 vid slutet av året. Överföringarna har dock i regel skett med 3 månaders fördröjning under 2018.

De riskparametrar som ingår i LGD-modellen (loss given default, dvs. förlustandelen vid fallissemang) har under räkenskapsperioden kalibrerats bl.a. genom att sänka återhämtningsandelen -10 procentenheter och slopa den helt vid företagsexponeringar som är i konkurs. Det här framkommer som en ökning i förlustreserven.

Skuldebrev, milj. €	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Totalt
	12 mån.	Hela löp-tiden	Hela löp-tiden	
Förlustreserv 1.1.2018	5	0	0	5
Överföringar från steg 1 till steg 2	0	1		1
Överföringar från steg 1 till steg 3	0		2	2
Överföringar från steg 2 till steg 1	0	0		0
Överföringar från steg 2 till steg 3		0	0	0
Överföringar från steg 3 till steg 2		0	0	0
Överföringar från steg 3 till steg 1	0		0	0
Ökningar till följd av utgivning och förvärv	2	3	2	7
Minskning till följd av borttagande från balansräkningen	-2	0		-2
Förändringar i riskparametrar (netto)	0			0
Förändringar till följd av uppdatering av skattningsmetod (netto)	1		0	1
Minskning av reservkonto på grund av bortskrivningar				
Andra justeringar				
Nettoförändring i förväntade kreditförluster	1	4	3	8
Förlustreserv 31.12.2018	6	4	4	14

I följande tabell redovisas fördringarna enligt ratingklass exponeringar i balansräkningen, exponeringar utanför balansräkningen till bruttobelopp, exponeringsbelopp efter avdrag av säkerheter och förlustreserven. Ratingklasserna 1–12 används för kreditklassificering av företag och offentlig sektor och A–F för kreditklassificering av hushåll. Ratingklasserna har förenats i tabellen genom att ratingklass 1 för företagskunder omfattar ratingklasserna 1 och 1,5 osv. För privatkunderna inkluderar ratingklass A klasserna A+, A och A- osv. OP Gruppens kreditklassificering beskrivs i avsnitt 10.3.1 i not 2. Nettoexponeringen har beräknats avtals-specifikt och översäkerheter har inte beaktats i den.

Rating	Exponeringar i balansräkningen			Exponeringar utanför balansräkningen brutto			Nettoexponeringar efter säkerheter			Förlustrereserv		
	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Steg 1	Steg 2	Steg 3
1	1 359	2		474	14		1 377	2		0	0	
2	2 031	2		851	16		1 853	2		1	0	
3	3 503	39		2 351	36		3 207	30		1	0	
4	4 534	145		2 289	139		4 089	118		2	0	
5	7 382	324		2 913	82		3 137	84		3	1	
6	6 179	530		1 963	140		2 701	160		5	2	
7	5 000	847		1 768	204		2 641	266		10	6	
8	3 874	915		842	265		793	273		11	10	
9		567			131			162			15	
10		302			17			83			15	
11			401			52			252			145
12			381			0			247			192
A	30 801	254		3 570	10		5 140	31		0	0	
B	9 832	1 422		1 344	12		2 324	182		1	0	
C	3 380	850		314	19		1 119	170		1	3	
D	2 828	913		171	15		593	209		4	8	
E		1 412			11			358			24	
F			448			0			141			73
Totalt	80 702	8 524	1 230	18 851	1 109	52	28 974	2 131	640	40	83	409

Största delen av krediterna har överförts till steg 2 på basis av OP:s relativa SICR-modell i alla ratingklasser. Om betalningar varit förfallna över 30 dagar, leder det oftast till en överföring till steg 2 i ratingklasser på mellannivå och svagare nivåer. Anståndsåtgärder medför oftare en överföring till steg 2 för företag i ratingklasser på mellannivå och svagare nivåer medan de för privatkunderna påverkar överföringar till steg 2 i alla ratingklasser. De svagaste ratingklasserna klassificeras till steg 2 på basis av den absoluta ratingklassgränsen. I synnerhet i de svagare ratingklasserna finns det flera skäl till överföringar till steg 2. Fallissemang ska identifieras utan dröjsmål. Det medför en omedelbar överföring till steg 3.

OP Gruppen kan redovisa en slutlig kreditförlust helt eller delvis bland de finansiella tillgångarna, men ännu efter det rikta indrivningsåtgärder till dem. Det återstående beloppet av sådana finansiella tillgångar var 99 miljoner euro 31.12.2018.

Betydande ökning av kreditrisker (SICR)

Betydande ökning av kreditrisker konstateras systemtekniskt på det sätt som beskrivs i bokslutsprinciperna (Not 1, avsnitt 5.4.1).

Klassificeringen av avtal i grupper enligt hur deras kreditriskegenskaper sammanfaller är i SICR-modellen identisk med PD-modellerna (probability of default, dvs. sannolikheten för fallissemang) för hela löptiden. Klassificeringen utgör indata för PD-modellerna. Såväl nuvarande PD som tröskelvärde-PD innehåller framtidsinriktad information (nedan).

Effektiviteten hos SICR bedöms varje rapporteringsdag med följande nyckeltal:

Observationsgraden för fallissemang (Default capture rate) mäter hur många avtal som fanns i steg 2 innan de överfördes till steg 3. Nyckeltalet var 84 procent 31.12.2018. Ju högre nyckeltalet är, desto bättre kan SICR-modellen observera betydande ökning i kreditrisken. Den relativa andelen för avtalen i steg 2 var 8 procent av hela den solventa kreditstocken.

Framtidsinriktad information som inkluderats i beräkningsmodellerna för förväntade kreditförluster

Bedömningen av SICR och beräkningen av förväntade kreditförluster innehåller framtidsinriktad information. OP Gruppen har analyserat vilka makroekonomiska variabler som har en förklarande betydelse för beloppet av kreditrisken.

I följande tabell finns ett sammandrag av värdena på de fem viktigaste makroekonomiska variabler som använts i modellerna under perioden 2018–2046 (medelvärde, minimum och maximum) för de tre scenarier som har använts för att beräkna den förväntade kreditförlusten. De här värdena har använts för alla produktgrupper 31.12.2018.

Makroekonomisk variabel	Scenario	Medelvärde (%)	Minimum (%)	Maximum (%)
BNP-tillväxt	Svagt	0,6	-0,7	2,5
	Bas	1,5	1,3	2,5
	Starkt	2,2	2,0	3,8
Arbetslöshet, %	Svagt	8,8	7,6	9,0
	Bas	7,0	7,0	7,6
	Starkt	5,3	5,0	7,6
Investeringarnas tillväxt, %	Svagt	0,7	-0,9	4,0
	Bas	1,7	1,5	4,0
	Starkt	2,6	2,0	7,0
Bostädernas prisindex	Svagt	1,1	-2,0	1,5
	Bas	2,8	1,0	3,0
	Starkt	4,1	1,0	5,5
12 mån. Euribor	Svagt	1,2	-0,2	1,8
	Bas	2,0	-0,1	2,5
	Starkt	2,9	-0,1	3,3

Vikterna för sannolikheterna i scenarierna var 31.12.2018 Svagt 20 procent, Bas 60 procent och Starkt 20 procent.

I följande tabell finns ett sammandrag av värdena på de fem viktigaste makroekonomiska variabler som använts i modellerna under perioden 2018–2045 (medelvärde, minimum och maximum) för de tre scenarier som har använts för att beräkna de förväntade kreditförlusterna. De här värdena har använts för alla produktgrupper 1.1.2018.

Makroekonomisk variabel	Scenario	Medelvärde (%)	Minimum (%)	Maximum (%)
BNP-tillväxt	Svagt	0,7	-0,5	3,2
	Bas	1,6	1,3	3,2
	Starkt	2,2	2,0	4,0
Arbetslöshet, %	Svagt	9,0	8,5	10,2
	Bas	6,7	6,5	8,6
	Starkt	5,3	5,0	8,6
Investeringarnas tillväxt, %	Svagt	0,5	-2,7	8,0
	Bas	2,0	1,5	8,0
	Starkt	3,0	2,0	8,1
Bostädernas prisindex	Svagt	1,1	-1,5	1,5
	Bas	2,9	1,5	3,0
	Starkt	4,1	1,5	5,5
12 mån. Euribor	Svagt	1,2	-0,1	1,8
	Bas	2,0	-0,1	2,5
	Starkt	3,0	-0,1	3,4

Vikterna för sannolikheterna i scenarierna var 1.1.2018 Svagt 20 procent, Bas 60 procent och Starkt 20 procent. Scenarierna baserar sig på OP Gruppens ekonomers prognoser. I prognosprocenterna beaktas också motsvarande prognoser från externa institut, t.ex. OECD, Internationella valutafonden, Finlands Bank, finansministeriet osv. samt akademiska undersökningar.

Hur rimliga de makroekonomiska variabler som använts är bedöms i samband med granskningen av hur modellerna för PD, LGD, EAD och betalning i förtid fungerar.

I följande tabell nedan redovisas förlustreserven för väsentliga fordringar i de olika scenarierna enligt nedskrivningssteg 31.12.2018.

Förlustreserv för företag	Viktad förlustreserv	Förlustreserv i det svaga scenariot	Förlustreserv i basscenariot	Förlustreserv i det starka scenariot
Steg 1	37	40	36	33
Steg 2	83	88	83	78
Steg 3	409	409	409	409
Totalt	529	537	528	520

I regel är förlustreserven störst i det svaga scenariot. Privatkundernas krediter har i regel rörlig ränta, varför en ränteuppgång har stor inverkan på PD-parametrarna. Därför är förlustreserven för privatkunderna störst i steg 1 för privatkunderna i det starka scenariot, eftersom 12 månaders euribor påverkar det kraftigast genom förändringen i PD. För privatkunderna är förlustreserven däremot störst för avtal i steg 2 i det svaga scenariot. Det beror på utvecklingen i LGD-parametern för hela löptiden. För företagskunderna påverkar alla riskparametrar i samma riktning, dvs. förlustreserven är klart störst i det svaga scenariot. LGD-modellen i steg 3 är oberoende av makroekonomiska variabler, men en betydande del av exponeringarna i steg 3 bedöms med en kassaflödesbaserad bedömning från egna medarbetare, vilken även beaktar framtidsinriktad information.

Känslighetsanalys

Med känslighetsanalyser beskrivs förlustreservens känslighet för förändringar i makroekonomiska faktorer. Analysen nedan beskriver endast en ekonomisk försvagning som är förhållandevis möjlig, inte alls en konjunkturuppgång. Dessutom utvecklas alla de olika komponenterna i känslighetsanalysen under en recession inte nödvändigtvis tillsammans på det sätt som beskrivs i analysen.

De viktigaste makroekonomiska variablerna i riskparametrarna och exponeringsklasserna är 12 månaders euribor, investeringarnas tillväxt och utvecklingen i BNP. De förändringar som använts i känslighetsanalyserna är en ökning med 1 procentenhet i 12 månaders euribor, en nedgång med 6 procentenheter i investeringarnas tillväxtgrad och en nedgång med 3,5 procentenheter i BNP-tillväxtgraden. Talen beskriver alltså en konjunktur som är svagare än den nuvarande, de ökar alla förlustreserven vid fallissemang och de baserar sig på följande: Jämfört med modellperioden 2008–2016 är framförallt räntorna och prognoserna för ränteutvecklingen klart lägre, och BNP:s samt investeringarnas tillväxt och prognoserna för den betydligt högre. Konjunkturläget är alltså gott med hänsyn till historien. Nivåerna på de förändringar som använts i känslighetsanalyserna baserar sig på hur variablerna förändrats under den historiska perioden, och förändringarna motsvarar i stort sett en förändring i samma storleksklass som standardavvikelsen.

Känslighetsanalysen utförs endast för avtal i steg 1 och 2. Känslighetsanalysen beaktar inte de överföringar som sker mellan steg 1 och 2 till följd av att en betydande kreditrisk ökar (SICR). Förändringar i PD för hela löptiden i det stressade scenariot beaktas endast i PD-estimatet för formeln för förlustandelen vid fallissemang, effekterna av förändringar i PD via SICR beaktas inte i känslighetsanalysen.

I följande tabell redovisas känsligheten för förändringar hos förlustreserven 31.12.2018 för grupper av hushåll och företag då det ekonomiska läget försämras genom en sammanlagd påverkan av räntorna, investeringarnas tillväxt och förändringarna i BNP:

Grupp Steg	Förlustreserv 31.12.2018	Känslighetsanalys av	
		förlustreserven*	Relativ förändring
Hushåll			
Nivå 1	5	6	6,0 %
Nivå 2	35	41	16,0 %
Företag			
Nivå 1	29	45	54,0 %
Nivå 2	45	73	61,0 %
Totalt	115	164	43,0 %

* En ökning i 12 mån. euribor med 1 procentenhet, en nedgång i investeringarnas tillväxtgrad med 6 procentenheter och en nedgång i BNP-tillväxten med 3,5 procentenheter i alla scenarier.

Förlustreserven bestäms till stor del basis av de första åren, då de simulerade scenariernas första år är väsentliga med tanke på resultaten av känslighetsanalysen.

Då räntorna stiger med 1 procentenhet ökar förlustreservens belopp för såväl privatkunder som företagskunder. Då investeringarnas tillväxt försvagas ökar förlustreservens belopp för företagskunderna genom förändringarna i såväl PD som LGD. BNP-tillväxtens relation blir negativ gentemot förlustreservens belopp via alla modellkomponenter. Då BNP-tillväxten försvagas ökar både privatkundernas och företagskundernas PD-värden. Dessutom påverkar den via LGD genom att en nedgång i BNP försvagar utvecklingen för det verkliga värdet, som påverkar avtalen i steg 2.

Analysen visar att de mest betydande relativa och absoluta förändringarna gäller företagskunder. För dem växer förlustreservens belopp för avtalen i steg 1 och 2 med mer än 50 %. För privatkunderna är förändringarna betydligt lägre än för företagskunderna eftersom estimatet för deras riskparametrar inte är lika känsliga för konjunkturerna i ekonomin.

Jämförelse av exponeringarna i balansräkningen i nedskrivningssteg 3 och nödlidande fordringar (non-performing)

Exponeringarna i nedskrivningssteg 3 är kreditförsämrade finansiella tillgångar. I följande tabell finns en avstämningskalkyl mellan nedskrivningssteg 3 och den förlustreserv för exponeringar och förluster som redovisas i not 56 om problemfordringar.

	Expo- nering i balans- räkning- en	Förlust- reserv
Mijj 31.12.2018		
Nedskrivningssteg 3	1 230	409
Differens mellan definitioner*	150	3
Icke nödlidande (performing) fordringar med anstånd (steg 2)	2 137	29
Problemfordringar (not 56)	3 517	440

* Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/227 Bilaga 5 del 2: 155, 157, 176

Not 52. Händelser efter räkenskapsperioden

Inga händelser har inträffat efter bokslutsdagen.

Noter till riskhanteringen

OP Gruppens principer för riskhantering och kapitalutvärdering beskrivs i not 2.

För OP Gruppens riskposition redogörs i noterna 53–55, bankrörelsens riskposition i noterna 56–62, skadeförsäkringsrörelsens riskposition i noterna 63–74, kapitalförvaltningens riskposition i noterna 75–95 och kapitaltäckningen i noterna 96–102. OP Gruppen offentliggör s.k. Pelare III-information i OP-sammanslutningens kapitaltäckningsrapport.

OP Gruppens riskposition

Not 53. OP Gruppens risktoleranser

Enligt artikel 435 punkt 1 i tillsynsförordningen ska OP Gruppen offentliggöra bland annat en riskförklaring, som har godkänts av ledningsorganet (OP Andelslags förvaltningsråd), där det ges en kort beskrivning av institutets övergripande riskprofil i samband med affärsstrategin.

Förvaltningsrådets riskförklaring:

OP Gruppens strategiska mål är att säkerställa riskhanteringsförmågan under alla omständigheter och att risktagningen hålls måttfull i förhållande till riskhanteringsförmågan. På lång sikt eftersträvas med den måttfulla risktagningen en tillväxt som är snabbare än tillväxten på marknaden. Det här kräver att risktagningen är övervägd och baserad på stark riskhantering.

Riskviljan konkretiseras med kvalitativa och kvantitativa toleranser som fastställts av förvaltningsrådet. Risktoleransmätarna avspeglar riskprofilen för OP Gruppens kvantitativa risker. Förvaltningsrådet fastställer årligen OP Gruppens betydande risker i principerna för risktoleranssystemet. Toleranser fastställs för de betydande riskerna. Toleranserna preciseras med Riskpolicyns närmare målnivåer för riskmätarna, kvalitetsmål, limiter och kontrollgränser.

OP Gruppen har under året befunnit sig inom de toleranser som ställts upp.

Mätare	Tolerans	31.12.2018	31.12.2017
Kapitaltäckning			
Kärnprimärkapitaltäckning (CET1), %	14,0	20,5	20,1
Kapitaltäckning enligt konglomeratlagen, %	110	147	143
Riskvilja (Ekonomiskt kapitalkrav / bestående kapitalbas, %)			
OP Gruppen, %	75	48	48
Bankrörelsen, %	50	33	35
Centralbanken, %	10	54	5
Kapitalförvaltningen, %	20	8	9
Skadeförsäkringen, %	20	11	12
Nya affärsrörelser			
Tillgångar uppbundna i nya affärsrörelser / bestående kapitalbas, %	3	0,5	0,3
Motpartsrisikkoncentrationer			
Största enskilda exponering/kapitalbasen enligt konglomeratlagen, %	10	5	5
Betydande exponeringar (≥ 3 %) totalt / kapitalbas enligt konglomeratlagen, %	100	31	21
Branschrisk/Företagssektorns fordringar och förbindelser, %	15	11	11
Koncentrationsrisken			
Länderrisikkoncentration / Kapitalbasenligt konglomeratlagen, %	5	2,6	2,5
Kreditrisk			
Problemfordringar / kredit- och garantistocken, %	5	3,4	3,4
Ekonomiskt kapitalkrav för kreditrisken / exponeringsbelopp vid fallissemang, %	3	2,1	2,1
Marknadsrisk			
Ränteintäktsrisken för 12 mån. i den finansiella balansräkningen för en räntesänkning på 1 %-enhet, milj. €	-250	-47,9	-81,0
Nuvärdesrisken i den finansiella balansräkningen vid en ränteändring på 2 %-enheter / bestående kapitalbas, %	-10	2,4	1,5
Tradingens och kundrörelsens derivatpositions Var 99%, 1 d, milj. €	7	2,4	1,8
Centralbankens och bankrörelsens långfristiga placeringar, VaR 95 %, 1 mån. / nominellt värde, %	0,85	0,6	0,5
Försäkringsrörelsens långfristiga placeringar, VaR 95 %, 1 mån. / marknadsvärde, %	3,4	2,1	2,2

Försäkringsrisker

Skadeförsäkringens högsta objekts- och händelsespecifika självbehåll, milj. €	20	20	20

Likviditetsrisker

Likviditetskrav (LCR-kravet), %	120	143	123

Kravet på stabil finansiering (NSFR-kravet), %	100	111	116

Operativa risker

Realiserade operativa risker (netto) milj, €	50	4,8	5,2

Koncentrationsrisken

Med en länderriskkoncentration avses oväntade och väntade förluster som uppkommer av exponeringar som hänför sig till en bestämd stat. Toleransen fastställer maximinivån för de exponeringar som hänför sig till staten. Förlusterna ställs i proportion till kapitalbasen enligt konglomeratlagen.

Kreditrisker

Med OP Gruppens kreditrisktoleranser sprids risken enligt bransch och motpart samt begränsas uppkomsten av problemfordringar. Gruppens branschrisker och exponeringar mot kunder är diversifierade. Vid slutet av året låg såväl exponeringen mot en enskild motpart som det totala beloppet av betydande exponeringar mot kunder klart innanför toleranserna. Vid beräkningen av betydande exponeringar mot kunder beaktas alla exponeringar, vilkas belopp är minst tre procent av den kapitalbas enligt konglomeratlagen som täcker gruppens exponeringar mot kunder. Vid beräkningen av branschrisker används gruppens interna branschindelning och utöver fordringar och förbindelser i bankrörelsen beaktas direkta placeringar i försäkringsföretag, halvfärdiga bostadssammanslutningar och garantier för offentliga samfund.

Marknadsrisker

Marknadsrisken i tradingen och den långsiktiga placeringsverksamheten begränsas i gruppens risklimitsystem med VaR-limiter.

Tradingens VaR låg vid slutet av året klart innanför den tolerans som ställts upp för den.

Marknadsrisken för centralbanken och de långsiktiga placeringarna i bankrörelsen har hållits stabil under året och den låg vid slutet av året klart under de toleransbegränsningar som ställts upp för det.

Försäkringsrisker

Alla försäkringsrisker som överstiger självbehållsgränsen ska återförsäkras för att skadekostnaden för enskilda objekt och transaktioner ska hållas inom risktoleransen.

Likviditetsrisker

Enligt det likviditetstäckningskrav (LCR) som ställs upp i bestämmelserna, ska kreditinstitut ha tillräckliga likvida medel, vilket innebär ett belopp som motsvarar minst det utgående nettokassaflödet i en akut stressituation som pågår i 30 dagar.

Med kravet på stabil finansiering (NSFR) mäts hur tillräcklig sammanslutningens stabila finansiering är i relation till det krav på stabil finansiering som affärsrörelsen kräver (med utlånings- samt placerings- och derivatrörelsen som de viktigaste).

Not 54. Länderfördelning för OP Gruppens exponeringar

Merparten av OP Gruppens exponeringar mot länder gäller EU-länder. Exponeringarna omfattar alla balansposter och poster utanför balansräkningen, och de baserar sig på värden som använts i kapitaltäckningen.

Länderfördelning för OP Gruppens exponeringar 31.12.2018

Milj. €	Exponeringar mot stater och centralbanker	Instituts- exponeringar	Företags- exponeringar	Hushålls- exponeringar	Aktieexpo- neringar*	Skuldebrev med säkerhet**	Övriga	Totala expone- ringar
Finland	16 337	397	46 359	58 932	530	495	996	124 046
Baltikum	271	0	2 126	15			6	2 418
Övriga nordiska länder	149	415	1 467	126	7	1 768	0	3 933
Tyskland	2 657	164	47	103	3	1 264	7	4 244
Frankrike	186	421	248	161	16	836		1 868
Storbritannien	2	832	152	346	52	449	0	1 832
Italien		24	24	26				74
Spanien		38	12	19		1	0	71
Övriga EU-länder	2 040	405	474	289	231***	1 244		4 684
Övriga Europa		145	116	34	42	37		373
USA		236	50	626	89	34		1 036
Ryssland		42	3	8				54
Asien		279	40	79			0	398
Övriga länder	31	117	248	112	783***	1 282	1 322	3 895
Totalt	21 673	3 514	51 365	60 876	1 753	7 411	2 331	148 923

* Innehåller också räntefonder 104 miljoner euro.

** Består av RMBS-, ABS- och Covered Bond-placeringar.

*** Innehåller främst placeringar i Europa-fonder i Övriga EU-länder och Emerging Markets- och Global-fonder i Övriga länder.

Länderfördelning för OP Gruppens exponeringar 31.12.2017

Milj. €	Exponeringar mot stater och centralbanker	Instituts- exponeringar	Företags- exponeringar	Hushålls- exponeringar	Aktieexpo- neringar*	Skuldebrev med säkerhet**	Övriga	Totala expone- ringar
Finland	16 758	213	43 276	56 255	418	526	1 322	118 768
Baltikum	129	194	1 880	16	0		0	2 220
Övriga nordiska länder	186	734	1 328	146	4	1 958	38	4 395
Tyskland	2 173	213	41	191	18	1 085	17	3 737
Frankrike	413	368	182	165	20	750	21	1 919
Storbritannien		821	147	302	62	539	25	1 896
Italien	84	24	16	23		6	8	160
Spanien		22	12	26	0	13	65	137
Övriga EU-länder	1 648	411	479	170	833***	1 019	60	4 621
Övriga Europa	12	247	91	87	5	63	12	516
USA		284	33	564	217	12	325	1 435
Ryssland		50	11	8	13		0	82
Asien		346	101	67	33	5	44	596
Övriga länder	975	126	78	64	448***	1 342	258	3 291
Totalt	22 379	4 054	47 674	58 082	2 071	7 318	2 194	143 773

* Innehåller också räntefonder 91 miljoner euro.

** Består av RMBS-, ABS- och Covered Bond-placeringar.

*** Innehåller främst placeringar i Europa-fonder i Övriga EU-länder och Emerging Markets- och Global-fonder i Övriga länder.

Not 55. Nedskrivningar av finansiella tillgångar

Milj. €	31.12.2017
Derivatinstrument	
Som innehas för handel	0
Lån och andra fordringar	
Beviljade lån	39
Garantifordringar	9
Finansiella tillgångar som kan säljas	
Aktier och andelar	1
Finansiella tillgångar totalt	48

De förväntade kreditförlusterna för 2018 har specificerats i not 51. Förlustreserv för fordringar och skuldebrev.

Bankrörelsens riskposition
Not 56. Fordringar på kreditinstitut och kunder samt problemfordringar

31.12.2018	Inte ned- skrivna (brutto)	Förlust- reserv	Balans- värde
Fordringar			
Fordringar på kreditinstitut	184	1	183
Fordringar på kunder	85 442	521	84 921
varav bankgarantifordringar	10	0	10
Finansiell leasing	2 154	4	2 150
Totalt	87 780	526	87 254
Fordringar sektorvis			
Företag	32 405	410	31 995
Finansiella företag (inkl. försäkringsföretag)	1 065	2	1 064
Hushåll	51 511	105	51 406
Icke-vinstsyftande samfund	814	6	808
Offentlig sektor	1 985	3	1 981
Totalt	87 780	526	87 254

31.12.2017	Fordringsstock					Balans- värde
	Inte ned- skrivna (brutto)	Ned- skrivna (brutto)	Totalt	Individuella nedskriv- ningar	Gruppvisa nedskriv- ningar	
Fordringar						
Fordringar på kreditinstitut	506		506		2	504
Fordringar på kunder	80 247	627	80 875	421	70	80 383
varav bankgarantifordringar	2	8	11	8	1	2
Finansiell leasing	1 856		1 856			1 856
Totalt	82 609	627	83 236	421	71	82 744
Fordringar sektorvis						
Företag	29 253	423	29 677	317	38	29 321
Finansiella företag (inkl. försäkringsföretag)	1 387	0	1 387	0	2	1 385
Hushåll	49 931	201	50 132	102	30	50 000
Icke-vinstsyftande samfund	788	3	791	2	1	789
Offentlig sektor	1 250		1 250		0	1 250
Totalt	82 609	627	83 236	421	71	82 744

31.12.2018	Inte ned- skrivna (brutto)	Förfallna, obetalda	Nedskrivningar	
			Förlustreserv	
Problemfordringar och exponeringar med anstånd				
Fordringar på kunder	3 512	435		440
varav bankgarantifordringar	10	0		0
Finansiell leasing	5	0		0
Totalt	3 517	436		440
Problemfordringar och exponeringar med anstånd				
Företag	968	265		350
Finansiella företag (inkl. försäkringsföretag)	0	0		0
Hushåll	2 512	170		85
Icke-vinstsyftande samfund	36	1		5
Offentlig sektor				
Totalt	3 517	436		440

31.12.2017	Inte ned- skrivna (brutto)	Ned- skrivna (brutto)	Totalt	Förfallna, obetalda	Nedskrivningar	
					Individuella	Gruppvisa
Problemfordringar och exponeringar med anstånd						
Fordringar på kreditinstitut						2
Fordringar på kunder	2 712	626	3 338	394	421	70
varav bankgarantifordringar	2	8	11	8	8	1
Övertrasseringar av konton och limiter	0		0	0		
Totalt	2 714	627	3 341	395	421	71
Problemfordringar och exponeringar med anstånd						
Företag	568	423	992	240	317	38
Finansiella företag (inkl. försäkringsföretag)	2	0	2	0	0	2
Hushåll	2 124	201	2 324	153	102	30
Icke-vinstsyftande samfund	21	3	24	2	2	1
Offentlig sektor				0		0
Totalt	2 714	627	3 341	395	421	71

Problemfordringar och exponeringar med anstånd

31.12.2018	Icke nödlidande ("performing") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Nödlidande ("non- performing") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Förlust- reserv	Fordringar på kreditinstitut och kunder (netto)
Över 90 dagar förfallna fordringar		614	614	229	385
Förmodas inte bli betalda		426	426	148	278
Exponeringar med anstånd	2 137	340	2 477	62	2 414
Totalt	2 137	1 380	3 517	440	3 077

Problemfordringar och exponeringar med anstånd

31.12.2017	Icke nödlidande ("performing") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Nödlidande ("non-performing") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Individuella nedskrivningar	Fordringar på kreditinstitut och kunder (netto)
Över 90 dagar förfallna fordringar		611	611	217	394
Förmodas inte bli betalda		513	513	147	366
Exponeringar med anstånd	1 876	341	2 217	58	2 160
Totalt	1 876	1 465	3 341	421	2 920

Som över 90 dagar förfallna fordringar rapporteras det återstående kapitalet på en fordran där räntan eller kapital förfallit till betalning men inte betalats på tre månader. Som avtal som förmodas inte bli betalda rapporteras avtal i de svagaste ratingklasserna (F för privatkunder och 11–12 för övriga). Som exponeringar med anstånd rapporteras fordringar där villkoren omförhandlats på grund av att kundens betalningsförmåga försämrats. Lånevillkoren för omförhandlade fordringar har mildrats till följd av kundens ekonomiska svårigheter till exempel genom att bevilja kunden amorteringsfrihet för 6–12 mån. Exponeringarna med anstånd befinner sig i steg 2 eller 3 i ECL-kalkyleringen.

Nyckeltal, %	2018	2017
Förlustreserv/individuella nedskrivningar, % av problemfordringarna	12,5 %	12,6 %

Finansiella tillgångar, på vilka tillämpas nedskrivning och för vilka en betalning försenats

31.12.2018	under 30 d.	30-90 d.	90-180 d.	över 180 d.	Totalt
Förfallna fordringar, inte nedskrivna	325	226	90	321	962

31.12.2017	under 30 d.	30-90 d.	90-180 d.	över 180 d.	Totalt
Förfallna fordringar, inte nedskrivna	622	278	139	232	1 271

Not 57. Utvecklingen hos kreditförluster och nedskrivningar

Milj. €	2014	2015	2016	2017	2018
Fordringar som avskrivits som kredit- och garantiförluster					70
Nedskrivningar av fordringar	181	190	183	147	
Återföringar av nedskrivningar av fordringar	-87	-88	-99	-91	
Betalningar av avskrivna fordringar	-13	-15	-15	-15	-15
Förväntade kreditförluster (ECL) för fordringar på kunder och poster utanför balansräkningen					-10
Förväntade kreditförluster (ECL) för skuldebrev					1
Nettoförändring i gruppvisa nedskrivningar	7	-9	7	7	
Totalt	88	78	77	48	46

Not 58. Strukturen för upplåningen i OP Gruppen

Milj. €	31.12.2018	Andel, %	31.12.2017	Andel, %
Skulder till kreditinstitut	4 807	4,4	5 157	4,9
Skulder till kunder				
Inlåning	61 327	56,4	57 991	55,1
Övriga	4 785	4,4	7 559	7,2
Skuldebrev emitterade till allmänheten				
Bankcertifikat, företagscertifikat och ECP	10 217	9,4	7 075	6,7
Obligationer	20 239	18,6	19 766	18,8
Övriga skulder	2 785	2,6	3 150	3,0
Efterställda skulder	1 358	1,2	1 400	1,3
Medlemsandelar	199	0,2	191	0,2
Avkastningsandelar	3 042	2,8	2 906	2,8
Totalt	108 759	100,0	105 195	100,0

Not 59. Löptidsinformation om finansiella tillgångar och skulder enligt återstående löptid

31.12.2018	3 mån. eller under	>3-12 mån.	>1-5 år	>5-10 år	>10 år	Totalt
Finansiella tillgångar						
Kontanta medel	12 299					12 299
Fordringar på kreditinstitut	145	34	4	0	0	183
Fordringar på kunder	5 662	8 101	33 392	19 554	20 372	87 081
Investeringsstillgångar						
Finansiella tillgångar som innehas för handel	164	145	151	37	5	502
Finansiella tillgångar som identifieras som värderade till verkligt värde via resultatet			387			387
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat	229	535	7 043	4 407		12 214
Finansiella tillgångar totalt						
Överföring av tillgångar för handel till kategorin under 3 mån.	-145	-34	-4	0	0	
	183					
Finansiella tillgångar totalt i den interna rapporteringen	18 500	8 814	40 976	23 998	20 377	112 666

Finansiella skulder	3 mån. eller under	>3-12 mån.	>1-5 år	>5-10 år	>10 år	Totalt
Skulder till kreditinstitut	769	0	4 015	23		4 807
Skulder till kunder	63 958	1 388	267	98	401	66 112
Skuldebrev emitterade till allmänheten	7 358	5 358	12 267	5 123	350	30 456
Efterställda skulder		67	1 052	239	0	1 358
Finansiella skulder totalt	72 085	6 813	17 601	5 483	750	102 733
Överföring av privatkunders på anfordran betalbara insättningar från kategorin 3 mån. till kategorin 3-12 mån	-36 008	36 008				
Finansiella skulder totalt i den interna rapporteringen	36 077	42 821	17 601	5 483	750	102 733
Garantier	90	125	401	8	151	775
Garantiansvar	329	523	611	61	638	2 162
Kreditlöften	12 577					12 577
Utfästelser i anslutning till kortvariga	70	132	79	0	3	283
Övriga	519	427	1	248	1	1 195
Åtaganden utanför balansräkningen totalt	13 586	1 207	1 091	317	792	16 993

31.12.2017	3 mån. eller under	>3-12 mån.	>1-5 år	>5-10 år	>10 år	Totalt
Finansiella tillgångar						
Kontanta medel	12 910					12 910
Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via						
Skuldebrev	219	197	136	37	0	589
Fordringar på kreditinstitut	369	127	8	0	0	504
Fordringar på kunder	5 847	7 508	31 561	18 231	19 046	82 193
Investeringstillgångar						
Skuldebrev som kan säljas	58	734	8 157	2 986	256	12 190
Skuldebrev som hålls till förfall	5	0	13	22	0	40
Finansiella tillgångar totalt	19 409	8 565	39 874	21 276	19 303	108 427
Överföring av tillgångar för handel till kategorin under 3 mån.	-219	-197	-136	-37	0	-589
	589					589
Finansiella tillgångar totalt i den interna rapporteringen	19 779	8 368	39 738	21 239	19 302	108 427

Finansiella skulder	3 mån. eller under	>3-12 mån.	>1-5 år	>5-10 år	>10 år	Totalt
Skulder till kreditinstitut	1 130	0	4 000	27		5 157
Skulder till kunder	62 602	2 139	339	123	346	65 549
Skuldebrev emitterade till allmänheten	5 248	4 758	10 907	5 647	282	26 841
Efterställda skulder	-	140	1 035	225	0	1 400
Finansiella skulder totalt	68 980	7 037	16 281	6 022	628	98 948
Överföring av privatkunders på anfordran betalbara insättningar från kategorin 3 mån. till kategorin 3-12 mån	-33 519	33 519				
Finansiella skulder totalt i den interna rapporteringen	35 461	40 556	16 281	6 022	628	98 948
Garantier	3	51	448	11	129	643
Garantiansvar	262	463	584	64	563	1 936
Kreditlöften	12 176					12 176
Utfästelser i anslutning till kortvariga affärstransaktioner	109	184	77	0	1	372
Övriga	534	370	1	216	0	1 121
Åtaganden utanför balansräkningen totalt	13 084	1 068	1 111	290	693	16 247

Not 60. Löptider för finansiella tillgångar och skulder enligt förfall eller omprissättning

31.12.2018	1 mån. eller under	>1-3 mån.	>3-12 mån.	>1-2 år	>2-5 år	> 5 år	Totalt
Finansiella tillgångar							
Kontanta medel	12 299						12 299
Fordringar på kreditinstitut	104	42	33	3	1	0	183
Fordringar på kunder	16 188	19 948	45 649	604	2 311	2 380	87 081
Investeringstillgångar							
Finansiella tillgångar som innehas för handel	48	131	151	22	108	42	502
Finansiella tillgångar som identifieras som värderade till verkligt värde via resultatet	1	385					387
Finansiella tillgångar värderade till verkligt värde via övrigt	630	342	439	1 670	4 726	4 407	12 214
Finansiella tillgångar totalt	29 318	20 980	46 423	2 321	7 253	6 872	113 168
Finansiella skulder							
Skulder till kreditinstitut	267	540	0	3 000	1 000		4 807
Skulder till kunder	62 638	1 605	1 364	95	14	396	66 112
Skuldebrev emitterade till allmänheten	2 893	6 412	6 407	1 842	7 435	5 467	30 456
Efterställda skulder	79	351	42	0	726	160	1 358
Finansiella skulder totalt	65 877	8 908	7 812	4 937	9 175	6 023	102 733
31.12.2017	1 mån. eller under	>1-3 mån.	>3-12 mån.	>1-2 år	>2-5 år	> 5 år	Totalt
Finansiella tillgångar							
Kontanta medel	12 910						12 910
Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen							
Skuldebrev	97	139	198	21	96	38	589
Fordringar på kreditinstitut	350	18	128	7	0	0	504
Fordringar på kunder	16 735	19 335	40 971	633	2 432	2 088	82 193
Finansiella tillgångar som kan säljas							
Skuldebrev	545	248	665	1 117	6 374	3 242	12 190
Finansiella tillgångar som hålls till förfall							
Skuldebrev	15	21	0	3	0	1	40
Finansiella tillgångar totalt	30 652	19 761	41 962	1 781	8 902	5 368	108 427
Finansiella skulder							
Skulder till kreditinstitut	990	168	0		4 000		5 157
Skulder till kunder	61 996	1 030	2 076	92	14	342	65 549
Skuldebrev emitterade till allmänheten	2 983	3 801	5 510	2 206	6 424	5 917	26 841
Efterställda skulder	74	328	117	0	732	150	1 400
Finansiella skulder totalt	66 042	5 326	7 703	2 298	11 169	6 409	98 948

Not 61. Ränte- och marknadsriskens känslighetsanalys

Nuvärdesrisken i OP Gruppens finansiella balansräkning

Valuta, milj. €	-200bp		+200bp	
	2018	2017	2018	2017
EUR	228	111	298	521
GBP	-1	-1	1	1
USD	1	2	-1	-2
Övriga	2	1	0	1

Riskerna för GBP- och USD-valutorna har angetts enligt deras motvärde i euro. Riskerna för de övriga valutorna har adderats enligt deras värde i euro. Ränterisken räknas ut som känsligheten för förändringar i nuvärdet på kassaflödet vid en parallell förskjutning av räntekurvan med 2 procentenheter. Beräkningen utförs månatligen och den omfattar alla räntebärande balansposter och poster utanför balansräkningen hos kreditinstituten i OP Gruppen och OP Andelslags finansiella balansräkning. Räntekänsligheten hos andelsbankernas insättningar från kunder utan förfallodag beräknas med löptidsantaganden som baserar sig på en expertbedömning.

Ränteintäktsrisken för hushållsbanksrörelsens finansiella balansräkning

Valuta, milj. €	-100bp		+100bp	
	2018	2017	2018	2017
EUR	-48	-81	161	167

Hushållsbanksrörelsens ränterisk beräknas även enligt ränteintäktsriskmetoden, som mäter inverkan av en ränteförändring på en procentenhet på det räntenetto som ackumuleras under de följande 12 månaderna. Beräkningen och rapporteringen utförs månatligen och den omfattar alla räntebärande balansposter och poster utanför balansräkningen hos hushållsbanksrörelsens finansiella balansräkning. Vid beräkningen av ränteintäktsrisken beaktas också de negativa räntorna, men på räntorna tillämpas en nedre gräns på -2 %. Golvet på 0 % som i enlighet med avtalsvillkoren tillämpas på krediterna har beaktats i beräkningarna från början av 2017. Balansräkningens struktur hålls oförändrad genom att de poster som förfaller ersätts med motsvarande räntebindningar eller löptider med fast ränta. Vid beräkningen tillämpas på insättningar som saknar förfallodag en förfallomodell som baserar sig på modellering. I hushållsbanksrörelsen ingår i det här sammanhanget andelsbankernas finansieringsrörelse.

Marknadsriskens känslighetsanalys

Milj. €		Förändring	
		2018	2017
Räntevolatilitet*	10bp	1	2
Valutavolatilitet*	10 %-enheter	0	1
Kreditriskpremie**	10bp	-55	-45

* Handelsportföljen

** Långfristiga investeringstillgångar

Not 62. Likviditetsreserven

Likviditetsreserven redovisas för segmentet Övrig rörelse.

Fördelningen enligt löptid och rating i likviditetsreserven 31.12.2018, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa*	12 499	2 254	2 088	1 383	1 018		19 243	84,6
Aa1-Aa3	38	529	520	661	376	0	2 125	9,3
A1-A3	23	23	9	4		2	62	0,3
Baa1-Baa3	18	56	60	110	19	3	265	1,2
Ba1 eller lägre	5	34	11	61	15		127	0,6
Intern rating**	400	81	310	123			914	4,0
Totalt	12 983	2 978	2 998	2 342	1 428	5	22 735	100,0

* inkl. Tillgodohavanden på centralbanker

** PD \leq 0,40 %

Den genomsnittliga återstående löptiden för Likviditetsreserven (exkl. Tillgodohavanden på centralbanker) var 4,2 år.

Fördelningen enligt löptid och rating i likviditetsreserven 31.12.2017, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa*	13 201	2 499	2 470	1 367	435	20	19 992	85,6
Aa1-Aa3	205	707	475	423	225	0	2 036	8,7
A1-A3	1	18	6	0	5	0	30	0,1
Baa1-Baa3	10	36	64	18	13		141	0,6
Ba1 eller lägre	0	12	20	65	22	0	119	0,5
Intern rating**	480	198	252	99			1 029	4,4
Totalt	13 897	3 470	3 286	1 973	700	21	23 347	100,0

* inkl. Tillgodohavanden på centralbanker

** PD \leq 0,40 %

Den genomsnittliga återstående löptiden för Likviditetsreserven (exkl. Tillgodohavanden på centralbanker) var 3,7 år.

Skadeförsäkringsrörelsens riskposition

Not 63. Skadeförsäkringsrörelsens riskhanteringsförmåga

Skadeförsäkringen ska uppfylla de solvenskrav som ställts av myndigheterna. Myndigheterna fastställer vanligtvis sina solvenskrav på företagsplanet. Alla skadeförsäkringsbolag har ett sådant minimikapitalkrav och solvenskapitalkrav som avses i EU-direktiven.

Kapitalbasens relation till solvenskapitalet beskrivs med solvensnivån som beskriver bolagets möjlighet att täcka oväntade risker. Siffrorna som gäller solvensen är oreviderade.

Solvens, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Medräkningsbara kapitalbasmedel	818	902
Solvenskapitalkrav (SCR)		
Marknadsrisk	421	460
Försäkringsrisk	281	289
Motpartsrisk	36	40
Operativ risk	45	45
Diversifieringseffekter och förlusttäckningskapacitet	-162	-169
Totalt	621	666
Buffert för SCR	197	296
SCR-relation, %	132 %	135 %
SCR-relation, % utan övergångsbestämmelser	132 %	135 %

Not 64. Skadeförsäkringsrörelsens riskkänslighet

I tabellen nedan beskrivs olika riskvariablers inverkan på resultatet och solvenskapitalet:

Riskvariabel	Totalbelopp 2018, milj. €	Förändring i risk- variabel	Inverkan på resultatet/ det egna kapitalet, milj. €	Inverkan på totalkostnads- procenten
Premieintäkter*	1465	ökar 1 %	15	förbättras 0,9 %-enheter
Försäkringsersättningar*	1039	ökar 1 %	-10	försvagas 0,8 %-enheter
Storskada över 5 milj. €		1 stycke	-5	försvagas 0,3 %-enheter
Personalkostnader*	130	ökar 8 %	-10	försvagas 0,6 %-enheter
Funktionsvisa kostnader**/**	401	ökar 4 %	-16	försvagas 1,1 %-enheter
Inflation i kollektiva avsättningar för reglerade skador	750	ökar 0,25 %-enheter	-5	försvagas 0,3 %-enheter
Livslängd i diskonterad försäkringsskuld	1928	ökar 1 år	-45	försvagas 3,1 %-enheter
Diskonteringsränta på diskonterad försäkringsskuld	1928	minskar 0,1 %-enheter	-27	försvagas 1,8 %-enheter

* Glidande 12 månader

** Funktionsvisa kostnader för skadeförsäkringen exkl. skötselkostnader för placeringar och kostnader i anslutning till produktion av övriga tjänster.

Not 65. Premieinkomstens och försäkringsbeloppens klassfördelning

Fördelning av premieinkomsten enligt EML-klass* inom egendomsförsäkringen för företag

Den risk som är förknippad med egendomsförsäkringar kan granskas genom att riskerna indelas i klasser enligt deras EML-belopp*. I tabellen nedan har en beräkning av premieinkomsten i varje klass gjorts på basis av klassificeringen.

Milj. €	5–20	20–50	50–100	100–500
2018	10	10	8	10
2017	13	10	9	8

* EML = Estimated Maximum Loss, den beräknade maximala skadan för varje objekt

Fördelning av premieinkomsten enligt TSI-klass* inom ansvarsförsäkringen för företag

Den risk som är förknippad med ansvarsförsäkringar kan granskas genom att riskerna indelas i klasser enligt deras TSI-belopp*. I tabellen nedan har en beräkning av premieinkomsten i varje klass gjorts på basis av klassificeringen.

Milj. €	2-4	4-10	10-30	30-90
2018	4	3	6	3
2017	4	4	6	3

* TSI = Total Sum Insured, totalt försäkringsbelopp

Försäkringsbeloppen vid byggförsäkring

Försäkringsbeloppen i försäkringsavtalen beskriver byggförsäkringens volym. I tabellen nedan har försäkringsbeloppens brutto- och netttotal specificerats. I byggförsäkringen är försäkringsperioden 10 år.

Milj. €	Brutto		Netto*	
	2018	2017	2018	2017
Byggförsäkring	1 802	1 882	1 802	1 882

* Netto för egen räkning efter återförsäkrares andel och före motsäkerheter

Not 66. Storskadeutvecklingen

Antalet konstaterade storskador per år 2014-2018

Inom skadeförsäkringen följs den skadekostnad som förorsakas av storskador noggrant. Den här skadekostnaden förklarar en väsentlig del av de årliga variationerna i försäkringsrörelsens resultat. Genom uppföljningen av skadekostnaden för storskador kan dessutom förändringar i risker eller riskurvalet upptäckas. I den här granskningen har sådana skador klassificerats som storskador vars brutto- eller nettobelopp är över 2 milj. e. Flest storskador inträffar inom egendoms- och avbrottsförsäkringen. Inom de lagstadgade försäkringarna är risken för storskador liten i förhållande till försäkringsgrenens stora volym.

Bruttobelopp

Antalet skador på över 2 milj. €	Lag- stadgade	Övriga olycksfall och sjukdom	Kasko och transport	Egendom och avbrott	Ansvar och rättsskydd	Lång- variga
2015	1			6		
2016				5		
2017				7		
2018				17	3	
Ersättningar totalt					228 milj. €	

Ersättningar, brutto, totalt milj. €

2014-2018	15			187	26	

Nettobelopp

Antal skador på över 2 milj. €	Lag- stadgade	Övriga olycksfall och sjukdom	Kasko och transport	Egendom och avbrott	Ansvar och rättsskydd	Lång- variga
2015	1			6		
2016				5		
2017				7		
2018				15		
Ersättningar totalt					158 milj. €	

Ersättningar, netto, totalt milj. €

2014-2018	15			130	12	

Not 67. Försäkringsrörelsens lönsamhet

Premieintäkternas (brutto och netto) och totalkostnadsprocentens (netto) utveckling

Med premieintäkterna beskrivs försäkringsklassens volym. Med hjälp av den kan försäkringsklassens betydelse för helheten uppskattas. Med hjälp av totalkostnadsprocenten (CR) kan på motsvarande sätt variationerna i försäkringsklassens resultat och försäkringsklassens lönsamhet uppskattas. Totalkostnadsprocenten har presenterats separat korrigerad med poster av engångsnatur som hänför sig till tidigare försäkringsperioder.

2018, milj. €	Brutto	Netto	Netto	Netto**
	Premieint.	Premieint.	CR*	CR*
Lagstadgade	442	440	89 %	89 %
Övriga olycksfall och sjukdom	272	272	94 %	94 %
Kasko och transport	302	301	95 %	95 %
Egendom och avbrott	398	365	90 %	90 %
Ansvar och rättsskydd	89	84	97 %	97 %
Långvariga	4	3	60 %	60 %
Totalt	1 507	1 465	92 %	92 %

2017, milj. €	Premieint.	Premieint.	CR*	CR*
	Lagstadgade	442	440	105 %
Övriga olycksfall och sjukdom	250	250	94 %	94 %
Kasko och transport	302	301	92 %	92 %
Egendom och avbrott	385	354	93 %	93 %
Ansvar och rättsskydd	89	83	87 %	87 %
Långvariga	5	3	14 %	14 %
Totalt	1 473	1 431	96 %	96 %

* Totalkostnadsprocenten (Combined ratio) räknas ut genom att dividera summan av försäkringsersättningarna (netto) och försäkringsrörelsens driftskostnader med premieintäkterna (netto). Avskrivningar av immateriella rättigheter har inte beaktats.

** Förändringar av engångsnatur som inverkar på den försäkringstekniska kalkylen har eliminerats.

Not 68. Information som beskriver försäkringsskuldens karaktär

Uppgifter som beskriver försäkringsskuldens karaktär	2018	2017
Skulder som härrör från försäkringsavtal (netto, milj. €)		
Latenta yrkessjukdomar	13	15
Övrigt	3 040	3 033
Totalt (före överföringar)	3 053	3 048
Försäkringsskuldens duration (i år)		
Diskonterad försäkringsskuld	14,4	14,4
Odiskonterad försäkringsskuld	2,2	2,2
Totalt	9,9	9,8
Diskonterad avsättning (netto, milj. €)		
Avsättning för kända oreglerade ersättningar i form av pension	1 552	1 517
Kollektiv ersättning för oreglerade skador	338	351
Avsättning för ej intjänade premier	41	43
Totalt	1 932	1 911

Not 69. Uppskattad löptidsfördelning för försäkringsskulden

31.12.2018, milj. €	0-1 år	1-5 år	5-10 år	10-15 år	15 år	Totalt
Avsättning för ej intjänade premier*	406	117	22	6	10	561
Avsättning för oreglerade skador						
Odiskonterad	296	213	58	11	4	584
Diskonterad	97	473	358	285	694	1908
Försäkringsskuld totalt**	799	804	438	302	708	3 053

* Innehåller diskonterade avsättningar för 41 milj. €.

** Utan värdet av de derivat som säkrar ränterisken i försäkringsskulden.

31.12.2017, milj. €	0-1 år	1-5 år	5-10 år	10-15 år	15 år	Totalt
Avsättning för ej intjänade premier*	416	120	21	6	10	574
Avsättning för oreglerade skador						
Odiskonterad	322	225	60	12	4	624
Diskonterad	96	434	354	281	685	1849
Försäkringsskuld totalt**	835	779	435	299	699	3 048

* Innehåller diskonterade avsättningar för 43 milj. €.

** Utan värdet av de derivat som säkrar ränterisken i försäkringsskulden.

Not 70. Riskpositionen i skadeförsäkringens placeringsverksamhet

	31.12.2018		31.12.2017	
	Verkligt värde* Milj. €	%	Verkligt värde* Milj. €	%
Allokering av placeringsbestånd				
Penningmarknaden totalt	173	5	332	9
Penningmarknadsplaceringar och insättningar**	167	4	327	8
Derivatinstrument***	5	0	5	0
Obligationslån och räntefonder totalt	2 857	77	2 812	72
Stater	498	13	511	13
Inflationslänkade obligationslån		0	14	0
Investment Grade	1 895	51	1 835	47
Utvecklingsmarknader och High Yield	243	7	251	6
Strukturerade placeringar****	222	6	201	5
Aktier totalt	360	10	408	10
Finland	60	2	70	2
Utvecklade marknader	147	4	185	5
Utvecklingsmarknader	76	2	76	2
Anläggningstillgångar och onoterade aktier	1	0	3	0
Kapitalplaceringar	76	2	75	2
Alternativa placeringar totalt	28	1	26	1
Hedge fund -fonder	28	1	26	1
Fastighetsinvesteringar totalt	312	8	324	8
Direkta fastigheter	157	4	187	5
Indirekta fastighetsinvesteringar	155	4	137	4
Totalt	3 730	100	3 903	100

* Inkluderar resultatregleringsräntor

** Inkluderar köpeskillingsfordringar och -skulder samt marknadsvärdet på derivat.

*** Derivatens inverkan på allokeringen av tillgångsslagen (deltamotvärde).

**** Inkluderar lån med säkerhet i fastighet samt lånefonder och olikvida lån.

Not 71. Känslighetsanalys av skadeförsäkringens placeringsrisker

I tabellen nedan beskrivs placeringsriskernas känslighet enligt placeringsklass. Känslighetsgranskningen av diskonteringsräntan i anslutning till beräkningen av försäkringsskulden tas upp i not 64, som behandlar försäkringsskulden. Förändringarna i placeringarna och försäkringsskulden tar ut varandra.

Skadeförsäkring	Bestånd enligt verkligt värde, milj. €		Riskparameter	Förändring	Inverkan på eget kapital, milj. €	
	31.12.2018	31.12.2017			31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder*	2 808		Ränta	1 %-enhet	115	127
Aktier**	388		Marknadsvärde	10 %	39	34
Kapitalinvesteringar och onoterade aktier	77		Marknadsvärde	10 %	8	8
Fastigheter	312		Marknadsvärde	10 %	31	32
Valuta	147		Värdet på valutan	10 %	19	20
Kreditriskpremie***	3 030		Kreditriskmarginal	0,1 %-enheter	34	31
Derivatinstrument	5		Volatilitet	10 %-enheter	4	1

* Inkluderar penningmarknadsplaceringar, konvertibla skuldebrev och räntederivat.

** Inkluderar hedge fund-fonder och aktiederivat.

*** Inkluderar obligationslån och konvertibla skuldebrev samt penningmarknadsplaceringar inkl. obligationslån och räntederivat emitterade av utvecklade stater.

Not 72. Skadeförsäkringens ränteplaceringars riskposition

Marknadsrisken på grund av ränteförändringar följs genom att placeringarna klassificeras instrumentvis enligt duration. Försäkringsskuldens utjämnande inverkan på ränterisken har inte presenterats i tabellen, eftersom bara en del av försäkringsskulden har diskonterats med den administrativa räntan (not 30).

Verkligt värde enligt löptid eller tidpunkten för räntejustering, milj. €*	31.12.2018	31.12.2017
0-1 år	421	442
>1-3 år	673	643
>3-5 år	781	776
>5-7 år	432	415
>7-10 år	353	385
>10 år	161	267
Totalt	2 821	2 929
Modifierad duration	4,3	5,1
Effektiv ränta, %	1,7	1,8

* Inkluderar penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån, konvertibla skuldebrev och räntefonder.

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2018*, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	3	62	378	45	110	85	682	24,2 %
Aa1-Aa3	200	94	55	49	47	8	453	16,0 %
A1-A3	77	181	144	109	55	48	613	21,7 %
Baa1-Baa3	112	296	177	186	126	18	915	32,4 %
Ba1 eller lägre	31	34	25	14	9	2	114	4,0 %
Intern rating	0	6	3	29	6	0	45	1,6 %
Totalt	421	673	781	432	353	161	2 821	100,0 %

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2017*, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	6	82	149	143	172	164	715	24,4 %
Aa1-Aa3	326	49	162	33	50	34	654	22,3 %
A1-A3	33	199	168	70	54	41	564	19,2 %
Baa1-Baa3	48	248	274	153	107	27	856	29,2 %
Ba1 eller lägre	27	65	25	16	2	0	135	4,6 %
Intern rating	1	1	0	0	1	0	3	0,1 %
Totalt	442	643	776	415	385	267	2 929	100,0 %

* Inkluderar inga kreditderivat.

Löptiden har angetts till löptidens slut. Om instrumentet har en Call-möjlighet, har löptiden angetts till den första möjliga Call-dagen.

Den genomsnittliga ratingen för skadeförsäkringens ränteportfölj är enligt Moody's rating A2.

Den genomsnittliga återstående löptiden för skadeförsäkringens ränteportfölj är 4,3 år (räknad på basis av Call-dagen och förfallodagen).

Not 73. Skadeförsäkringens placeringars valutarisk

Valutaposition, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
USD	86	72
SEK	4	0
JPY	0	0
GBP	1	9
Övriga	57	56
Totalt*	147	138

* Valutapositionen var 3,9 % (3,5 %) av placeringsbeståndet. Valutapositionen räknas ut som summan av enskilda valutors absolutvärden.

Not 74. Skadeförsäkringens placeringars motpartsrisk

Ratingfördelning, Moody's-motsvarighet, milj. €	31.12.2018		31.12.2017	
	Placering*	Försäkring**	Placering*	Försäkring**
Aaa	682	0	715	
Aa1-Aa3	453	24	654	25
A1-A3	613	38	564	29
Baa1-Baa3	915	0	856	0
Ba1 eller lägre	114	0	135	
Intern rating	45	43	3	42
Totalt*	2 821	106	2 929	96

* Inkluderar penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån och räntefonder.

** Inkluderar återförsäkrarens andel av försäkringsskulden och fordringar på återförsäkrare.

Kapitalförvaltningens riskposition

Kapitalförvaltningssegmentet erbjuder produkter och tjänster för försäkringssparande, försäkring av personrisker, fonder och avtalsbaserad kapitalförvaltning. Affärsrörelsen vid gruppens livförsäkrings-, kapitalförvaltnings- och fondbolag ingår i kapitalförvaltningssegmentet.

De centralaste riskerna i kapitalförvaltningen är marknadsriskerna i livförsäkringens placeringstillgångar, räntan som tillämpats vid värderingen av försäkringsskulden samt att de försäkrades förväntade livslängd växer snabbare än beräknat.

Not 75. Förvaltade tillgångar i kapitalförvaltningen

Det totala beloppet av de tillgångar som förvaltades inom Kapitalförvaltningen 31.12.2018 var 71,8 miljarder euro (78,0). Av de förvaltade tillgångarna härstammar 22,7 miljarder (24,6) från placeringsfonder, 9,8 miljarder euro (10,2) från fondanknutna livförsäkringar, 21,5 miljarder euro (24,2) från institutionella kunder och 17,9 miljarder euro (19,1) från kunder inom private banking.

Not 76. Information som beskriver livförsäkringsrörelsens karaktär samt känslighetsanalys av försäkringsskulden

Livförsäkringsrörelsens riskhanteringsförmåga med lagstadgade mätare

Ett livförsäkringsbolag ska uppfylla de solvenskrav som gällande lagstiftning ställer. De viktigaste krav som ska uppfyllas är minimikapitalbaskravet och solvenskapitalkravet i lagstiftningen.

Livförsäkringsbolagets egna tillgångar vid slutet av 2018 uppgick till 1 297 miljoner euro med beaktande av övergångsbestämmelser och 1 019 miljoner euro utan övergångsbestämmelser. Ett år tidigare uppgick de egna tillgångarna till 1 317 miljoner euro med beaktande av övergångsbestämmelser och 1 019 miljoner euro utan övergångsbestämmelser. Solvenskapitalkravet var 576 miljoner euro (674) och minimikapitalkravet var 266 miljoner euro (279).

Livförsäkringens riskhanteringsförmåga mäts med solvensnivån, dvs. de egna tillgångarna i förhållande till solvenskapitalet. I gruppens strategiska mätare har som mål ställts upp en solvensnivå på 130 % utan övergångsbestämmelser. Siffrorna som gäller solvensen är oreviderade.

Solvens, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Medräkningsbara kapitalbasmedel	1 317	1 317
Solvenskapitalkrav (SCR)		
Marknadsrisk	732	759
Försäkringsrisk	351	394
Motpartsrisk	30	27
Operativ risk	34	36
Diversifieringseffekter och förlusttäckningskapacitet	-571	-542
Totalt	576	674
Buffert för SCR	719	643
SCR-relation, %	225 %	195 %
SCR-relation, % utan övergångsbestämmelser	176 %	151 %

Livförsäkringsrörelsens försäkrings- och placeringsavtalsbestånd 31.12.2018

	Ansvar 31.12.2018, milj. €	Försäkrade eller avtal, st.	Duration (framtida längd) år i medeltal
Fondanknutna avtal	9 774	338 507	10,2
Fondanknutna försäkringsavtal	4 518	218 530	10,3
Livförsäkring/Sparande	3 199	93 519	10,3
Individuell pensionsförsäkring	1 221	118 688	10,1
Gruppensionsförsäkring	99	6 323	13,6
Fondanknutna placeringsavtal	5 255	119 977	10,0
Sparande	3 295	65 847	11,8
Individuella pensionsavtal	1 282	48 823	7,3
Gruppensionsavtal	42	3 348	10,5
Kapitaliseringsavtal	637	1 959	9,1
Icke-fondanknutna avtal	6 357	529 163	11,1
Försäkringsavtal diskonterade med beräkningsränta	6 245	529 149	11,1
Livförsäkring/Sparande	1 435	62 718	8,6
Garanterad räntesats 4,5 %	44	501	5,8
Garanterad räntesats 3,5 %	409	8 830	7,9
Garanterad räntesats 2,5 %	153	8 282	13,1
Garanterad räntesats 1,5 %	2	116	7,7
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 1)	827	44 989	8,6
Individuell pensionsförsäkring	3 306	74 582	7,0
Garanterad räntesats 4,5 %	280	7 243	5,8
Garanterad räntesats 3,5 %	471	18 986	7,9
Garanterad räntesats 2,5 %	257	21 540	13,1
Garanterad räntesats 1,5 %	1	92	7,7
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 2)	2 296	26 721	7,9
Gruppensionsförsäkring	1 363	32 637	11,9
Förmånsbestämd 3,5 %	1 016	25 410	11,5
Förmånsbestämd 2,5 %	102	693	12,9
Förmånsbestämd 0,5 %	154	1 983	15,3
Förmånsbestämd 1,5 %	25	1 009	14,5
Avgiftsbestämd 3,5 %	7	73	14,7
Avgiftsbestämd 2,5 %	52	3 112	12,6
Avgiftsbestämd 0,5 %	6	311	13,7
Avgiftsbestämd 1,5 %	0	46	19,6
Individuella risklivförsäkringar	137	354 867	4,5
Grupplivförsäkringar	4	4 345	1,6
Icke-fondanknutna placeringsavtal diskonterade med beräkningsränta	3	14	2,0
Kapitaliseringsavtal	3	14	2,0
Garanterad räntesats 2,5 %	3	13	1,7
Garanterad räntesats 1,5 %	0	1	10,2
Effekt av diskontering med marknadsränta	43		
Övriga poster i försäkringsskulden	66		
Totalt	16 131	867 670	10,5

Livförsäkringsrörelsens försäkrings- och placeringsavtalsbestånd 31.12.2017

	Ansvar 31.12.2017, milj. €	Försäkrade eller avtal, st.	Duration (framtida längd) år i medeltal
Fondanknutna avtal	10 120	349 082	10,2
Fondanknutna försäkringsavtal	5 036	230 840	10,3
Livförsäkring/Sparande	3 571	102 623	10,2
Individuell pensionsförsäkring	1 361	121 948	10,3
Gruppensionsförsäkring	104	6 269	14,2
Fondanknutna placeringsavtal	5 084	118 242	10,1
Sparande	3 273	63 224	12,1
Individuella pensionsavtal	1 373	50 427	7,4
Gruppensionsavtal	30	2 773	10,2
Kapitaliseringsavtal	407	1 818	8,8
Icke-fondanknutna avtal	6 845	555 715	9,2
Försäkringsavtal diskonterade med beräkningsränta	6 780	555 700	9,2
Livförsäkring/Sparande	1 580	71 781	8,9
Garanterad räntesats 4,5 %	52	713	5,7
Garanterad räntesats 3,5 %	443	10 105	8,0
Garanterad räntesats 2,5 %	179	9 475	13,6
Garanterad räntesats 1,5 %	2	122	8,6
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 1)	904	51 366	9,0
Individuell pensionsförsäkring	3 625	78 457	8,4
Garanterad räntesats 4,5 %	300	7 677	5,7
Garanterad räntesats 3,5 %	492	19 613	8,0
Garanterad räntesats 2,5 %	266	21 799	13,6
Garanterad räntesats 1,5 %	1	96	8,6
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 2)	2 565	29 272	8,2
Gruppensionsförsäkring	1 406	29 879	12,0
Förmånsbestämd 3,5 %	1 110	22 474	11,6
Förmånsbestämd 2,5 %	111	1 744	12,9
Förmånsbestämd 0,5 %	108	1 515	15,5
Förmånsbestämd 1,5 %	18	635	15,1
Avgiftsbestämd 3,5 %	5	70	16,1
Avgiftsbestämd 2,5 %	48	3 081	13,6
Avgiftsbestämd 0,5 %	6	322	14,0
Avgiftsbestämd 1,5 %	0	38	21,5
Individuella risklivförsäkringar	164	370 268	4,5
Grupplivförsäkringar	5	5 315	1,6
Icke-fondanknutna placeringsavtal diskonterade med beräkningsränta	3	15	3,1
Kapitaliseringsavtal	3	15	3,1
Garanterad räntesats 2,5 %	3	14	2,8
Garanterad räntesats 1,5 %	0	1	10,6
Effekt av diskontering med marknadsränta	-8		
Övriga poster i försäkringsskulden	70		
Totalt	16 965	904 797	9,8

Livförsäkringsskuldernas känslighet för förändringar i beräkningsantagandena

Eftersom många försäkringar av spar- och placeringstyp har sålts som mycket långvariga avtal, avslutar försäkringstagarna sina avtal på basis av behov genom återköp före slutdagen enligt avtalet. Därför är antalet återköp stort. Bolaget beaktar bortfallet av framtida över- eller underskott på grund av detta vid beräkningen av livförsäkringens solvensställning.

Eftersom många försäkringar av spar- och placeringstyp har sålts som mycket långvariga avtal, avslutar försäkringstagarna sina avtal på basis av behov genom återköp före slutdagen enligt avtalet. Därför är antalet återköp stort. Bolaget beaktar bortfallet av framtida över- eller underskott på grund av detta vid beräkningen av livförsäkringens solvensställning.

Pensionsutbetalningarnas början senareläggs i individuella pensioner. Då försäkringen har tecknats har försäkringstagaren ofta inte haft någon realistisk uppfattning om den faktiska tidpunkten för sin pensionering. Å andra sidan har den skattemässiga behandlingen av individuella pensionsförsäkringar under de gångna decennierna i flera omgångar ändrats så att möjligheten att gå i pension med av en försäkring har skjutits upp till högre ålder.

lakttagelserna gällande dödlighetsintensiteten utvisar att de förväntade livslängderna i beräkningsgrunderna är för låga. I de individuella pensionsförsäkringarna kompenserar riskerna i dödsfalls- och livsfallsskydden varandra i så hög grad att inget behov av en dödlighetskomplettering föreligger trots ökningen i den förväntade livslängden. I gruppensionsförsäkringarna är däremot risken i livsfallsdelen större än i dödsfallsdelen, varför det fanns skäl att komplettera försäkringsskulden. Om dödlighetsantagandet ändras så att de försäkrades förväntade livslängd ökar med i snitt 1 år, ökar försäkringsskulden 26 miljoner euro (27).

I spar- och fondförsäkringarna kompenserar riskerna i dödsfalls- och livsfallsskydden varandra så gott som helt, varför inget skäl att göra en dödlighetskomplettering har förelegat.

Då avsättningarna för försäkringsavtal bildats har bolaget iakttagit de nationella redovisningsbestämmelserna med undantag av att bolaget har fört diskonteringsräntan närmare den aktuella räntan. På bolagets risk finns besparingar i försäkringsavtal där den garanterade räntesatsen är 0,5–4,5 %. För avtal med en beräkningsränta på 4,5 % har försäkringsskulden bestående kompletterats genom att diskonteringsräntan för försäkringsskulden är beräkningsräntan 3,5 % (exkl. de försäkringsbesparingar som överförts från Ömsesidiga Livförsäkringsbolaget Suomi och som hör till de balansräkningar som separerats från OP-Livförsäkrings övriga balansräkning. Dessutom har försäkringsskulden för alla avtal med garanterad räntesats kompletterats med en kortfristig räntekomplettering till och med 31.12.2019 och intäkterna från försäljningen av ränteplaceringar som skyddat försäkringsskulden har reserverats som räntekomplettering av försäkringsskulden för placeringarnas återstående löptid. Efter räntekompletteringarna är diskonteringsräntan för bolagets bestånd med beräkningsränta 0 % till och med 31.12.2019, för följande 10 år 2,5 % och sedan 3,2 %. En del av ränterisken mellan marknads- och diskonteringsräntan är skyddade med ränteplaceringar. Eftersom förmånen från ränteplaceringar används för de förmåner som garanterats i försäkrings- och kapitaliseringsavtal, läggs avsättningarna för dem till värdet av det nationella bokslutet enligt värdet av ränteplaceringarna 43 miljoner euro (-8).

I det nationella bokslutet ökar en minskning av diskonteringsräntan med 0,1 procentenheter försäkringsskulden med 26 miljoner euro (26).

OP-Livförsäkrings Ab mottog 31.12.2015 genom en beståndsoverlåtelse försäkringsskuld från Ömsesidiga Livförsäkringsbolaget Suomi. Av de sparförsäkringar som då överfördes bildades en balansräkning som separerats från bolagets övriga balansräkning. Ömsesidiga Livförsäkringsbolaget Suomis individuella pensionsförsäkringsbestånd sammanslogs 30.9.2016 med OP Livförsäkrings Ab. Också av det här beståndet har bildats en balansräkning som är separerad från bolagets övriga balansräkning. Den separata balansräkningen har sin egen vinstutdelningspolicy som har bestämts i planen för beståndsoverlåtelsen. I de separata balansräkningarna ingår också avsättningar för framtida tilläggsförmåner, som bildar buffertar för marknads- och kundbeteenderiskerna i de separata balansräkningarna.

Skulden för fondanknutna försäkringsavtal värderas till marknadsvärdet för de tillgångar som anslutits till avtalen vid bokslutstidpunkten.

Det finns tre typer av placeringsavtal: OP-Livförsäkrings placeringsavtal består av kapitaliseringsavtal sådana fondanknutna placeringsavtal där dödsfallsskyddet motsvarar försäkringsskulden samt pensionsavtal där dödsfallsskyddet ungefärligt motsvarar försäkringsskulden på så sätt att ingen betydande försäkringsrisk uppkommer. En del kapitaliseringsavtal har rätt till en av prövning beroende tilläggsförmån och de har värderats i enlighet med försäkringsavtalsstandarderna. En del placeringsavtal har inte den här rätten och de samt de övriga placeringsavtalen har därför värderats till verkligt värde via resultaträkningen i enlighet med standarden IAS 39.

Not 77. Förväntade löptider för livförsäkringens försäkrings- och placeringsavtal

31.12.2018, milj. €	Duration						
	2019-2020	2021-2022	2023-2027	2028-2032	2033-2037	2038-2042	2043-
Fondanknutna avtal	-1 245	-1 163	-2 299	-1 519	-1 079	-676	-932
Försäkringsavtal	-640	-594	-1 199	-741	-503	-342	-535
Livförsäkring/Sparande	-549	-473	-926	-558	-382	-271	-443
Individuell pensionsförsäkring	-82	-109	-243	-162	-107	-60	-64
Gruppensionsförsäkring	-9	-12	-30	-20	-15	-11	-28
Placeringsavtal	-606	-568	-1 100	-779	-575	-334	-397
Sparande	-254	-230	-507	-424	-330	-235	-359
Individuella pensionsavtal	-237	-245	-423	-215	-97	-45	-35
Gruppensionsavtal	-4	-5	-14	-12	-7	-4	-3
Kapitaliseringsavtal	-111	-88	-156	-128	-141	-50	0
Icke-fondanknutna avtal	-1 125	-1 217	-2 197	-1 173	-687	-374	-575
Försäkringsavtal	-999	-1 145	-2 091	-1 146	-679	-373	-575
Livförsäkring/Sparande	-126	-234	-412	-154	-102	-53	-92
Garanterad räntesats 4,5 %	-43	-81	-136	-33	-7	-1	-1
Garanterad räntesats 3,5 %	-58	-110	-204	-78	-51	-19	-18
Garanterad räntesats 2,5 %	-25	-44	-71	-43	-44	-32	-73
Garanterad räntesats 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 1)	-98	-91	-230	-215	-95	-17	-11
Individuell pensionsförsäkring	-126	-234	-412	-154	-102	-53	-92
Garanterad räntesats 4,5 %	-43	-81	-136	-33	-7	-1	-1
Garanterad räntesats 3,5 %	-58	-110	-204	-78	-51	-19	-18
Garanterad räntesats 2,5 %	-25	-44	-71	-43	-44	-32	-73
Garanterad räntesats 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 2)	-427	-391	-642	-333	-166	-95	-126
Gruppensionsförsäkring	-187	-173	-368	-282	-212	-155	-254
Förmånsbestämd 3,5 %	-157	-144	-306	-232	-173	-125	-185
Förmånsbestämd 2,5 %	-14	-12	-24	-18	-15	-13	-25
Förmånsbestämd 1,5 %	-7	-6	-12	-10	-9	-8	-22
Förmånsbestämd 0,5 %	-2	-1	-3	-2	-2	-2	-4
Avgiftsbestämd 3,5 %	-1	-1	-3	-2	-1	-1	-4
Avgiftsbestämd 2,5 %	-5	-7	-18	-17	-11	-6	-12
Avgiftsbestämd 1,5 %	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2
Avgiftsbestämd 0,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Individuella risklivförsäkringar	-31	-21	-27	-8	-1	0	0
Grupplivförsäkringar	-5	-1	0	0	0	0	0
Placeringsavtal	-3	0	0	0	0	0	0
Kapitaliseringsavtal	-3	0	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 2,5 %	-3	0	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Ansvar för framtida tilläggsförmåner	0	0	0	0	0	0	0
Räntekomplettering	-123	-72	-106	-26	-8	-1	0
Övriga poster i försäkringsskulden	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	-2 370	-2 380	-4 496	-2 692	-1 766	-1 050	-1 506

31.12.2017, milj. €	Duration						
	2018-2019	2020-2021	2022-2026	2027-2031	2032-2036	2037-2041	2042-
Fondanknutna avtal	-1 280	-1 244	-2 414	-1 633	-1 075	-742	-1 042
Försäkringsavtal	-697	-691	-1 353	-843	-549	-385	-616
Livförsäkring/Sparande	-598	-561	-1 051	-640	-410	-303	-502
Individuell pensionsförsäkring	-89	-118	-271	-182	-125	-69	-79
Grupppensionsförsäkring	-9	-12	-31	-22	-15	-12	-34
Placeringsavtal	-583	-553	-1 061	-790	-526	-357	-426
Sparande	-244	-224	-518	-446	-332	-255	-391
Individuella pensionsavtal	-259	-261	-432	-246	-117	-56	-33
Grupppensionsavtal	-3	-4	-11	-9	-4	-2	-2
Kapitaliseringsavtal	-78	-63	-100	-89	-72	-44	0
Icke-fondanknutna avtal	-1 160	-1 262	-2 307	-1 318	-740	-382	-658
Försäkringsavtal	-980	-1 183	-2 192	-1 286	-729	-379	-657
Livförsäkring/Sparande	-108	-249	-407	-173	-87	-44	-115
Garanterad räntesats 4,5 %	-43	-83	-139	-33	-8	-1	0
Garanterad räntesats 3,5 %	-51	-119	-197	-87	-46	-22	-20
Garanterad räntesats 2,5 %	-14	-47	-71	-53	-33	-21	-95
Garanterad räntesats 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 1)	-101	-93	-237	-225	-128	-21	-14
Individuell pensionsförsäkring	-108	-249	-407	-173	-87	-44	-115
Garanterad räntesats 4,5 %	-43	-83	-139	-33	-8	-1	0
Garanterad räntesats 3,5 %	-51	-119	-197	-87	-46	-22	-20
Garanterad räntesats 2,5 %	-14	-47	-71	-53	-33	-21	-95
Garanterad räntesats 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 4,5 % (Separat balansräkning 2)	-432	-395	-732	-420	-206	-107	-141
Grupppensionsförsäkring	-192	-172	-378	-287	-219	-162	-272
Förmånsbestämd 3,5 %	-163	-146	-320	-241	-181	-131	-200
Förmånsbestämd 2,5 %	-15	-12	-26	-19	-16	-13	-27
Förmånsbestämd 1,5 %	-7	-6	-11	-9	-8	-8	-22
Förmånsbestämd 0,5 %	-1	-1	-2	-2	-1	-1	-3
Avgiftsbestämd 3,5 %	-1	-1	-2	-1	-1	-1	-3
Avgiftsbestämd 2,5 %	-4	-6	-16	-14	-11	-7	-14
Avgiftsbestämd 1,5 %	-1	-1	-2	-1	-1	-1	-2
Avgiftsbestämd 0,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Individuella risklivförsäkringar	-34	-23	-30	-9	-2	0	0
Grupplivförsäkringar	-5	-1	0	0	0	0	0
Placeringsavtal	-1	-1	0	0	0	0	0
Kapitaliseringsavtal	-1	-1	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 2,5 %	-1	-1	0	0	0	0	0
Garanterad räntesats 1,5 %	0	0	0	0	0	0	0
Ansvar för framtida tilläggsförmåner	-3	0	0	0	0	0	0
Räntekomplettering	-176	-78	-115	-32	-11	-3	0
Övriga poster i försäkringsskulden	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	-2 440	-2 506	-4 721	-2 951	-1 815	-1 124	-1 700

Not 78. Lönsamhet hos livförsäkringens affärsverksamhet

Mij. €	2018			2017		
	Riskintäkt	Skade- kostnader	Skadekvot	Riskintäkt	Skade- kostnader	Skadekvot
Livförsäkring	425	406	96 %	417	383	92 %
Risklivförsäkring	33	17	51 %	49	16	34 %
Försäkringssparande	392	389	99 %	369	367	99 %
Pensionsförsäkring	43	43	100 %	42	42	100 %
Förmånsbestämd	24	24	100 %	24	24	100 %
Avgiftsbestämd	19	19	99 %	18	18	99 %
OP-Livförsäkring	468	449	96 %	460	425	93 %

Skadekostnaden för den förmånsbestämda gruppensionen omfattar 2018 en dödlighetskomplettering på 2,8 miljoner euro och 3,0 miljon euro 2017.

Not 79. Riskpositionen i livförsäkringens placeringsverksamhet

Allokeringsfördelning för investeringstillgångar	31.12.2018		31.12.2017	
	Verkligt värde* Mij. €	Andel (%)	Verkligt värde* Mij. €	Andel (%)
Penningmarknaden totalt	175	5 %	316	8 %
Penningmarknadsplaceringar och insättningar**	170	5 %	312	8 %
Derivat***	5	0 %	4	0 %
Obligationslån och räntefonder totalt	2 826	78 %	2 852	74 %
Stater	623	17 %	563	15 %
Investment Grade	1 784	49 %	1 909	50 %
Tillväxtmarknader och High Yield	182	5 %	188	5 %
Strukturerade placeringar****	236	6 %	191	5 %
Aktier totalt	337	9 %	366	10 %
Finland	48	1 %	57	1 %
Utvecklade marknader	116	3 %	117	3 %
Tillväxtmarknaderna	57	2 %	60	2 %
Anläggningstillgångar och onoterade aktier	3	0 %	4	0 %
Kapitalinvesteringar	113	3 %	127	3 %
Alternativa placeringar totalt	34	1 %	31	1 %
Hedgefonder	34	1 %	31	1 %
Fastighetsinvesteringar totalt	271	7 %	265	7 %
Direkta fastigheter	114	3 %	116	3 %
Indirekta fastighetsplaceringar	156	4 %	150	4 %
Totalt	3 644	100 %	3 830	100 %

* Inkluderar resultatregleringsräntor

** Inkluderar köpeskillingsfordringar och -skulder samt marknadsvärdet på derivat.

*** Derivatens inverkan på allokeringen av tillgångsslagen (deltamotvärde).

**** Inkluderar lån med säkerhet i fastighet samt lånefonder och olikvida lån.

Not 80. Riskpositionen i SBR 1-placeringsverksamheten

Av det individuella livförsäkringsbestånd som överförs från Suomi-bolaget 2015 (SBR 1) bildades i samband med beståndsoverlåtelsen en separat balansräkning (SBR 1) med en vinstutdelningspolicy som avviker från den övriga livförsäkringsrörelsen.

	31.12.2018		31.12.2017	
	Verkligt värde*		Verkligt värde*	
	Milj. €	Andel (%)	Milj. €	Andel (%)
Allokeringsfördelning för investeringstillgångar				
Penningmarknaden totalt	34	4 %	40	4 %
Penningmarknadsplaceringar och insättningar**	34	4 %	27	3 %
Derivat***		0 %	13	1 %
Obligationslån och räntefonder totalt	671	83 %	759	85 %
Stater	217	27 %	247	28 %
Inflationslänkade obligationslån	3	0 %	3	0 %
Investment Grade	370	46 %	425	48 %
Tillväxtmarknader och High Yield	36	4 %	25	3 %
Strukturerade placeringar****	45	6 %	59	7 %
Aktier totalt	35	4 %	32	4 %
Utvecklade marknader	14	2 %	9	1 %
Tillväxtmarknaderna	1	0 %		0 %
Anläggningstillgångar och onoterade aktier	0	0 %	0	0 %
Kapitalinvesteringar	20	2 %	23	3 %
Alternativa placeringar totalt	2	0 %	3	0 %
Hedgefonder	2	0 %	3	0 %
Fastighetsinvesteringar totalt	68	8 %	59	7 %
Direkta fastigheter	48	6 %	40	4 %
Indirekta fastighetsplaceringar	19	2 %	19	2 %
Totalt	810	100 %	891	100 %

* Inkluderar resultatregleringsräntor

** Inkluderar köpeskillingsfordringar och -skulder samt marknadsvärdet på derivat.

*** Derivatens inverkan på allokeringen av tillgångsslagen (deltamotvärde).

**** Inkluderar lån med säkerhet i fastighet samt lånefonder och olikvida lån.

Not 81. Riskpositionen i SBR 2-placeringsverksamheten

Av det individuella livförsäkringsbestånd som överförs från Suomi-bolaget 2015 (SBR 2) bildades i samband med beståndsoverlåtelsen en separat balansräkning (SBR 2) med en vinstutdelningspolicy som avviker från den övriga livförsäkringsrörelsen.

Allokeringsfördelning för investeringstillgångar	31.12.2018		31.12.2017	
	Verkligt värde* Milj. €	Andel (%)	Verkligt värde* Milj. €	Andel (%)
Penningmarknaden totalt	72	3 %	98	4 %
Penningmarknadsplaceringar och insättningar**	72	3 %	60	2 %
Derivat***	0	0 %	38	1 %
Obligationslån och räntefonder totalt	1 946	85 %	2 191	85 %
Stater	617	27 %	821	32 %
Inflationslänkade obligationslån	7	0 %	8	0 %
Investment Grade	1 000	44 %	1 049	41 %
Tillväxtmarknader och High Yield	93	4 %	71	3 %
Strukturerade placeringar****	230	10 %	243	9 %
Aktier totalt	90	4 %	92	4 %
Finland	0	0 %	11	0 %
Utvecklade marknader	38	2 %	8	0 %
Tillväxtmarknaderna	2	0 %		0 %
Anläggningstillgångar och onoterade aktier	0	0 %	0	0 %
Kapitalinvesteringar	50	2 %	73	3 %
Alternativa placeringar totalt	1	0 %	1	0 %
Hedgefonder	1	0 %	1	0 %
Fastighetsinvesteringar totalt	185	8 %	189	7 %
Direkta fastigheter	143	6 %	146	6 %
Indirekta fastighetsplaceringar	43	2 %	43	2 %
Totalt	2 295	100 %	2 572	100 %

* Inkluderar resultatregleringsräntor

** Inkluderar köpeskillingsfordringar och -skulder samt marknadsvärdet på derivat.

*** Derivatens inverkan på allokeringen av tillgångslagen (deltamotvärde).

**** Inkluderar lån med säkerhet i fastighet samt lånefonder och olikvida lån.

Not 82. Känslighetsanalys av livförsäkringens placeringsrisker

Livförsäkring	Bestånd enl. verkligt värde, milj. € 31.12.2018	Riskparameter	Förändring	Inverkan på eget kapital milj. €	
				31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder*	2765	Ränta	1 %-enhet	114	132
Aktier**	371	Marknadsvärde	10 procent	37	40
Kapitalinvesteringar och onoterade aktier	116	Marknadsvärde	10 procent	12	13
Råvaror		Marknadsvärde	10 procent		
Fastigheter	271	Marknadsvärde	10 procent	27	27
Valuta	128	Marknadsvärde	10 procent	15	16
Kreditriskpremie***	3001	Kreditriskmarginal	0,1 %-enhet	30	37
Derivat	5	Volatilitet	10 %-enheter	3	2

* Inkluderar penningmarknadsplaceringar, konvertibla skuldebrevslån och räntederivat

** Inkluderar hedgefonder och aktiederivat

*** Inkluderar obligationslån och konvertibla skuldebrev samt penningmarknadsplaceringar inkl. obligationslån och räntederivat emitterade av utvecklade stater.

Not 83. Känslighetsanalys av SBR 1-placeringsriskerna

Separat balansräkning för det individuella livförsäkringsbeståndet (separat balansräkning 1)	Bestånd enl. verkligt värde, milj. € 31.12.2018	Riskparameter	Förändring	Inverkan på eget kapital milj. €	
				31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder*	660	Ränta	1 %-enhet	32	38
Aktier**	37	Marknadsvärde	10 procent	4	3
Kapitalinvesteringar och onoterade aktier	20	Marknadsvärde	10 procent	2	2
Råvaror		Marknadsvärde	10 procent		
Fastigheter	68	Marknadsvärde	10 procent	7	6
Valuta	24	Marknadsvärde	10 procent	2	3
Kreditriskpremie***	705	Kreditriskmarginal	0,1 %-enhet	8	9
Derivat	0	Volatilitet	10 %-enheter	0	0

Buffertar för placerings- och kundbeteenderiskerna i SBR 1-beståndet har byggts upp med avsättningarna för framtida tilläggsförmåner. Buffertarna räcker till för att täcka en betydande negativ avkastning på placeringstillgångarna i de separata bestånden, varefter OP Gruppen bär alla riskerna för beståndet. De förändringar i placeringsintäkterna som överstiger bufferten påverkar OP Gruppens eget kapital. Bufferten för SBR 1 är 83 miljoner euro (96).

* Inkluderar penningmarknadsplaceringar, konvertibla skuldebrevslån och räntederivat.

** Inkluderar hedgefonder och aktiederivat.

*** Inkluderar obligationslån och konvertibla skuldebrev samt penningmarknadsplaceringar inkl. obligationslån och räntederivat emitterade av utvecklade stater.

Not 84. Känslighetsanalys av SBR 2-placeringsriskerna

Separat balansräkning för det individuella livförsäkringsbeståndet (separat balansräkning 2)	Bestånd enl. verkligt värde, milj. € 31.12.2018	Riskparameter	Förändring	milj. €	
				31.12.2018	31.12.2017
Obligationslån och räntefonder*	1 788	Ränta	1 %-enhet	95	120
Aktier**	91	Marknadsvärde	10 procent	9	9
Kapitalinvesteringar och onoterade aktier	50	Marknadsvärde	10 procent	5	7
Råvaror		Marknadsvärde	10 procent		
Fastigheter	185	Marknadsvärde	10 procent	19	19
Valuta	69	Marknadsvärde	10 procent	6	6
Kreditriskpremie***	2 018	Kreditriskmarginal	0,1 %-enhet	24	27
Derivat	0	Volatilitet	10 %-enheter	0	1

Buffertar för placerings- och kundbeteenderiskerna i SBR 2-beståndet har byggts upp med avsättningarna för framtida tilläggsförmåner. Buffertarna räcker till för att täcka en betydande negativ avkastning på placeringstillgångarna i de separata bestånden, varefter OP Gruppen bär alla riskerna för beståndet. De förändringar i placeringsintäkterna som överstiger bufferten påverkar OP Gruppens eget kapital. Bufferten för SBR 2 är 206 miljoner euro (271).

* Inkluderar penningmarknadsplaceringar, konvertibla skuldebrevslån och räntederivat.

** Inkluderar hedgefonder och aktiederivat.

*** Inkluderar obligationslån och konvertibla skuldebrev samt penningmarknadsplaceringar inkl. obligationslån och räntederivat emitterade av utvecklade stater.

Not 85. Livförsäkringens ränteplaceringars riskposition

Verkligt värde enligt löptid eller dag för omprissättning, milj. €* 31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017
0-1 år	423	415
>1-3 år	590	
>3-5 år	941	1 406
>5-7 år	426	925
>7-10 år	277	143
>10 år	170	87
Totalt	2 826	2 977
Modifierad duration	4,1	4,4
Medelränta, %	1,5	1,3

* Inkl. penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån, konvertibla skuldebrevslån och räntefonder

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2018*, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	0	40	510	100	32	117	799	28,3 %
Aa1-Aa3	205	65	57	41	52	1	421	14,9 %
A1-A3	84	232	123	110	56	29	633	22,4 %
Baa1-Baa3	94	221	216	147	125	21	824	29,1 %
Ba1 eller lägre	22	22	13	14	10	4	86	3,0 %
Intern rating	18	10	23	13	1	-2	63	2,2 %
Totalt	423	590	941	426	277	170	2 826	100,0 %

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2017*, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	0	61	203	127	165	154	710	23,9 %
Aa1-Aa3	300	39	121	42	59	20	580	19,5 %
A1-A3	19	230	191	63	82	28	614	20,6 %
Baa1-Baa3	65	220	249	183	177	27	921	30,9 %
Ba1 eller lägre	18	49	25	13	11	1	116	3,9 %
Intern rating	12	15	3	3	0	0	35	1,2 %
Totalt	415	614	793	431	494	231	2 977	100,0 %

* Inkluderar inga kreditderivat.

Löptiden har angetts till löptidens slut. Om instrumentet har en Call-möjlighet, har löptiden angetts till den första möjliga Call-dagen.

Den genomsnittliga ratingen för livförsäkringens ränteportfölj är enligt Moody's rating A1.

Den genomsnittliga återstående löptiden för livförsäkringens ränteportfölj är 5,3 år (räknad på basis av Call-dagen och förfalldagen).

Not 86. SBR 1-ränteplaceringars riskposition

Verkligt värde enligt löptid eller dag för omprissättning, milj. €* 31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017
0-1 år	129	160
>1-3 år	128	115
>3-5 år	150	209
>5-7 år	107	97
>7-10 år	89	98
>10 år	60	52
Totalt	664	731
Modifierad duration	5,0	5,3
Medelränta, %	1,1	0,7

* Inkl. penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån, konvertibla skuldebrevslån och räntefonder.

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2018*, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	36	42	41	38	32	52	240	36,2 %
Aa1-Aa3	39	7	21	16	18	2	103	15,6 %
A1-A3	14	33	30	13	14	0	105	15,8 %
Baa1-Baa3	30	41	54	35	23	3	186	28,0 %
Ba1 eller lägre	6	5	5	3	2	2	22	3,4 %
Intern rating	4	1	0	2	0	0	7	1,0 %
Totalt	129	128	150	107	89	60	664	100,0 %

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2017*, milj. €

År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	63	48	77	30	25	47	289	39,5 %
Aa1-Aa3	34	1	27	23	21	2	107	14,7 %
A1-A3	6	31	32	8	17	0	93	12,8 %
Baa1-Baa3	50	29	68	33	35	3	218	29,8 %
Ba1 eller lägre	5	5	4	3	1	0	18	2,4 %
Intern rating	4	0	1	1	0	0	6	0,8 %
Totalt	160	115	209	97	98	52	731	100,0 %

* Inkluderar inga kreditderivat

Löptiden har angetts till löptidens slut. Om instrumentet har en Call-möjlighet, har löptiden angetts till den första möjliga Call-dagen.

Den genomsnittliga ratingen för SBR 1-ränteportföljen är enligt Moody's rating Aa3.

Den genomsnittliga återstående löptiden för SBR 1-ränteportföljen är 5,0 år (räknad på basis av Call-dagen och förfallodagen).

Not 87. SBR 2-ränteplaceringars riskposition

Verkligt värde enligt löptid eller dag för omprissättning, milj. €* 31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017
0-1 år	726	711
>1-3 år	218	191
>3-5 år	282	306
>5-7 år	253	324
>7-10 år	197	304
>10 år	129	193
Totalt	1 805	2 029
Modifierad duration	5,4	6,0
Medelränta, %	1,2	1,1

* Inkl. penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån, konvertibla skuldebrevslån och räntefonder.

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2018*, milj. €								
År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	250	66	102	68	42	75	603	33,4 %
Aa1-Aa3	157	1	15	22	10	41	246	13,6 %
A1-A3	148	49	48	59	32	2	338	18,7 %
Baa1-Baa3	149	86	95	87	101	9	528	29,3 %
Ba1 eller lägre	9	11	9	8	6	2	45	2,5 %
Intern rating	13	5	12	9	6	0	44	2,4 %
Totalt	726	218	282	253	197	129	1 805	100,0 %

Ränteportföljens löptids- och ratingfördelning 31.12.2017*, milj. €								
År	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Totalt	Andel, %
Aaa	323	77	150	184	174	117	1 025	50,5 %
Aa1-Aa3	127	7	15	21	43	55	267	13,2 %
A1-A3	82	37	30	25	29	8	212	10,4 %
Baa1-Baa3	150	54	99	78	54	11	446	22,0 %
Ba1 eller lägre	11	17	8	7	3	3	48	2,4 %
Intern rating	19	-1	4	9	0	0	31	1,5 %
Totalt	711	191	306	324	304	193	2 029	100,0 %

* inkluderar inga kreditderivat

Löptiden har angetts till löptidens slut. Om instrumentet har en Call-möjlighet, har löptiden angetts till den första möjliga Call-dagen.

Den genomsnittliga ratingen för SBR 2-ränteportföljen är enligt Moody's rating A1.

Den genomsnittliga återstående löptiden för SBR 2-ränteportföljen är 3,9 år (räknad på basis av Call-dagen och förfallodagen).

Not 88. Livförsäkringens placeringars valutarisk

Valutaposition, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
USD	74	66
SEK	2	0
JPY	0	
GBP	2	10
Övriga	49	45
Totalt*	128	121

* Total nettovalutaposition

Valutapositionen var 3,4 % av placeringsbeståndet (3,2 %).

Not 89. SBR 1-placeringars valutarisk

Valutaposition, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
USD	14	23
SEK	0	0
GBP	0	1
Övriga	9	10
Totalt*	24	34

* Total nettovalutaposition

Valutapositionen var 2,9 % av placeringsbeståndet (3,8 %).

Not 90. SBR 2-placeringars valutarisk

Valutaposition, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
USD	36	42
SEK	0	0
JPY	2	2
GBP	0	1
Övriga	24	24
Totalt*	62	69

* Total nettovalutaposition

Valutapositionen var 2,7 % av placeringsbeståndet (2,7 %).

Not 91. Livförsäkringens placeringars motpartsrisk

Ratingfördelning, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Moody's-motsvarighet	Placering*	Placering*
Aaa	799	710
Aa1-Aa3	421	580
A1-A3	633	614
Baa1-Baa3	824	921
Ba1 eller lägre	86	116
Intern rating	63	35
Totalt	2 826	2 977

* Inkl. penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån och räntefonder.

Not 92. SBR 1-placeringars motpartsrisk

Ratingfördelning, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Moody's-motsvarighet	Placering*	Placering*
Aaa	240	289
Aa1-Aa3	103	107
A1-A3	105	93
Baa1-Baa3	186	218
Ba1 eller lägre	22	18
Intern rating	7	6
Totalt	664	731

* Inkl. penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån och räntefonder.

Not 93. SBR 2-placeringars motpartsrisk

Ratingfördelning, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Moody's-motsvarighet	Placering*	Placering*
Aaa	603	1 025
Aa1-Aa3	246	267
A1-A3	338	212
Baa1-Baa3	528	446
Ba1 eller lägre	45	48
Intern rating	44	31
Totalt	1 805	2 029

* Inkl. penningmarknadsplaceringar och insättningar, obligationslån och räntefonder.

Not 94. SBR 1-placeringars kreditrisk

	31.12.2018		31.12.2017		Förändring i verkligt värde till följd av förändring i kreditrisken	
	Verkligt värde*, milj. €	Kreditderivat nominellt värde milj. €	Verkligt värde*, milj. €	Kreditderivat nominellt värde milj. €	Placeringar, förändring *****	Kreditderivat, förändring *****
Exponeringar för kreditrisker						
Penningmarknaden totalt	34		27		0	
Penningmarknadsplaceringar och insättningar	34		27		0	
Derivat***						
Obligationslån och räntefonder totalt	671		759		-15	0
Stater	217		247		-1	
Inflationslänkade obligationslån	3		3		0	
Investment Grade	370		425		-11	0
Tillväxtmarknader och High Yield	36		25		-3	
Strukturerade placeringar****	45		59			
Totalt	705		785		-14	0

Inkluderar inte penningmarknadsplaceringar, placeringar i konvertibla skuldebrevslån.

* Inkluderar resultatregleringsräntor.

** Inkluderar köpeskillingsfordringar och -skulder.

*** Derivatens inverkan på allokeringen av tillgångsslagen (deltamotvärde).

**** Inkluderar lån med säkerhet i fastighet samt lånefonder och olikvida lån.

***** Löpande avkastning som dragits av från den totala avkastningen från likvida ränteplaceringar och avkastningen på ränterörelsen i relation till EUR-swap-kurvan.

***** Total avkastning med direkta kreditriskderivat. Metoden lämpar sig inte för strukturerade placeringar.

Not 95. SBR 2-placeringars kreditrisk

	31.12.2018		31.12.2017		Förändring i verkligt värde till följd av förändring i kreditrisken	
	Verkligt värde*, milj. €	Kredit-derivat nominellt värde milj. €	Verkligt värde*, milj. €	Kredit-derivat nominellt värde milj. €	Placeringar, förändring *****	Kredit-derivat, förändring *****
Exponeringar för kreditrisker						
Penningmarknaden totalt	72		60		1	
Penningmarknadsplaceringar och insättningar	72		60		1	
Derivat***						
Obligationslån och räntefonder totalt	1 946		2 191		-45	0
Stater	617		821		-3	
Inflationslänkade obligationslån	7		8		0	
Investment Grade	1 000		1 049		-35	0
Tillväxtmarknader och High Yield	93		71		-7	
Strukturerade placeringar****	230		243			
Totalt	2 018		2 251		-44	0

Inkluderar inte penningmarknadsplaceringar, placeringar i konvertibla skuldebrevslån.

* Inkluderar resultatregleringsräntor.

** Inkluderar köpeskillingsfordringar och -skulder.

*** Derivatens inverkan på allokeringen av tillgångsslagen (deltamotvärde).

**** Inkluderar lån med säkerhet i fastighet samt lånefonder och olikvida lån.

***** Löpande avkastning som dragits av från den totala avkastningen från likvida ränteplaceringar och avkastningen på ränterörelsen i relation till EUR-swap-kurvan.

***** Total avkastning med direkta kreditriskderivat. Metoden lämpar sig inte för strukturerade placeringar.

Kapitaltäckning

I följande noter finns ett sammandrag av OP Gruppens kapitaltäckning. Information om kapitaltäckningen i sammanslutningen av andelsbankers finansiella företagsgrupp i enlighet med del åtta i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 (CRR) (s.k. Pelare III-information) offentliggörs i OP-sammanslutningens kapitaltäckningsrapport. Pelare III-informationen baserar sig på den konsoliderade kapitaltäckningen för kreditinstitut i sammanslutningen av andelsbanker, så informationen är inte direkt jämförbar med den övriga information om OP Gruppen som offentliggjorts.

Sammanslutningen av andelsbanker består av sammanslutningens centralinstitut (OP Andelslag), centralinstitutets medlemskreditinstitut och de företag som hör till deras finansiella företagsgrupper. Trots att OP Gruppens försäkringsbolag inte hör till sammanslutningen av andelsbanker, påverkar investeringarna i dem väsentligt den kapitaltäckning som räknas ut enligt kapitaltäckningsreglerna för kreditinstitut. Närmare uppgifter om de företag som hör till den finansiella företagsgruppen finns i noterna 22 och 47.

Not 96. Kapitalbas

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
OP Gruppens eget kapital	11 835	11 121
Försäkringsbolagens inverkan på koncernens eget kapital avdras	189	92
Fonden för verkligt värde, säkring av kassaflöde	-33	-16
Kärnprimärkapital (CET1) före avdrag	11 991	11 197
Immateriella tillgångar	-710	-717
Överskott i pensionsansvar och värderingskorrigeringar	-76	-31
Andelskapital som dras av från kapitalbasen	-147	-148
Förutsebar utdelning	-94	-90
ECL - förväntade förluster underskott	-288	-320
Kärnprimärkapital (CET1)	10 677	9 891
Kapitallån på vilka tillämpas övergångsbestämmelse	80	81
Primärkapitaltillskott (AT1)	80	81
Primärkapital (T1)	10 757	9 973
Debenturlån	995	1 121
Supplementärkapital (T2)	995	1 121
Kapitalbas totalt	11 752	11 093

Kärnprimärkapitalet ökade av bankrörelsens resultat, överföringen av det lagstadgade arbetspensionsansvaret och emissioner av Avkastningsandelar. Beloppet av Avkastningsandelarna i kärnprimärkapitalet var 2,9 miljarder euro (2,8). De Avkastningsandelar som återbetalats i januari 2019, 0,1 miljarder euro (0,1), räknas inte till kärnprimärkapitalet.

Från kärnprimärkapitalet (CET1) har dragits av en försiktig värderingsjustering på 27 (20) miljoner euro.

På kapitallån har tillämpats övergångsbestämmelser för gamla kapitalinstrument. I kapitaltäckningsanalysen och vid beräkningen av bruttosoliditetsgraden har IFRS9-övergångsbestämmelsen inte tillämpats.

Not 97. Totalt riskvägt exponeringsbelopp

Basmetoden (FIRB) har tillämpats för att beräkna kapitalkravet för kreditrisken för företags- och institutsexponeringar. I FIRB-metoden tillämpas interna ratingklasser för att fastställa kunders sannolikhet för fallissemang (PD) medan förlusten vid fallissemang (LGD) och kreditmotvärdeskoefficienten (CF) är standardestimat som fastställs i myndighetsformler. För beräkningen av kapitalkravet för hushållsexponeringar har tillämpats internmetoden (IRBA) där interna ratingklasser används för att fastställa kunders sannolikhet för fallissemang (PD), förlustandelen vid fallissemang (LGD) och kreditmotvärdeskoefficienten (CF) är interna estimat.

Vid beräkningen av kapitalkravet för aktieexponeringar kan man använda olika metoder. Med PD/LGD-metoden räknas placeringarnas riskvägda belopp genom att använda riskparametrar som beskriver sannolikheten för fallissemang (PD) och förlustandelen (LGD). För ifrågavarande riskparametrar har i kapitaltäckningsreglerna uppställts värden som de här parametrarna åtminstone måste ha. Med en förenklad metod kan placeringarnas riskvägda belopp räknas ut genom att multiplicera respektive placering med en riskvikt som bestäms på basis av placeringens typ.

Vid beräkningen av kapitalkravet för operativa risker och marknadsrisker har tillämpats schablonmetoden.

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Kredit- och motpartsrisk	41 602	39 383
Schablonmetoden (SA)	3 878	3 859
Exponeringar mot stater och centralbanker	293	18
Institutexponeringar	7	8
Företagsexponeringar	2 561	2 423
Hushållsexponeringar	961	1 057
Aktieexponeringar	12	
Övriga	43	353
Internmetoden (IRB)	37 724	35 525
Institutexponeringar	1 083	1 054
Företagsexponeringar	23 474	21 438
Hushållsexponeringar	5 276	4 959
Aktieexponeringar	6 659	7 002
Övriga	1 233	1 072
Marknads- och avvecklingsrisken, schablonmetoden	1 319	1 179
Operativ risk, schablonmetoden	4 136	3 958
Värdejustering av exponeringar (CVA)	175	205
Totalt riskvägt exponeringsbelopp	47 233	44 725
Risikoviktsgolv enligt ECB:s beslut	4 893	4 492
Totalt riskvägt exponeringsbelopp inklusive risikoviktsgolv	52 126	49 216

Det totala riskvägda exponeringsbeloppet var 5,9 procent större än vid slutet av 2017. Den lägsta gränsen för riskvikterna för hushållsexponeringar som ECB fastställt var 4,9 miljarder euro, och utan den var det totala riskvägda exponeringsbeloppet 47,2 miljarder euro och ökningen från årsskiftet 5,6 procent. De genomsnittliga riskvikterna för företags- och hushållsexponeringarna ökade något.

Risikovikten för aktieexponeringar inkluderar 6,4 mrd. euro för gruppinterna investeringar i försäkringsföretag.

Av de riskvägda posterna bland exponeringar mot stater består 261 miljoner euro (under jämförelseperioden bland övriga 283) av uppskjutna skattefordringar som behandlas med riskvikten 250 procent av kärnprimärkapitalen i stället för att dras av.

Kapitalkravet för motpartsrisken är 37 milj. € (39).

Not 98. Nyckeltal för kapitaltäckningen

Relationstal, %	31.12.2018	31.12.2017
Kärnprimärkapitalrelation (CET1)	20,5	20,1
Tier 1-kapitaltäckning	20,6	20,3
Kapitalrelation	22,5	22,5

Relationstal utan övergångsbestämmelser, %	31.12.2018	31.12.2017
Kärnprimärkapitalrelation (CET1)	20,5	20,1
Tier 1-kapitaltäckning	20,5	20,1
Kapitalrelation	22,4	22,4

Relationstal utan riskviktsbaser, %	31.12.2018	31.12.2017
Kärnprimärkapitalrelation (CET1)	22,6	22,1
Tier 1-kapitalrelation	22,8	22,3
Kapitalrelation	24,9	24,8

Risikviktsbaserens inverkan på CET 1-relationstalet var -2,1 procentenheter

Kapitalkrav, milj. €	31.12.2018	31.12.2017
Kapitalbas	11 752	11 093
Kapitalkrav	7 448	7 027
Buffert för kapitalkrav	4 304	4 067

Kapitalkravet 14,3 procent består av minimikravet 8 procent, kapitalkonserveringsbufferten 2,5 procent, O-SII-kapitalkravet 2,0 procent, ECB:s kapitalkrav (P2R) 1,75 procent och ländervisa kontryckiska buffertkrav för exponeringar i utlandet. ECB:s P2R-krav har varit i kraft sedan 1.1.2017.

Not 99. Hushållsexponeringar enligt ratingklass (AIRB)

Alla hushållsexponeringar

Ratingklass 31.12.2018	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
Privatkunder totalt	51 801	54,1	0,7	16,8	13,9	4 146	7,4	159
A	32 730	52,8	0,0	15,9	14,6	571	1,7	2
B	11 046	56,9	0,1	15,9	13,6	523	4,7	2
C	3 988	61,6	0,5	22,5	11,4	690	17,3	4
D	2 196	65,6	2,3	21,0	10,9	795	36,2	11
E	1 432	69,5	20,0	21,4	10,9	1 205	84,1	59
F	409		100,0	23,5	17,6	362	88,5	80
Företagskunder totalt	2 272	68,4	3,6	40,1	6,0	1 130	47,1	71
1,0-2,0	2	65,9	0,0	26,4	3,0	0	2,0	0
2,5-5,5	639	67,3	0,4	26,7	5,6	88	13,7	1
6,0-7,0	911	68,3	1,4	42,2	5,5	378	41,5	5
7,5-8,5	496	67,7	4,9	48,3	6,1	368	74,2	12
9,0-10,0	167	76,3	24,7	49,8	5,6	208	124,7	21
11,0-12,0	57	75,7	100,0	59,2	18,0	88	153,8	33
Totalt	54 073	55,0	0,9	17,8	13,6	5 276	9,0	230

Alla hushållsexponeringar

Ratingklass 31.12.2017	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
Privatkunder totalt	49 868	53,1	0,7	17,0	13,8	4 159	7,5	157
A	30 788	52,4	0,0	15,8	14,5	528	1,7	2
B	11 178	53,8	0,1	17,2	13,3	592	5,3	3
C	3 928	56,6	0,5	21,9	11,4	666	17,0	4
D	2 192	52,7	2,3	20,6	10,9	789	36,0	10
E	1 368	45,0	20,0	20,8	11,0	1 142	83,5	56
F	415		100,0	25,1	18,0	441	106,3	82
Företagskunder totalt	1 596	68,4	3,4	38,3	5,2	800	42,6	42
2,5-5,5	500	67,9	0,4	22,6	5,7	57	11,5	0
6,0-7,0	626	66,7	1,3	42,6	4,4	257	41,1	4
7,5-8,5	313	70,6	5,1	47,6	4,3	221	70,5	8
9,0-10,0	114	74,4	23,4	47,6	4,0	127	111,2	12
11,0-12,0	43		100,0	65,3	18,9	138	320,6	18
Totalt	51 464	54,1	0,8	17,7	13,5	4 959	8,6	199

Med panträtt i fastighet

Ratingklass 31.12.2018	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
Privatkunder totalt	45 665	54,4	0,6	14,2	14,5	2 877	5,6	78
A	31 101	55,0	0,0	14,1	14,9	474	1,5	1
B	9 011	51,5	0,1	14,3	14,0	378	4,2	2
C	2 623	54,3	0,5	14,9	13,9	305	11,6	2
D	1 535	55,0	2,3	14,5	12,7	481	31,3	5
E	1 062	53,8	20,8	15,0	12,8	887	83,5	33
F	334		100,0	17,8	16,7	353	105,8	34
Företagskunder totalt	1 163	68,2	3,7	18,1	7,4	425	33,0	16
1,0-2,0	1	65,9	0,0	17,3	3,5	0	1,3	0
2,5-5,5	200	65,7	0,3	7,6	7,0	6	3,2	0
6,0-7,0	606	67,6	1,1	17,1	7,0	113	18,7	1
7,5-8,5	237	69,3	4,9	25,2	8,1	155	65,2	3
9,0-10,0	90	76,0	26,2	25,4	6,5	100	110,2	6
11,0-12,0	29	75,3	100,0	27,9	15,6	52	179,9	6
Totalt	46 828	56,4	0,7	14,3	14,4	3 302	6,2	93

Med panträtt i fastighet

Ratingklass 31.12.2017	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
Privatkunder totalt	44 257	53,9	0,7	14,5	14,2	2 903	5,7	81
A	29 490	54,3	0,0	14,3	14,5	452	1,5	1
B	9 120	51,9	0,1	14,5	13,9	398	4,4	2
C	2 691	53,7	0,5	15,1	13,6	318	11,8	2
D	1 583	54,0	2,3	14,5	12,7	495	31,3	5
E	1 041	53,9	20,6	14,8	12,8	858	82,5	32
F	332		100,0	19,8	16,9	381	114,7	38
Företagskunder totalt	814	68,5	3,1	14,6	6,1	237	25,0	9
2,5-5,5	181	66,3	0,3	6,3	7,0	5	2,6	0
6,0-7,0	431	67,5	1,0	13,7	5,8	64	14,8	1
7,5-8,5	131	71,5	5,1	22,4	4,9	78	59,5	2
9,0-10,0	54	75,3	24,2	22,9	4,4	53	98,6	3
11,0-12,0	18		100,0	36,6	17,9	38	205,5	4
Totalt	45 072	55,8	0,7	14,5	14,1	3 140	6,1	89

I PD-genomsnittet och riskvikten har inte beaktats fallissemang, dvs. ratingklasserna 11,0 och 12,0 samt F. Riskviktsgolven har inte beaktats i siffrorna.

Not 100. Företagsexponeringar enligt ratingklass (FIRB)

Ratingklass 31.12.2018	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
1,0-2,0	1 129	84,2	0,0	44,4	4,2	166	14,7	0
2,5-5,5	19 874	72,7	0,2	43,8	7,1	8 031	40,4	20
6,0-7,0	9 287	72,1	1,3	43,0	9,0	8 067	86,8	52
7,5-8,5	4 761	72,6	4,5	43,0	8,0	5 673	119,1	91
9,0-10,0	812	68,4	19,9	43,4	7,9	1 538	189,4	69
11,0-12,0	680	60,7	100,0	44,1	17,9			301
Totalt	36 543	73,0	1,5	43,5	7,8	23 474	65,4	533

Ratingklass 31.12.2017	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
1,0-2,0	880	93,3	0,0	44,7	4,3	128	14,6	0
2,5-5,5	18 800	72,7	0,2	44,5	6,2	7 335	39,0	18
6,0-7,0	7 998	69,7	1,3	44,0	8,4	6 803	85,1	45
7,5-8,5	4 658	70,0	4,3	44,1	7,7	5 596	120,1	89
9,0-10,0	823	62,5	19,9	44,2	11,4	1 576	191,5	72
11,0-12,0	743	59,2	100,0	45,0	15,5			335
Totalt	33 903	71,9	1,5	44,3	7,2	21 438	64,7	560

I PD-genomsnittet och riskvikten har inte beaktats fallissemang, dvs. ratingklasserna 11,0 och 12,0.

Not 101. Institutsexponeringar enligt ratingklass (FIRB)

Ratingklass 31.12.2018	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
1,0-2,0	0		0,0	41,4	0,5	0	14,5	0
2,5-5,5	7 487	66,7	0,1	15,5	4,9	889	11,9	1
6,0-7,0	35	30,4	1,6	45,0	4,9	41	117,0	0
7,5-8,5	88	36,8	5,1	45,0	2,9	145	165,2	2
9,0-10,0	3	37,0	13,5	45,0	0,3	7	200,7	0
Totalt	7 614	64,0	0,1	15,9	4,9	1 083	14,2	3

Ratingklass 31.12.2017	Expo- nerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Löptid i snitt, år	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
1,0-2,0	2 510	76,7	0,0	15,0	4,0	131	5,2	0
2,5-5,5	4 589	60,9	0,1	19,6	6,2	656	14,3	1
6,0-7,0	182	24,7	1,9	45,0	0,9	236	129,2	2
7,5-8,5	16	20,9	5,6	45,0	0,4	26	165,6	0
9,0-10,0	2	56,6	24,0	45,0	0,1	4	260,1	0
Totalt	7 299	57,2	0,1	18,7	5,3	1 054	14,4	3

I PD-genomsnittet och riskvikten har inte beaktats fallissemang, dvs. ratingklasserna 11,0 och 12,0.

Not 102. OP Gruppens kapitaltäckning

I not 2, OP Gruppens principer för riskhantering och kapitalutvärdering, beskrivs målen, de centrala principerna och processerna i anslutning till kapitalhanteringen och riskhanteringen. OP Gruppen samt alla företag med bank- och placeringsrörelse uppfyller de kapitalkrav som ställts av myndigheterna.

Kapitalbas och kapitaltäckning i enlighet med lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat

Milj. €	31.12.2018	31.12.2017
OP Gruppens egna kapital	11 835	11 121
Kapitallån och debenturlån	1 075	1 202
Övriga branschvisa poster som inte ingår i kapitalbasen	-349	-236
Goodwill och immateriella tillgångar	-1 501	-1 525
Värderingsdifferenser i försäkringsrörelsen*	735	824
Planerad utdelning	-94	-90
Poster som enligt IFRS dras av från kapitalbasen**	-46	3
ECL - förväntade förluster underskott	-262	-294
Konglomeratets kapitalbas totalt	11 393	11 005
Kapitalbaskravet i kreditinstitutsverksamheten***	6 528	6 107
Kapitalbaskravet i försäkringsrörelsen*	1 199	1 340
Minimibeloppet av konglomeratets kapitalbas	7 727	7 447
Konglomeratets kapitaltäckning	3 666	3 558
Konglomeratets kapitalrelation (kapitalbasen/minimibeloppet av kapitalbasen) (%)	147	148

* Värderingsdifferenser och bedömning av SCR enligt försäkringsbolagens solvens.

** Överskott i pensionsansvar, värdering av säkringen av kassaflöde från fonden för verkligt värde.

*** Totalt riskvägt exponeringsbelopp x 14,3 %

Övergångsbestämmelserna och riskviktsgolven har beaktats i siffrorna. Försäkringsbolagens SCR-tal presenteras i noterna 63 och 76. Riskviktsgolven sänkte kapitalrelationen med cirka 15 procentenheter. Kalkylen enligt konglomeratlagen är oreviderad. Till följd av de kapitalbuffertar som regelverket och tillsynsmyndigheterna ställt upp är kapitaltäckningens värde 100 procent inte ett minimum, utan den nivå där gruppen kan verka utan att tillsynsmyndigheterna kräver några åtgärder.

Kapitaltäckning

För OP Gruppens kapitaltäckning har uppställts två risktoleranser. Den första mätaren är kapitaltäckningen enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat. Gruppens risktolerans för den här kapitaltäckningen är 110. Minimikravet enligt lagen är 100 %. Vid slutet av året var förhållandet mellan kapitalbasen och minimibeloppet 147 % (148). Vid slutet av året var gruppens kapitalbas 2 893 miljoner euro (2 814) större än gruppens interna riskgräns hade förutsatt och 3 666 miljoner euro (3 558) större än den lagstadgade gränsen.

Bokslutsutlåtande

Vi har godkänt verksamhetsberättelsen och det konsoliderade bokslutet för den ekonomiska helhet som avses i 9 § i lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker, OP Gruppen, för räkenskapsperioden 1.1–31.12.2018. Verksamhetsberättelsen och bokslutet föreläggs och delges OP Andelslags ordinarie andelsstämma.

Helsingfors den 11. februari 2019

OP Andelslags direktion

Timo Ritakallio
OP Gruppens chefdirektör

Tony Vepsäläinen

Katja Keitaanniemi

Vesa Aho

Juho Malmberg

Olli Lehtilä

Tiia Tuovinen

Harri Nummela

Revisionsanteckning

Över utförd revision har idag avgetts en revisionsberättelse

Helsingfors den 14 februari 2019

KPMG Oy Ab
Revisionsammanslutning

Raija-Leena Hankonen
CGR

Detta dokument på svenska är en översättning av den ursprungligt finska revisionsberättelsen. Endast den finska originala revisionsberättelsen är juridiskt bindande.

Revisionsberättelse

Till OP Andelslags medlemmar

Revision av bokslutet

Uttalande

Vi har utfört en revision av konsoliderade bokslutet för den i lagen om en sammanslutning av inlåningsbanker avsedda OP Gruppen för räkenskapsperioden 1.1–31.12.2018. Bokslutet omfattar OP Gruppens konsoliderade balansräkning, resultaträkning, rapport över totalresultatet, rapport över förändringarna i eget kapital, rapport över kassaflöden och noter till bokslutet inklusive en sammanfattning av betydelsefulla redovisningsprinciper.

Enligt vår uppfattning ger det konsoliderade bokslutet en rättvisande bild av OP Gruppens ekonomiska ställning och av resultatet av dess verksamhet och kassaflöden för året i enlighet med internationella redovisningsstandarder (IFRS), så som de antagits av EU.

Våra uttalanden i denna rapport är förenliga med innehållet i den kompletterande rapport som överlämnats till OP Andelslags direktion och förvaltningsråds revisionsutskott.

Grund för uttalandet

Vi har utfört vår revision i enlighet med god revisionssed i Finland. Vårt ansvar enligt god revisionssed beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar för revisionen av bokslutet*.

Vi är oberoende i förhållande till de konsoliderade samfund som tillsammans bildar OP Gruppens bokslut enligt de etiska kraven i Finland som gäller den av oss utförda revisionen och vi har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa.

Andra tjänster än revisionstjänster som tillhandahållits samfund tillhörande OP Gruppen är enligt vår bästa kunskap och övertygelse i enlighet med bestämmelserna för dylika tjänster i Finland och vi har inte tillhandahållit förbjudna tjänster som avses i revisorsförordningens 537/2014 artikel 5.1. De andra tjänster än revisionstjänster som vi tillhandahållit framgår ur not 11 till konsoliderade bokslutet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Materialitet

Den tillämplande materialiteten påverkar omfattningen av revisionen. Materialiteten har bestämts på basen professionellt omdöme och styr valet av revisionsåtgärder, tidpunkten för och omfattningen av revisionen samt bedömningen av noterade felaktigheter i förhållandet till bokslutet som helhet. Nivån på den av oss bestämda materialiteten baserar sig på vår bedömning av storleken av felaktigheter som ensamma eller tillsammans rimligen kan anses inverka på ekonomiska beslut som användare av bokslutet gör. Vi har också tagit i betraktande felaktigheter och/eller potentiella felaktigheter vilka på grund av kvalitativa faktorer enligt vår uppfattning är materiella för användarna av bokslutet.

För revisionen särskilt betydelsefulla områden

Särskilt betydelsefulla områden för revisionen är de områden som enligt vår professionella bedömning var de mest betydelsefulla för räkenskapsperiodens revision. Dessa områden behandlades inom ramen för revisionen av, och i vårt ställningstagande till bokslutet som helhet, men vi ger inga separata uttalanden om dessa områden. De viktigaste bedömda riskerna för väsentliga felaktigheter som avses i EU förordningens 537/2014 artikel 10.2c är inkluderade i beskrivningarna av för revisionen särskilt betydelsefulla områden nedan.

Vid vår revision har vi beaktat risken att ledningen förbigår kontroller. Detta har omfattat en bedömning av om det finns indikationer på ledningens medvetna förhållande till dessa, vilket kan medföra en väsentlig risk för felaktigheter till följd av oegentligheter.

FÖR REVISIONEN SÄRSKILT BETYDELSEFULLA OMRÅDEN

HUR IFRÅGAVARANDE OMRÅDEN BEAKTATS I REVISIONEN

Fordringar på kunder (bokslutets noter 1, 3, 4, 12, 19 och 51)

Fordringar på kunder totalt 87,1 miljarder euro är den mest väsentliga balansposten i OP Gruppens bokslut och utgör 62 % av balansomslutningen. Ränteintäkterna från fordringarna totalt 1,2 miljarder euro utgör en väsentlig del av OP Gruppens resultat.

OP Gruppen har från och med 1.1.2018 tillämpat IFRS 9 *Finansiella instrument* – standarden på nedskrivningar av fordringar. I och med övergången har man övergått från att boka individuella- samt gruppvisa nedskrivningar till att boka förväntade kreditförluster i enlighet med IFRS 9 – standarden.

Kalkylen av förväntade kreditförluster inbegriper antaganden, uppskattningar samt företagsledningens bedömningar, som hänför sig till bland annat sannolikheten och beloppet av förväntade kreditförluster och definitionen av betydande ökning i kreditrisken.

Som en följd av det höga balansvärdet, ibruktagandet av IFRS 9 –standard, kalkylmodellernas komplexitet samt de bedömningar som krävs av företagsledningen gällande värderingen är fordringar på kunder ett område av särskild betydelse för revisionen.

Vi har bedömt hur anvisningarna gällande kreditgivning har följts och utvärderat kontroller och principer hänförliga till bokföring och övervakning av räntor och fordringar i samfunden i OP Andelslag-koncernen. Vi har i vår granskning av kreditstocken utnyttjat data-analyser.

Gällande ibruktagandet av IFRS 9 –standard har vi utvärderat kalkylmodellerna för de förväntade kreditförlusterna och i beräkningen använda centrala antaganden samt testat kontroller hänförliga till beräkningsprocessen för förväntade kreditförluster och kreditriskmodellerna. KPMGs IFRS- och finansieringsspecialister har deltagit i revisionen.

Vi har bett separata utlåtanden av revisorerna för de övriga samfund som konsolideras till OP Gruppen om att man i samfunden som konsolideras har följt instruktionerna som OP Andelslag gett gällande finansieringsprocess.

Utöver detta har vi utvärderat sakligheten av OP Gruppens bokslutsnoter gällande fordringar och förväntade kreditförluster inklusive uppgifterna gällande ibruktagandet av IFRS 9 standarden.

Finansiella tillgångar och derivatinstrument (bokslutets noter 1, 3, 7, 18, 20, 28 och 51)

Balansvärdet på finansiella tillgångar uppgår till 23 miljarder euro och innehåller främst placeringar som redovisas till verkligt värde. Värdet på derivatinstrument under tillgångar uppgår till 3,5 miljarder euro och derivatinstrument under skulder till 2,8 miljarder euro och innehåller derivat för handel och säkringsändamål. Derivatinstrument värderas till verkligt värde i bokslutet.

Det verkliga värdet på finansiella instrument fastställs på basen av prisnoteringar på fungerande marknader och med hjälp av OP Gruppens egna värderingsmodeller då tillgång till marknadsnoteringar inte finns. Fastställandet av verkligt värde på finansiella tillgångar och derivatinstrument är en bedömningsfråga speciellt gällande instrument för vilka det inte finns offentliga marknadsnoteringar.

Ibrukttagandet av IFRS 9 *Finansiella instrument* –standard den 1.1.2018 innebar förändringar i klassificeringen och värderingen av finansiella tillgångar och skulder. De mest betydande förändringarna i klassificeringen hänför sig till vissa placeringar i OP Gruppens skade- och livförsäkring vilka huvudsakligen värderas till verkligt värde via resultatet.

Då värdet på finansiella tillgångar och derivatpositionerna är betydande och värderingen av illikvida placeringar kräver estimat och bedömningar gjorda av företagsledningen har värderingen av ifrågasvarande poster definierats som ett för revisionen särskilt betydelsefullt område.

Vi har utvärderat sakligheten av OP Gruppens bokslutsprinciper och värderingsmetoder samt testat bokföringen och värderingen av finansiella tillgångar och derivatinstrument bland annat med hjälp av data-analyser.

Bland våra granskningsåtgärder har även ingått en bedömning av nettointäkterna för finansiella tillgångar i förhållande till marknadsutvecklingen och placeringsportföljens sammansättning.

Vi har bedömt den redovisningsmässiga behandlingen av derivatinstrument i förhållande till kraven i IFRS standarderna. Gällande den ibruktagna IFRS 9- standarden har vi bedömt principerna för klassificering av finansiella instrument och stickprovsvis testat klassificeringen.

Vi har i samband med bokslutsgranskningen jämfört de för finansiella tillgångar och derivatinstrument använda verkliga värdena med marknadsnoteringar och övriga externa priskällor.

Vi har även utvärderat av OP Gruppen tillämpade nedskrivnings principer och -metoder för placeringar.

Härtill har vi bedömt sakligheten av bokslutsnoterna för finansiella tillgångar och derivatinstrument, inklusive uppgifterna gällande ibrukttagandet av IFRS 9 –standard.

Försäkringsskuld (bokslutets noter 1, 5 och 30)

Försäkringsskulden i OP Gruppens balansräkning uppgår till 9,5 miljarder euro och den fastställs med hjälp av olika försäkringstekniska antaganden och beräkningsmetoder.

Beräkningen av försäkringsskulden baserar sig på kombinerad information från flera olika informationssystem. Databaserna är omfattande och systemen behandlar stora mängder data.

Försäkringsskuldens ränterisk hanteras med hjälp av derivat- och ränteinstrument vilka i bokslutet värderas till verkligt värde.

På grund av försäkringsskuldens väsentlighet och de komplicerade försäkringstekniska beräkningsmodellerna förknippade med fastställandet av skulden är försäkringsskulden ett område av särskild betydelse för revisionen.

Våra granskningsåtgärder har innefattat en bedömning av principerna för bokföring och beräkning av försäkringsskulden. Våra aktuarieexperter har utvärderat sakligheten av de antaganden och beräkningsmetoder som använts vid beräkningen av försäkringsskulden och jämfört antagandena med utvecklingen inom branschen samt marknadsinformation.

I revisionen har vi kartlagt den interna kontrollen gällande basdata som används vid beräkningen av försäkringsskulden. Vi har även utvärderat sakligheten av kontrollerna gällande beräkningen av försäkringsskulden.

Vi har utvärderat effektiviteten av försäkringsskuldens räntesäkringar samt sakligheten av säkringsinstrumentens redovisningen.

Härtill har vi bedömt sakligheten av bokslutsnoterna hänförliga till försäkringsskulden.

Den finansiella rapporteringens kontrollomgivning och informationssystem

De för bokslutets uppgörande viktigaste funktionerna inom OP Gruppen är beroende av informationsteknologi. Informationssystemens roll är central för såväl kontinuitets- och incidenthantering som för säkerställande av en korrekt finansiell rapportering. Den till den finansiella rapporteringen hänförliga IT-kontrollomgivningen och enskilda IT-systems applikationskontroller har en avgörande betydelse för revisionens inriktning.

Då det konsoliderade bokslutet för OP Gruppen baserar sig på ett stort antal informationsflöden från en mångfald av IT-system har vi definierat den finansiella rapporteringens

Vi har bildat oss en uppfattning om de informationssystem och kontrollomgivningen som är förknippade med den finansiella rapporteringen. Vi har testat funktionen av kontrollerna för den finansiella rapporteringen.

Granskningen har likaså omfattat övervakningen och hanteringen av centrala informations- och transaktionsflöden, förändringshantering och systemens gränssnitt samt utlagd IT verksamhet.

Under räkenskapsåret 2018 har IT granskningen fokuserat på system som har en central betydelse för bokslutssiffrorna samt på utvärdering av processen för administration av

kontrollomgivning och informationssystem som ett område av särskild betydelse för revisionen.

av användarrättigheter för system som är centrala för den finansiella rapporteringen.

Granskningsåtgärderna har i betydande grad omfattat substansgranskning och data-analyser för den finansiella rapporteringens olika delområden.

Värdering av i posten immateriella tillgångar ingående aktiverade utvecklingskostnader (bokslutets noter 1, 10, 23)

Utvecklingskostnaderna för immateriella tillgångar innefattar huvudsakligen programvara som utvecklas internt i OP Gruppen. Dessa utvecklingskostnader aktiveras då det konstaterats att programvaran kommer att generera framtida ekonomiska fördelar. Balansvärdet av data system under arbete som ingår bland immateriella tillgångar uppgick till 222 miljoner euro och balansvärdet på färdiga immateriella tillgångar till 391 miljoner euro.

Färdiga immateriella tillgångar värderas till anskaffningspris minskat med avskrivningar och nedskrivningar. För att bedöma om det finns behov för nedskrivningar av immateriella tillgångar under arbete uppskattar OP Gruppen årligen de framtida avkastningsförväntningarna och övrig förväntad nytta. På basen av de gjorda uppskattningarna har under räkenskapsperioden en nedskrivning på 61 milj. euro gjorts på de aktiverade utvecklingsprojekten.

Tillämpningen av redovisningsprinciper av utvecklingskostnader, värderingen av aktiverade projekten samt uppskattningen av nedskrivningsbehovet förutsätter i hög grad av ledningen gjorda uppskattningar. På grund av detta är de bland immateriella tillgångar ingående utvecklingskostnaderna ett område av särskild betydelse för revisionen.

Våra granskningsåtgärder har omfattat en bedömning av immateriella tillgångars uppföljnings- och kontrollprocesser och redovisningsprinciper i förhållande till OP Gruppens interna direktiv. I balansräkningen aktiverade projekt har analyserats med hjälp av data-analyser.

Vi har gått igenom analyserna som uppgjorts av OP Gruppen och utvärderat värderingen av de aktiverade utvecklingskostnaderna i förhållande till ledningens planer och våra egna iakttagelser.

Vi har även utvärderat presentationen av bland immateriella tillgångar ingående utvecklingskostnader och härtillhörande avskrivningar i bokslutet.

Överföringen av det lagstadgade arbetspensionsskyddet till försäkringsbolag (bokslutets noter 1, 9, 33)

Merparten av pensionsansvaret i pensionskassan som sköter det lagstadgade pensionsskyddet överfördes den 31.12.2018 till att skötas av ett pensionsförsäkringsbolag. Överföringen hade en resultatpåverkan på OP Gruppens resultat före skatt på 286 milj. euro då pensionsskulden som beräknats enligt IAS 19 standarden upplöstes.

Överföringen av pensionsansvaret är ett område av särskild betydelse för revisionen på grund av att beloppet som intäktsförts vid överföringen är en väsentlig post i OP Gruppens bokslut och dess beräkning påverkas av försäkringsmatematiska modeller och antaganden.

Vi har utvärderat den bokföringsmässiga behandlingen av överföringen av pensionsansvaret gentemot kraven i IFRS standarderna.

KPMGs aktuarie och IFRS specialist har deltagit i revisionen och gått igenom aktuarieberäkningarna som uppgjorts av en utomstående serviceproducent och gjort en bedömning av de försäkringsmatematiska antagandena samt beloppen av de överförda och kvarblivande tillgångarna och skulderna

Härtill har vi bedömt sakligheten av bokslutsnoterna hänförliga till överföringen av pensionsförsäkringsbeståndet.

Direktionens och verkställande direktörens ansvar för bokslutet

Direktionen och verkställande direktören ansvarar för upprättandet av bokslutet och för att det konsoliderade bokslutet ger en rättvisande bild enligt internationella redovisningsstandarder (IFRS), så som de antagits av EU på det sätt som närmare beskrivs i noterna till bokslut och för att bokslutet ger en rättvisande bild samt uppfyller de lagstadgade kraven. Direktionen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta ett bokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Vid upprättandet av bokslutet ansvarar Direktionen och verkställande direktören för bedömningen av OP Gruppens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om man avser att likvidera OP Gruppen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar för revisionen av bokslutet

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida bokslutet som helhet innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller fel och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i bokslutet.

Som del av en revision enligt god revisionssed använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- Identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i bokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på fel, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- Skaffar vi oss en förståelse av den del av OP Gruppens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- Utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i ledningens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- Drar vi en slutsats om lämpligheten i att direktionen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av bokslutet. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om OP Gruppens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i bokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om bokslutet. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett OP Gruppen inte längre kan fortsätta verksamheten.
- Utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i bokslutet, däribland upplysningarna, och om bokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- Inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom OP Gruppen för att göra ett uttalande avseende OP Gruppens konsoliderade bokslut. Vi är ensamt ansvariga för vårt uttalande.
- Revisionen av OP Gruppens konsoliderade bokslut baserar sig på medlemsbankernas bokslut och revisionsberättelser som avgetts för OP Gruppens konsoliderade bokslut.

Vi kommunicerar med OP Andelslags förvaltningsorgan avseende, bland annat, revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den, samt betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat under revisionen.

Vi förser också OP Andelslags förvaltningsorgan med en bekräftelse om att vi har följt relevanta yrkesetiska krav avseende oberoende, och kommunicerar alla relationer och andra förhållanden som rimligen kan påverka vårt oberoende samt i tillämpliga fall tillhörande motåtgärder.

Av de frågor som kommuniceras med OP Andelslags förvaltningsorgan fastställer vi vilka frågor som varit de mest betydelsefulla för räkenskapsperiodens revision och som därför utgör de för revisionen särskilt betydelsefulla områdena. Vi beskriver dessa områden i revisionsberättelsen såvida inte lagar eller andra författningar förhindrar upplysning om frågan eller när, i ytterst sällsynta fall, vi bedömer att en fråga inte ska kommuniceras i revisionsberättelsen på grund av att de negativa konsekvenserna av att göra det rimligen skulle väntas vara större än allmänintresset av denna kommunikation.

Övriga rapporteringsskyldigheter

Uppgifter om revisionsuppdraget

Vi har fungerat som av OP Andelslags andelsstämma vald revisor från 2002 oavbrutet i 17 år.

Övrig information

Direktionen och verkställande direktören ansvarar för den övriga informationen. Den övriga informationen omfattar verksamhetsberättelsen. Vårt uttalande om bokslutet täcker inte övrig information.

Vår skyldighet är att läsa den ovan specificerade övriga informationen i samband med revisionen av bokslutet och i samband med detta göra en bedömning av om det finns väsentliga motstridigheter mellan den övriga informationen och bokslutet eller den uppfattning vi har inhämtat under revisionen eller om den i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Det är ytterligare vår skyldighet att bedöma om verksamhetsberättelsen har upprättats enligt gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Enligt vår uppfattning är uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet enhetliga och verksamhetsberättelsen har upprättats i enlighet med gällande bestämmelser om upprättande av verksamhetsberättelse.

Om vi utgående från vårt arbete på den övriga informationen, drar slutsatsen att det förekommer en väsentlig felaktighet i verksamhetsberättelsen, bör vi rapportera detta. Vi har ingenting att rapportera gällande detta.

Helsingfors den 14 februari 2019

KPMG OY AB

RAIJA-LEENA HANKONEN

Raija-Leena Hankonen

CGR